

Halep'e Şam'a Devrimci
Selam!

Endülüs'ten Ders
Çıkarmak

Esed İşkence Düzeni,
Bütün Mütteliklerinin
Üzerine Çöktü

Kritik Bakış

AKIL-FİKİR-ERDEM

ARALIK 2024

*AHMET ÖZCAN *FATİH ZENGİN *ADNAN BOYNUKARA
*TAHA ÖZHAN *MELİHA ÇELİK *AYŞE DOĞU *KEMAL ÖZTÜRK
*WENDY PEARLMAN *TURAN KIŞLAKÇI *HAROLD JAMES
*MARTIN CHLOV *MUHAMMED JAMIL *MIREILLE REBEIZ
*EMAN ALHAJ ALİ *BEKİR GÜNDOĞDU *CENGİZ SÖZÜBEK
*ABDULLAH MİROĞLU *ÖMER FARUK BİRPINAR *LORENZO D'AGASTINO
*MUSTAFA EKİCİ *NECMETTİN ACAR *LEVENT KEMAL
*HİPPOLYTE FOFFACK *EZRA NNKO *HOSSAM EL-HAMALAWY
*MAHMOUD HASSAN *İSMAİL KÜÇÜKKİLİNÇ *SEVRANUR YETKİN

Dergi Adı: Kritik Bakış

Sayı: Aralık 2024

Yayın Periyodu: E-Dergi

Yayın Türü: Siyaset, Jeopolitik, Felsefe

Yayın Ekibi

Genel Yayın Yönetmeni: Ahmet Özcan

Sorumlu Müdür: Bekir Gündoğdu

Yayın Danışmanı: Ramazan Yıldırım

Editörler:

Cengiz Sözübek

Cüneyt Güven

Abdullah Miroğlu

Yavuz Aslan

Ali Karakuş

Sanat Yönetmeni: Serkan Sarıkaya

Grafik-Tasarım: Abdullah Başığit

Sosyal Medya yönetmeni: Nezir Doğan, Ömer Gündoğdu

Redaktör: Ayşe Doğu

Katkıda Bulunanlar:

Meliha Çelik

Sevranur Yetkin

Yaren Gündoğdu

Yusuf Arslan

M. Akif Yıldırım

Ahmet Özgür Mut

Berhan Altaş

Sena Balkan

Mustafa Ekici

Çevirmenler:

İngilizce: Ali Karakuş, Yavuz Aslan

Almanca: Meryem Ferah

Arapça: Aşur Çuha

Fransızca: Seda Nur

İspanyolca: Yasin Demir

Yayın ve İletişim Bilgileri

Yayıncı Kuruluş: Sencer Ajans

Yayın Yeri: İstanbul

E-posta: kritikbakisdergi@gmail.com

SOSYAL MEDYA HESAPLARI:

YOUTUBE:

TR : @kritikbakis

ENG : @kritikbakis_eng

X:

TR : @kritikbakis

ENG : @kritikbakis_eng

ALM : @kritikbakis_de

FR : @kritikbakis_fr

ARB : @kritikbakis_arb

İNSTAGRAM:

TR : @kritikbakis

ALM : @kritikbakis_de

ENG : @kritikbakis_eng

FR : @kritikbakis_fr

ARB : @kritikbakis_arb

WHATSAPP:

Kanalı Görüntüle

TELEGRAM:

Kanalı Görüntüle

FACEBOOK:

TR : @kritikbakis

ENG : @kritikbakis_eng

İÇİNDEKİLER

Kritik Bakış

<u>AHMET ÖZCAN</u>	<u>HALEP'E ŞAM'A DEVRİMCİ SELAM!</u>	<u>02</u>
<u>FATİH ZENGİN</u>	<u>ENDÜLÜS'TEN DERS ÇIKARMAK</u>	<u>06</u>
<u>ADNAN BOYNUKARA</u>	<u>ETİYOPYA-SOMALİLAND PROTOKOLÜ VE TÜRKİYE</u>	<u>09</u>
<u>TAHA ÖZHAN</u>	<u>ESED İŞKENCE DÜZENİ, BÜTÜN MÜTTEFİKLERİNİN ÜZERİNE ÇÖKTÜ</u>	<u>13</u>
<u>MELİHA ÇELİK</u>	<u>KÖRLER KISSASI; FEMİNİSTLER VE SURİYELİ KADINLAR</u>	<u>18</u>
<u>AYŞE DOĞU</u>	<u>KUDÜS'Ü İSRAİL'DEN, ZİHİNLERİ İSRAİLİYATTAN KURTARMAK</u>	<u>20</u>
<u>KRİTİK BAKIŞ</u>	<u>SURİYE DEVRİM LİDERİ AHMET ŞARA: DİN ADINA BASKI YAPILAMAZ</u>	<u>23</u>
<u>WENDY PEARLMAN</u>	<u>SURİYELİLER UMUDUN ZAFERİYLE ESAD'IN DEHŞETİNİ GERİDE BIRAKIYOR</u>	<u>26</u>
<u>TURAN KIŞLAĞI</u>	<u>KAN VE KORKU KRALLIĞI: ESAD DİKTATÖRLÜĞÜNÜN HİKÂYESİ</u>	<u>28</u>
<u>HAROLD JAMES</u>	<u>AMERİKA'NIN AKİBETİ SOVYETLER BİRLİĞİ GİBİ Mİ OLACAK?</u>	<u>30</u>
<u>MARTİN CHLOV</u>	<u>TADAMON KATLİAMI: BİR SAVAŞ SUÇU NASIL DEŞİFRE OLDU?</u>	<u>32</u>
<u>MUHAMMED JAMİL</u>	<u>ÖZGÜR SURİYE'Yİ KALICILAŞTIRMAK</u>	<u>37</u>
<u>MİREİLLE REBEİZ</u>	<u>ESED DÜŞTÜ, İRANLILAŞTIRMA BİTTİ</u>	<u>39</u>
<u>KRİTİK BAKIŞ</u>	<u>Y.SHAMİR 1943'DE AÇIKLAMIS: TERÖR, SİYONİSTLERE MEŞRUDUR</u>	<u>41</u>
<u>EMAN ALHAJ ALİ</u>	<u>GAZZE'DE İHTİYACINIZ OLAN EN ÖNEMLİ ŞEY BİR SIRT ÇANTASIDIR</u>	<u>43</u>
<u>BEKİR GÜNDOĞDU</u>	<u>SADNAYA CEZAEVİ FACİASI: İNSAN MEZBAHASI</u>	<u>45</u>
<u>KRİTİK BAKIŞ</u>	<u>TARİHİN EN 'ZARİF' DEVRİMİNDEN 1 NO'LU BİLDİRİ</u>	<u>47</u>
<u>CENGİZ SÖZÜBEK</u>	<u>ESKİ MOSSAD ŞEFİ DANNY YATOM: NETANYAHU GİTMELİ</u>	<u>48</u>
<u>ABDULLAH MİROĞLU</u>	<u>ASKERİ-ENDÜSTRİYEL KOMPLEKS VE SİLAH LOBİSİ</u>	<u>56</u>
<u>ÖMER FARUK BİRPINAR</u>	<u>PANAMA BELGELERİ ABD'NİN DIŞ İŞLERİYİMİŞ!</u>	<u>60</u>
<u>LORENZO D'AGASTINO</u>	<u>AB GÖÇ STRATEJİSİ: GÖÇMENLERE MAFYA GİBİ DAVRANIN</u>	<u>61</u>
<u>MUSTAFA EKİCİ</u>	<u>YENİ SURİYE'NİN YUMUŞAK KARNI: AZINLIKLAR</u>	<u>65</u>
<u>NECMETTİN ACAR</u>	<u>TRAVMALARIN GÖLGESİNDE MÜSLÜMAN TOPLUMLARIN GELECEĞİ</u>	<u>68</u>
<u>LEVENT KEMAL</u>	<u>HTŞ VE DÖNÜŞÜMÜ: GENEL BİR BAKIŞ</u>	<u>72</u>
<u>HİPPOLYTE FOFACK</u>	<u>AFRİKA'NIN ÖLÜMCÜL BORÇ DÖNGÜSÜNDEN ÇIKIŞ YOLU</u>	<u>75</u>
<u>EZRA NNKO</u>	<u>YASADIŞI GÖÇ KRİZİ: AFRİKA'NIN UNUTULAN TRAJEDİSİ</u>	<u>77</u>
<u>HOSSAM EL-HAMALAWY</u>	<u>SİSİ YÖNETİMİNDEKİ MİSİR: 2025'TE DEVAM EDECEK Mİ?</u>	<u>79</u>
<u>MAHMOUD HASSAN</u>	<u>MİSİR'İN KENDİ SEDNAYA HAPİSHANESİ VAR MI?</u>	<u>82</u>
<u>İSMAİL KÜÇÜKKILINÇ</u>	<u>MEKKEYE GİDEN YOL VE MUHAMMED ESED</u>	<u>85</u>
<u>SEVRANUR YETKİN</u>	<u>BİR İSLAM ÖNCÜSÜ VE YOL GÖSTERİCİ: ABDÜRREŞİD İBRAHİM</u>	<u>87</u>
<u>KEMAL ÖZTÜRK</u>	<u>FELSEFE PROFESÖRÜ, MÜZİSYEN, İSTİHBARAT BAŞKANI</u>	<u>90</u>

HALEP'E ŞAM'A DEVİRİMCİ SELAM!

AHMET ÖZCAN

www.kritikbakis.com

29 Kasım Halep'in istirdadı (geri alınışı), derin batılı haçlı güçlerini ve bölgesel işbirlikçisi Rusya, İran, Suud, Bae ve tabii ki İsrail'i panikletti. Suriye devrimi, kaldığı yerden devam ediyordu ve bu şeytani cephe, 13 yıldır göz yumdukları Suriye'nin Endülsleştirilmesini yani müslümanlardan arındırılması operasyonunu tamamlayamamış, aksine durum tekrar tersine dönmüştü. İslam düşmanlığını etnik, mezhebi, ideolojik kılıflarla maskeleyen her türden haçlı aparatları, Halep'in sürpriz fethi karşısında şok geçirdiler. Bu toprakların, İslamın ve İslam milletinin manasını ve misyonunu kavramamış ve asla kavrayamayacak kadar yabancılaşmış bilumum çöp yaratık, yani Gavurlaşmış kürtcü çetelerden, şamanist moğol artığı türkçülere, irandan daha irancı münafık acem oğlanlarından, batıcı veya rusçu seküler kamalist veya mezhepçi solculara kadar her türden islamofobik-osmanlıfobik şer odağı, günlerdir Suriye devrimcilerine alçakça iftiralar atıp, bu büyük hamleyi kirlletmeye çalışıyor. Tabii ki savaş bitmedi ve Bilad-ı Şam'ın özgürleştirilmesine kadar sürecek. Olan bitenin gündelik analizleri yeteri kadar yapılıyor. Bu vesileyle, meselenin özündeki tarihsel arka plana dair 10 yıl önce yazdığımız bir yazıyı tekrar hatırlatalım. Haçlı yamyamlarını ve işbirlikçilerini geçmişleriyle birlikte iyi tanyalım, hiç unutmayalım ve çocuklarımıza da ezberletelim. Bu savaş hiç bitmeyecek, asla aklımızdan çıkarmayalım:

Suriye dersleri: Yeni Haçlı seferi ve haysiyet cihadı

'Fransız Akademisi üyelerinden Funck Brentano'nun ifâdesine göre; vahşî hayvan sürülerinden farksız olan haçlı gürûhu 1096 yılında Anadolu topraklarına saldırdıklarında, İznik civârında yakaladıkları müslüman çocukları parçalamışlar, etlerini şişlere geçirip ateşte kızartmışlar ve henüz pişmeden çiğ çiğ yutmuşlardı. Antakya'ya ulaştıklarında ise, başlarındaki papaz Pierre l'Ermit'in ısrârıyla, yerlerde yatan müslümanların cesetlerini birer birer toplamışlar, etlerini kemiklerinden ayırmışlar; sonra da tuzlamış, pişirmiş ve karınlarını bununla doyurmuşlardı. Brentano eserinde devamla, Fransızlar'ın millî destan(!) olarak kabul ettikleri "Chanson d'Antioche"den şu tüyler ürpertici satırları nakleder: "Antakya önlerinde açlıktan şikâyet eden haçlılara, Hristiyan din adamı Pierre l'Ermit şu tavsiyede bulunur: 'Açlığınızın sebebi korkaklığınızdır. Türk cesetlerini toplayın! Tuzlayarak pişirilirse daha lezzetli olur!..' Bunun üzerine haçlılar onun dediğini yaptılar." (Funck Brentano, "Les Croisades", Paris 1934, s. 24.) Hristiyan târihçilerinden Ch. Mills ise, Fransa kralı I. Philippe'nin torunu olan Bohémond'un mide bulandırıcı bir gaddarlığından söz ederek: "Antakya'da Bohémond, birkaç Türk esirini boğazlattı; herkesin gözü önünde kızarttı. Sonra seyredenlere seslenerek, iştahını tatmin etmek için geldiğini söyledi." diyordu.(Ch. Mills, "Histoire des Croisades-Haçlı Seferleri Tarihi",s.66, 183.)

Haçlı gürûhunun elebaşları 1099 milâdî yılında papaya gönderdikleri mektupta, Halep-Maarra'da hüküm süren kıtlıkta, karınlarını öldürdükleri müslümanların etlerini yiyerek doyurduklarını açık açık söylemekten çekinmiyorlardı. Nitekim Fransız târihçilerinden Rudolf of Caen de, onların bu iğrenç fiillerinden bahsederek şöyle diyordu: "Askerlerimiz Maarra'da dinsizlerin (müslümanların) yetişkinlerini yemek kazanlarında kaynar suyla haşladılar; çocukları şişlere geçirerek öldürdüler ve sonra da ızgarada pişirip yediler." (Amin Maalouf, "The Crusades Through Arab Eyes"; London, al-Saqi Books, bas.: 1984, s. 38.) Bizans imparatoru Alexis Komnen'in kızı Anna, "Alexis Comnen'in Hayatı" adlı kitabında "Barbarlar" diye târif ettiği haçlıların sergiledikleri vahşetten söz ederken: "En büyük eğlencelerinden biri rastladıkları Müslüman çocukları öldürmek, kızartmak ve yemekti." diyor; Fuller de bu çocukların çok küçük yaşlarda olduklarına dikkati çekerek; "Boğazlanmamaları için yalvarmasını bile bilmeyen, henüz konuşmaya başlamamış çocuklar, zayıflıkları, kahraman bir savaşçının darbeleri karşısında umumiyetle başışlanma sebebi olan kadınlar bile boğazlandı." diyordu.(Thomas Fuller - Holywar, "Kutsal Savaş veya Haçlı Seferleri Tarihi", c. 1, Bölüm 24.) Haçlı istilasından sonra, Müslümanların Endülüs'te büyük bir medeniyet kurmalarını hazmedemeyen İspanyol kilisesi, hâkimiyetleri altında bulunan Endülüs'lü müslümanlara Hristiyan olmaları veya bölgeyi terketmeleri yönünde baskı yapmaya başlamış; kısa bir müddet sonra Engizisyon mahkemeleri aracılığıyla, bölgedeki müslüman halka uygulanan baskı, yapılan işkence ve şiddet son haddine varmıştı. Gustave le Bon, İspanya'daki Hristiyanların müslümanlara yaptıkları barbarlık ve zulmün vahşet ve soykırım seviyesine ulaştığını "Civilasition des Arabes" adlı eserinde şöyle anlatır:

"Zafer kazanan Hristiyanların mağlûp Müslümanlar'a karşı icrâ ettikleri her çeşit zulüm ve katliamların hikâyelerini titremeden okumak mümkün değildir! Onları zorla vaftiz ettirdiler. Kutsal (!) Engizisyon mahkemelerine teslim ederek kabil olduğu kadar diri diri yakılmalarını sağladılar. Bu işleri kestirmeden halletmek için de Tuleytule başrahibi Hristiyanlığı kabul etmeyen bütün Araplar'ın kılıçtan geçirilmelerini emretti. Dominiken tarikatı papazı daha da kestirme hareket etti. Kadın ve çocuklar dâhil, ne kadar müslüman varsa kafalarının uçurulması emrini verdi. İspanya'nın yüksek tabakasını, aydınlarını ve sanâyecilerini teşkil eden üç milyon Arap ya öldürüldü, ya da yarımadadan dışarı atıldı. Sekiz asırdan beri Avrupa'nın üzerine ışık saçan parlak medeniyetleri ebediyen söndü. Bu korkunç katliamlar yanında, 'Saint Barteleni Gecesi' (Protestanların katolikler tarafından katledilme gecesi) basit bir arbede gibi kalır. Şunu da itiraf etmek gerekir ki, en vahşî istilâcılar arasında bile, bu derece korkunç katliamlarda bulunan tek bir kimse gösterilemez!" (Gustave le Bon, "Civilasition des Arabes", s. 129, 160.)

Ünlü Fransız filozof Roger Garaudy, bu Haçlı geleneğinin modern durumu için ise şöyle der: "Batı, katliam yapma istidâdına sahiptir. Size neleri hatırlatayım ki? Amerikan kızılderililerinin imhâ edilmesini mi? Esir ticaretini mi? Hiroşima'yı mı? Auschwitz'i mi? Hristiyan batı uygarlığı budur!.. Biliyor musunuz ki; dünyadaki zenginliklerin yüzde 80'i, nüfusun yüzde 20'si tarafından kontrol edilmekte ve tüketilmektedir? Yılda 40 milyon kişi ölmektedir ki, bu da gün başına bir Hiroşima demektir. Önce ateşi alevlendiriyorlar, sonra da itfaiyecilik oyunu oynuyorlar! Hâlâ haçlı seferleri devrini yaşamaktayız..."*

21. yüzyıl başında ve Şimdi son haçlı saldırı altındaki Suriye'deyiz. 13 yıldır Suriye'de dünyanın gözü önünde süren katliam ve zulümlerin bütün belgeleri yayınlanmıştı. Ve tüm dünya sadece seyretmişti. Hatta son yıllarda sadece mülteciler sorunu konuşuluyor ve buna neden olan Esed rejimi, faş,ist nısayri baas rejimi, buna destek veren rafizi İran ve haçlı Rus güçleri, buna alttan yol veren ABD-İsrail, Suud, körfez, Avrupa devletlerinin adı bile geçmiyordu. Adeta Suriye halkı durup dururken kalkıp göç eylemiş ve Türkiye'nin, Lübnan'ın, Irak'ın, Avrupa devletlerinin yeni göçmen istilacıları olmuştu. Faili unutturup sadece sonuçları üzerinden bir halka düşmanlık eden Türkiye ve dünyadaki tüm gavur seviciler, neredeyse Esed faşizminin yarım bıraktığı işi tamamlayıp her Suriyeliyi avlama kampanyasına çıkmıştı. Bin yıl önceki Haçlı kini meğer sönmemiş. Medyaya sansürlenerek verilen fotoğraflardaki vahşete rağmen süren bu alçakça kampanyanın faileri hala utanmazca yaşamaya devam ediyor. Osmanlı çekildikten sonra Suriye'yi işgal eden İngiliz ve Fransız orduları, benzer bir vahşeti 1920-21 yıllarında işgale direnen Suriye kentlerini bombalayarak işlemişlerdi. Anadolu istiklal savaşına paralel olarak Suriye'de de halk Suriye Kuvayı milliyesi adı altında örgütlenip direnişe geçmiş, işgalciler ise Şam, Hama, Humus gibi büyük şehirleri uçaklarla bombalayarak yerle bir etmişlerdi. Kayıtlar bu dönemde işkencehanelerde ve esir kamplarında onbinlerce sivilin vahşice katledildiğini yazıyor.

Bugün ise Suriye devrimi, neredeyse bin yıl önceki haçlıların ve yüz yıl önceki batılı işgalci görünümlü haçlıların temsilcisi olan Arap milliyetçisi Baas faşizminin katliam ve zulümlerine isyan olarak başlamıştı. Devrim, Arap, Türkmen, Kürt, müslümanların yanında bir çok nusayri ve durzi aşiretle bazı hristiyan grupların da katılımıyla kelimenin tam anlamında bir halk hareketi olarak gelişmişti. Batı, Rusya ve İran destekli Baas faşizmi, 60 yıllık mafyöz düzeninin yıkılışı karşısında giderek vahşileşti ve hiç bir ahlaki, insani, dini kural ve kaide tanımadan, tam bir haçlı vahşetine imza attı. Türkiye'deki sessiz devrim ve Arap baharıyla İngiltere ve Fransa'nın kurduğu düzenler bir bir yıkılırken, Suriye özelinde bu büyük değişim sürecine dur demek istenmiş ve batılı emperyalist güçler, hem Osmanlı ruhunun dirilişine cevap vermek hem de kendi iç hesaplaşmalarını Suriye'de adeta bir vekalet savaşı olarak müslüman halkların kanıyla görmek için bu vahşeti tetiklemişti. İngilizlerin doğudaki müttefikleri olan Rusya ve İran'ın Baas faşizminin suç ortağı olarak sahne aldığı bu insanlık dramı, politik anlamının ötesinde insanlık ve değerlerinin büyük bir imtihanı olarak tarihe kaydedildi. İnsanlık, vicdan, onur, adalet...Bu ve benzeri kavramların ne kadar önemli olduğu, son tahlilde bütün ayrışmaların kökeninde en kadim ölçünün bu kavramlar olduğu bir kez daha ortaya çıktı. Herkes kendine yakışan safta durarak ne kadar insan olduğunu, ne kadar haysiyetli olduğunu gösterdi. Suriye konusunda en küçük bir kafa karışıklığı yaşayanların bile, durdukları yer itibarıyla insanlık imtihanında aldıkları not tartışmasız bir şekilde netleşmiş oldu. Suriye halkının şanlı ve onurlu direnişinin safında olmayanlarla, ebediyen bir yol ayrımı yaşandı. İster Müslüman olsunlar ister başka bir şey, Suriye devriminde zalimlerin safında duranlarla hiçbir zaman ve hiçbir konuda, konuşacak, tartışacak bir şey kalmadı artık. Peki, Suriye'deki şu vahşet, bize başka ne anlatıyor? Suriye devrimi, yüz yıl sonra Osmanlı bakiyesi halkların diriliş sürecinde, çok ağır ve kahredici bedellere rağmen, çok hayati ve tarihsel bir uyanışı da müjdeledi. Bu uyanış, halklarımızın baskıcı düzenlere isyan ve itiraz kabiliyetini yeniden kazandığı ve kendi kaderlerini ellerine aldıklarını gösteriyor. Bu o kadar önemli ki, yakın tarihten çıkartılan belki de en önemli ders olarak toplumların sivil gücünün değerini bize öğretti. Osmanlı yıkılırken sadece askeri anlamda süren direniş ve savaflara sivil halkın ciddi bir desteği olmamıştı. Ne Ortadoğu'da ne de Balkanlarda sivil halk, kendisini savunacak hiç bir donanıma sahip değildi. Çünkü Osmanlı devleti, son dönemi itibarıyla iyice halklardan kopmuş, asker ve vergi toplama dışında toplumla hiç bir bağı kalmamıştı. Balkanlarda sayısız saldırıya maruz kalan halkı bile silahlandırmaktan aciz bir yönetme tarzıyla Osmanlı devleti, I. Dünya savaşına girerken Enver Paşa'nın özel çabasıyla yaşlanmış subayları emekli edip orduyu yenilemiş, Meşrutiyetin hürriyet ortamı sayesinde bir çok vilayette örgütlediği tarikat, dergah, aşiret ve derneklerle de geç kalmış bir

hamle yapmıştı. Ne var ki, Osmanlı orduları Balkanlardan, Kudüs'ten, Medine'den, Bağdat'tan, Şam'dan çekilirken, geride örgütsüz, savunmasız, silahsız, parasız halk yığınları kalmıştı. Bu acziyetin bir çok sebebi olsa da, en azından bugün için ders çıkarma babında, Kahire'ye, İstanbul'a, Kudüs'e giren İngiliz, Fransız ordularının hemen hiç bir sivil direnişle karşılaşmamış olmasının bugünkü sivil direnişleri kavramakta önemli bir detay olarak unutulmaması gerekir. İşte Suriye halkının yıllardır bütün bedellere rağmen sabır, cesaret ve imanla sürdürdüğü direnişin bu tarihsel zaafiyetle birlikte düşünüldüğünde başka bir anlamı olduğu görülüyor. Gerçektende, Haçlıların ve işbirlikçilerinin bir türlü anlamadığı bu sivil direniş ve kararlılık, Türkiye'de vesayet düzenine karşı demokratik değişim olarak, Mısır'da darbeye karşı örneği görülmemiş bir şekilde milyonlarca insanın ayaklanması olarak, Tunus'ta demokratik tahammül ve sivil dayanışma çabası olarak ve Suriye'de ise halk savaşı ve özgürleşme devrimi olarak sergilendi. Belki de ilk defa devletler yerine halklar sahne aldı ve bu sahne, tam da Osmanlıyı parçalamak için Wilson'un uydurduğu ve 2. dünya savaşı sonrası yeni paylaşımlar için Roosevelt, Churchill ve Stalin'in dört elle sarıldığı, 'milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı' yalanının ilk defa adına layık bir şekilde bu emperyalist tezgaha karşı kullanımını da gösterdi. Evet, Müslüman halklar, örtülü sömürge ve haçlı kantonu hükmündeki batıcı devletleri yıkıp, yerine kendi iradeleriyle kendi kaderlerini tayin yoluna girmiştir. Suriye halkı, kaderini özgürlük ve onuruyla çizmek için kelimenin tam anlamıyla görkemli bir cihadla zalimlere cevap vermiştir. Bu cihat, haçlı propoganda ağının göstermeye çalıştığı gibi, İran, İsrail, Esed ve ABD destekli blackwater türü işid/daeş adlı çetelerin cinayetleriyle lekelenmek istenmektedir. Oysa gerçekte sivil halkın öz gücüyle örgütlediği direniş, yüzbinleri bulan gönüllü ordusu ve milyonlarca Suriyelinin özverili desteğiyle sürmektedir. Batıcı medyanın gizlemeye çalıştığı bu görkemli sivil cihat, bir halkın iman ve haysiyet imtihanında nasıl bir destan yazdığını da göstermiştir. Aynı şekilde bu devrim,

batının demokrasi ve insan hakları konusundaki ikiyüzlülüğünü de açık bir şekilde ispatlamıştır. Bosna, Filistin, Afganistan ve Irak'ta işledikleri suçlardan çıkardıkları tek ders, bu defa müslüman kıyımını gayri müslimlere değil, münafıklara yaptırmak olmuştur. İran, Suud ve Bae isimli şeytani rejimler, batı adına kendi münafık katil sürülerini Esed'in rafızı şebbihaların yardımına koşmuş, hizbullat, haşdi şabi, isid, fatımiyun vb isimlerle Suriye'nin özgür direnişçilerini katlederek devrimi boğmaya çalışmıştır. Tam da bu noktada, Suriye konusunda demagoji ve husumetle kafa karıştıran sözümona analizlere artık kulak tıkanmalıdır. Suriye halkının bile şikayet etmeyip, daha bir kararlılıkla direnişe sarılmasına yol açan zulümlerden teslimiyetçi yorumlar ve devrime düşmanlık mazeretleri bulanları, kendi korku ve nifaklarıyla başbaşa bırakmak gerekiyor. Aksine, neredeyse bütün dünyaya karşı direnen ve yenilmeyen bu iradeden ders almaya çalışarak direnişi zafere taşıyacak daha güçlü bir moral ve fedakarlık gösterme zamanıdır. Sonuçta yanibaşımızda süren bu dram, vahşet ve onurlu cihada kimin nasıl baktığı, gelecekte herkesin kendi kaderini de belirleyecektir. Şüphesiz zalimlere meyledenlerin akıbeti onlarla

beraber olacaktır.

Müslüman halkların uyanışını Türkiye'de ve Suriye'de bastırmaya, cezalandırmaya çalışan güçler, ilk defa katliam ve vahşet karşısında sinmek ve geri adım atmak yerine daha kararlı bir direniş iradesi gösteren Suriye devrimcilerine karşı giderek daha da vahşileşmektedir. Kendi sözde değerlerini de çiğnemek pahasına, sürdürdükleri bu politika, er geç kendi evlerini de vuracaktır.

Yüreği devrimci Suriye halkıyla beraber atanlara ise, bu son haçlı sürülerine ve münafık işbirlikçilerine karşı onurla direnmenin haysiyeti yeter. Selahaddin'in yurdu, yine haşhaşi çetelerini, fatımi rafıziliğini ve haçlı işgalcileri yok edip özgür iradesiyle Anadolu'nun tarihsel, coğrafi ve manevi parçası olarak yeni bir bölgesel darüselam-barış yurdu kuruluşunun yolunu açacaktır. Gerçek direniş cephesi budur ve İsrail isimli haçlı kolonisi, işte o zaman büyük ülkemizden sökölüp atılacaktır. Bu savaş yenilgisi de zaferi de olan kadim bir haysiyet seferidir.

Zafer basit bir ödül, sefer ebedi bir yolculuktur. Haysiyetimizin ölçüsü, seferimizdir. Allah vardır ve sorun yoktur.

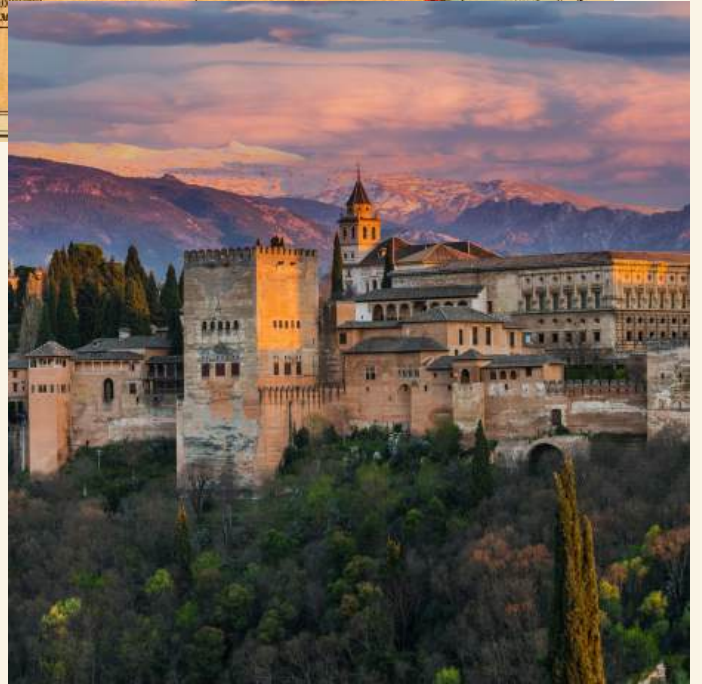
Endülüs'ten Ders Çıkarmak

FATİH ZENGİN

www.kritikbakis.com

Son yüz yıldır İslam dünyasının içinde bulunduğu krizler daha önce de yaşanmış ve sonuçlarına katlanılmıştır. Müslümanların dil, mezhep ve soy gibi nedenlerle bölünmesi, bunu kışkırtan yapıların varlığı, bencillik ve daha nice sebep tarihin aşına olduğu olgulardır. Dün Endülüs bugün başka İslam toprakları aynı kaderi az veya çok benzer şekilde geçirmektedirler. Ders alınmadığı takdirde aynı akıbete uğraması da kaçınılmaz olacaktır.

Endülüs'ten Merkezi İslam Coğrafyası'na Ölümcül İhtilaflar

Tarih, tarihe benzer. Bunun nedeni insanların sahip oldukları bütün meziyetler ve zaafının her çağda aynı olmasıdır. Son yüz yıldır İslam dünyasının içinde bulunduğu krizler daha önce de yaşanmış ve sonuçlarına katlanılmıştır. Müslümanların dil, mezhep ve soy gibi nedenlerle bölünmesi, bunu kıskırtan yapıların varlığı, bencillik ve daha nice sebep tarihin aşına olduğu olgulardır. Dün Endülüs bugün başka İslam toprakları aynı kaderi az veya çok benzer şekilde geçirmektedirler. Ders alınmadığı takdirde aynı akıbete uğraması da kaçınılmaz olacaktır. Batı İslam dünyasının incisi Endülüs'ün hazin sonu, üzerinden yıllar geçse de dünyanın her yerinden Müslümanları düşündürmeye devam etmektedir. Göz göre göre gelen kötü son kaçınılmaz bir felaket miydi acaba? Yoksa bizzat Endülüs Müslümanlarının davet ettiği bir musibet miydi? Elbette her devlet, zaman içinde hayatini yitirip iş göremez hale gelebilir ve sonunda yok olup gider. Ancak toplumlar için aynı şeyi söylemek mümkün müdür? Zira toplumlar çoğunlukla devletlerden çok daha uzun yaşar. Öyle ki Merkezi İslam Coğrafyası'nda (Birilerinin Ortadoğu dediği yerde) neredeyse antik çağlardan kalma toplumlar hala varlıklarını sürdürmeye devam etmektedirler. Endülüs'ü hazin bir hikâyeye dönüştüren fark da burada ortaya çıkmıştır. Çünkü Endülüs toplumu devletleriyle birlikte İber Yarımadası'ndan adeta silinmiştir. Evet Endülüs Müslümanları birçok devlet kurmuşlar ve uzun yıllar hüküm sürmüşlerdir. Bu devletler de diğerleri gibi yıkılıp gitmiştir. Ama devletler yıkılırken o kadar bölünüp parçalanmışlardır ki yüzyıllarca varlığını koruyan ışıltılı bir toplum geriye muhteşem bir ilmî birikim, mimarî ve sanat eserleri bırakarak İber Yarımadası'ndan tamamen ayrılmışlardır. Peki ne oldu da Endülüs'teki Müslüman toplum insan varlığı olarak arkalarında iz bırakmadan yok olup gitti? Endülüs, 712 yılında Emevî Valisi Musa b. Nusayr ve Berberî komutanı Târik b. Ziyâd öncülüğünde Müslüman hâkimiyetine girdi. Çok kısa bir süre içinde de kuzeydeki Kastilya-Aragon Krallığı dışındaki her yer Emevî Devleti'nin bir vilayeti haline geldi. Şam'daki Emevî Devleti'nin 750 yılında yıkılmasıyla buraya kaçan Abdurrahman b. Muâviye, Endülüs'te yeniden bir Emevî devleti kurmayı başardı. 1031 yılına kadar inişli çıkışlı bir hayat süren bu devlet Endülüs'e en parlak dönemlerini yaşattı. Ancak Endülüs Emevî Devleti'nin çöküşüyle Endülüs coğrafyasındaki her bir şehir hatta bazı bölgelerde her bir kale müstakil hareket etmeye başladı. Çeşitli aralıklarla Kuzey Afrika'dan buraya müdahale eden Murâbitlar ve Muvahhidler gibi devletlerin çabalarıyla birlik sağlanmışsa da bu çabalar kalıcı olamamıştır. Endülüs Emevî Devleti bakiyesi şehirlerin birbirleriyle ölümcül bir mücadeleye girişmelerinin birçok nedeni sayılabilirse de temelde bütün mücadele tek bir sebebe dayanmaktaydı. O da bu emirliklerin farklı milliyetlere mensup olmasıydı. Esasen Endülüs'ü fetheden orduların içinde hem

Berberîler hem de Araplar bulunmaktaydı. Bu iki unsur daha fethin ilk yıllarında fethedilen yerlerin bölüşülmesi konusunda anlaşmazlıklar yaşamış ve bir dizi savaştan sonra belli bir dengeye oturmuşlardı. Ancak aralarındaki husumet hiçbir zaman son bulmadı. Sadece Endülüs Emevî Devleti'nin parlak zamanlarında bu husumet halı altına süpürüldü o kadar. Diğer yandan Endülüs'teki Müslüman hâkimiyeti uzadıkça burada Müvelledûn ve Sakâlibe denilen başka toplumsal sınıflar da oluşmaya başlamıştı. Müvelledûn İslam'ı kabul eden yerli nüfusu teşkil ederken Sakâlibe ise savaşlarda esir edilen Slav asıllı kölelerden oluşuyordu. Zamanla her iki topluluk da Endülüs İslam toplumunun önemli bir parçası haline geldi. Merkezi yönetimin güçlü olduğu ve devlet yönetiminin ehil ellerde olduğu dönemlerde bir sorun teşkil etmeyen bu renklilik; devletin zayıfladığı anlarda ise bir diğerine karşı kendini savunma, kabilesinin siyasî ve ekonomik gücünü artırma ve diğer milletlere üstünlük taslama gibi heveslerle tam bir kargaşaya yol açıyordu. Yine de bütün bu karmaşa Endülüs toplumunun yok olmasına yol açmayacaktı, şayet "Reconquista" (İspanya'nın Yeniden Fethi) hayaliyle yaşayan bir düşmanları olmasaydı. Zira Müslümanların Endülüs'teki varlıkları yüzyılları bulmasına rağmen hala ülkede yoğun bir Hıristiyan nüfus yaşamaktaydı ve bunlar günü gelince ülkeyi Müslümanlardan kurtarmayı bekliyorlardı. Ama daha da kötüsü İber Yarımadası'nın kuzeyinde hiç fethedilmemiş bir bölge olarak kalan Leon ve Galiçya idi. Buralarda kurulmuş olan Kastilya Krallığı bu bölgeyi Reconquista'nın merkezi haline getirerek 1057 yılından itibaren yani Endülüs Emevî Devleti'nin yıkılmasından 26 yıl sonra İslam topraklarını fethetmeye başladı. Ama uyanmak istemeyeni uyandırabilecek hiç kimse yoktur. İspanyolların yeniden fetih hareketleri başladığında her biri kendi menfaatini düşünen Endülüs Müslüman şehirleri birbirleriyle mücadele halindeydi. Çözüm için de bir umut görünmüyordu zira hiçbirinin bir başkasının hâkimiyetine girme niyeti yok görünüyordu. Ne Berberîler Araplara ne de Araplar Berberîlere itaat etmek istemiyordu. Hatta bir yandan Arap kabileleri kendi aralarında Berberî kabileleri de kendi aralarında bir mücadele yürütüyorlardı.

Endülüs emirlikleri arasındaki bazı çatışmalar, ekonomik ve ticarî yollar üzerindeki rekabetten kaynaklanıyordu. Zengin bölgeler, güzergahlar ve verimli topraklar üzerinde hegemonya kurmaya çalışan yerel emirler, ekonomik kontrolü ele geçirmek için de birbirleriyle çatışmaya girdiler. Netice de sık sık el değiştiren şehirlerde ekonomik yapının güçlenmesi şöyle dursun meydana gelen savaşlar, refah ve zenginliğiyle anılan bazı Endülüs şehirlerini harap etti. Sonuç olarak, Endülüs'teki emirlikler arasındaki çatışmalar, merkezî otoritenin zayıflığı, iç idarî ve mezhepsel çatışmalar, etnik ve sosyal farklılıklar ve dış baskılar gibi faktörlerin bir araya gelmesinden kaynaklanmıştır. Bu çatışmalar da Endülüs'ün zayıflamasına ve sonunda Hıristiyanların bölgeyi fethetmesine yol açtı. Gelelim günümüze; Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra Merkezi İslam Coğrafyası'nda bulunan Müslümanlar yetim kalmış sahipsiz çocuklara dönüverdiler. Ancak onlara kol kanat gereceğini iddia eden Batılı devletlerin, ideolojilerin ve sömürgecilerin gelip İslam coğrafyasının kalbine oturması çok uzun sürmedi. Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından önce yapılan hesaplar teker teker uygulamaya konuldu. Adeta yüzyıllar önce İberyaya uygulanmış olan Reconquista bu sefer Osmanlı bakiyesi topraklara uygulandı. Müslüman devletçikler kurdurularak Endülüs şehir devletleri gibi sadece kendilerini düşünen komşularıyla ve hatta kendi halkıyla devamlı sürtüşme içinde olan devletler kurdular. Bu devletlerin Endülüs devletlerinden tek farkı her birinin daha geniş topraklara sahip olmasıydı. Modern devletler de Endülüs şehir devletleri gibi uzun bir süre kendilerini bekleyen büyük tehlikeyi umursamadılar. Bazıları bu tehlikenin bizzat kendisiyle iş birliği içinde hareket etti. Nitekim Endülüs şehir devletlerinden bazıları da Hristiyanların kendi emirliklerine dokunmaması karşılığında diğer Müslüman emirliklerle iş birliği yapmama sözü vermişti. Benzerliğin bu kadar fazla olması akıbetin de benzer olması ihtimalini oldukça güçlendirmekteydi. Ancak devletler düzeyinde oldukça etkili olan bu hesapların Müslüman toplum üzerinde etkisinin sınırlı kalması umudun da canlı kalmasını sağlamaktadır. Coğrafyamızda son yıllardaki gelişmeler her ne kadar müessif birtakım hadiselerle yol açmışsa da Müslümanların kendilerine biçilen rolü kabul etmediklerine ve yeni bir Endülüs hüznünün yaşanmayacağına dair güçlü bir işaret vermektedir. Kitle iletişiminin artması Müslüman toplumlarının birbirlerinden daha fazla haberdar olmasını sağlamış, dünyanın herhangi bir yerinde Müslümanlara yönelik bir tehdit belirlediğinde Müslümanlar daha yüksek sesle ve daha erken tepki göstermeye başlamışlardır. Eğer Endülüs tecrübesini gelecek nesillere daha iyi aktarabilir, aramızdaki ihtilafları daha soğukkanlılıkla çözebilir ve günümüz teknolojisinin sunduğu imkanları iyi kullanabilirsek çok geç olmadan Neo-Reconquista'yı engelleyebiliriz. Zira Toledo düştüğünde artık çok geçti.

ETİYOPYA-SOMALİLAND PROTOKOLÜ VE TÜRKİYE

ADNAN BOYNUKARA

www.kritikbakis.com

Etiyopya-Somaliland arasında imzalanan metin, 27 Afrika ülkesinde aktif olan 30'dan fazla ayrılıkçı hareketi motive edebilir. Artan terör faaliyetleri sadece Somali'nin güvenliği değil, Etiyopya ve tüm bölge için tehdit oluşturabilir. Bu anlamda doğru olan, Somali'yi güçsüzleştirmek değil, güçlenmesine katkıda bulunmaktır.

2024 yılının ilk günlerinde gündeme gelen Etiyopya-Somaliland protokolü, Afrika Boynuzu bölgesinde yeni ve tehlikeli bir krize dönüşme potansiyeli taşıyordu. Türkiye'nin devreye girmesiyle diplomatik sürecin başlamış olması krizi kontrol altına almak açısından anlamlı. Ancak süreci hatırlamak, risklere dikkat çekmek ve izlemek de kıymetli. Krizin çıkış gerekçesi, Etiyopya'nın Kızıldeniz'e ve Hint Okyanusu'na ulaşma arzusu. Etiyopya için 'var oluşsal bir mesele' olarak tanımlanan denize bağlantı arayışına doğru şekilde müdahale edilmezse, yeni bir çatışma riski üretebilir. Eğer bölgesel dengeler, tarihi arka plan dikkate alınmazsa ve ilgili ülkelerin rızası dışında çözümler dayatılmak istenirse çatışma riski artabilir. Kendi iç sorunları (Tigre meselesi) devam eden Etiyopya'nın, yeni bir sorun üretme olasılığı yüksek olan denize ulaşım konusundaki riskleri görmemesi mümkün değil. Ancak fiili durum oluşturarak sonuç almak istendiği açık. Aslında Etiyopya için denize ulaşım arzusu, 1991 yılından bu yana gündemde. Çünkü 1991'de Eritre, Etiyopya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmişti. Bu tarihten sonra Etiyopya, denize çıkışı olmayan karasal bir ülkeye dönüşmüştü. Buna rağmen Etiyopya, uluslararası ticarete ilişkin meseleyi, 2002 yılında, Cibuti ile imzaladığı, "Liman Kullanımı ve Malların Etiyopya'ya Transit Geçişi" anlaşmasıyla çözmüştü. Ancak bahsettiğimiz arayış varlığını sürdürdü.

Etiyopya'nın Denize Ulaşım Arzusu

Etiyopya'nın denize ulaşımı için Eritre, Cibuti ve Somali limanları gibi üç seçeneği var. Somali üzerinden denize ulaşım stratejisi, farklı tarihlerde savaflara neden olmuştu. Son yıllarda ise Somaliland üzerinden 'çözme' arayışı devreye girdi. Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'na ulaşma arzusu için Somali federal yapısındaki 'zayıf' ilişkilerden yararlanma yolu tercih edilmeye başlandı. Buna ilişkin ilk girişim, 2018 yılında, Etiyopya ve Birleşik Arap Emirlikleri merkezli DP World şirketi ile Somaliland arasında varılan anlaşma. Buna göre, Berbera Limanı'nın yüzde 19'luk hissesi satın alınacaktı. Ancak anlaşma, şartlar yerine getirilmediği için iptal edildi.

İkinci girişim ise 1 Ocak 2024 tarihinde imzalanan protokol. Bu protokol, Berbera Limanı'nın kullanımını ve Etiyopya'nın Somaliland'de askeri üs kurmasını içeriyor. İçeriği kamuoyu ile paylaşılmayan ancak Somaliland tarafından yapılan açıklamada protokolün, "50 yıl boyunca sürecek bir kiralama sözleşmesi ve Kızıldeniz'de 20 kilometrekarelik bir askeri üs kurulmasını" içerdiği ifade edildi. Protokol için Başbakan Abiy Ahmed Ali, "Etiyopya'nın deniz bağlantısının sağlanmasına yönelik önemli bir adım" açıklamasını yapmıştı. Ali'nin ulusal güvenlik danışmanı Redwan Hussien ise "protokolün kiralanmış bir askeri üsse erişimi de sağlayacağını" duyurmuştu.

Ocak 2024'te atılan bu adım, Somali tarafından içişlerine karışma, merkezi yönetimin izni olmadan bölgesel yönetimle ilişki kurma, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine yönelik tehdit olarak kabul edildi. Somali'yi devre dışı bırakarak Somaliland ile ilişki kurulmuş olması, ciddi riskler ve tehditler içeren bir mesele. Çünkü protokol, Somaliland'ın bağımsızlık arzusuna da hitap ediyor. Somaliland, 1991 yılında tek taraflı bir bağımsızlık ilan etmiş, bu ilan Somali, bölge ülkeleri ve BM tarafından kabul edilmemişti. Etiyopya, bu bağımsızlık arzusuna 'yatırım' yapmış ve protokolda, "Etiyopya'nın Somaliland'ın bağımsızlığını tanıyabileceğine" yer verilmiş.

Protokol ve Uluslararası Hukuk

Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'na Somali toprakları üzerinden ulaşma arzusu için 2018 ve 2024 yıllarında, anlaşma ve protokol denemesi yapılmış. Kimi kesimlerce benzer içerikte olduğu ifade edilse de 2018 anlaşması ile 2024 protokolü arasında önemli farklar var. Temel farklılık, Etiyopya'ya üs kurma yetkisi verilmesi ve Somaliland'ın bağımsızlığının tanınması. Aslında uluslararası hukuka göre imzalanan belge, bağlayıcılığı olmayan ve ikili işbirliği konusunda niyet göstergesi olan bir evrak. Evrakın bu denli ses getirmesinin iki temel nedeni var. Etiyopya hükümetinin konuyu büyük bir başarı ve diplomatik zafer olarak sunması ve Somaliland'ın de "protokolün kendilerinin bağımsızlığı için diplomatik bir dönemeç olduğunu" ilan etmiş olmasıdır. Uluslararası hukuk, bahsettiğimiz protokolün imzalanmasını, Somali devletinin egemenliğine yönelik eylem olarak değerlendiriyor. Birleşmiş Milletler Şartı, Afrika Birliği'nin kurucu anlaşması, Montevideo'da imzalanan (26 Aralık 1933) "Devletlerin Hak ve Görevlerine İlişkin Montevideo Sözleşmesi", Somali Anayasası, tanınırlık ve egemenlikle ilgili ilkeler bağlamında, bahsettiğimiz soruna referans olma niteliğindedir. Örneğin; Afrika Birliği'nin kurucu anlaşmasının 4'üncü maddesinde yer alan, "egemen eşitlik, mevcut sınırlara saygı gösterilmesi, iç işlerine karışmama prensibi" gibi temel ilkelerin ihlali olduğu açık.

Etiyopya Neden Zorluyor?

Uluslararası hukuka ve bölgesel güvenlik risklerine rağmen Etiyopya'nın bu konuda neden ısrarcı olduğunu anlamak, doğru çözüm üretmek açısından gerekli. Etiyopya'nın bu tutumunun üç temel faktörden kaynaklandığı söyleyebilir. Önemli faktör; Etiyopya'nın yönetim anlayışı ve bu anlayışın geçmişle olan bağıdır. Uzun yıllar dünyaya egemen olan Soğuk Savaş anlayışının en temel ilkelerinden biri, güçlü komşu istememe alışkanlığı ve güçlenen komşunun tehdit olacağı ön kabulüdür. Bu anlamıyla küresel sisteme entegre olan, ülkesindeki El-Kaide terörünü bitirmeye çalışan, ordusunu kurumsal hale getirmeye gayret gösteren ve ekonomik olarak çarkları işletmeye çalışan Somali'yi tehdit olarak değerlendiriyor. Tarihte yaşanmış savaflar da bu duyguyu besliyor.

Diğer bir faktör; iç siyasetteki sıkışmayı aşmak için dış politikaya sarılma yaklaşımıdır. Abiy Ahmed Ali'nin bunu yaptığına ilişkin değerlendirmeler fazla. İçerideki sıkışmışlığı aşmak, kuzey-doğu Etiyopya'daki sorunları bastırmak ve iç siyasette kendine alan açmak için bu konunun kaldıraç olarak kullanıldığı değerlendiriliyor. Bir başka faktör ise şu an uluslararası sistemde yaşanan kırılmaların ve küresel sistemin kaybettiği rasyonel yaklaşımın, denizlere erişim için fırsat olduğunun kabul edilmesi. Yani mevcut koşulların fiili bir durum oluşturmaya imkânı tanıdığına inanılması. Aslında Etiyopya, bahsettiğimiz faktörlerin sahiçilikten uzak olduğunu biliyor, ancak mevcut koşullardan yararlanmak istiyor. Bu tutum, Gazze işgali ve

soykırımında rasyonaliteden uzaklaşan, işgale ve soykırıma her türlü desteği veren Batı'nın, diğer ülkeler tarafından örnek alınmasının kötü bir örneğidir.

Temel soru, Etiyopya'nın liman arayışındaki amaç, uluslararası taşımacılık ve ticari faaliyetler mi? Mevcut veriler değerlendirildiğinde bu soruya "evet" demek mümkün değil. Öncelikle ifade edelim ki Somaliland ile imzalanan 2024 protokolü, ticari bir metni değil. Berbera Limanı'nı kullanmayla ilgili bir sorun zaten yoktu ve bugüne kadar da olmamış. Hatta Somali devleti, ticari olarak tüm Somali limanlarının kullanılmasına olumlu yaklaşmış. Mesela önceki Cumhurbaşkanı Fermacu, ticari kullanım için dört limana yönelik bir mutabakat zaptı imzalamıştı. Somaliland ile imzalanan protokolü farklı kılan, Somali kıyılarında, 20 kilometrekarelik bir bölgenin üs olarak kullanılmak üzere Etiyopya'ya verilecek olması. Yani sorun askeri üs meselesi. Çünkü iki ülke arasında tarihi sorunlar var ve ülke içindeki karışıklıklar Etiyopya ile ilişkilendiriliyor. Mesela; Somali için büyük tehdit olan Eş-Şebab örgütünün çıkışı ile Etiyopya'nın 2006'da Somali'yi işgal etmesi arasında ilişki olduğu değerlendiriliyor. Dolayısıyla, konuya bu açıdan da bakmakta yarar var.

Bölgede Oluşacak Güvenlik Riskleri

Etiyopya-Somaliland protokolü, sahici güvenlik riskleri üretme potansiyeline sahip. Öncelikle Somali, Etiyopya, Cibuti, Eritre, Kenya, Sudan ve Afrika'nın geneli yeni güvenlik riskleriyle karşı karşıya kalabilir. Bununla birlikte, süreçten en fazla etkilenecek ülke, Somali. Özellikle, Eş-Şebab'a karşı yürütülen mücadelenin Somali'nin birliğini sağlaması açısından kritik öneme sahip olduğu bir dönemde, Etiyopya'nın attığı adım ciddi bir risk. Somali'ye uygulanan BM silah ambargosunun kaldırıldığı, ülkenin iç güvenliği için gerekli savunma kapasitesinin oluşturulduğu, bölgesel güvenlik ve istikrarın sağlanması açısından kayda değer sonuçların alındığı dönemde, bu sonuçların heba olma olasılığı yüksek. Ancak ortaya çıkacak tablo, Somali kadar, bölgedeki diğer ülkeler de etkilenebilir. Eş-Şebab ile El-Kaide arasındaki ilişki dikkate alındığında, örgütün çökertilmesinin Afrika Boynuzu bölgesi ülkeleri için ne kadar önemli olduğu görülür. El-Kaide'nin en aktif fonksiyonu, küresel terör unsurlarını istediği bölgelere yönlendirme ve farklı isimlerle faaliyet yürütmesidir. Batılı ülkelerin rasyonaliteden uzaklaşması ve İsrail ile kurmuş oldukları suç ortaklığı, bu tür örgütlere alan açmak için yeterlidir. Alan açılan bu tür örgütlerin ilk hedefi ise Müslüman halklar. Bu denklem onlarca yıldır tekrarlanıyor. Dolayısıyla, El-Kaide'nin Afrika'daki önemli ayağı olan Eş-Şebab'ın güç kaybettiği bir zamanda Etiyopya'nın Somali'ye ilişkin tutumu, Eş-Şebab'a alan açmak ve üst örgütü bölgeye davet etmek olarak okunuyor.

Aslında, ortaya çıkabilecek risklerin bölgedeki tüm ülkeleri, farklı dinamikler üzerinden etkileme kapasitesi var. Birkaç örnek vermek gerekirse; Cibuti'ye bağımlılığı azalan Etiyopya'nın Cibuti için tehdit oluşturma imkânı doğacak. Tehdit, fiili saldırı değil, ülkedeki kabileler

arası çekişmenin körüklenmesi şeklinde olabilir. Etiyopya'nın denize çıkış projesini kendine tehdit olarak algılayacak diğer ülke Eritre. Tüm bölge ülkelerinde olduğu gibi herkes güçlenen komşuyu tehdit olarak algılayacak ve zayıflatmak için arayışlara girecektir. Eritre, kuzey-doğu Etiyopya'da var olan örgütlü yapılarla işbirliğini deneyebilir vs.

Aslında protokolün imzalanış tarzı, hem Somali'nin toprak bütünlüğünü ve egemenliğini önemsememektedir hem de ayrılıkçı unsurlara yol göstermektedir. Ancak bir ülkenin toprak bütünlüğü ve egemenliği hedef alınmıyorsa, ortaya çıkacak sonuçtan sadece hedef ülkenin etkilenmeyeceği ilkesini hatırlamak gerekir. Ayrıca Afrika söz konusuysa, unutulmaması gereken konu, aktif ayrılıkçı hareketlerin çokluğudur. Çünkü Afrika'da her ülkeyi hedefleyen birden fazla ayrılıkçı hareketten bahsetmek mümkün. (Afrika'da aktif olan ayrılıkçı hareketleri anlamak için [buraya](#) bakılabilir.)

Dolayısıyla; Etiyopya-Somaliland arasında imzalanan metin, 27 Afrika ülkesinde aktif olan 30'dan fazla ayrılıkçı hareketi motive edebilir. Etiyopya, Somaliland'in bağımsızlığını tanıdığı an, kıtadaki diğer aktif ayrılıkçı hareketlerin de farklı imtiyazlarla destek arayışlarının yolu açılmış olur. Somali'nin, Eritre'nin, Kenya'nın, Güney Sudan'ın, Sudan'ın, Etiyopya içine yönelik benzer adımlar atabilme olasılığı var. Aslında bu tür yanlış adımlar konusunda en fazla dikkatli olması gereken ülke, 11 eyaletin ve dokuz ayrı etnik kökenin bulunduğu Etiyopya. Dikkat edilmesi gereken diğer bir konu ise Batılı ülkelerin ekonomik, askeri ve siyasi desteğiyle, Gazze'yi işgal eden ve soykırım suçu işleyen İsrail'in Kızıldeniz ve Aden Körfez'inde neden olduğu güvenlik riskidir. Yani Berbera Limanı'nın tartışmalı hale gelmesi ve Kızıldeniz'in Afrika yakasının El-Kaide/Eş-Şebab unsurları tarafından terörize edilmesi olasılığı.

Olası Sonuçları Görmek

Önemi nedeniyle, tekrar Somaliland ile imzalanan protokole dönmek gerekirse, ilgili metnin üç muhtemel sonucundan bahsetmek mümkün. Önemli olan; Somali devletinin Eş-Şebab'a karşı kazandığı üstünlüğün sabote edilme ve terör örgütüne alan açılma olasılığı. Çünkü örgüt, Etiyopya'nın davranışını fırsata çevirmek isteyecektir. Bunun için hem Somali halkının dinî ve millî duygularını sömürecek hem de ortaya çıkan etkiyi kullanacak. Diğer bir sonuç, Somali devletinin teröre karşı verdiği mücadelenin sabote edilmesi ve mücadele odağının dağılması. Bir diğer sonuç ise ülkede güç boşluğu oluşması ve istikrarsızlığı artması. Muhtemel güç boşluğu El-Kaide/Eş-Şebab tarafından istismar edilebilir. Bu ise terör ve korsanlık faaliyetlerinde artışa neden olabilir ve Aden Körfezi'ndeki uluslararası ticaret olumsuz etkilenir. Bu noktada tüm bölge ülkelerinin dikkate alması gereken konu, izlenen bu tür tutumların, El-Kaide'nin en dirençli ve aktif yapılanması olan Eş-Şebab'ın faaliyetlerini artırma olasılığıdır. Artan terör faaliyetleri sadece Somali'nin güvenliğini değil, Etiyopya'yı ve tüm bölgeyi tehdit edebilir. Bu anlamda doğru olan, Somali'yi güçsüzleştirmek değil, güçlenmesine katkıda bulunmaktır.

Türkiye'nin Rolü

Türkiye'nin, Etiyopya ve Somali ile yakın ilişkileri biliniyor. Türkiye, krizin çıkmasından sonra, 8 Mayıs 2024 tarihinde, Etiyopya'nın resmî talebi üzerine devreye girdi ve "Ankara Süreci" adıyla arabuluculuk başlattı. Bu, sorunun diplomatik yollarla çözümü açısından önemliydi. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, ikinci tur görüşmelerden sonra, " taraflar arasında bazı temel ilkeler ve spesifik unsurlar üzerinde önemli yakınlaşma ve bu bakımdan kayda değer bir ilerleme sağlandığını" ifade etmişti. Aynı açıklamada, " tarafların üçüncü tur için 17 Eylül'de Ankara'da yeniden bir araya geleceği" de vurgulanmıştı.

Türkiye'nin arabulucu olarak kabul edilmesi, görüşmelere ev sahipliği yapması ve diplomasi kapısının açık kalmasını sağlaması kıymetli. Uluslararası mekanizmaların işlemediği, BM'nin etkisizleştiği, Batılı ülkelerin çatışmalarda açıkça taraf olduğu bir atmosferde Türkiye'nin tutumu, iki ülkenin kazanımı olarak görülmeli. Türkiye'nin taraflara, ütopyik hedefler, diğer tarafı yok sayan tutumlar, içişlerine karışma anlamına gelecek yaklaşımlar ve egemenliği riske sokacak adımlar üzerinden sorunlara çözüm üretmenin mümkün olmadığını göstermesi önemli bir kazanım olacaktır.

Esed İşkence Düzeni, Bütün Mütteliklerinin Üzerine Çöktü

TAHA ÖZHAN

www.kritikbakis.com

Esed işkence düzeni çöktü. Çöken düzenin altında kalanlar olduğu kadar Suriye'nin bölgesel düzenin mikrokozmosu olduğu da görmek gerekiyor. Suriye'de olup Ortadoğu'da olmayan, bölgede olup da Suriye'de olmayan bir demografik, etnik, mezhebi unsur bulunmuyor. Benzer şekilde bölgenin bütün sorunları Suriye'nin de sorunları. Bu haliyle çöken işkence düzeninin en anlamsız halkasını Esed oluşturuyordu. Şimdi Emevi Camii'nde ortaya çıkan "Türkiye", bu boşluğun yönetilmesi ve doldurulması için umut vericidir. Suriye'de istikrarın sağlanacağı ve tahkim edileceği dönemi inşa etmek Türkiye'nin hem hakkı hem de sorumluluğudur.

Esed rejimi, İsrail'in kurulmasının ardından Soğuk Savaş şartlarının var ettiği bir saf kötülük düzeniydi. Dünyanın birçok yerinde katliam yapan, etnik temizlik yapan rejimleri biliyoruz. İşte İsrail, gözümüzün önünde bir soykırım gerçekleştiriyor. Ancak bütün bu kötülüklerin belli tarihsel şartlar içerisinde ve belli bir süre devam edebildiğini biliyoruz. En azından yaşanan şiddetin bir siyasal bağlamı, hedefi olduğunu yani nihayetinde "bir siyasetin aracı" olduğunu biliyoruz. Bu insanlık düşmanı girişimlerin belki de ahlaksız ve zalimce olanı Filistin'de bir asra zamandır yaşanıyor. Ancak İsrail'in katliamcı politikaları bile ağır bir güç asimetrisi içerisinde belli bir siyasal zemine oturtmak mümkün. İşgalci ve katliamcı bir güç, teolojik bir sapkınlığın rehberliğinde, dünyanın en güçlü devletlerinin desteğiyle imkânsız bir siyasal misyonu hayata geçirmeye çalışıyor. Hala da ne kendisini ne de dünyayı başarılı olacağına inandıramıyor. "İsrail 100. Yılı'nı görebilir mi?" sorusu oldukça ciddi bir soru olmaya devam ediyor. Zira her türlü gücüne ve desteğe rağmen ümidi ortadan kaldırmaya gücü yetmiyor. Oysa Suriye'de, şunun şurasında birkaç hafta öncesine rağmen, yıllardır bütün fedakarlıkları yapan Suriyelilerin ezici çoğunluğu da olmak üzere, çok az kişi için Suriye'de bir ümit kapısı aralanabilirdi. Zira yarım asrı aşkın bir süredir kesintisiz devam saf işkence düzeni içerisinde, ümide yer kalmamasında şaşılacak bir durum bulunmuyor. Esed rejimi ne İsrail'in soykırımına ne Hitler'in Holokost'una ne Ruslar'ın Holodomor'una ne Suharto'nun katliamlarıyla mukayese edilemeyecek kadar emsalsiz bir örneği teşkil ediyor. Zira dünya örnekleri ya sadece bir etnik gruba, belli bir siyasi çizgiye ya da dini gruba yönelik belli bir süre devam eden ve nihayetinde biten katliamları içeriyor. Ayrıca bu soykırımların oturduğu bir kanlı jeopolitik hedefte bulunuyor. Bu katliamların ve soykırımların boyutu elbette Suriye ile mukayese edilmeyecek kadar büyük, insanlığın en zalimce anları olarak kayda geçti. Ancak bütün bunlara rağmen, hiç birisi yarım asırdan daha fazla devam edebilen salt "işkence rejimi" olmadılar. İşkence rejiminden kastımız, rejimin bidayetinin de nihayetinin de işkence olması ve başka da bilinen hiçbir özelliğinin olmamasıdır. 61 yıllık Esed rejiminin işkenceden başka hiçbir fonksiyonu olmadı. Zira bu işkence düzeninin ne ülke içerisinde iktidarı korumakla ne de bölgesel jeopolitik kavşakta var olmasıyla bir alakası olmadı. Kötülük için kötülük yapan, sadist olduğu için zulüm yapan, işkenceleri ahlaksız bir siyasetin aracı bile olmayan saf zalimlik ve sapkınlık. Zira yıllar önce Türkiye kendisine el uzattığında, bu işkence düzenine son vererek değişimi tercih etseydi bugün bambaşka bir Suriye ve hatta bölge olabilirdi. O yıllarda Türkiye'nin teklifini reddeden, Suriye halkının sesini duymayan Esed'in destekçilerinin planına esir olduğu, etrafını saran mezhepçi fanatizme mahkûm olduğu düşünülüyordu. Oysa Esed'in destekçilerinin rejimi ortada nasıl bıraktığına bakınca, Esed'in bizatihi müptela olduğu işkence düzeninden vazgeçemediğini, sadist bir sapkınlıkla ancak bu

düzenin içerisinde yaşayabildiğini daha iyi anlayabiliyoruz.

Hem İran Hem İsraille Sadizm Ortaklığı

Zira Esed'in bir taraftan Tahran'la tam bir vekalet ve vesayet ilişkisi içerisinde iken tam teşekküllü bir İsrail aparatına dönüştüğünü, bir taraftan Hizbullah'la her türlü ilişkiye girerken diğer yandan İsrail ordusunun sıradan bir operasyon devleti haline geldiğini biliyoruz. Ortaya saçılan resmî belgeler, durumun yıllardır analiz yoluyla "İsrail'in en konforlu düşmanı Suriye" tespitinin aslında oldukça naif olduğunu gösteriyor. Yaşanan, Suriye rejiminin İsrail'in oldukça sıradan bir aracı olduğundan ibaretmiş. Hizbullah ve İran vekil güçlerinin İsrail'in gözetiminde var olmalarını sağlayan oldukça işlevsel bir rejimmiş. Tahran'ın bu durumu bilmesine rağmen, yıllardır kendisini bile inandırmakta zorlandığı, "Direniş Ekseni" Şam'la çalıştığını düşünürken Tel Aviv'in hemen her şeyi manipüle etmesini senelerdir seyretmiş. Kısaca bölgenin ve dünyanın Ortadoğu denklemlerinde Suriye'ye yüklediği anlamlar ve fonksiyonların Esed rejiminin umurunda olmadığı, tek fonksiyonunun işkence düzenini sürdürmek olduğu artık "Esed'le konuşulsun" kampının dışındaki hemen herkesin kabul ettiği bir gerçek oldu.

Bu düzeyde ve bu kadar uzun süre bir rejim sadece işkence etmek için nasıl var olabilir? Sadizmden başka hiçbir niteliği olmayan, kendi halkına işkence etmekten sapkın bir mazoşist zevk alan bir rejim niçin var olur? Niçin var olduğuna dair analizlerimiz elbette mevcut. Benzer şekilde nasıl var olduğuna dair de farklı yaklaşımların ekonomik, siyasal ve jeopolitik tafsilatı da mevcut. Ancak böylesi bir işkence rejiminin var olmasını savunanların dünyasına dair de bir açıklamamız var mı? Sadist bir rejiminin mazoşist tabiatı mı daha vahşice yoksa akla ziyan işkence düzeninin devamını çılgınca savunmaya ve rasyonelleştirmeye çalışan akıl mı?

Sadist rejimin avukatları hala niçin utanmıyor?

Bu sorular niçin bizim derdimiz olmalı? Çünkü işkence rejiminin müdafaasını yapan, rejim çökünce evladını kaybetmiş gibi kahrolan bu insanlarla beraber yaşıyoruz. 11 yıl önce Banyas'ta, Dera'da, Hama'da, Şam'da, Guta'da çocukların kan gölünde boğulmayacak kadar zalim, gaddar ve ciğersiz olanlar bugün Sednaya'da göğü inletecek acılarda boğulurlar mı? Ne düşünüyorlar mesela, Esed'in kaybetmesiyle yaşadıkları yıkımı Sednaya insan mezbahanesindeki manzaralara bakarak bir nebze olsun rahatladıklarını mı? İnsanların seyrederken bile kahrolduğu manzaralar, bunlar için "bir nebze olsun Esed'in çöküşüyle yaşadıkları yıkımı tazmin eden bir duygu" mu veriyor? Suriye krizi ve Esed rejimine dair 2012'den beri yazdığımız satırların ve analizlerin bu aşamada fazlaca bir anlamı yok. Hiçbir analiz bu rejimin yıkılmasından daha gerçekçi bir resim sunamaz. Sonrasında olacaklara dair kibirli hiçbir değerlendirme de nasıl bir geleceğin Suriye'yi beklediği de nasıl bir bölgesel düzenin şekilleneceği ortadan kalkan bu işkence düzeninden daha korkutucu olamaz. Elbette bütün devrimler sonrasında kaosu ortaya çıkması beklenen bir gelişmedir. Suriye'de bir kaos döneminin oluşması için yeterince aktör ve jeopolitik zemin vardır. Ama seneler sonra ilk kez yüzleri gülen masumların hatırına, çoğu Esed'i kaybetmenin acısını realist jeopolitik risk analizleriyle telafi ederek, korku yaymaya çalışan felaket tellallarını bir süre göz ardı edebiliriz.

Suriye devriminin sahiciliği

Akıldan çıkarılmaması gereken en önemli gerçeklik, Suriye devrimini gerçekleştiren büyük fedakarlığın sonuna kadar sahiciliği olduğudur. Rejimin devrilişi, Esed'in askerlerinin, her türlü etnisiteden Şebbiha'nın kaçtığı, Rusya'nın çekildiği her yerde insanların direnişçileri sevgi ile karşılaşmasının oluşturduğu muhabbet Suriye'nin şu an elindeki tek sermayedir. Bu sermayeyi kirletmeye çalışan birçok aktör olacağı muhakkak. Ancak hiçbirisinin takatinin uzun süre Suriye'yi boğacak kadar güçlü olmayacağı da aşikâr. Suriye geçen yüzyılın ilk yarısında da tecrübe ettiği üzere; bölünmesi çok zor, bir arada olması sorunlu bir ülke. Bir yönüyle Irak'ın bölünemez ama bir arada da durmakta zorlanan yapısına benziyor. Irak'ı da etnik olarak bölmek isteyenler mezhep duvarına çarptılar, mezhep hatlarında bölmek isteyenler ekonomik kaynaklar paylaşım sorununu çözemediler.

Nihayetinde 15 yıl, işgalin ardından yüzbinlerce insanın canına mal olan süreçten sonra kırılğan güç paylaşım düzenine razı oldular. Elbette bu düzen makul bir yapı sunmaktan çok uzak. Ancak demokratik bir dönüşüm ve olgun bir devlet olma yolunda sahiciliği bir "ateşkes ve paylaşım düzeni" sunduğu için bütün tükenmiş tarafların razı olduğu bir yapıya dönüştü. Suriye bu yönüyle Irak'a göre çok daha iyi durumda olduğu söylenebilir.

Suriye bölünür mü?

Suriye'yi bölmek ve ardından parçalanmış haliyle yönetmek, bir arada yaşama formülüne göre hayata geçirilmesi hem çok zor hem de en maliyetli yöntem olacaktır. Bunu sahadaki bütün aktörlerin herkesten daha iyi bildiğini söylemeye gerek yok. Esed sonrası Suriye'de düzeni tehdit edecek bölgesel aktörlerin olacağı izahtan varestedir. Daha ilk günden kendisini ayakta tutan güçlerin vekil gücüne dönüşmüş olan Esed'i kaybeden aktörlerin, yeni vekil güçler bulma çabaları olabilir. Ancak bu yeni vekil güçleri bulmaları da bulsalar da Esed kadar kullanışlı olmaları da kolay olmayacaktır. Kaldı ki Esed rejimi ne kadar çürümüş ve kof bir rejim idiyse, Rusya ve İran'ın Suriye'de operasyonlarının maliyetlerini taşıyacak jeopolitik ve ekonomik nefesi ciddi anlamda daralmıştı. Dolayısıyla ne Moskova'nın ne de Tahran'ın yıllardır yatırım yaptıkları "çöp tahvilin" nasıl bir bataklık olduğunu bilmemeleri mümkün değil. Ancak ya irrasyonel bir jeopolitik yatırım yaptıklarını itiraf edeceklerdi ya da Esed'i ayakta tutarak nasıl bir jeopolitik deha sergilediklerine hem kendilerini hem bölgeyi hem de dünyayı bir süreliğine inandıracaklardı. Bu sahneler ne Tahran ne de Moskova için bir ilk değil. İşin aslı, Esed rejiminin yıkılmasıyla, Arap Baharı'nın ilk aylarındaki bölgesel kamplar yeniden oluşmuş durumdadır: Körfezle İran'ı, Mısır'la İsrail'i benzer bir çizgiye getiren statüko taraftarları ile değişim isteyenlerin kampları. 12-13 yıl sonra bu kampların aynı güç maksimizasyonunda olduğunu söylemek oldukça zordur. Suriye devrimi bu aktörlerin tamamını ciddi bir meşruiyet krizine sokacaktır. Zira yalın bir gerçek olan geniş halk yığınlarının arzusunun Suriye'de gerçekleştirmiş olması bütün bu aktörlerin "meşruiyet stres testinin" içerisine sokacaktır. Ancak bu sefer 13 yıl önce olduğu kadar rahat bir şekilde değişimle aktif olarak savaşamayacaklar, ilk anda sınırlı düzeyde provokasyonlarla hareket etmek zorunda kalacaklardır. En kötü senaryoda bile Suriye devrimini boğmaya kalkmanın oluşturacağı enerjiyi kendi üzerlerinde hissetme ihtimali güçlenecektir. Burada Türkiye'nin proaktif rolünü çekinmeden sahada sürdürmesi Suriye'de barışçıl bir düzenin kurulmasında en önemli unsur olacaktır. 10 yılı aşkındır, Türkiye'ye de maliyet ödetmek için elinden geleni yapmış olan bu aktörlerin Suriye devrimine kastetmelerini engelleyecek en önemli adım Ankara'nın bütün kapasitesini Suriye'de düzenin kurulması için kullanmasıyla atılabilir. Naif beklentilerden uzak bir şekilde Suriye'nin ayağa

kalkması için tecrübe ve kapasite transferinin hızlı ve yoğun bir şekilde hayata geçmesi Türkiye'nin jeopolitik çıkarları açısından da bölgesel barışın korunması için de en gerçekçi ve elzem yoldur. Esed işkence düzeni bir Apartheid rejimidir. Yeni Suriye, ahalinin kahir ekseriyetinin ev sahibi olduğu, bütün farklılıkların da hisse sahibi olduğu bir düzene kavuştuğu oranda istikrarını koruyabilir. Başka bir ifade ile artık hiç kimse ne Suriye genelinde ne de başka bir bölgesinde Apartheid rejimi kurarak istikrarlı ve sürdürülebilir bir yapı kuramaz. Suriye'nin daha âdem-i merkeziyetçi yönetime kavuşmasıyla, son 10 yılda krizin içerisinde gelişmiş suni yapıların zuhur etmesi farklı arzulardır. Birincisi Suriye halkının onay vermesiyle hayata geçirilebilir. İkincisi ise DAİŞ'ten Hizbullah'a, PKK'den irili ufaklı yapıların farklı zamanlarda çökmüş bir devletin coğrafyasını her türlü pazarlıkla ortalığa saçmasından ibarettir. Dolayısıyla bu gruplar, tıpkı Hizbullah'ın fiilen kabul etmek zorunda kaldığı gibi, Esed rejiminin bütün Suriye'yi felakete sürükleyen ortamında elde ettikleri kazanımların yapısal değil palyatif olduğunu anlamak zorunda kalacaklardır. Bu gerçekle yüzleşip Suriye devriminin utangaç bir parçası haline gelmek ile "kurtarılmış bölgelerinde" ahalisi olmayan "devletçikler" icat etmek arasında bir tercihte bulunmaları gerekecektir. İkinci tercihte bulunmaları sürdürülebilir bir durum değildir. Zira Esed rejimine bulunamayan "halk" bu uydu güçlere de bulunamayacaktır.

PKK/SDG, Kürtlerin sırtında yüküdür

Daha açık ifadeyle ne SDG'ye ne de Esed'in gidişyle yaşayacağı siyasal diyetle indirgeneceği PKK'ya, hayalini kurdukları yönetim ve iktidar alanı için uygun ve yeterli "halk" bulunamayacaktır. Artık iyice sıkılaşmaya başlayan, PKK'sız bir Türkiye'yi tahayyül bile edemeyen ve korkudan beslenenler gibi ya da bir zamanların Kemalist histerik "irtica vardır, ilelebet var olacaktır" çıkışlarına benzer "DAİŞ vardır, ilelebet olacaktır" PKK ucuz retoriğinin de ömrü dolmuş durumdadır. 1980'ler ve 90'lardaki gibi yıllarca Muhaberat'ın ev sahipliğinde bulunduğu başkentini Suriyeli Kürtlere yaptıklarını zerre umursamadıkları gibi, özünde Suriye devrimine karşı savaşın ucuz bir aparatı olma karşılığında, IŞİD'le mücadeleyi araçsallaştırıp Batı'da sigorta poliçesine çeviren bu aklın, Kürtlere yük olmaktan başka bir işlevi olması zor görünmektedir. Her şeye rağmen, bu yapının içerisinde Suriye'ye ait ve daha az yabancılaşmış unsurların hala Suriye'nin bir parçası olma zemini vardır. Suriye devrimi ve Esed'in gidişi bu normalleşmeye dahil olmaları için son bir fırsat olarak görülmektedir. ABD'nin trajik-komik bir hal alan "SDG varlığını" Suriye'de oturabileceği hiçbir zemin bulunmamaktadır. Zira SDG'nin artık bir "Suriye'si olması" zor görünmektedir. Benzer şekilde askeri güçten ve Washington'dan başka bir meşruiyet kaynağını bilmediğimiz silahlı bir örgütün "Demokratik" sıfatıyla da fazlaca bir ünsiyeti olmayacaktır. Son olarak, Suriye'yi yani PKK'lı olmayan diğer bütün (Kürt ve Arap)

unsurları kaybetmiş bir yapının orta ve uzun vadede anlamlı bir "Güç kalması" da mümkün değildir. Yol yakınken SDG'nin yani PKK'nın tarihinde ilk kez bir siyasallaşma hamlesi yaparak normalleşmesi en doğru tercih olacaktır. Ancak PKK'nın yıllardır devam eden "devre mülk" zihniyetine bakılırsa, üzerinde hissettiği baskının ardından normalleşme ve siyasallaşmak yerine, elindeki "mülkü" bir kez daha devredeceği aktör araması muhtemeldir. Böyle bir aktörü bulması bu sefer kolay olmayacaktır. Zira onlarca yıldır Rusya, Suriye, İran ve ABD arasında dolaşan ve Türkiye'den başka hiçbir yere düşmanlık yapmayan bu anakronik yapının, tarihsel jetlag krizinin ve sancısının bitmesi kolay değildir. Görünen o ki, Suriye nüfusunun cüzi bir kısmını oluşturan Kürtlerin de oldukça cüzi bir kısmının yaşadığı bölgede, anlamsız bir örgüt iktidarı fantezisi uğruna, bütün Kürtlerin Suriye'deki geleceğini karartmaktan şüphe duymayacağı görülen PKK'nın, son kez bir imtihana girdiğini söylemek yanlış olmaz. PKK, Kürtlerin gerçekten haysiyetlerinin korunduğu ve eşit vatandaşlar haline dönüştüğü bir Türkiye'den (ve Suriye'den) ürkmesi gibi Türkiye'nin sahici bir şekilde demokratikleşmesi ve Türkiye'ye yakışan gerçek bir demokratik anayasaya kavuşmasından korkanların bu süreçte kol kola girmesi şaşkıncı olmayacaktır. Yıllardır artık rollerini de repliklerini de akıl yürütmelerine de ahlaki düzeylerini de ezbere bildiğimiz 20. Yüzyıl aktörlerine ve aklına ülkemizin bir kez daha yenilmesi kabul edilemez. Son dönem sorunun nihai çözümü için kendi meşrebinde başlayan arayışların kesinlikle altı doldurularak nihai bir çözüme kavuşması Türkiye açısından Baas rejiminin çöküşü kadar kıymetli olacaktır. Zira Kürt Meselesi etrafında oluşmuş mitler ve korkular, eğer samimi bir şekilde arzulanırsa, 11 günde tarihin çöplüğüne giden Esed rejiminden daha az çürümüş bir tabu değildir. Sadece cesaret, ahlak ve vicdanla asırlık korkuların ve tabuların aşılmasıyla tahmin edilemeyecek kadar hızlı bir şekilde halledilebilir. Yeter ki yıllardır millete Esed rejiminin sahte gücünü, cesametini ve azametini anlatan sahtekarların Kürt meselesinde de tabuları ve korkuları inşa eden aynı şarlatanlar olduğu fark edilsin.

Esed'le birlikte bütün eski rejimler çöktü

Esed işkence düzeni çöktü. Çöken düzenin altında kalanlar olduğu kadar Suriye'nin bölgesel düzenin mikrokozmosu olduğu da görmek gerekiyor. Suriye'de olup Ortadoğu'da olmayan, bölgede olup da Suriye'de olmayan bir demografik, etnik, mezhebi unsur bulunmuyor. Benzer şekilde bölgenin bütün sorunları Suriye'nin de sorunları. Bu haliyle çöken işkence düzeninin en anlamsız halkasını Esed oluşturuyordu. Zira, Esed'in yıkılma süreci, 11 yıl artı 11 gün şeklinde hayata geçti. 11 yıl boyunca direnen nasıl Esed değil idiyse, 11 günde yıkılan da Esed değildi. Dolayısıyla yıkılan sadece Esed rejimi olmadı elbette. Esed'le birlikte rejimi ayakta tutan bütün güçler de Suriye'de kaybetti. Bu çöküşün sebep olacağı siyasal vakumun naiflikten uzak bir şekilde yönetilmesi gerekiyor. Zira kaybeden güçlerin jeopolitik rasyonelleşme düzeyini bu boşluğun ne kadar proaktif bir şekilde yönetildiği belirleyecektir.

Emevi Camii'nde ortaya çıkan "Türkiye", bu boşluğun yönetilmesi ve doldurulması için umut vericidir. Türkiye 2012'den bu yana, Suriye başlığında dolu bir dosya inşa etmenin yanında Suriye özelinde bölgesel ve küresel jeopolitik sinir haritasına da hâkim hale geldi. Ankara artık hangi sinirin nereyi ne kadar sürede harekete geçireceğine daha vakıf.

Dolayısıyla Suriye jeopolitiğinde kas hafızasına hâkim bir aktör olarak proaktif olmak zorunda. Özellikle Suriye'de istikrarın sağlanacağı ve tahkim edileceği dönemi inşa etmek Türkiye'nin hem hakkı hem de sorumluluğudur.

Suriyeli geniş kitlelerin de kendisini güvende hissetmesinin yolu da faal bir Ankara'dan geçmektedir. Özellikle güvenlik alanında oldukça faal bir şekilde yer almak, Türkiye'nin bütün bölgesel aktörlerle ilişkilerinde de zannedilenin aksine pozitif katkı sağlayacaktır.

KÖRLER KISSASI; FEMİNİSTLER VE SURIYELİ KADINLAR

MELİHA ÇELİK

www.kritikbakis.com

“Tolare edilen şey kötülük olduğunda, hoşgörü bir suçtur”
Thomas Mann

Dünya şimdi Suriye'deki 'insan mezbahası' Saydnya Hapishanesi'nde yaşanan işkenceleri ve ortaya çıkan toplu mezarları dehşet içinde takip ediyor. On binlerce kişinin sistematik bir şekilde idam edildiği ve insan aklının kötülüğe dair asla tahayyül bile edemeyeceği korkunç bir hapishaneyi konuşuyoruz. Ve çok uzun süre daha konuşacağız. Aslında Suriye'nin tamamı zaten yıllardır bir insan mezbahasıydı. Baas rejimi -gücü elinde tutan bir gurup azınlık- iktidarı boyunca Suriye halkına eşi benzeri görülmemiş işkence, zorbalık ve en doğru tabirle etnik-mezhepsel temizlik yapıyordu. Ve bunu herkes biliyordu! 2011'den bu yana yaşanan bir savaşın kurbanlarını görmezden gelenler de biliyordu. Hem kurbanları hem savaşanları hem de mültecileri her fırsatta aşağılayan, ezmeye çalışan Simiyenler de çok iyi biliyordu. Ve en iyi bilenler de iliklerine kadar derin 'İslam' nefreti duygusuyla yaşayanlardı. Hepsi kötülüğün birer parçasıydı. Ve muhtemelen hayatlarında çok şey değişmeyecek ve bu çürümüş sıradan kötülükle yaşamaya devam edecekler. Bilmiyordum diyen olursa Platon'un kötülük tanımını hatırlayın. Platon, kötülüğü erdemsizlik ve bilgisizlik olarak görüyordu. Ona göre kötülük bir nevi, gerçekliğin, erdemin ve iyiliğin bilinmeyişiydi. Hapishanelerden birinde kemikleri kırmak için Ortaçağa özgü ve Engizisyon işkencelerini anımsatan vücut presi bulundu. Bu, işkence aletlerinden sadece biriydi. İşte bu vahşetten ve zulümden kaçan insanlardı sığınmacılar. Ve sığınmacıların büyük çoğunluğunu kadınlar ve çocuklar oluşturuyordu. Kadınların en büyük korkusu ise işkenceci tecavüzcülerdi. Bu yüzden hepsi canını, onurunu ve umudunu da muhafaza ediyordu başka topraklara sığınmaya çalışırken. Gittikleri yerler hepsi için güvenli değildi maalesef. Bir kısmını zorluklar ve zorbalılar karşıladı. Denizlerde boğulmayacak kadar şanslı olanların yine bir kısmı ırkçılığa ve şiddete maruz kaldı. Hayatta kalma çabası ve en zoru da onuruyla ayakta durmanın sınavını verdiler. Bu sınav henüz bitmedi. Türkiye Suriyeli göçmenlere kucak açan ilk ülkelerden biriydi. Göçmenlerin büyük çoğunluğu kadınlar ve çocuklardı. Eğer Suriye'de kalsalardı çoğu şuan hayatta değildi. Veya yargılanmaksızın o korkunç insan mezbahalarından birinde her türlü işkenceye maruz kalacaklardı. Suriye İnsan Hakları Ağı'nın (SNHR) kayıt altına alınan verilerine göre rejim güçlerinin gözaltı merkezlerindeki yetişkin kadın ve 18 yaş altındaki kız çocuklarına yönelik binlerce tecavüz vakası yaşandı. Bunlar sadece kayıtlı veriler! Ancak gerçekte tutuklu ve tecavüz edilen kadın-çocuk sayısının, bu rakamların çok üzerinde olduğu biliniyor. Peki, Türkiye'ye sığınan Suriyeli kadınları ve kız çocuklarını savunan, koruyan-kollayan herhangi bir kadın hareketi, derneği yahut eylemlerini hatırlıyor musunuz? Ya da şöhretli kadınlardan bir iki kelam işiten var mı? Belki cılız birkaç söylem, ağızda yuvarlanan ama asla net olmayan cümlecikler duyan olmuştur! Ama ne ayakları yere basan bir protesto, ne bir eylem, ne de sokaklarda duyulan haykırışlar...

Bundan iki yıl önce 22
WWW.KRITIKBAKIS.COM

yaşındaki Mahsa Amini İran'da gözaltındayken ölünce Türkiye'de de protestolar yapılmıştı. Kadınlar sosyal medya dahil birçok platformda tepkilerini göstermişti. Genç bir kadının ölümü hepimizi üzmüştü elbette. Ancak ne tuhaftır ki aynı duyarlılık katledilen, yerinden edilen, taciz ve tecavüze uğrayan Suriyeli kadınlara asla gösterilmiyordu... Filistinli kadın ve çocuklara gösterilmediği gibi. Sadece iki kadın cinayetini hatırlayın! Suriye'den canını kurtarıp Sakarya'nın Kaynarca ilçesine yerleşen Suriyeli kadın Eman el Rahmun tecavüze uğrayarak 10 aylık bebeğiyle birlikte öldürülmüştü. İzmir'in Menemen ilçesinde de 30 yaşındaki hamile kadın Manar, 5 yaşındaki çocuğuyla birlikte katledilmişti. Kıyamet kopmalıydı ama kopmadı. Türkiye'de feministler ile hayranı ve takipçisi bol "ünlü" kadınlar onları görmezden gelmeyi bir şekilde ustaca başarmışlardı. Tek bir açıklaması vardı bunun. Çünkü bu kadınlar yeterince "seküler" değillerdi. "Feminizmin temel objesi kadındır" ve kadın hakları savunuculuğu ise özünde "İnsan" haklarını savunmak, insanlığa dair bir savunuculuk barındırır. Oysaki -küçük bir kısmı hariç- Türkiye'de feminizm yani sözde kadın hakları savunuculuğu politik (tarafı), ideolojik ve ikiyüzlüdür. Türkiye'nin feministleri bana hep Rönesans'ın ünlü 'Körün Kıssası' diğer adıyla 'Körlerin Yürüyüşü' tablosunu hatırlatıyor. Flaman Ressam Brueghel resimde İsa'nın Ferisiler (bağnaz Yahudiler) için söylediği sözleri yorumlamıştır. İsa, "Onlar körlere rehberlik eden kör kılavuzlardır" der İncil'de. Brueghel'in bu başarılı göndermesinde, birbirinin sopalarına tutunan kör dilencileri rehberleriyle birlikte bir çukura doğru giderken görürüz. Fiziksel değil ama 'BİLİNÇLİ KÖRLÜK' yaşayan herkesin düştüğü o çukuru çoğumuz görüyoruz ve farkındayız... Suriye'nin Dera şehrinde 21 Mayıs 2011'de işkenceyle öldürülen ve uzuvları kesilen 13 yaşında ki Hamza el Hatib'in annesi Samira'nın gözyaşlarını şahitlik ettiğimiz gibi...

KUDÜS'Ü İSRAİL'DEN, ZİHİNLERİ İSRAİLİYATTAN KURTARMAK

AYŞE DOĞU

www.kritikbakis.com

Kudüs'e en son 2017'de, kurban bayramında gidip on gün kalmıştık. Sanıyorum yine arife gününde uçağa binmiştik. Bayram sabahı Mescidi Aksa'da olmak için.. Bu sefer de arifeden uçağa bindik. On kişilik ekibimiz – çocuklar dahil- Ramazan'ın son günü olması hasebiyle oruçluyduk. Kudüs'teki dostlarımız bizim için iftar hazırlıyordu. Bu Kudüs'te ilk iftarımız olduğu için heyecanlıydık. Uçak Telaviv havaalanına indiğinde güneşin batmasına beş on dakika vardı.

Ama İsrail havaalanında artık rutin bir hal alan yolcuların bazılarını alıkoyma ve saçma sapan sebeplerle sorgulama işlemi bizi bekliyordu. Kendilerince şüpheli buldukları iki yol arkadaşımızı kenara çekip İngilizce sorguladılar ve mail adreslerini aldılar. Bu arada hava karardı ve ezan saati geçti. Uçakta bize verilen fındık ve sallama çay eşliğinde bazılarımız orucumuzu açtık. Bazılarımız ise Türkiye saatini bekleyerek Kudüs'e kadar sabretti. Tabi ki bu saygısız uygulama yüzünden – Ramazan'ın son günü ve iftar saati olduğunu Filistin gibi dinlerin damgasını vurduğu bu kutsal topraklarda bilmemek mümkün değil. önemsememek ise affedilmez bir saygısızlık-

Kudüs'e bir saat gecikmeyle ulaşabildik. Önceden tanıdığımız Filistinli ailenin hazırladığı mükellef sofraya oturduk. Yemekte sebze çorbası –ki aynı çorba Bosna'da da var, Bosna'da etli versiyonu yapıyor, bizdeki bezelye havuç ve patatesli yemeğe tekabül ediyor- ve Maklube (pişirilmiş karnabahar, havuç ve tavuk ya da kuzu eti ile karıştırılan, tersine çevrilmiş bir pilav ve fırınlamış patlıcan güveci) vardı. İlk defa tattığımız bu muhteşem tat bize yorgunluğumuzu unutturdu. Hem safranlı hem sebze ve et ya da tavukla zenginleştirilmiş bu yemek o kadar hafif ki ikişer üçer tabak yedik ve yine sallama çaylarımızı içerek sohbet ettik.

Bu arada bizim için yurtdışında en önemli sorun; ne şu, ne bu, kahvaltı esnasında ve yemeklerden sonra tiryakisi olduğumuz demleme çayı bulamamak.. İnsan memleketinden uzak olunca, hiç farkında olmadığı şeylere karşı nasıl bağımlı olduğunu fark ediyor. Alışkanlıkların üzerimizdeki etkisinin ne kadar fazla olduğunu fark edemiyoruz. Bize has tatların önemini de.. İlk gelişte yeni tatlarla tanışma, yeni yerler görme duygusu daha ağır basıyor. Halbuki ilerleyen zamanlarda -dinle ve tarihle güçlenmiş- bağlar ve bunları pekiştiren folklorik öğeler daha bir heyecan verici oluyor. Gezilen görülen tarihi ve turistik yerler bir tarafa, Kudüs'te en göze çarpan şey; fiili durum, yani Filistinlilerin aşağılanması ve can ve mal emniyetinin olmaması. Bu zoraki birlikteliğin İsrail tarafı şiddet ve zorbalıkla yol almaya o kadar alışmış ki daha fazla şiddetin sonuç almaya, fiili durumu sürdürmeye yeteceğini zannediyorlar. Kolaycılığın ve yüzeyselliğin kaba şiddetin ve orantısız gücün sembolü İsrail!

İsrail, ABD, Rusya ve İngiltere'nin Ortadoğu'ya musallat ettiği habis bir ur, bir proje. Bu proje; İrlanda'da, Amerika ve Afrika'da, Asya'da pek çok toplumda uygulanmış.. Mantık olarak terör eylemlerine benzer. Bu terör; küresel ve felsefi argümanlar arkasına saklanarak medya bombardımanıyla desteklenir. Acımasızlığı ve insan muhayyilesini aşan anlamsızlığı ile geçici felç etkisi yaratır. 90'larda bangır bangır kafalarımıza kazınan 'dünya koca bir köy oldu, dünya küreselleşti, küçüldü' gibi iddialarla pazarlanan bu tedhiş ideolojisini anlamak için Kudüs, Bosna, Irak, Afganistan, Suriye gibi küresel şiddet ve teröre maruz kalan bölgelere gidip çıplak gözle görmek bizi bilinçlendirir. Kendi küçük dünyasında mutlu mesut yaşarken insan bu iddiaları zararsız ve pembe ütopyalar olarak algılayabilir. Ancak insan kabuğundan çıkar ve yerinde görürse bunların hiç de öyle masum temenniler, ideolojiler olmadığını farkına varır. Egemenler, 'dünya küçüldü' derken cep telefonu ya da uçakla Afrika'nın en ücra köşelerine sorunsuz ulaşmayı, bir turistinki gibi serbestçe dolaşmayı kastedmezler, kendilerinin dünyanın her noktasında kendi çıkarları için rahat rahat dolanmasını kastediyorlar ama bunun da ötesi var. Onların muradı; bütün yerel ve dini değerlerle insanın manevi dayanakları olan aile, cemaat, devlet kurumları ile sosyal ve ekonomik hayata dair her şeyin üzerinde geliştirilmek istenen, kontrol ve nüfuz. Hitler'in denediği üstün ırk arayışlarının aynı mantıkla farklı araçlarla sürdürülmesi. İnanç ve yaşantıları yüzünden kınanan, küçümsenen koca bir insanlık ve onun bugüne kadar muhafaza edip zenginleştirdiği kültürler; yeme-içme, yaşama, çarşı-pazar, eğitim ve bilgiye dair. Ne demiş ünlü filozof Heraklit? 'Aynı suda iki kere yıkanılmaz'. İsrail, Hitler'in suyunda yıkanmaya çalışıyor. Kudüs'te bunun en sembolik işaretlerinden biri dinin ve gündelik hayatın zaptı rapt altına alınması. Mescidi Aksa'ya da, otantik Musevilerin yaşadığı Nablus'taki Samara'ya da girişte İsrail askerinin kontrol noktalarından geçiyoruz. Samiriler de hapsedilmiş

durumdalar köylerine. Hatta havaalanı yolunda bile sürekli durdurulup. on beş yirmi dakika minibüste bekliyoruz. Beklerken uçağımızı kaçırabilirdik. Havaalanında ise tersi bir uygulamayla öbür yolcuların önüne alındık. Bizden bir gün önce havaalanına gelen Türk yolculara ise arama bahanesiyle daha saygısız ve insanlık dışı tacizler yapılmış. İsrail'in hareket tarzının temelini 'keyfilik' ve 'sorumsuzluk', insanları hak etmediği muamelelere maruz bırakarak kişiliğini rencide etmek oluşturuyor. Bütün ilahi öğretilerin yasakladığı ve kınadığı bu hastalıklı yaklaşım; ibadethanelerin ve inananların dokunulmazlığını hiçe sayma hali Kudüs'te rutin olarak yaşanıyor. Mescidi Aksa'ya biz Müslüman olarak kontrolden geçerek, Müslüman olduğumuzu ispatlayarak girerken, batılı turistler hiçbir şekilde taciz edilip bekletilmeden, içeri alınıyorlar. Bu Ramazan bayramında el Halil'de 7-8 yaşlarında İsrail askerince tutuklanan çocukların haberi vardı, El Eyyam gazetesinde. Suçları boncuk tabancasıyla oynamaktı. Kudüs dışında yaşayan Filistinliler, dünya gözüyle Mescid-i Aksa'yı görmekten de mahrumlar. Orada sanki İsrail devletiyle Filistin adında iki eşit yönetim var-mış- gibi dünya kamuoyu kandırılıyor. Kudüs'ten Ramallah'a geçerken asker kontrolünden geçmek gerekiyor ve iki kesim utanç duvarlarıyla ayrılıyor. Bu duvarların amacı Filistinlileri o duvarların arkasına hapsedmek. Geçerli bir izin belgeniz yoksa birkaç kilometre öteye geçmeniz imkansız!. Biz tam güvenlikten geçerken arabaları köpek eşliğinde aranan bir Filistinli aile, o utanç duvarının kenarına dikilmiş korkuyla bekliyordu. Baba ve bir çocuğu yanında, önde de iki tane daha küçük çocuk; yaşları beş ila sekiz arası, o babanın çocuklarını, korkmasınlar diye kanatlarının altına alması bile imkansızdı. Muhtemelen biz gelmeden önce 'güvenlik' bahanesiyle o köpeklerle taciz edilmişlerdi. Bu insanlık dışı görüntü insanın kanını donduruyor. İsrail'i Ortadoğu'nun en ileri demokrasisi olarak nitelemek

alçak bir propogandadır. İsrail ileri demokrasi ile yönetiliyorsa demokrasi insanlık için ciddi bir tehdittir. Demokrasi kavramını yeniden tanımlamak lazım. Toplumun fertleri arasında ayırım yapan ve adil davranmayan bir yönetim, demokratik olma iddiasını kaybeder. Ramallah'ı çevreleyen utanç duvarına çizilen resimler önünde fotoğraflar çekindik. Tatil olması hasebiyle Ramallah sokakları bomboştu ve insan bir sunilik ve tarihsizlik duygusu hissediyor. Filistin'in kalbi; Kudüs'te, Beytlehem'de, el Halil'de, Eriha'da atıyor. Tarihin ve toprağın kalbi buralarda capcanlı, cıvı cıvı. Ama işgalcilerin yeniden kurduğu Tel Aviv, Batı Kudüs, Yafa gibi şehirler, ruhsuz, gri, tekensiz ve sevimsiz. Adeta o çirkin ruhları şehirlerine de sinmiş. Tel Aviv sokaklarında çocukların bile gözlerinde kin ve saldırganlık akıyordu. Sahte bir mutluluğun arkasında derin bir suçluluk ve bir gün intikam saatinin geleceğine dair fark edilen bir tedirginlik hali vardı. Bu milyonlarca işgalci güruh, ne kendilerine, ne de atalarına ait olmayan bu topraklarda tutunmak için binbir yalan tarih uydurmuş, dünyayı da inandırmaya çalışıyor. Hz. Yahya'yı katleden kral Herod'un sarayını güya Hz. Süleyman mabedi diye uydurup inanmışlar ve onun kalıntısı bir duvara gidip dua ediyorlar. Duvarın ötesindeki mescidi Aksa ve KubbetüsSahra'yı da yıkıp sözde Süleyman mabedini tekrar kurmanın hayaliyle yaşıyorlar. Oysa ne orası Süleyman mabedi ne de yahudilerin Hz. Süleyman'la hiçbir alakası yok. M.Ö. 538'de Filistin'i işgal eden İranlılar-Persler, Hindistan'dan yahudileri getirip Basra körfezi ticareti için Irak'a ve Akdeniz ticareti için de Filistin'e yerleştirerek kolonileştirmiş. (Tıpkı bugün İran'ın Suriye, Lübnan, Irak ve Yemen'e Afgan, Pakistan şiielerini getirmesi gibi).

Persler M.Ö.300'lerde Büyük İskender seferleriyle yenilip geri çekilince, bu koloni yahudileri bu topraklarda tutunmak için Musevi inançlarına inanıyormuş gibi yapıp, ticaretle uğraştıkları için yazı yetenekleri ile duydukları her şeyi kayda geçirmişler. Tevrat, Tanah vb. kutsadıkları kitaplar, işte böyle derlenmiş. Ama tanrıları yahve yani aslında Pers kralı Kyrus-kiroş-Keyhüsrev, onlara 'bütün bölgeyi yakın yıkın, çoluk çocuk hayvan tüm canlıları öldürün, tüm bölgeyi size vereceğim' diye vaad etmiş. İşte kutsal kitap dedikleri kitaplarında bunlar yazıyor ve vaad edilmiş toprak efsanesi de bu Pers vaadinden başka bir şey değil. Şimdi 2500 yıl sonra batılı emperyalistlerin kendi Yahudilerinden kurtulmak için icat ettiği İsrail devletini işte bu tarihsel yalanlarla meşrulaştırmaya çalışıyorlar. İsrail dedikleri ise aslında Asur ve zaten Persler Asur'u yıkarak topraklarını işgal etmiş. Pers kralının Filistin valisi Ezra'nın adını İbranice telaffuzla Ezrael yapıp, İsrail yapmışlar. Hem Ezra hem de Asur'u çağrıştıran bu isim maalesef İsrailiyat etkisindeki Hristiyan ve İslam literatüründe de galat-ı meşhur bir kullanıma kavuşmuş. Velhasıl, ne tarihte İsrail diye bir yer var, ne yahudiler Musevi, ne Filistin'de Süleyman mabedi var ne de tanrı bu Hint çingenelerine bu toprakları vaad etmiş!. Baştan aşağı yalancı, sahtekar bir koloni topluluğunun baştan aşağı zulüm ve sömürgeci rejimi İsrail. Sadece Kudüs'ün bu fiili işgalden kurtarılması yetmez, yahudilerin uydurduğu bu yalan tarihin de zihinlerdeki işgaline artık bir son vermek gerekiyor. Kudüs işte o zaman gerçekten özgürleşir ve adına layık bir barış şehri-Jerusalem-darüsselam- olur.

SURİYE DEVRİM LİDERİ AHMET ŞARA: DİN ADINA BASKI YAPILAMAZ

Suriye devrimi lideri Ahmet Şara (Colani), 2023 yılında İdlib'te, HTŞ lideri olarak katıldığı bir panelde soruları yanıtlıyor. HTŞ ve Suriye muhalefetini DAES'le veya benzeri örgütlerle benzeştirerek kötücüllemeye çalışan çevrelerin beklentisinin aksine, Cevlani, çok farklı bir İslam anlayışı ve gelecek profili çiziyor. Aximedya youtube kanalı, Cevlani'nin bu konuşmasını altyazılı olarak yayınlamış. Youtube kanalı bu konuşmayı kaldırmış. Aximedya aynı videoyu X hesabında tekrar yayınlamış. Sosyal medyanın sahiplerinin bu sansürüne rağmen, konuşma bir hayli ilgi gördü. Kritik bakış olarak bizde tarihe not düşmek ve Suriye devriminin sıcak gündeminde doğru bilgi ve kanaat sahibi olmak adına, yayınlıyoruz.

Mülakattan öne çıkan başlıkları yazımızda okuyabilir, bağlantıya tıklayarak bahsi geçen yayını izleyebilirsiniz.

Suriye Devrim Lideri Ahmet Şara: Din Adına Baskı Yapılamaz

Suriye devrimi lideri Ahmet Şara (Colani), 2023 yılında İdlib'te, HTŞ lideri olarak katıldığı bir panelde soruları yanıtlıyor.

KR Kritik Bakış / Der. 13 / 2024

Colani:

Hisbe (kamu düzenini dini kurullarla sağlayan bir tür zabıta teşkilatı-çvn) konusu, kardeşlerim, bana göre bazı hatalar içeren kültürel bir miras. Bizim zihinlerimizde hisbe konusu Suudi Arabistan'da yaşanan şey ve bazı insanlar da onun DAİŞ kontrolündeki bölgelerde uygulanan şey olduğunu zannediyorlar. Ben örf ve dini kaideler açısından bunun orada uygulandığı şekliyle doğru olduğuna inanmıyorum. Hisbe o dönemde polis teşkilatını temsil ediyordu. Tedarik güvenliğini temsil ediyor, çarşıları ve diğer şeyleri kontrol ediyordu. Bu görevler çeşitli kurumlara dağıtıldı. İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma şu an var. Camilerde var, gümrük kanunlarında var, tedarik kanunlarında var, yargıda var, haksızlıkları gidermede var. Dağıtılmış durumda. Geriye halkın adetleri kalıyor ki daima konu onun etrafında dönüyor ya da hisbe konusunda ona işaret ediliyor. O hissenin bir parçası ancak tamamı değil. Bizim kültürel mirasımıza göre, ki ben Suudi Arabistan'ın tecrübesini biliyorum, İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırma Heyeti'nin özellikle hisbe görevini yerine getirmek için kurulmasının ve oradaki uygulamalarının olumlu sonuçlara değil olumsuz sonuçlara yol açtığına inanıyorum. DAİŞ'in yaptığına gelince, ne olduğu çok açık. Bu nedenle, kardeşlerim, biz birçok meseleyi göz önünde bulundurmamak istiyoruz. Öncelikle bulunduğumuz bölgedeki insanların örfünü gözetmeliyiz. Diğer bir konu da şu: Yönetimin topluma zorla uygulaması gereken şer'i işler neler? Yönetimin topluma hangi şeylerde "Bu haram, yapmayın. Bu münker/kötü bir şey yapmayın" deme hakkı var? Öncelikle haram belirleme yetkisi sadece Allah azze ve celle'ye aittir. "Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım." (el-En'âm, 6/151) Allah azze ve celle haramları ayrıntılı bir şekilde zikretmiştir.

"Bu bizim indirdiğimiz ve hükümlerini farz kıldığımız bir suredir." (en-Nûr, 24/1) "Ayetleri açıklanmış bir kitaptır." (Fussilet, 41/3) Allah azze ve celle haramları açık ve net bir şekilde bildirmiştir. Fakat yönetimin de engelleme hakkı vardır. Allah helal ve mübah bir şey vermiştir, ancak yönetim gördüğü belirli bir yarar için o şeyi engelleyebilir. Haramların ve mübahların idaresi yönetime verilmiştir. Haram kılma yetkisi Allah'a aittir. Hz. Peygamber (s) kendine balı haram kılınca kendisine tam bir sure indirildi ve Allah'ın helal kıldığını haram kılmasından sakındırdı. Allah'ın zikrettiği haramlardan biri de Allah adına bilmeden konuşmaktır. (el-Bakara, 2/169) Yani Allah'ın helal kıldığı bir şeyi haram kılmayın. "İsrail'in/Yakub'un (as) kendine haram kıldıklarının dışında her şey İsrailoğulları'na helal idi." (Âl-i Imrân, 3/93) Dolayısıyla, kardeşlerim, biz topluma bir şeyi yasak edecek yönetim yetkisini kullanacaksak o şeyin üzerinde ittifak edilmiş bir haram olması gerekir. Sübutunun kat'i/kesin ve delaletinin kat'i/kesin olması gerekir. Eğer üzerinde ihtilaf edilen bir şey ise daha esnek davranılır. Örneğin kadınların yüzünü örtmeleri; farz mı, değil mi? Cumhurdan gelen görüşe göre farz değildir. Yüzün açık bırakıldığı tesettür şer'i tesettürdür. Yönetim zorlaştırma yolunu seçer ve daha katı olan görüşü benimserse bunu o görüşte olanlara uygulama hakkı vardır ancak halkın geneline zorla uygulama hakkı yoktur. Bu yönetimin haddini aşmasıdır. Yönetimin kul ve Allah arasındaki ibadetler konusuna müdahale etmesi de tartışmalı bir başka konu. Toplumu münafık bir topluma dönüştürmek istemiyoruz. Bizi gördüğünde namaz kılar, biz olmadığımız zaman kılmaz. İnsanların örfünü gözetmek gerekir. Örneğin bugün Afgan burkasını getirip Suudi Arabistan toplumuna koysak, ikisi de tesettürü sağlanmasına rağmen farzedin ki Afgan burkasının abayeden ve peçeden daha doğru olduğunu söylesek, Suudi Arabistan toplumu bunu kabul etmeyecek. Abayeyi Afganistan'da zorla dayatırsan o da orada reddedilecek. Örf burada rejimden kurtarılan bölgelerde, tesettür bakımından kadınların yüzde 40 ila yüzde 50'si gönüllü olarak peçe takıyorlar. Bu, kardeşler, çok büyük bir şey. Bugün rejimden kurtarılan bölgelerde camilerimiz dolu. Allah'ın lütfuyla, geçtiğimiz Ramazan ayında İdlib kentinde itikafa giren sayısı 4 bin kişiye ulaştı. Camiler sabah namazlarında dolu. Bu, kardeşlerim, hayır müjdeleyen bir şey.

Rejimden kurtarılan bölgelerde, Allah'a hamdolsun, Allah'ın şeriatı medya şovu yapılmadan ve ona vur, bunu kes demeden uygulanıyor. Rejimden kurtarılan bölgelerde kurumların inşası devam ediyor. Bütün bunlar Allah'ın şeriatından. Bizim tüm hayatımız Allah'ın şeriatı için oldu. Fakat, kardeşlerim, bazı gösterişler var ve bazen şeriatı o gösterişlere indirgeme durumu oluyor. Şeriatın uygulanması mahkeme kapısında eli kılıçlı bir adamın durması ya da bir davetçinin elinde sopayla insanları çarşılarda kovalaması zannediliyor. Bazı genel adaplar var. Biz yönetimde çekişme oluşturmak istemiyoruz. İçişleri Bakanlığı kamusal ihlallere bakar ve rejimden kurtarılan bölgelerdeki diğer kurumlarla iş birliği yapar. Örneğin Yüksek Öğretim Bakanlığı'nın koyduğu kuralları, Tarım Bakanlığı'nın koyduğu kuralları; hepsini kim uygular? İçişleri Bakanlığı. Dolayısıyla Vakıflar Bakanlığı'nın koyduğu kuralları da İçişleri Bakanlığı'nın uygulaması gerekir. Genel adabı ihlal edenleri cezalandırmak için Vakıflar Bakanlığı'na bağlı özel bir güç oluşturursak burada biz yetki çatışmasına girmiş oluruz. Birçok sorun ortaya çıkar. Biz hisbenin İçişleri Bakanlığı'nın bir parçası olmasını, İçişleri Bakanlığı'na bağlı bazı şeriat hocaları ve davetçiler gözetiminde bir ahlak polisinin olmasını uygun gördük. Olayın sopadan çok davet yönüne ağırlık verirler. Kardeşlerim! Biz davette sopaya ağırlık verirsek bu bizim hakkı insanlara ulaştırmadaki acizliğimize işaret eder. İslam hak dindir. Yani bizzat kendisi güçlüdür. İslam'a sopayla karşı çıkan için sopaya ihtiyacımız var. Güç kullanarak bizi davetten alıkoymaya kalkışana karşı güç kullanırız. Cihat bunun için farzdır. Fakat insanlarla aramıza engel konulmazsa daveti tercih ederiz. Davet daha uygundur. Dolayısıyla genel ahlaka aykırı davranışlar olursa onlarla İçişleri Bakanlığı ilgilenir. Onların lokantalar, eğlence yerleri ve benzeri konularda genelgeleri var. Genel ahlaka aykırı davranacak iş yeri sahiplerine uygulayacakları cezalar var. Fakat genel ahlak da belli bir çerçevede tutulmalı.

Ben uzun araştırmalardan ve incelemelerden sonra bunu söylüyorum. Gördüğümüz birçok tecrübeden sonra bu sonuca ulaştık. Kardeşlerim! Konuyu hassas olduğu için kapatmamamız gerekiyor. Ancak geçmişte başarısız olduğu sabit olmuş deneyimleri tekrarlamıyoruz. Şam ehline, rejimden kurtarılan bölgelerin sakinlerine yakışır bir örnek ortaya koyuyoruz. Rejimden kurtarılan bölgelerde yaşayan örnek olmalı. İnsanların örflerini, mezheplerini ve ahlaklarını gözetmeli. Aynı zamanda bizim uygulamakla emrolduğumuz Allah'ın şeriatına da uymalı. Allah azze ve celle'nin bizi sorumlu tutmadığı şeylerle kendimizi sorumlu tutarak Allah adına hüküm vermemeliyiz. Vakıya ters düşen görüşler benimsememeliyiz. Aksi takdirde ya şeriat dediğimiz şeyden geri adım atmak zorunda kalırız ya da hata olduğunu bilerek ona devam ederiz. Örneğin Suudi Arabistan'da kadınların araba kullanmasını yasaklıyorlardı. Yani kardeşim, çık, "Bizim örfümüze uygun olmadığı için bu yasak" de. Fakat "Bu haram" deme. Belli bir aşamaya geldi, geri adım atmak istedi. Kendisiyle ters düştü. Kardeşim, sen bu konu sebebiyle birçok insana düşmanlık ettin. İnsanlar fetvalar çıkardılar. Senin yasaklamaya hakkın var, yasakla. Sen yönetimsin. "Bu şey yasak" de. Sorun yok. Neden? Çünkü onlarda aşiretler ve kabileler için kadının araba kullanması kolay kabul edilebilir bir şey değil. Bundan geri adım atmak daha kolay. Haram olduğunu söyleyip kendini bağlıyorsun, heyetler ve polisler gönderip şer'i bir konu olmadığı halde onu yapmanı cezalandırıyorsun. O görüşünden geri adım atman dinden geri adım oluyor. Ya senin fetvan hatalıydı ya da yerel koşullar doğrultusunda fetvanı değiştirdin. Bu da sana ya da dinine zarar veren bir şey.

Suriyeliler Umudun Zaferiyle Esad'ın Dehşetini Geride Bırakıyor

YAZAR: WENDY PEARLMAN*

ÇEVİREN: YAVUZ ASLAN

Milyonlarca Suriyeli yıllar sonra ilk kez umutlu hissediyor.

Beşar Esad'ın otoriter rejimi, 12 gün süren isyancıların başlattığı saldırının ardından 8 Aralık 2024'te düştü.

2020'den beri donmuş görünen bir çatışmanın bu çarpıcı şekilde tersine dönmesine ilişkin yorumların çoğu jeopolitik ve güç dengelerindeki değişimlere vurgu yapıyor. Birçok analist, Esad'ın arkasında olan İran, Hizbullah ve Rusya'nın, geçmişte olduğu gibi Esad'ın yardımına koşamayacak kadar zayıfladığını ya da meşgul kaldığını belirtiyor. Başka yorumcular ise rejim çürürken isyancıların nasıl hazırlanıp profesyonelleştiğini ve bunun da Esad'ın çöküşüne yol açtığını düşünüyor.

Bu faktörler, Orta Doğu'nun en uzun ve en acımasız diktatörlüklerinden birinin çöküşünün hızını ve zamanlamasını açıklamaya yardımcı olmaktadır. Ancak bu faktörler Esad'ın devrilmesinin insani önemini gölgede bırakmamalıdır.

Devrim Bağlamında Esad'ın Düşüşü

Geçtiğimiz iki hafta boyunca Suriyeliler, Esad egemenliğinin sembolleri yıkılıp devrim bayrağı dalgalandıkça sevindiler. İsyancılar rejimin kötü şöhretli hapisanelerindeki esirleri serbest bırakırken nefeslerini tuttular. Yerlerinden edilen insanlar geri dönerken ve aileler yıllar süren ayrılıktan sonra yeniden bir araya gelirken gözyaşı döktüler.

Ve nihayet, dünyanın dört bir yanındaki Suriyeliler, 54 yıllık zulmün sona ermesini kutlamak amacıyla meydanlara çıktı. Bu başarının büyüklüğünü anlamak için, son 12 yılda 500'den fazla Suriyeli mülteciyle yaptığım görüşmelere dayanan iki kitapta belgelediğim tarihsel bir çerçeve sunmak gerekir.

İlk kitabım, Hafız Esad'ın 1970 yılında kurduğu tek partili güvenlik devletinde günlük yaşamı karakterize eden boğucu baskı, gözetim ve aşağılamaların hikayeleriyle başlıyor. Bu devlet yapısını 2000 yılında oğlu Beşar Esad devraldı.

Kitap, 2011'de ayaklanmalar Arap dünyasının dört bir yanına yayılırken milyonlarca Suriyelinin korku duvarını aşip siyasi değişim talep etmek için hayatlarını riske atmasıyla coşkuya dönüşen geçici iyimserliği aktarıyor. Suriyeliler protestolara katılmayı ilk kez nefes aldıkları ya da kendilerini vatandaş gibi hissettikleri bir an olarak tanımladı. Bir adam bana bunun düğün gününden daha iyi olduğunu söyledi. Bir kadın ise ilk kez kendi sesini duyduğunu ifade etti. "Ve kendime bir daha asla kimsenin sesimi çalmasına izin vermeyeceğimi söyledim," diye ekledi.

Eşi benzeri görülmemiş olan sadece özgürlük duygusu değildi. Aynı zamanda farklı kesimlerin birlikte çalıştığı dayanışma, insanların devrimi sürdürmek için gerekli yetenek ve kapasiteleri geliştirmelerinin gururu ve en önemlisi Suriyelilerin ülkelerini geri alabileceklerine ve kendi kaderlerini belirleyebileceklerine dair duydukları umuttu.

"Birbirimizi tanımaya başladık," diye hatırlıyor bir aktivist o baş döndürücü günleri. "İnsanlar fotoğrafçı, gazeteci ya da film yapımcısı olduklarını keşfettiler. Sadece Suriye'de değil, kendi içimizde de bir şeyleri değiştiriyorduk."

Umutsuzluk Tarafından Gölgeleyen Umud

Mart 2011'de başlayan şiddet içermeyen gösteriler acımasız bir baskıyla karşılaştı. Temmuz ayında muhalifler ve ordudan ayrılanlar, protestocuları savunmak ve rejimle savaşmak için "Özgür Suriye Ordusu"nun kurulduğunu duyurdu. Bu ve diğer silahlı gruplar rejimi büyük bölgelerden geri püskürttüğçe, yeni taban örgütlenmesi ve yerel yönetim biçimleri ortaya çıktı ve toplumun fırsat verildiğinde neler başarabileceğini gösterdi.

Yine de yıllar geçtikçe umut, umutsuzluğun gölgesinde kalmaya başladı.

Tanıştığım insanlar, rejimin muhaliflerin kontrolündeki bölgeleri yeniden ele geçirmek için bombardımanı, açlık kuşatmalarını ve diğer savaş suçlarını tırmandırıldığına tanıklık ederken yaşadıkları çaresizliği anlattılar. Esad'ın 2013'teki kimyasal saldırıda 1.400 kişiyi öldürerek ABD'nin sözde "kırmızı çizgisini" ihlal etmesi ama hesap vermekten kaçması karşısında çaresizlik. Yüz binlerce insan rejimin zindanlarında kaybolup ölümden beter bir işkence kaderine mahkum edildiğinde çaresizlik. Suriye'de öldürülenlerin sayısı yüz binlerle ifade edilirken ve 2014 yılında Birleşmiş Milletler daha fazlasını saymaktan vazgeçerken umutsuzluk. Nüfusun yarısından fazlası evlerini terk etmek zorunda kaldığında ve "Suriye" kelimesi dünyanın dört bir yanındaki zihinlerde "mülteci krizi" kelimelerine takılıp kaldığında umutsuzluk.

Ve 2013 yılında İslam Devleti adında bir oluşum kendini ilan edip Suriyelilerin demokratik özelemlerini yeni ve korkunç bir şekilde ayaklar altına aldığında, bu da bir başka umutsuzluktu.

O dönemde bir isyancı subay bana, "Bu işin nereye varacağını bilmiyoruz," demişti. "Tek bildiğimiz, herkesin ölüm tarlasına dönüştüğümüz."

Yuva Arayışı

Dış mütteliklerinin yardımı ve dünyanın geri kalanının eylemsizliği sayesinde, Esad 2020 yılına kadar ülkenin yaklaşık %60'ını geri aldı ve muhalefeti kuzeybatıdaki bir bölgeye hapsetti. Rejimin bombardımanları sivilleri öldürmeye devam ederken, ekonomik çöküş nüfusun %90'ını yoksulluk sınırının altına sürükledi ve rejim, uyuşturucu kaçakçılığıyla ayakta duran bir narko devlete dönüşmesine rağmen Suriye manşetlerden düştü.

Bu çıkmaz yıllarında tanıştığım bir kadın her şeyi acı bir dille özetledi: "Bu aşamada en önemli şey, insanların elinde kalan son umut kırıntılarını da korumaktır."

Kaçmak zorunda kalanlar için "yuva" kelimesi iki zorluğu çağırıyordu: Birincisi, adım atmaya dahi düşünemedikleri yerlerde yeni hayatlar kurmak; ikincisi ise kaybedilen, yıkılan ya da sevdiklerinden boşalan eski evlerin yasını tutmak.

Birçoğu, Suriye'ye olan bağlılıklarını, onu bir daha görme ihtimallerinin olmadığı duygusuyla uzlaştırmamanın ıstırabını anlattı. Bir adam, "Anavatanı unutmak için elinden geleni yapıyorsun ama unutamıyorsun çünkü vatansız olmak çok daha acı verici," diye yakındı.

Başka bir deyişle, sığınakta ev bulmak sadece bir entegrasyon meselesi değildi. Aynı zamanda Suriye'de özgürlük umudu tükenmiş gibi görünürken, hayatta kalmanın ve devam etmenin bir yolunu bulmak anlamına da geliyordu.

İşte bu yüzden umudun yeniden yeşermesine tanık olmak hayranlık uyandırıcı. Bu hafta Suriyeli dostlarım ve muhataplarımla mesajlaşırken, onların sevinçlerinin 2011'de kaydettiğim hikayelerle nasıl yankılandığını gördüm; ancak şimdi çok daha geniş ve derin bir ölçekte. İnsanlar tekrar tekrar duygularının "tarif edilemez" ve "kelimelerin ötesinde" olduğunu ifade etti. Aynı anda hem gülüyor hem de ağlıyorlardı. Bir zamanlar yüksek sesle dile getirmeye cesaret edemedikleri şeyin sonunda gerçekleştiğine "inanamadıklarını" söylediler.

Esad'ın düşüşünden bu yana, birçok yabancı hükümet ve analist geleceğe dair kasvetli uyarılarda bulundu. Buna gerek yok; Suriyeliler, önlerindeki yolun kolay olmayacağını herkesten daha iyi biliyor.

Ancak şu an, uzaktan izleyenlerin rolü şüphe etmek, eleştirmek veya tahminde bulunmak değil, bu insan umutlarının zaferine saygı duymaktır.

Suriyeli oyun yazarı Saadallah Wannous 1996 yılında, "Umuda mahkumuz ve bugün olanlar tarihin sonu olamaz," demişti. Şiddet, baskı ve hayal kırıklığı ile geçen uzun yıllar boyunca pes etmeyi reddedenler haklıydı. Suriye tarihi daha yeni başlıyor.

Dipnot:

*Northwestern Üniversitesi, Siyaset Bilimi Profesörü

Kaynak: <https://theconversation.com/syrians-in-a-triumph-of-hope-turn-the-page-on-the-horrors-of-assad-245640>

Çeviren: Yavuz Aslan

TURAN KIŞLAKÇI
www.kritikbakis.com

KAN VE KORKU KRALLIĞI: ESAD DİKTATÖRLÜĞÜNÜN HİKÂYESİ

2009 yılında kaybettiğimiz üstad Ergun Göze'nin çevirdiği "Diktatörler Yüzyılı" adlı eser, insanlığın başına bela olmuş yüzlerce diktatörün hikâyesini anlatıyordu. 20. yüzyılın siyasi dramını tüm çıplaklığıyla gözler önüne seren bu kitap, zulümle yoğrulmuş birçok rejimi ve onların karanlık yüzlerini gün yüzüne çıkarıyordu: Zulümleri, hırsızlıkları, akıl almaz akılsızlıkları, zavallılıkları, çok kanlı ve zaman zaman da sempatik görünen maskeleriyle A'dan Z'ye 20. yüzyılın diktatörleri. Bu diktatörler arasında, geçen yüzyıldan bu yüzyıla kalmayı başarmış nadir rejimlerden biri de Esad diktatörlüğü idi. Ortadoğu'yu koca bir zindana çeviren bu barbar rejimin çöküşüyle, bölge son büyük diktatörlüğe veda ediyordu. Esad rejimi, Hafız Esad'ın 1970 yılında gerçekleştirdiği darbeyle başlamış ve tam anlamıyla bir zulüm düzenine dönüşmüştür. Hafız Esad, 1982'de Hama'da 40 bin insanı katlederken, 1976'da Tel el-Zaatar kampında binlerce Filistinliyi katleden emirleri vermiştir. Oğlu Beşar Esad ise babasının kanlı mirasını devam ettirmiş, varil bombaları ve kimyasal silahlarla kadın, çocuk demeden yüzbinlerce insanın canına kıymıştır. Bu zulüm düzeni, yalnızca fiziksel katliamlarla sınırlı kalmamış, bütün bir ülkeyi devasa bir zindana dönüştürmüştür.

"Esad ya da ülkeyi yakarız" stratejisi, halkı sindirme, kuşatma ve zorunlu göçe zorlama gibi yöntemlerle uygulanmış; sonuçta ülke adeta bir insan mezbahasına dönmüştür. Suriye Devrimi'nin başlarında Beşar Esad, İran, Irak ve Lübnan'dan gelen misafirlerine şöyle demişti: "Babam onlara otuz yıl sustukları bir ders verdi, ben ise onlara yüz yıl unutamayacakları bir ders vereceğim." Gerçek şu ki, zalim bu meseleyi her zaman mezhepsel bir mücadele olarak gördü ve halkıyla diyalog kurmaya ya da bir orta yol bulmaya asla hazır olmadı. Suriye'deki zulmün en korkunç simgelerinden biri, Sednaya Hapishanesi'dir. Uluslararası Af Örgütü tarafından "insan mezbahası" olarak tanımlanan bu hapishane, işkence ve vahşetin sembolü haline gelmiş, Suriyelilerin hafızasında derin bir yara bırakmıştır. Sednaya'nın kapıları devrimciler tarafından açıldığında, içerideki vahşetin boyutları dünyaya tüm çıplaklığıyla gösterilmiştir. Birleşmiş Milletler raporlarına göre, Esad rejimi Suriye genelindeki 100'den fazla gözaltı merkezinde sistematik işkence uygulamış, toplu mezarlarla dolu alanlar bırakmıştır. Sednaya Hapishanesi'nin çevresindeki arazilerde bulunan toplu mezarlar, bu rejimin insanlık tarihindeki kara lekelerinden biri olarak yerini almıştır.

Esad rejimi, yalnızca belgelenen rakamlara göre en az 500 bin insanı tutuklamış, yüzlercesi için resmi kayıtlarda “vefat” ilanı verilmiş ancak cesetlerine ulaşılamamıştır. Bu gerçekler ışığında, tüm uluslararası insan hakları kuruluşları Sednaya ve diğer hapishaneleri araştırmalı; uluslararası mahkemelerde bu zulmün sorumluları hakkında davalar bir an önce açılmalıdır. Hem baba Esad hem de oğul Esad döneminde inşa edilen onlarca zindanda, ülkenin yarısından fazlası bu korku makinesinden geçirilerek sindirildi. Bir istihbarat (muhaberat) rejimine dönüşen ülkede, zindanlardan yayılan dehşet dolu anılar halkı adeta lâl etmişti. İnsanlar, özgürlük ve adalet kavramlarını bırakın sokakta, evlerinde dahi dile getirmekten korkuyordu. “Duvarların kulağı vardır” anlayışı, ülkede eleştiri kültürünü tamamen yok etmişti. Bu zulüm çarkından kimler geçmedi ki? Solcusundan liberaline, dindarından demokratına, komünistinden sıradan vatandaşına, Hristiyanından Dürzisine, Nusayrisinden Sünnisine, Kürdünden Türkmen’ine kadar toplumun tüm kesimleri bu mezbahadan nasibini aldı. Ülkede hâkim olan tek bir kural vardı: Ya itaat edeceksin ya da susacaksın. Suriyeli ünlü Hristiyan yazar Michel Kilo’nun hapishanede karşılaştığı bir çocuk ve annesi hakkında anlattığı hikâyeyi okuyan ya da dinleyen var mı? Bu hikâye, yalnızca bütün Suriye’nin hikâyesi değil; aynı zamanda “mağripten maşrika” bütün Arap halklarının yüzyıllardır süregelen trajedisidir. Bu hikâyeyi okuduğunuzda ya da dinlediğinizde, bugün Suriye’de tanık olduğumuz ölüm ve yıkım, tüm dehşet verici boyutlarına rağmen, o çocuk ve annesine yaşatılanlardan daha korkunç görünmüyor. Aksine, şu an yaşananların, geçmişte yapılanların doğal bir sonucu olduğunu hissediyorsunuz. Sanki hayat, o topraklarda insanlara reva görülen zulüm ve aşağılanmaya sessiz kalınmasının intikamını alıyor. Üstelik bu, bir zamanlar dünyaya alfabeyi hediye eden bir halkın başına geliyor. Michel Kilo’nun bu hikâyeyi anlattığını dinlediğim günden beri, içimde tarifsiz bir hüznün ve korku yaşıyorum. “Ya o anne ya da o çocuk ben olsaydım?” diye sormaktan kendimi alamıyorum. Hikâyeyi bilmeyenler için kısaca özetlemek gerekirse: Michel Kilo, Suriye rejiminin hapishanelerinden birinde tutukluken, bir gece gardiyanlardan biri, komşu hücredeki küçük bir çocuğa masal anlatmasını rica eder. Kilo, bitişikte küçücük bir hücrede 25 yaşlarında bir kadın ve yaklaşık 4 yaşında bir çocuk görür. Kadın, babasının teslim olmasını sağlamak için altı yıldır rehin tutulmaktadır. Hapiste tecavüze uğramış ve burada bu çocuğu doğurmuştur. Kilo, çocuğa bir masal anlatmaya çalışır; fakat anlatamaz. Çünkü çocuk, hapishane dışında bir hayatı hiç bilmemektedir. Örneğin, “Bir zamanlar bir kuş vardı...” diye başladığında çocuk, “Kuş nedir?” diye sorar. Kilo, bu deneyimden sonra şöyle der: “Dilimin ucuna tek bir kelime bile gelmedi. Orada, kendi içime çekilmiş bir şekilde oturdum. Bir süre sonra gardiyan geldi, hücremin kapısını açtı ve kimsenin bizi görmediğinden emin olduktan sonra çocuğa masal anlatıp anlatmadığımı sordu. Yüzümdeki yaşları gördüğünde hiçbir şey demeden kapıyı kapatıp gitti.”

Bu hikâye, yalnızca bir annenin ve çocuğun yaşadığı trajediyi değil, bütün bir halkın çektiği acının ve maruz kaldığı zulmün özetidir. Suriye’nin o karanlık zindanlarında yankılanan bu masum sorular, insanlığın hafızasında silinmeyecek bir iz bırakacaktır. İnsan onurunun paramparça edildiği bu hapishaneler, Esad rejiminin halkına reva gördüğü zulmün en çıplak kanıtıdır. Bu rejim, dünyada eşi benzeri olmayan bir azınlık mezhep rejimidir. Ülkenin kontrolünü, askeri ve istihbarat (muhaberat) mekanizmaları aracılığıyla ele geçiren bu azınlık, çoğunluktan ve diğer azınlıklardan bazı vitrin figürleri yerleştirerek göstermelik bir yönetim yapısı oluşturmuştu. Ancak gerçekte, aynı rejim, ülkeyi babadan oğula devredebilmek için anayasayı dakikalar içinde değiştirebilecek kadar pervasızdı; sanki Suriye, onların özel çiftliğiymiş gibi. Rejim, nüfusun %10’unu bile aşmayan ve bir kısmı da kendisine karşı olan bir azınlığa dayandığı için, başka bir seçeneği kalmamıştı: Devleti askerileştirdi, halkı korku ve baskıyla yönetti. Zamanla, özellikle oğul Esad döneminde, baskı yapmak için adanmış küçük bir çeteye dönüştü ve ardından şaşırtıcı bir açgözlülükle ülkenin kaynaklarını yağmalamaya girişti. Bu rejimin baskıcı tarihini açığa çıkarmak için onlarca ciltlik kitaba ihtiyaç var. Nitekim bu konuda pek çok roman ve eser yayınlandı; hatta aynı ülkede üretilen bazı diziler bile rejimin kanlı ve yozlaşmış yönlerini bir nebze ifşa etti. Suriyeli Hristiyan yazar Mustafa Halife’nin “Salyangoz” adlı romanı, bu zindanlarda yaşananların sadece küçük bir bölümünü ortaya koyuyor. Romanın her sayfasında, insanı derinden sarsan bir trajediyle karşılaşılıyorsunuz. Ancak bu romanlar ve yapımlar, bir yandan halkı rahatlatmayı hedeflerken, diğer yandan korkunun daha da derinleşmesine yol açtı. Bu rejime karşı duruş, yalnızca Irak’ın işgalinden sonra artan mezhepsel kutuplaşma dönemine bağlı değildi. Bu tavır, daha öncesine dayanıyor. Çünkü bu rejimin Arap coğrafyasında bir benzeri yoktu. Suriye Devrimi, dış siyasetin etkisinden çok, rejimin baskıcı, kanlı ve yozlaşmış yapısına bir başkaldırıydı. Bütün bu sebeplerle, Esad rejiminin çöküşüne duyulan büyük sevinç, başka hiçbir şeye benzemez. Bu sevinci, direniş iddiasında bulunanların sesleri, komplo teorilerine saplananların yaklaşımları ya da Filistin bahanesiyle halkı suçlayanların sözleri bile gölgeleyemez.

Sonuç olarak, Esad rejimi ne Ortadoğu’daki son laik rejimdi, ne demoklattı, ne de sosyalist. Bilakis, 20. yüzyıldan kalma, Ortadoğu’nun en eli kanlı rejimiydi. Ülkeyi koca bir zindana çeviren bu diktatörlük yıkıldığında, ülkedeki bütün etnik, dini ve ideolojik gruplar büyük uykudan uyanıp korku duvarını yıkmayı başardılar. Bugün, zalim Esad rejiminin düşmesiyle birlikte, zulüm sayfasını kapatan Suriyeliler, her zaman hayalini kurdukları adalet ve onur dolu bir Suriye için yeni bir umut kapısı aralıyor. Yeni bir Suriye inşa edilecekse, bu ülke, bütün yaralarını saracak; özgürlüğün, hukukun ve insan haklarının egemen olduğu bir geleceğe doğru yol alacaktır. Zulüm biter, ama insanlığın umudu asla tükenmez.

Amerika'nın Akıbeti Sovyetler Birliği Gibi mi Olacak?

YAZAR: HAROLD JAMES*

TERCÜME: ALİ KARAKUŞ

ABD Başkanı seçilen Donald Trump'ın politik gündemi, uygulanırsa kaçınılmaz olarak yeni bir hoşnutsuzluk, protesto ve komplo teorileri dalgasının tohumlarını ekecektir. Benzer bir dinamik, çöküşünden önceki on yıl içinde SSCB'de de hâkim olmuştu. Tarihçi Paul Kennedy, 1987'de, emperyalist aşırılık teması üzerinde duran ve zamanın iki büyük gücü olan Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri ile ilgili bir değerlendirmeye son bulan etkili ve çok satan kitabı Büyük Güçlerin Yükseliş ve Düşüşü'nü yayınladı. Kitabın yayınlanmasından yalnızca birkaç yıl sonra Sovyetler Birliği, ABD'nin dünya çapında tek kapsamlı egemen bir güç olarak ortaya çıkmasının yolunu açarak çöktü. Ancak son olaylar göz önüne alındığında, Kennedy'nin kitabının tozunu alıp içindeki dersleri yeniden değerlendirmenin zamanı gelmiş olabilir. Temmuz 2020'de, pandemi sırasında, "Geç Dönem Sovyet Amerika" başlıklı endişeli bir yorum yazısı yazdım.

Başkan Donald Trump'ın ilk döneminin sonuna yaklaşıyorduk ve ABD'nin çıkışı olmayan bir çıkmazda mahsur kaldığı konusunda endişeliydim. Ülkede muazzam bir yetenek ve enerji havuzu olmasına karşın siyasal sistemi işlevsizdi.

İki ana parti adaylarını demokratik olmayan bir şekilde seçiyordu (çünkü ön seçim süreci büyük ölçüde körelmişti) ve büyük çaplı teşvik çekleri siyasi popülerlik kazanmanın tercih edilen bir yöntemi haline gelmiş görünüyordu. Bu bağlamda, Trump'tan Başkan Joe Biden'a geçiş pek bir fark yaratmadı. Amerika'nın Sovyet tarzı bir tek parti devleti yoktu, ancak çok fazla parti içi veya partiler arası demokrasi de yoktu.

Seçmenler hala kendilerini aldatılmış hissediyordu ve büyük harcamalar hala seçim başarısının ve sosyal istikrarın anahtarı olarak görülüyordu. Amerika'nın geç Sovyet aşamasında kalması kaçınılmaz gibi görünüyordu.

Sovyet çöküşü, hareketsiz bir gerontokrasinin (yaşlılar iktidarı) yerini yanlış tasarlanmış radikal, yıkıcı reform girişimine bırakmasıyla iki aşamada gerçekleşti. Konstantin Çernenko, 1984'te Komünist Parti Genel Sekreteri olduğunda 72 yaşındaydı. Onun öncesinde yaşlı Leonid Brejnev ve hasta Yuri Andropov görev yapmıştı; ancak Çernenko'nun kendisi de o kadar eli ayağı tutmaz bir haldeydi ki, Andropov'un cenazesinde anma konuşmasını yapmakta zorlandı. Daha sonra, SSCB'yi eski bürokrasinin zincirlerini kırarak perestrojka (ekonomik reform) ve glasnost (açıklık ve şeffaflık) ile canlandırma sözü veren Mihail Gorbaçov geldi. Ancak eski düşünceyi süpürme çabası, özellikle bastırılmış milliyetçilikler olmak üzere, merkezkaç güçleri serbest bıraktı ve kısa sürede Sovyetler Birliği'nin kendisini süpürdü. Bugün, özellikle Rusya'da, pek çok analist Sovyet çürümesiyle ilgili bu analizi ABD'ye uyguluyor. Önde gelen isimler Trump'ı, reformlarıyla SSCB'yi yerle bir eden Gorbaçov'a benzetiyor. Trump, Gorbaçov'dan çok daha yaşlı olmasına rağmen, kendisini sistemi kıracak biri olarak dışarıdan biri gibi gösteren içeriden biri.

Seçim kampanyası sırasında devrimci projesini kamufle eden Trump, şimdi niyetlerini açıkça ortaya koyuyor. Herhangi bir başarılı siyasi hareket gibi, Trump'ın "Amerika'yı Yeniden Harika Yap" (MAGA) hareketi, bir koalisyon oluşturarak ağırlığını ortaya koydu. Trump'ın sistem karşıtı mesajını beğenen (çoğunlukla Asyalı, Hispanik ve Siyahi seçmenlerden oluşan) işçi sınıfından Amerikalılar, ülkeyi dönüştürmekle ilgili kendi fikirleri olan son derece etkili, ultra zengin teknoloji girişimcileriyle birleşti. Bu koalisyonun hâlihazırda gerginlik işaretleri göstermesi şaşırtıcı değil. En bariz sorun, Trump'ın önerdiği çözümlerin çoğunun, Biden'ı batıran sorun olan enflasyona yol açacak olmasıdır. Yeni ve daha yüksek gümrük vergileri yaşam maliyetini hemen artıracak ve 11 milyon belgesiz göçmeni toplayıp sınır dışı etme girişimi, tarım, inşaat ve kritik dağıtım merkezlerinde kaosa ve yeni işgücü sıkıntılarını neden olacaktır. Aynı şekilde, Elon Musk ve Vivek Ramaswamy'nin öngördüğü şekilde bürokrasiyi yeni Hükümet Verimliliği Departmanı (DOGE) aracılığıyla azaltmak, çok sayıda Amerikalıyı evsiz barksız bırakacaktır. (Bu yerinden edilmiş işçilerin düşük ücretli tarım işlerine aceleyle atılmaları pek olası değildir.) Dolayısıyla, daha parlak bir gelecek yalnızca belirsiz bir vaat olarak kalsa da, yaklaşan maliyetler ve acılar kolaylıkla görülebilecek durumdadırlar. Silikon Vadisi adına konuşanlar, yapay zekâyı, verimliliği ve dolayısıyla düşük vasıflı işçilerin kazançlarını artırmak için serbest bırakmayı hayal ediyor. Bu fikir ilk bakışta mantıksız değil. Yapay zekânın, en azından çağrı merkezlerinde yaşana gelen sürekli artışı hallettiğine dair tecrübeye dayalı kanıtlar var. Sağlık ve yaşlı bakımı gibi diğer alanlarda verimlilik artışları açıkça mümkündür. Ancak, bu devrimci "hızlandırmacı" felsefe ve potansiyel uygulamaları henüz büyük ölçekte test edilmemiştir. Ayrıca, Silikon Vadisi vizyonu, ABD'nin en dominant

oyuncusu olduğu, küresel olarak bağlantılı bir dünyaya dayanıyor. Dolayısıyla Musk, Trump'ın köklü değişiklik projesine tamamen katılırken, kendi vizyonu - paradoksal olarak- teknolojiyi "küreselci" statükoyla birleştiriyor. "Alışılmış işleyiş Amerika'yı iflas ettiriyor," diye savunuyor Musk, "bu yüzden bir şekilde değişime ihtiyacımız var." Musk, Arjantin Başkanı Javier Milei'nin gümrük vergilerini kaldırıp Arjantin ekonomisini açarak şok tedavisi uygulamasını alkışlıyor, ancak hepimiz biliyoruz ki "gümrük vergisi" Trump'ın en sevdiği kelime. Bu bariz gerilimin nasıl çözüleceği henüz görülmedi. Çok iyimser bir ifadeyle söylersek, Amerika'nın dünya ithalatının yalnızca %13,5'ini oluşturması nedeniyle, ABD'nin ticari kapanması tek başına Büyük Buhran seviyesinde bir küresel ticaret çöküşünü tetikleyemez. Elbette, diğer ülkeler misilleme yapabilir veya basitçe Trump'a öykünebilirler. Ancak Trump ne kadar çok kaotik olursa, taktiçi bulması da o kadar zor olacaktır. Brexit'in birleşik Avrupa'dan şüphe eden diğer üyeler üzerindeki caydırıcı etkisine veya Sovyet halefi devletlerin çoğunun farklı bir zihniyet benimsemeye ne kadar istekli olduğuna bir bakın. Dolayısıyla, Trumpçı koalisyonun bir kısmı küreselleşmeyi isterken, diğer kısmı bunu reddediyor. İroni şu ki, içe dönme girişimlerinden en çok acı çekecek olanlar, geri çekilmeyi destekleyen kesimler olacaktır. Trump'ın politika gündemi, uygulandığı takdirde kaçınılmaz olarak yeni bir hoşnutsuzluk, protesto ve komplo teorileri dalgasının tohumlarını ekecektir. Aynı tanım, yirminci yüzyılın son yıllarındaki post-Sovyet deneyime de uygulanabilir. Ani ve hızlı değişim, bundan zarar görenlerin bir sonraki yabancılaşmışlar grubuna katılmasıyla, değişim yalnızca bozulmaya yol açtı. Benzer bir dinamik, ABD'de şekilleniyor gibi görünüyor. Bugünün Rusya'sı kesinlikle bunun böyle olmasını umuyor.

Dipnot:

Harold James, 2001 yılından beri Project Syndicate yazarıdır ve Princeton Üniversitesi'nde Tarih ve Uluslararası İlişkiler Profesörüdür. Alman ekonomik tarihi ve küreselleşme konusunda uzmanlaşmış bir akademisyen olarak, Euro ve Fikirlerin Savaşı kitabının ortak yazarı ve Değerin Yaratılması ve Yok Edilmesi: Küreselleşme Döngüsü, Krupp: Efsanevi Alman Firmasının Tarihi, Avrupa Parasal Birliğini Yaratmak, Söz Savaşı ve en son olarak Yedi Çöküş: Küreselleşmeyi Şekillendiren Ekonomik Krizler (Yale Üniversitesi Yayınları, 2023) adlı kitapların yazarıdır.

Tadamon Katliamı: Bir Savaş Suçu Nasıl Deşifre Oldu?

HABER: MARTİN CHULOV – TADAMON’DA KATLIAM: İKİ AKADEMİSYEN SURİYELİ BİR
SAVAŞ SUÇLUSUNUN PEŞİNE NASIL DÜŞTÜ?

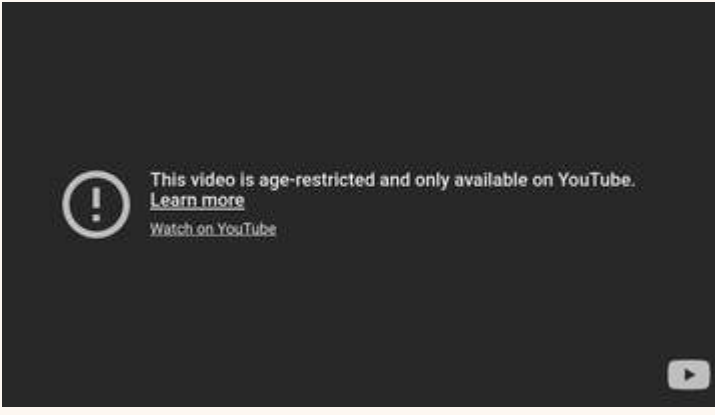
KAYNAK: THE GUARDIAN-27 NİSAN 2022

ÇEVİREN: YAVUZ ASLAN

Bu, Suriye rejiminin en kötü şöhretli uygulayıcılarından biri olan ülkenin askeri istihbarat servisine bağlı 227. Şube tarafından gerçek zamanlı olarak kaydedilen bir savaş suçunun öyküsüdür. Aynı zamanda failerin oyununu bozmak için gösterilen titiz çabaları anlatır. Bu çabalar, Amsterdam’daki iki araştırmacının çevrimiçi bir sahte kimlik kullanarak Suriye’nin en ünlü güvenlik görevlilerinden birini kandırmasını ve onu Esad’ın savaşına dair uğursuz sırları ifşa etmeye ikna etmesini içeriyor.

Çaylak bir milis, 41 kişinin vahşice öldürüldüğü bir videoyu gizlice izledikten sonra, bu korkunç görüntüleri dış dünyaya ulaştırması gerektiğini anladı.

- Uyarı: Bu rapor okuyucuların üzücü bulabileceği görüntüler içermektedir.

Üç yıl önce bir bahar sabahı, Suriye'nin sadık milislerinden birine yeni katılan birine Beşar Esad'ın en korkulan güvenlik birimlerinden birine ait bir dizüstü bilgisayar verildi. Ekranı açtı ve merakla bir video dosyasına tıkladı, birileri onu meraklı bir şekilde yakalayıp sonuçları göz önüne alındığında cesurca bir hareket etti. Görüntüler önce titrekti, sonra iki binanın kurşun izleri arasında yeni kazılmış bir çukura yaklaştı. Tanıdığı bir istihbarat subayı, askeri kıyafetleri ve balıkçı şapkasıyla çukurun kenarında diz çökmüş, bir saldırı tüfeği sallıyor ve emirler yağdırıyordu. Çaylak milis, gördüğü manzara karşısında dehşet içinde donakaldı: Gözleri bağlı bir adam dirseğinden tutularak önünde uzandığını bilmediği devasa deliğe doğru koşması söyleniyordu. Altındaki ölü adam yığınının üzerine yuvarlanırken kurşunların çırpınan bedenine saplanacağını da tahmin edememişti. Birer birer diğer masum tutuklular da onu takip etti; bazılarını yakındaki bir keskin nişancıdan kaçtıkları söylendi, bazılarıyla ise hayatlarının son anlarında alay edildi ve taciz edildiler. Birçoğu katillerinin onları bir şekilde güvenli bir yere götürdüğüne inanıyor gibiydi. Öldürme işlemi tamamlandığında, Suriye lideri ile ona karşı sıraya giren isyancılar arasındaki çatışmada o dönemde bir cephe olan Şam'ın banliyösü Tadamon'daki toplu mezarda en az 41 kişi ölü yatıyordu. Katiller, yakında işi bitirmek için kullanılacak olan toprak yığınlarının yanında, kalıntıların üzerine yakıt döküp tutuşturdular ve Suriye'nin iktidar merkezinden sadece birkaç mil ötedeki bir savaş suçunu kelimenin tam anlamıyla örtbas ederken güldüler. Video 16 Nisan 2013 tarihini taşıyordu. Acemiye felç edici bir mide bulantısı ele geçirdi ve anında görüntülerin başka bir yerde görülmesi gerektiğine karar verdi. Bu karar onu üç yıl sonra Suriye'nin yakın tarihinin en karanlık anlarından birinden Avrupa'nın göreceli güvenliğine doğru tehlikeli bir yolculuğa çıkardı. Aynı zamanda onu, yıllarını olağanüstü bir soruşturmanın ana kaynağı olan kendisini güvenli bir yere ulaştırmaya ve katliamı yöneten kişiyi tespit edip rolünü itiraf etmeye ikna etmeye çalışan bir çift akademisyenle bir araya getirdi. Bu, Suriye rejiminin en kötü şöhretli uygulayıcılarından biri olan ülkenin askeri istihbarat servisine bağlı 227. Şube tarafından gerçek zamanlı olarak kaydedilen bir savaş suçunun öyküsüdür. Aynı zamanda failerin oyununu bozmak için gösterilen titiz çabaları anlatır. Bu

çabalar, Amsterdam'daki iki araştırmacının çevrimiçi bir sahte kimlik kullanarak Suriye'nin en ünlü güvenlik görevlilerinden birini kandırmasını ve onu Esad'ın savaşına dair uğursuz sırları ifşa etmeye ikna etmesini içeriyor. Yaptıkları çalışma, Suriye savaşının en yoğun döneminde rejim tarafından geniş çapta işlendiğine inanılan ancak sürekli inkâr edilen ya da isyancı gruplar ve cihatçılar üzerine atılan suçlara benzeri görülmemiş bir ışık tuttu. Dokuz yıl sonra, Ukrayna'da savaş devam ederken, Suriye'de sivil nüfus üzerinde prova edilen bir devlet terörü taktiği, Rus güçleri tarafından yeniden uygulanıyor. Vladimir Putin'in sözde özel askeri operasyonu, ülkenin doğusundaki bazı bölgelerin acımasız bir işgaline dönüşüyor. Orada, askeri istihbarat birimleri vahşetin ön saflarında yer alıyor ve toplu tutuklamalar ile katliamlar yoluyla toplumlara korku salıyor. Bu yöntemler, Esad'ın iktidarı yeniden ele geçirmek için başvurduğu acımasız taktikleri hatırlatıyor. 1960'larda Sovyet ve Stasi subayları tarafından eğitilen Suriye'nin güvenlik birimleri gözdağı verme sanatını iyi öğrendi. Çoğu zaman, kontrol noktalarında yakalananların bağlılıklarının pek bir önemi yoktu; korku, rejimin iktidara tutunmak için kullandığı en ölümcül araçtı ve bunu aşılacak için her yolu deniyordu. Bu vakada kurbanlar isyancılar değil, herhangi bir tarafa bağlı olmayan ve Esad'ın korumasını kabul etmiş sivillerdi. Öldürülmeleri Tadamon'da tüm banliyöye verilen bir mesaj olarak algılandı: "Bize karşı çıkmayı aklınızdan bile geçirmeyin."

Videoyu önce Fransa'daki bir muhalif aktiviste, ardından da Amsterdam Üniversitesi Holokost ve Soykırım Merkezi'nden araştırmacılar Annsar Shahhoud ve Profesör Uğur Ümit Üngör'e sızdıran kaynak, yakalanma ve muhtemelen öldürülme korkusunun ve Suriye'nin geri kalanında iktidarın ana kollarını elinde tutan Esad'ın Alevi mezhebinin önde gelen üyeleri olan ailesinden potansiyel olarak dışlanma sıkıntısının üstesinden gelmek zorunda kaldı. Sonunda öğrenecekti ki, dünya çapında yüzlerce insan Esad'ı savaş suçlarından adalete teslim etmek için çalışırken bile, video Suriye liderine karşı açılan davada öne çıkan bir kanıt olacaktı. Ama önce Annsar ve Uğur'un balıkçı şapkalı adamı bulmaları gerekiyordu ve yardımcı olabileceğine inandıkları tek şeye başvurular: bir ikinci benlik.

'Anna Sh'

Annsar, Suriye savaşı başladığından beri Esad'ı yüksek sesle eleştiren biriydi. Ailesi Esad'la iyi ilişkilerini büyük ölçüde koruyan bir topluluğun üyeleriydi, ancak çatışma ve ardından gelen ekonomik çöküş ittifakları gerdi ve Annsar, kişisel bedeli ne olursa olsun Esad'dan hesap sormaya giderek daha kararlı hale geldi. 2013'te Beyrut'a, iki yıl sonra da Amsterdam'a taşındı ve 2016'da Uğur'la tanıştı. Her ikisi de Suriye'de işlendiğine inandıkları soykırımı kayıt altına alma arzusunu paylaşıyordu. Hayatta kalanların ve ailelerinin hikayelerini bir araya getirmek bunu yapmanın bir yoluydu. Failerin kendileriyle konuşmak ise başka bir yoldu. Ancak rejimin omertà kodunu kırmak, neredeyse imkansız olduğu düşünülen bir görevdi. Ancak Annsar'ın bir planı vardı: İnternete başvurmaya ve rejimin güvenlik görevlilerinin içlerine girmenin yolunu, onların davasını tamamen benimsemiş bir kız gibi davranarak bulmaya karar verdi. "Sorun şu ki Esad rejimi üzerinde çalışmak çok zor. Şam'a elinizi kolunuzu sallayarak girip 'Hey, ben Amsterdam'dan bir sosyologum ve bazı sorular sormak istiyorum' diyemezsiniz," diyor Uğur, Holokost ve Soykırım Merkezi'nin büyük koyu ahşap salonunda. "Aslında bir karaktere ihtiyacımız olduğu sonucuna vardık- ve bu karakter genç bir Alevi kadın olmalıydı." Annsar, Suriye'deki casusların ve askeri yetkililerin Facebook kullanma eğiliminde olduklarını ve gizli iş yaşamlarına rağmen sosyal medya ayarlarını gizli tutmadıklarını tespit etti. "Anna Sh" takma adını kullanmaya karar verdi ve bir fotoğrafçı arkadaşından yüzünün çekici bir görüntüsünü çekmesini istedi. Ardından ana sayfasını Esad ve ailesine övgü dolu bir methiyeye dönüştürdü ve arkadaş edinmeye çalıştı. Sonraki iki yıl boyunca gece gündüz Facebook'ta olası şüphelileri aradı. Bir alıcı bulduğunda, onlara tezi için Suriye rejimini inceleyen bir araştırmacı olduğunu söyledi. Sonunda bu işte iyi olmaya başladı. Rejimin o zamanki ruh halini öğrendi ve Uğur'la birlikte bir yaklaşıma yardımcı olabilecek şakalar ve konuşma noktaları hazırladı. Çok geçmeden Anna Sh, güvenlik güçleri arasında anlayışlı bir figür, hatta ağlanacak bir omuz olarak tanınmaya başladı.

"Biriyle konuşmaya, deneyimlerini paylaşmaya ihtiyaçları vardı," dedi. "Onlarla bazı hikayeler paylaştık. Sadece suçlarına odaklanmadan tüm hikayeleri dinledik."

"Bu insanlardan bazıları Anna'ya bağlandı," diye devam etti Uğur. "Ve bazıları gece yarısı aramaya başladı."

Sonraki iki yıl boyunca Annsar yeni kişiliğini yaşadı ve soludu. Zaman zaman dönüştüğü kişiden - avının zihnine giren ve zaman zaman onları araştırmasının klinik sınırlarını gölgede bırakan ham bir insan seviyesinde anlayabilen biri - geri çekildi. Ancak gerçekliğe geri dönüş genellikle ani oluyordu. Konuştuğu kişilerin çoğu bir ölüm makinesinin aktif parçalarıydı, diğerleri ise onları mümkün kılan kabalın gönüllü parçalarıydı. Sosyal hayatı ve akıl sağlığı gibi sağlığı da zarar gördü. Ancak ödül buna değerd. Videodaki tetikçiye bulabilirse, öldürdüğü kişilerin ailelerine adalet getirmeye başlayabilirdi. Ve belki de, on yıldır süren çatışmada çok az kişinin başarabildiği bir şeyi başlatabilirdi: Suriye devletini savaşın en kötü zulümlerinden bazılarıyla reddedilemez bir şekilde ilişkilendiren bir süreci başlatabilirdi. Mart 2021'de nihayet atılım gerçekleşti. Anna Sh'nin Facebook takipçileri o zamana kadar rejimin en sadık 500'den fazla yetkilisinin güvenini kazanmıştı. Arkadaşları ve fotoğrafları arasında yaptığı taramalarda, yara izi ve sakalı olan kendine özgü bir ay yüz göze çarpıyordu. Kendisine Amgd Youssuf diyordu ve kadının aramaktan yorulduğu balıkçı şapkalı silahlı adama çok benziyordu. Kısa bir süre sonra Annsar ya da Anna Sh - artık ikisini ayırt etmek zorlaşmıştı - Tadamon'daki bir kaynaktan katilin Suriye askeri istihbarat servisinin 227. şubesinde görevli bir binbaşı olduğunu doğrulayan bir bilgi aldı. "Yaşadığım rahatlama tarif edilemezdi," dedi. "İşte her şeyin anahtarını elinde tutan biri vardı. Ve şimdi onu konuşurmam gerekiyordu."

Annsar arkadaşlık isteğini gönder tuşuna bastığı anı ve avı kabul ettiğinde duyduğu heyecanı çok iyi hatırlıyor. Bunca zaman sonra yem hazırды. Şimdi onu oltaya getirmesi gerekiyordu. İlk arama kısa sürdü; Amjad şüphelendi ve aramayı çabucak sonlandırdı. Ama o ilk konuşmadaki bir şey merakını uyandırmıştı. Avcı, av haline gelmişti. Yabancı bir kadınla konuşmanın heyecanı mı, kendisine yaklaşmaya cüret eden birini sorgulama ihtiyacı mı, yoksa başka bir şey mi? Her iki durumda da, Amjad üç ay sonra görüntülü aradığında, Annsar kayda bastı ve "Anna" çağrısını yanıtladı.

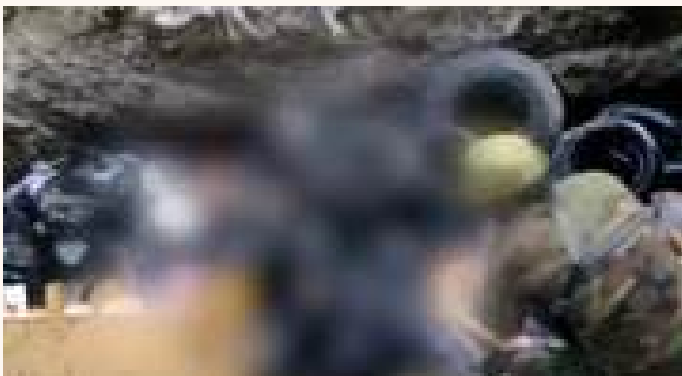
Bunca yıldan sonra karşısındaydı; ilk başta sertti, tüm konuşmalarını kontrol eden ve taş gibi sessizliği bir silah olarak kullanan bir casus karakterine çok uygundu. Çok az kelime söylüyor, konuştuğunda da mırıldanıyor, dinleyicisini onu duymak için zorluyordu. Anna Sh, Amjad'ı etkisiz hale getirmek için elinden geleni yaptı, utangaç bir şekilde sırtı, kıkırdadı ve Amjad ona kendi şartlarına göre sorular yönelttikçe ona boyun eğdi. Yavaş yavaş donuk yüzü gevşemeye başladı ve sözü Anna aldı. Ona Tadamon hakkında sorular sordu. Ve sonra tüm konuşmanın tonunu değiştiren bir soru sordu: "Aç kalmak, uyumamak, savaşmak, öldürmek - aileniz ve halkınız için korkmak nasıl bir şeydi? Bu çok büyük bir sorumluluk - omuzlarınızda çok şey taşıyorsunuz." Amjad, sanki sonunda birilerinin onun yükünü anladığını kabul etmek istemesine sandalyesinde arkasına yaslandı. O andan itibaren sorgu koltuğundaydı. Konuşma artık onun değildi. Anna'nın

onun her cevabı için bir cevabı vardı; onu geliştiriyor, rahatlatıyor ve egosunu şişiriyordu. Tıpkı Jennifer Melfi'nin Tony Soprano için olduğu gibi, Anna da onun için bir terapist, bir danışma tahtası, aklından geçenleri yargılamadan anlayabilen güvenilir bir kadın olmuştu.

“Onunla konuşurken heyecanlandığımı inkar edemem,” diyor Annsar. “Bu yüzden gülümsüyordum. Çünkü vay be, onunla konuşuyorsun. Ama onların hikayelerini öğrenmek için onları sadece araştırmacı olduğumuza ikna etmemiz gerekiyor. Böylece açılıyorlar. Bu tek bir görüşmenin sonucu değil, gizli görevde geçirdiğim dört yılın sonucu. Yavaş yavaş kendimi ayırıştırmayı öğrendim. Onların yaptıklarına gerçekten hayran olan bir kız yarattım. Zor bir durum. Dizüstü bilgisayarı kapattıktan sonra bunun ağır bir şey olduğunu hissediyorsunuz ama buna ihtiyaç var. Ben de onu bir insan olarak görmek istedim.” Geçen yılın yazı boyunca Annsar ve alter egosu, Uğur'un çoğu zaman ekranın hemen dışında oturmasıyla birlikte, Amjad'ı konuşmaya ikna etmeye çalıştı. Bir katilin kafasının içine girmek bir şeydi, ama neden yaptığına dair gerçek bilgi toplamak ve itirafları almak başka bir şeydi. İpucu bulmak için Facebook profilini taradılar ve küçük bir erkek kardeşinin fotoğrafına ve Amjad'ın 2013'ün başlarında, Tadamon katliamından üç ay önce ölümünden sonra yazdığı şiirlere rastladılar. Anna onu bir kez daha araması için sıkıştırmaya devam etti ama Amjad bir türlü ulaşılamadı. Sonra Haziran ayında bir gece geç saatlerde Facebook mesajlaşma programı aydınlandı. Arayan Amjad'dı. İşte onu yakalamak için bir fırsattı.

‘Çok sayıda öldürdüm’

Amjad bu kez daha rahattı, atlet giymişti ve belki de yanında bir iki içki vardı. Söz artık onundu ya da o öyle sanıyordu ve Anna'yı anlamaya çalışarak havadan sudan konuşmaya başladı. Anna bir fırsatını bulup kardeşini sordu ve korkulan katil ve infazcı ağlamaya başladı. Annesinin bir oğlunun daha yasını tutmak zorunda kalması riskine rağmen orduda kalması gerektiğini söylediğinde Anna Melfi moduna geçti. “Sen yapman gerekeni yaptın,” dedi. Ve sonra Amjad'ın ilk gerçek itirafı geldi. “Çok fazla öldürdüm,” dedi. “İntikam aldım.” Amjad sanki o anın ciddiyetini anlamış gibi konuşmayı kapattı ve aramayı sonlandırdı. Sonraki birkaç ay boyunca onu bulmak zor oldu, sadece sohbetlere cevap veriyor ve Anna'nın Suriye'ye ne zaman döneceğini soruyordu. Onu derinden etkileyen bu kadın kimdi? Onu kendi sahasında ve şartlarında sorgulama şansını ne zaman bulacaktı?

Amjad, Anna'nın kiminle olduğunu, içki içip içmediğini ve nerede olduğunu sorarak kiskanç erkek arkadaş rolünü oynamaya başladı.

Bu arada Annsar, öteki kişiliğinin güçlerinin sınırına ulaştığını ve Anna Sh'nin de kendisi gibi dinlenmeye ihtiyacı olduğunu hissetmeye başlamıştı. Karakter, bazıları cinayetlerin doğrudan faili olan, diğerleri ise Esad'ın iktidara tutunmak için giderek daha da acımasızlaşan girişimlerine yardım ve yataklık eden bir topluluğun parçası olan 200 kadar rejim yetkilisiyle konuşmuştu. Gelen kutularındaki gizemli kadın hakkında kendi aralarında konuşmaya başlamışlardı.

Geçen yılın sonlarında Annsar, Amjad'ı kendisine saldırmakla suçlayan bir kadınla konuştuğundan sonra canına tak etmişti. Faillele empati kurmak ruhuna sızmaya başlamıştı. Bir karakteri yaşamak da öyle.

“Annsar da yaşamayı hak ediyor” dedi. “O zaman soru şuydu: Annsar nerede? Annsar şimdi kim? Araştırmanın içinde mi kayboldu? Anna hayattayken ve bir Alevi olarak burada, Amsterdam'da saatlerce rol yapabili. Ve bence Anna o kadar ileri gitti ki, bu sadece dijital bir kimlik değil. Tüm bunların içindeki asıl kişi nerede? Annsar nerede? Ben de Anna'yı idam etmeye karar verdim.”

Bu yılın Ocak ayında soğuk bir sabah Uğur ve Annsar, Anna'nın Facebook profilinin çıktısı, Esad rejimi tarafından sembol olarak kullanılan bir kılıç ve bazı ıvır zıvırların bulunduğu küçük bir kutu hazırlayarak Amsterdam'ın dışındaki bir doğa koruma alanına gittiler. Orada bir çukur kazıp karakteri gömdüler ve gerçek bir casusun gurur duyacağı bir dijital hafiyenin ölümüne tanıklık eden tek kişi şaşkın bir köpek gezdiricisi oldu.

“Annsar da yaşamayı hak ediyor” dedi. “O zaman soru şuydu: Annsar nerede? Annsar şimdi kim? Araştırmanın içinde mi kayboldu? Anna hayattayken ve bir Alevi olarak burada, Amsterdam'da saatlerce rol yapabili. Ve bence Anna o kadar ileri gitti ki, bu sadece dijital bir kimlik değil. Tüm bunların içindeki asıl kişi nerede? Annsar nerede? Ben de Anna'yı idam etmeye karar verdim.”

Bu yılın Ocak ayında soğuk bir sabah Uğur ve Annsar, Anna'nın Facebook profilinin çıktısı, Esad rejimi tarafından sembol olarak kullanılan bir kılıç ve bazı ıvır zıvırların bulunduğu küçük bir kutu hazırlayarak Amsterdam'ın dışındaki bir doğa koruma alanına gittiler. Orada bir çukur kazıp karakteri gömdüler ve gerçek bir casusun gurur duyacağı bir dijital hafiyenin ölümüne tanıklık eden tek kişi şaşkın bir köpek gezdiricisi oldu.

Uğur, “Psikologlar ve terapistler, özellikle zor bir dönem geçiriyorsanız, o dönemi bir ritüel ile işaretleyebileceğinizi söyleyecektir” dedi. “Yani bir şeyi ritüelleştirmek aslında onu geride bırakmanıza yardımcı olur. Aslında iyi ki kurtulmuşum diye düşündüm.”

İki araştırmacının, bir dakikalık saygı duruşu ile bir ormana gömdükleri karaktere bu kadar dalmışken topladıkları ve işleyemedikleri malzemeye odaklanmaya başlama zamanı gelmişti

Annsar, “Onunla ilgili her zaman gülüyorum,” diye düşündü. “Anna'yı her zaman hatırlıyoruz.”

Ama yapmaları gereken bir şey daha vardı; Amjad hakkında bildiklerini onunla yüzleştirmek.

“Çünkü bir muhaberat [istihbarat] subayına daha ne kadar kur yapmak istiyorsun?” diye sordu Uğur. “Bence kardeşi hakkında konuştuğu ve intikam aldığını söylediği an, bu özel bağlamda ulaşabileceğiniz en yakın an.”

Facebook messenger üzerinden, bu kez “Anna” yerine gerçek kimliğini kullanan Annsar, Amjad’a 14 saniyelik bir video sekansı gönderdi.

“İlk sorusu şu oldu: ‘Videodaki ben miyim?’ ‘Evet sensin’ dedim. O da ‘Evet, benim’ dedi. Ama bu video ne anlatıyor? Hiçbir şey. Ben birini tutukluyorum ve benim işim bu.”

Kendisine gösterilenlerin sonuçlarını anlayan Amjad daha sonra videoyu sızdıran çaylağın mensubu olduğu Ulusal Savunma Cephesi milislerine ateş püskürdü. Onları haydutlar ve katiller olarak tanımladı ve kendisinin onlar gibi olmadığını söyledi.

Sonra kurnazlık sona erdi ve Amjad meydan okurcasına yaptıklarını sahiplendi. “Yaptığım şeyle gurur duyuyorum” diye yazdı bir mesajında, onu ve ailesini öldürmekle tehdit etmeden önce.

Ne Annsar ne de Uğur Şubat ayından bu yana Amjad’a yanıt vermedi ve onu sosyal medya hesaplarından engelledi. Ancak Amjad birkaç kez kendisine ulaşmaya çalıştı. Kendisini nelerin beklediği konusunda endişeli olduğu açık. Almanya’daki savaş suçları davaları, Suriye’deki Esad rejimini örten cezasızlık zırhını kırmaya başladı. Yine de bu duruşmalar Tadamon katliamı videosunda tasvir edildiği gibi ezici kanıtlar içermiyor.

Ancak bu hikâye anlatılmadan önce, videoyu Fransa’daki bir arkadaşına, oradan da Uğur ve Annsar’a sızdıran kişinin güvende olması gerekiyordu. Son altı ay içinde bir süre sonra tehlikeli yolculuğuna başladı.

Kaynağın kaçıışı

Suriye’deki rejimden ayrılmak asla kolay değildir. Ülkenin diğer bölgelerine ya da özellikle yurtdışına seyahat etmek isteyen herkes, buna izin verilmeden önce uzun bir sorgulama süreciyle karşı karşıya kalıyor. Esad gücünü korusa da kontrol ettiği alan daraldı ve iki güçlü derebey, İran ve Rusya, devletin birçok kararında veto hakkına sahip. Muhalif gruplar kuzeybatıda kontrolü ellerinde tutarken, Kürtler de kuzeydoğuda himaye altında. Suriye parçalanmış ve uzlaşmamış bir ülke olarak kalmaya devam ediyor; aile üyelerinin bile hain olduklarından şüphelenilebilecek bir yer.

Geçtiğimiz altı ay içinde genç bir adam, kendisini muhaliflerin elindeki kuzeye, oradan da Türkiye’ye ve Avrupa’ya götüreceği yolculuğun ilk ayağı için Suriye’nin başkentinden Halep’e doğru yola çıktığında da durum böyleydi. Halep’e doğru yol alırken tedirgindi. Ayrılmasına izin verilmişti ama acaba korkunç istihbarat birimleri, onların pençesinden kurtulamadan onu yakalayabilecekler miydi?

Halep’in kuzey eteklerinde, Suriye ordusunun 4. tümeninden bir albay, adamın iki tarafı ayıran tarafsız bölgeden geçmesine izin vermesi karşılığında 1.500 dolar (1.187 sterlin) rüşveti cebine indirdi. Yolculuk bir gün gecikti çünkü aynı güzergâhtan geçmek üzere 4. Tümen tarafından bir Captagon sevkiyatı hazırlanıyordu. Kısa bir süre sonra, rejim tarafından üretilip dağıtılan ve Orta Doğu’ya ihraç edilen uyarıcıdan düzinelerce kilo taşıyan bir kamyon muhaliflerin elindeki kuzeye doğru yola çıktı. Kaynak da kısa süre sonra onu takip etti. Birkaç hafta sonra Annsar onunla Türkiye’de buluştu ve Tadamon’un hikayesindeki boşluklar haftalar süren tartışmalarla dolduruldu ve savaş suçları kovuşturması için notlar düzenli bir şekilde sıralandı. Şubat ayında Uğur ve Annsar, binlerce saatlik görüşmelerden oluşan videoları ve notlarını Hollanda, Almanya ve Fransa’daki savcılara teslim etti. Aynı ay Almanya’da bir başka Suriyeli askeri istihbarat yetkilisi olan Enver Raslan hakkında, en az 27 mahkumun öldürülmesi ve en az 4,000 kişinin işkence görmesindeki rolü nedeniyle ilk kez dava açıldı.

Raslan insanlığa karşı suç işlemekten suçlu bulundu ve ömür boyu hapse mahkum edildi. Annsar hala ailesinden uzakta ve kendi deyimiyle bu projeye başlamadan önceki kişi değil. “Ama buna değdi” diyor. “Çok yorucuydu ama umarım çalışmalarımız adaletin yerini bulmasına yardımcı olur.”

Tadamon bugünlerde başkent, savaş kapılarını hiç karartmamış gibi görünen hareketli bir bölgesi. Hasarın ve zulmün büyük bir kısmı binalar, otoparklar ya da çatışmanın enkaz yığınları tarafından örtülmüş durumda.

Annsar ve Uğur burada çok daha fazla katliam yaşandığına inanıyor ve banliyönün kontrolü için verilen vahşi mücadelede kaybolanların yerlerini ve isimlerini bir araya getirmeye çalışıyor. “Bölge halkı rejimi suçluyor,” diyor Uğur. “Sevdiklerini kimin öldürdüğünü biliyorlar. İşin garip tarafı, bu videoda öldürülen insanlar muhalif değil, rejimin yanındaydı. Kötü beslenmediklerini görebiliyorsunuz. Doğrudan kontrol noktalarından geliyorlar, zindanlardan değil. Taraf değiştirmeyi düşünmemeleri için bir uyarı olarak öldürüldüler. Aileleri adaleti hak ediyor.”

Bu arada kaynak Suriye dışında güvende. Esad rejiminin en yakın çevresinden kaçarak kendisini sürgün hayatına mahkûm etti. “Verdiği karardan memnun,” diyor Annsar. “Bazen insanlar sadece doğru olanı yapmak isterler. Bu olaydan öğrendiğim bir şey varsa o da insanların içinde iyilik olduğu. Bu gerçek eninde sonunda ışığı görebilir.”

Özgür Suriye'yi Kalıcılaştırmak

YAZAR: MUHAMMED JAMIL KAYNAK: [HTTPS://WWW.MIDDLEEASTMONITOR.COM](https://www.middleeastmonitor.com)

Elli yılı aşkın bir süredir devam eden zulüm, baskı ve adaletsizliğin ardından, Esad rejimi büyük bir çöküş yaşadı. Bu, özellikle son on üç yıl boyunca özgürlük adına mücadele eden, acı çeken ve her şeyini feda eden yüce Suriye halkının fedakârlıkları sayesinde gerçekleşti. Suriye halkı, Arap Baharı sırasında diğer Arap halkları gibi barışçıl bir şekilde değişim arzularını dile getirdiğinde, düşmanlar bir araya geldi ve suç örgütleri, rejimin yanında saf tutarak katliamlar gerçekleştirdi. Şehirler yerle bir edildi, milyonlarca insan topraklarından sürüldü. Öyle ki, Suriyelilerin iradesinin tamamen kırıldığı ve devrimin sona erdiği düşüncesi yaygınlaştı. Ancak bu durum devrim için son olmadı. Karanlık bir kışın ardından umut dolu bir bahar geldi ve kritik an geldiğinde Suriye halkı yeniden ayağa kalktı. Şehirler birer birer özgürleştirildi ve nihayetinde Şam'a girilerek bu zafer taçlandırıldı. Şam'ın zalimi, işlediği unutulmaz ve affedilmez suçların yükü altında, aşağılanmış bir şekilde kaçmak zorunda kaldı. Bu rejimin

ani ve gürültülü çöküşü tüm dünyayı şaşkına çevirdi. Bölgedeki tiranlar ve ülkenin kaynaklarını ele geçirme hevesindeki güçler, yıllarca rejimi ayakta tutmaya çalıştı. Milyonlarca kayıp ve yerinden edilen insanı görmezden gelerek, rejimin Arap Birliği'ne geri dönmesini sağladılar ve hatta Amerika Birleşik Devletleri, rejime yönelik yaptırımları kaldırmayı gündeme getirdi. Ancak Suriye halkı boyun eğmedi. Devrimin bayrağı, rejimin en büyük destekçilerinin kalesi olan Moskova'da dalgalandı. İran ve onun mezhepçi milisleri ise geri çekilmek zorunda kaldı; rejimi kurtarmakta tamamen çaresiz kaldılar. Rejimin işlediği suçların tamamı, yıllar süren yıkım ve katliamlarla sınırlı değildi. Rejimin çöküşünün ardından, uzun süre saklı kalan "en büyük sırlar" birer birer gün yüzüne çıktı. Binlerce insanın çıkarıldığı toplu mezarlar, bazılarının geçen yüzyıldan beri kayıp olduğu ortaya çıktı. İşkence odaları, infaz giyotinleri, cesetleri öğüten presler ve yakma fırınları gibi korkunç gerçekler açığa çıktı.

Dünya, devrimcilerin gösterdiği hoşgörü karşısında hem hayrete düştü hem de derin bir saygı duydu. Rejimin suç ortaklarına veya onu destekleyenlere karşı intikam alınmadı. Kaosa, yağmaya ya da kargaşaya izin verilmedi. Öyle ki, devrilen rejimin hükümeti, geçiş sürecinde ülkenin işleyişini sürdürebilmek için devlet kurumlarını yönetmekle görevlendirildi.

Bununla birlikte, devrimciler bu hoşgörünün bir açık çek olmadığını açıkça belirttiler. Suriyelilerin kanını döken ve ülkenin zenginliklerini yağmalayan herkesin, hukuk önünde ve kamuya açık yargılamalarla hesap vereceği ifade edildi. Çünkü bazı suçlar görmezden gelinemez. Adaletin sağlanması, mağdurların haklarının teslim edilmesi ve hak sahiplerinin haklarını geri alması elzemdir.

Bugün, tüm farklı görüş ve kökenlerden Suriye halkının katılımıyla, adalet, eşitlik ve insan onuru üzerine inşa edilecek yeni bir devlet için kararlı adımlar atılmaktadır. Bu kritik aşamada, halkın birliğini korumak ve ülkenin bölünmesine yönelik her türlü planı boşa çıkarmak hayati önem taşımaktadır.

Özgürlüğe yeni kavuşan Suriye halkını içte ve dışta büyük görevler bekliyor. On yıllardır işlenen suçların belgelenmesi, kayıp kişilerin bulunması, yağmalanan servetin geri alınması, yeniden inşa sürecinin başlaması gibi birçok adım atılacaktır. Uluslararası platformlarda Suriye halkını temsil eden güçlü bir iradenin varlığı da bu süreçte kritik rol oynayacaktır.

Evet, özgür dünya ve Arap halkları, Suriye'nin bu kurtuluşuna sevinçle tanık oldular. Ancak pusuda bekleyen, bu zaferi hazmedemeyen güçler de var. Özellikle çevredeki diktatörlükler ve onların müttefiki İsrail, bu zaferi kendi varlıklarına bir tehdit olarak görüyor. İsrail, ateşkesin sona erdiğini ilan ederek Suriye topraklarını işgal etti, tampon bölgeleri kontrol altına aldı ve stratejik altyapıya yönelik onlarca hava saldırısı gerçekleştirdi.

Bu saldırılar, Arap rejimlerinin sessizliğiyle adeta onaylandı. Esad rejimini canlandırma çabaları sonuçsuz kalınca, devrimci güçlere baskı uygulamak için İsrail'den medet umdular. Ancak uluslararası toplum, bu barbar saldırılara karşı tek bir kınama bile yayınlamadı. Sanki Suriye halkı, karanlık bir dönemi geride bırakmak için verdiği mücadelede samimi bir desteği hak etmiyormuş gibi görmezden geliniyor.

Suriye halkı, çoğulculuk, adalet, eşitlik ve özgürlük temelleri üzerinde yeni bir devlet inşa etmek için zorlu bir yola çıktı. Uluslararası toplum, bu hedefe ulaşmak için gerekli desteği sağlamalı ve Suriye'nin saygın, istikrarlı ve güvenli bir ülke olmasını temin etmelidir.

“Esad sonsuza dek” sloganıyla elli yılı aşkın bir süredir halka hükmeden bir rejimin bu denli hızlı çöküşü şaşırtıcı olmamalı. Suriye halkı, özgürlük için büyük bedeller ödedi. Tarih, baskıcı rejimlerin halk iradesi karşısında yıkılmaya mahkûm olduğunu defalarca göstermiştir.

Bu yaşananlardan ders alacak olan var mı?

Esed Düştü, İranlılaştırma Bitti

YAZAR: MİRİİLLE REBEİZ*

KAYNAK: [HTTPS://THECONVERSATION.COM/](https://theconversation.com/)

Suriye’de Esad’ın düşmesi Hizbullah’ı daha da zayıflatacak ve Tahran’ın bölgeyi ‘İranlaştırmasını’ engelleyecek

Devlet Başkanı Beşar Esad’ın düşüşü sadece onun acımasız yönetimi altında yaşayan -ve büyük ölçüde acı çeken- 24 milyon Suriyeliyi etkilemeyecek. Sınırın ötesinde, Lübnan’da da bu etki hissedilecek.

Esad hükümetinin çöküşü, zaten İsrail’deki çatışmalar nedeniyle zayıflamış ve lider kadrosu yok olmuş olan Lübnanlı müttefiki Hizbullah’a bir darbe daha indirdi. Ancak Lübnan’daki diğer pek çok kişi, özellikle de Esad’dan ve 13 yıllık iç savaştan kaçmak için Suriye’den kaçan 1,5 milyon mülteci sevinecektir.

Lübnan tarihi ve kültürü konusunda uzman biri olarak, Suriye’den kaynaklanan dalgalanma etkilerinin beklenen bir şey olduğuna inanıyorum. İki ülkenin modern tarihleri iç içe geçmiş durumda ve Esad ailesi 54 yıllık iktidarı boyunca birçok kez Lübnan’a müdahale etti – çoğunlukla da halkının, ekonomisinin ve istikrarının aleyhine.

Hizbullah ve Esad: Karşılıklı Bir İlişki

Hizbullah, 1980’lerin başındaki kuruluşundan bu yana Suriye rejiminin güçlü desteğinden yararlandı. Özellikle Lübnan iç savaşının ortasında iki ülke arasında gerginliklerin yaşandığı anlar oldu. Ancak genel olarak Hizbullah silah, eğitim ve İran’a kolay kara erişimi için Suriye’ye güvenebildi. Ve bu anlaşma karşılıklıydı. Esad’ın yönetimi 2011 yılında sorgulanmaya başladığında ve ülke iç savaşa sürüklendiğinde, Hizbullah savaşçıları hükümet birliklerini desteklemek için Suriye’ye geçti. Ancak Lübnan’daki en güçlü paramiliter oluşum haline gelen Hizbullah’ın talihi son zamanlarda yaver gitmedi. İsrail ile yaşanan son savaş örgütü ciddi şekilde zayıflattı ve silahsızlanmaya giden yolu da içeren bir ateşkes anlaşmasını kabul etmeye zorladı. Dahası, Lübnanlıların Hizbullah’a verdiği destek, grubun paramiliter faaliyetlerini durdurması için yapılan açık çağrılarla birlikte dramatik bir şekilde değişti. Grubun İsrail ile savaşı Lübnan’da yaklaşık 3,700 kişinin hayatına mal oldu ve yaklaşık 1,2 milyon Lübnanlı- nüfusun yaklaşık beşte biri- evlerinden oldu. Bu arada Lübnan’ın ekonomik kaybının milyarlarca dolar olduğu tahmin ediliyor.

İran, Esad ve Hizbullah üçgeni

Esad'ın devrilmesine yol açan son isyancı ilerleyişinin, İsrail-Hizbullah ateşkesinin imzalandığı gün başlaması tesadüf değildir. Hizbullah güçleri tükenmiş ve savaşçıların çoğu Lübnan'ın güney sınırını takviye etmek üzere Suriye'den çekilmişti. Suriyeli isyancılar, İran'ın da İsrail-Hizbullah savaşı nedeniyle Esad'ın yardımına koşamayacak kadar gergin olduğunu bilerek saldırmak için bu anı seçtiler. Domino etkisi İran'ın "direniş eksenini"nin çözülmesiyle sonuçlandı. Tahran'ın Suriye ve Lübnan üzerindeki sıkı kontrolünü kaybettiği kesin. Esad'ın düşüşünün hem Suriye'deki iç savaşın hem de İran-Suriye-Hizbullah ittifakının potansiyel olarak sona erdiği bir döneme denk gelmesi oldukça manidar; zira iç savaşın başlaması bu üçlü ilişkinin en başta sabitlenmesine yardımcı olmuştu. 2011 yılında Tunus'ta başlayan demokrasi ve insan hakları yanlısı protestolar dizisi olan Arap Baharı Suriye'ye ulaştı. Esad karşıtı protestolar Dera'da başladı ve kısa sürede Humus, Hama ve başkent Şam gibi büyük şehirlere yayıldı. Suriye hükümeti, askerlere protestoculara ateş açma emri vererek, binlerce erkek ve çocuğu gözaltına alıp işkence ederek acımasızca karşılık verdi. Bunu uluslararası tepkiler izledi. Ancak Suriye hükümeti İran ve Hizbullah'ın desteğiyle iktidarda kaldı. Aslında Hizbullah'ın savaşçıların yanı sıra İran Devrim Muhafızları da Esad'a danışmanlık yapıyor ve ordusuyla birlikte Suriye halkına karşı savaşıyordu. Tahran ve vekili Hizbullah için bu durum bölgenin "İranlaşmasına", yani İran devriminin ideolojisinin yayılmasına ve Suriye ile Lübnan'ın Şii devletlerine dönüşmesine yardımcı oldu. Suriye ağırlıklı olarak Sünni Müslümanlardan oluşmaktadır. Esad ailesinin yönetimi altında, Şii İslam'ın bir kolunu uygulayan bir grup olan Alevi azınlık tarafından yönetiliyordu. Şii bir terörist grup olan Hizbullah, 1985 yılında yayınladığı manifestosunda İran'ın dini liderine bağlılık yemini etmiştir. Filistin davası da üçü arasındaki bir diğer birleştirici faktördü. 1979 sonrası devrimci İran'ın "İsrail'e ölüm" inancı Esad rejimi ve Hizbullah savaşçıları tarafından paylaşılan bir duygudur. Ancak Esad, özellikle işgal altındaki Golan Tepeleri konusunda İsrail ile müzakere etmeye çalışırken bu konuda daha az ses çıkarmış olabilir. Esad'ın Suriye'si, İran ve Hizbullah'ı sadece radikalizm ve bölgeyi yönetme arzusu birleştirmiyordu. Aynı zamanda ekonomik çıkarları da paylaşıyorlardı ve başta Esad ve İran'ın himayesinde Suriye'de seri üretimi yapılan amfetamin türü bir uyarıcı olan Captagon olmak üzere yasadışı uyuşturucu kaçakçılığında fayda sağladılar. Uyuşturucu, uluslararası yaptırımların ısırdığı bir dönemde alternatif ve önemli bir gelir kaynağı sağladı. Hizbullah'ın yardımı ve Lübnan'ın havaalanı ve limanlarını kontrol etmesiyle uyuşturucu Körfez ülkelerinde yaygın bir şekilde bulunabilir hale geldi. Yüksek bağımlılık yapıcı özelliği Arap dünyasında gerçek bir tehdit oluşturuyordu ve Esad bunu Suudi Arabistan'a baskı yaparak Suriye'nin 2023'te Arap Birliği'ne yeniden üye olmasını sağlamak için

kullandı. Bunun karşılığında Suriye rejimi uyuşturucu kaçakçılığını başka yerlere yönlendirmeyi kabul etti.

Esad'ın mirası

Hizbullah'ın Lübnan'da yenilmesi ve Suriye rejiminin düşmesiyle birlikte bölgenin "İranlaştırılması" en azından duraksamış durumda. Bununla birlikte, Esad ailesinin Suriye'deki 54 yıllık iktidarı komşu Lübnan'da uzun bir yıkım izi bıraktı. Haziran 1976'da Suriye, Lübnan'daki iç savaşı sona erdirmek için sınıra 25,000'den fazla asker gönderdi. Varlıklarının geçici olması gerekiyordu, ancak kırk yıldan fazla bir süre boyunca uzatıldı. Lübnan iç savaşı 1991'de sona erdiğinde Suriye, Lübnan topraklarının yanı sıra iç ve dış meseleleri üzerinde tam bir kontrol uyguluyordu. Kaybolmalar, yasadışı gözaltılar, işkence ve siyasi figürlere ve gazetecilere yönelik suikastlar da dahil olmak üzere ciddi insan hakları ihlalleri rapor edildi.

Şubat 2005'te, Lübnan'daki Suriye hegemonyasına açıkça karşı çıkan Lübnan Başbakanı Refik Hariri, Esad'ın ve üst düzey Suriyeli yetkililerin ağır şekilde suçlandığı bir suikast sonucu öldürüldü. Bu cinayet, yüz binlerce Lübnanlı'nın Suriye güçlerinin derhal çekilmesi talebiyle sokaklara döküldüğü Sedir Devrimi'nin fitilini ateşledi.

Suriye güçleri Lübnan'ı terk etse de Suriye rejimi, siyasi-askeri bir örgüte dönüşen ve 2008'de hükümete giren Hizbullah aracılığıyla ülke siyasetine müdahale etmeye devam etti. Bu noktadan sonra Hizbullah, Suriye ve İran'ın çıkarlarına hizmet etmeyen her türlü kararı bloke etti. Örneğin, Hizbullah ve müttefikleri Suriye rejimini desteklemeyen her cumhurbaşkanı adayını veto etti- bu politika Lübnan'ı uzun süreli bir cumhurbaşkanlığı boşluğuna sürükledi.

Belirsiz bir gelecek

Hizbullah Lübnan'da ve İran'ın şemsiyesi altında faaliyet göstermeye devam etse de Esad'ın düşüşü Hizbullah'ın ikmal yolundan mahrum kalması anlamına geliyor.

Suriye olmadan Hizbullah'ın İran'ın savaşçılarına ve silahlarına hızlı bir erişimi yok- ve Lübnan ile İsrail arasında yeni imzalanan ateşkes, Lübnan'ın Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını talep eden BM kararına bağlılığını teyit ediyor. Yeni Suriye'nin neye benzeyeceği belirsiz olsa da en azından şu an için, Lübnan ve Suriye halkları- her ikisi de onlarca yıllık acımasız yönetim ve İran ve Hizbullah'ın istismarı altında acı çekmişlerdir- bu acının çoğundan sorumlu olan adamın gidişine sevinebilirler.

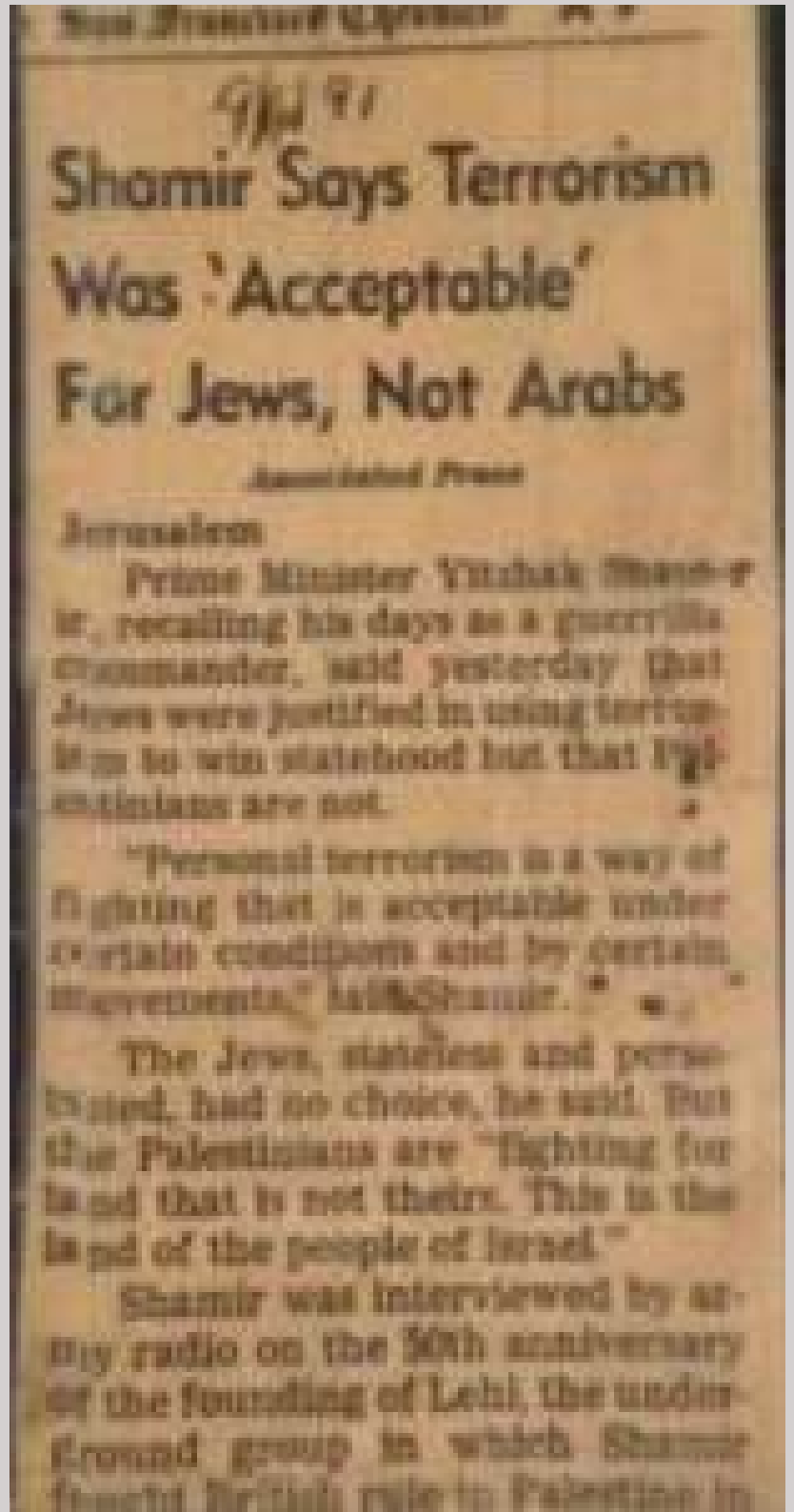

Y.SHAMİR 1943'DE AÇIKLAMISIZ: TERÖR, SİYONİSTLERE MEŞRUDUR

Aşğıdaki Alıntının Yapıldığı Doküman: Şamir'in Terörizm Üzerine Yazısı (1943) (Sözkonusu yazı İsrail Özgürlük Savaşçuları adlı Terör Örgütü'nün Hehazit (Cephe) adlı bülteninde 1943 yılında yayınlanan İsrail eski başbakanlarından Yitzhak Şamir'in yazısıdır.)

Alıntının Yayınlandığı Yer:
Ortadoğı Raporu, Sayı: 152
(Mayıs/Haziran 1988)

Aşğıdaki alıntılar, İsrail'in 1983-1984 ve 1986-1992 yılları arasında başbakanlığını yapmış Yitzhak Shamir'in bir makalesinden alınmıştır. Makale, ilk olarak 1943 yazında LEHI yeraltı örgütünün Hehazit (Cephe) adlı dergisinde yayımlanmıştır.

Tüm gevezelikler ve halkın teröre başvurulmasına karşı duyduğu karmaşık tepkiler, “yasal,” “demokratik” yolları savunanların gerçek yüzlerini ortaya koyarak ve bu maskelerin altında ne kadar terörizmin gizlendiğini göstererek, kolayca anlaşılabilir argümanlarla çürütülebilir. Ancak bu kolay yolu seçmek istemiyoruz ve bu nedenle burada bu seçeneği bir kenara bırakıp hem sol hem de sağdaki bütün vatandaşların hem kendi yöntemlerinin hem de hükümetin yöntemlerinin terörizm oluşturmadığı yanlısalarını korumalarına izin veriyoruz. Bunun yerine, en zor pozisyonu savunmayı, yani “terörizm” kavramının, düşmanın mayınlar, bombalar ve benzeri araçlarla tehdit edilmesi ve öldürülmesine indirgenmesi görevini üstleniyoruz. Bilindiği üzere ister sağ olsun ister sol düzgün toplum böylesi olaylarla ruhunun çürüme derinliğiyle yüzleştirildiğinde “şok” olur ve bu olayları yapan ve toplumun ruhunun çürüme boyutlarını ayan eden anarşist teröristleri dar ağacına çıkarıp yok etmek için hakim rejime destek olmaya hazır halde bekler. Ancak bu toplumun kendisi örneğin Struma Gemisi’ni batırılması suretiyle 769 yolcunun ve onlarla birlikte kurtarılacakken kurtarılmayan başka binlerce yolcunun katledilmesi karşısında aynı toplum, örneğin Struma gemisindeki 769 yolcunun yasalar çerçevesinde öldürülmesi karşısında şok olma heveslisi görünmüyor. Bu onlara göre terörizm olmuyor en kötü ihtimalle “kötü kanun” veya “zulüm” oluyor.

Ne Yahudi etiği ne de Yahudi geleneği, terörizmi bir mücadele aracı olarak reddedebilir.

Ulusal savaşımız söz konusu olduğunda ahlaki kaygılar taşımaktan oldukça uzağız. Ahlakı dünyadaki diğer kanunların hepsinden üstün olan Tevrat’ın emri önümüzdedir: “Onları son adama kadar yok edeceksiniz.”

Burada evrensel olarak kabul edilen ahlaki çöküşüne şahit olduğumuz düşman karşısında, ahlaki endişelerden özellikle uzağız. Ama her şeyden önce terörizm bizim için mevcut koşullar altında yürütülen siyasi mücadelenin bir parçasıdır ve oynayacağı büyük bir rol vardır: Hem tüm dünyaya hem de bu toprakların dışında yaşayan talihsiz kardeşlerimize açık bir şekilde mesajımızı duyurur ve işgalcilere karşı savaşımızı ilan eder. Gerçek terörist, kağıt yığınlarının ve kendisinin çıkardığı yasaların arkasına saklanandır. [Bizim terörizmimiz] bireylere değil, temsilcilere yöneliktir ve bu nedenle etkilidir. Ayrıca Yahudi nüfusunu da kayıtsız durumundan kurtarırsa bizim için çok daha iyi olur. Böylece ve ancak bu şekilde kurtuluş savaşı başlayabilecektir.

Bu makaleye aşağıdaki kaynaktan erişilebilir:

“Belge: Şamir’in Terörizm Üzerine Yazısı (1943),” Middle East Report 152 (Mayıs/Haziran 1988).

Tercüme: Ali Karakuş

GAZZE'DE İHTİYACINIZ OLAN EN ÖNEMLİ ŞEY BİR SIRT ÇANTASIDIR

EMAN ALHAJ ALİ*

*Eman Alhaj Ali, Gazze'de yaşayan Filistinli bir çevirmen, yazar ve hikâye anlatıcısıdır.

Dünyanın her yerinde sırt çantaları özgürlüğü temsil eder. Ama burada, hayatlarımızdan geriye kalanları taşımak için kullandığımız şey onlar.

Gazze'deki soykırımın başlamasından bu yana yaklaşık 14 ay geçti, ancak korku ve kaos hala her gün peşimizi bırakmıyor. Bir anda yerimizden edilme düşüncesi dehşet verici. Hepimiz defalarca yerimizden edildik; ailem ve ben yedi farklı kez taşınmak zorunda kaldık. İşte bu yüzden hepimizin sahip olduğu en önemli nesnelere biri sırt çantasıdır.

Dünyanın her yerinde sırt çantaları özgürlüğü temsil eder -okul, iş, macera- ancak Gazze'de tamamen farklı bir anlama geldi. Sırt çantaları, hayatlarımızdan geriye kalanları taşımak için kullandığımız şeylerdir.

Çocuklarımız öğrenmek için değil, her gün üzerimizde dolaşan gerçek ölüm tehdidinden kaçmak için bir yerden bir yere koşturuyor. Bir zamanlar kitapların ve öğle yemeklerinin konulduğu sırt çantalarında şimdi işlenmiş et ve fasulye gibi yetersiz yiyecekler var- büyümekte olan çocuklar için pek besleyici olmayan, bu kargaşa zamanlarında bizi ayakta tutmaya ancak yetecek yiyecekler.

Soykırım başladığında birçoğumuz içinde sadece kimlik, doğum belgesi ve tıbbi geçmiş gibi temel belgelerin bulunduğu küçük bir çanta hazırladık. Ancak çatışmalar uzadıkça ve yerimizden edilmemiz yoğunlaştıkça sırt çantalarına geçtik. Onları varlığımızın parçalarıyla doldurduk- değerli anılarımız, umutlarımız ve normal hayatlarımızdan geriye kalanlarla. Şimdi, tahliye emirleri geldiğinde, ebeveynler çocuklarına sırt çantalarını birkaç kıyafetle doldurmalarını söylüyor, diğer her şeyi geride bırakmak zorunda kalabileceklerini biliyorlar. Ve her tahliyeye zorlandığımızda, yanımızda biraz daha az şey taşıyoruz ve sırt çantaları gittikçe hafifliyor. Bunu hayal edebiliyor musunuz? Tüm hayatınızı tek bir çantaya sıkıştırmanın acısını hayal edebiliyor musunuz? Geçen kış ilk kez tahliye olduk. Ağladım, kalbim sızladı. Kıyafetlerim ve ayakkabılarımla dolup taşan dolabıma baktım ve geride ne bırakacağımı merak ettim. Peki ya sevdiğim şeyler? Mutlu zamanlarımla resimleri, değer verdiğim kitaplar, en sevdiğim oyuncaklarım... Hepsi paha biçilemez görünüyordu. Annemle babamın bizim için güçlü görünmeye çalıştıklarını gördüm ama sessizlikleri çok şey anlatıyordu; onlar da içten içe acı çekiyorlardı.

Küçük kardeşlerim yeni okul yıllarına heyecanlı ve umut dolu bir şekilde başlamışlardı. Onlara yeni okul malzemeleriyle sürpriz yaptığımda yüzlerindeki saf mutluluğu hatırlıyorum. Küçük kız kardeşim yeni Barbie sırt çantasının heyecanı ile bana sıkıca sarılmıştı. Şimdi Barbie sırt çantası kız kardeşimin kaçmasına yardım etmek için kullanılmak zorundaydı. Sadece birkaç kıyafetle bavullarımızı hazırlarken, kız kardeşim oyuncakları ve renkli elbiseleri için ağladı. Onlar için cesur olmaya çalıştım, “Merak etme! Bir gün geri döneceğiz ve her şeyi bizi beklerken bulacağız!” Yine de içten içe bunun doğru olmayacağını biliyordum; bir zamanlar sahip olduklarımıza geri dönemeyebilirdik. Sırt çantaları neşeyi ve öğrenmeyi sembolize etse de burada, Gazze’de, yaşadıklarımızın hüznüyle dolu hayatta kalma sembolleri haline geldiler. Onları heyecanla değil, bizi çoğu zaman görmezden gelen bir dünyaya karşı verdiğimiz mücadeleyi temsil ettiklerini bilerek ağır bir yürekle taşıyoruz. Bu sırt çantalarında eşyadan daha fazlası var; mücadelelerimizin ağırlığını ve daha parlak bir yarın için hayallerimizi, barış arzusunu ve bir zamanlar bildiğimiz renkli hayatlara dönme umudunu taşıyorlar. Parkta piknik yaptığımız, kahkahaların etrafımızda yankılandığı ve çocukların umursamadan oyunlar oynadığı zamanları düşünüyorum. O kaygısız anlar şimdi uzak anılar gibi geliyor. Her bavul hazırladığımızda, bu sadece kıyafetlerle ilgili değil; tarihimizin, kültürümüzün ve kimliğimizin parçalarını sıkıştırmakla ilgili. Erkek kardeşimin biriktirmeyi çok sevdiği çıkartmalar, kız kardeşimin yaptığı çizimler; bunların hepsi bizim hikayemizi anlatıyor.

Ancak şimdi, hayatta kalma ve direncin kayıpla iç içe geçtiği yeni bir anlatıyla karşı karşıyayız. Bir yerden bir yere giderken, çevremdeki ailelerin yüzlerinde de aynı hüznün yansındığını görüyorum. Onlar da sırt çantalarına sınırsız tutunuyor ve bu kayışların içinde bir umut ışığı, bir barış hayali ya da kaosun ortasında onları sabit tutan bir anı olmasını umuyorlar. Bu zorlu yolculukta ilerlerken, en küçük anlarda teselli buluyorum- hikayelerimizi paylaştığımızda kardeşlerimin kahkahalarının sesi, durumumuzu anlayan komşuların desteği ve zor zamanlarda ortaya çıkan birliktelik. Hayatlarımız sürekli bir değişim içinde olsa da aile ve toplum sevgisi bizi birbirimize bağlıyor. Birbirimize yaslanıyoruz, ortak dayanıklılığımızdan güç alıyoruz ve o anlarda sırt çantalarımızın ağırlığı biraz daha hafifliyor. Bu şekilde, sırt çantalarımız hem kaybı hem de umudu sembolize ediyor- şu anda Gazze’deki varlığımızı tanımlayan bir ikilik. Onlar, elimizden alınan masumiyeti ve hayatta tutmak için savaştığımız hayalleri hatırlatıyor. Kardeşlerime baktığımda, beliren belirsizliğe rağmen hayallerine tutunma kararlılıklarını görüyorum. Onlara gelecek hakkında fısıldıyorum, savaş sona erdiğinde hayatın nasıl olabileceğine dair resimler çiziyorum. Bu küçük yolla onların masumiyetini korumaya ve umut ruhunu kalplerimizde canlı tutmaya çalışıyorum. Hikayemiz mücadele ve hayatta kalma hikayesi olabilir, ancak aynı zamanda boyun eğmeyen ruhumuzu da yansıtıyor. Çatışma içinde olanların kötü durumunu çoğu zaman görmezden gelen bir dünyada, biz unutulmayacağız. Sırt çantalarımız sonsuza kadar dayanıklılığın hikayesini anlatacak ve bize en karanlık zamanlarda bile devam ettiğimizi hatırlatacak.

ESAD REJİMİNİN “İNSAN MEZBAHASI” ADI VERİLEN SADNAYA CEZAEVİ’

SADNAYA CEZAEVİ FACİASI: İNSAN MEZBAHASI

BEKİR GÜNDOĞDU

www.kritikbakis.com

Suriye'nin karanlık tarihine kazanmış, Esad rejiminin en korkunç işkence merkezi Sadnaya Hapishanesi, devrimci güçlerin operasyonu ile gündeme geldi. “İnsan Mezbahası” olarak adlandırılan bu hapishane, korkunç sırlarını birer birer ortaya dökerken, insanlık tarihine unutulmaz bir utanç sayfası ekliyor. Holokost ve Auschwitz, sadece İsrail eliyle Filistin’de değil, Esed, İran ve Rusya eliyle Suriye halkı için de devam ediyormuş.

1987 yılında Şam'ın 15 km kuzeyinde inşa edilen Sednaya Hapishanesi, Esad rejimi ve destekçileri İran, Rusya ve Lübnan Hizbullah'ının bütün kirli tarihini gözler önüne sermeye başladı.

Devrimciler, Sednaya'nın devasa demir kapılarını zorla açarak binlerce mahkûmu özgürlüğe kavuşturdu. Ancak bu kurtuluş, hapishanenin karanlık dehlizlerinde daha derin bir kâbusla yüz yüze getirdi bizi. Günler süren aramalarda keşfedilen gizli bir geçit, dört katlı yeraltı işkence merkezine ulaşıyordu. Burada ışığın asla ulaşmadığı hücrelerde, bitkin ve yarı çıplak tutuklular parmaklıklara tırmanarak yardım çığlıkları atıyordu.

Kassam Tugaylarından kayıp askerler, DEAŞ tarafından kaçırılan ve izine rastlanmayanlar, KDP peşmergeleri ve rejim muhalifleri bu korkunç hapishanede bulundu. 1982'de Hama'da sivilleri bombalamayı reddeden bir pilot tam 42 yıl sonra bu hücrelerden çıktı. 40-50 yıldır kayıp olan on binlerce insanın bu hapishanenin alt katlarında bulunacağına dair umutlar yeniden yeşerdi.

Hapishanenin üç katlı yeraltı bölgesinden sadece eksi birinci kat açılabilir. Bu alanda 30 binden fazla tutuklu kurtarıldı. Ancak ikinci ve üçüncü katlarda olduğu tahmin edilen toplam 110 bin civarı mahkûm, hâlâ bu cehennemin derinliklerinde kurtarılmayı bekliyor. Güvenlik kameralarının olduğu odadaki kamera görüntülerinden mahkûmların bulunduğu zindanlar izlenebiliyor. Ancak hiçbir şeyden haberi olmayan mahkûmlar günlük rutinlerine devam ediyor. Ancak içeri nasıl girilebileceği ile ilgili hâlâ bir bilgi yok. Hapishanenin değişik yerlerinden içeri girebilmek için çalışmalar devam ediyor.

Sednaya'da özgürlüğüne kavuşan kadınlardan biri, 19 yaşında tutsak edildiğini, serbest bırakıldığında ise 32 yaşında olduğunu anlatıyordu. Bu süre zarfında, babalarını bilmediği çocuklarıyla hayatta kalmaya çalıştığını dile getirirken, bir başka kadın kapıyı açıp "Çıkın, artık özgürsünüz" diyen muhaliflere inanmayarak "Bizi gene nereye götürüyorsunuz?" diyerek rejimin barbarlığını gözler önüne seriyordu.

Kurtarılan çocukların büyük bir kısmı ise, rejimin sistematik tecavüz politikaları sonucu dünyaya gelmiş babasız çocuklar. Yüzlerindeki çaresizlik ve olanları anlayamayan şaşkın bakışlar.

Uluslararası Af Örgütü, 2011-2015 yılları arasında burada gizli infazlarla 13 bin kişinin öldürüldüğünü raporladı. Ama dünya her zaman olduğu gibi buna da kulaklarını tıkadı. Ancak bu yalnızca bilinen kısmı; gerçek sayılar çok daha yüksek olabilir.

Hapishane "Sessizlik Hapishanesi" olarak biliniyor. Mahkûmlar tamamen izole ediliyor ve dış dünyayla tüm bağları koparılıyor. Hayatta kalmayı başaran birkaç kişi, yaşadıkları işkenceyi dünya kamuoyuna anlatsa da, bu dehşetin boyutlarını tamamen anlamak mümkün değil.

Suriyeli devrimciler, hapishanenin kapalı kalan diğer bölümlerine ulaşmak için çabalarını sürdürüyor. Sednaya'dan kurtarılan Lübnanlı mahkûmlardan biri, maruz kaldığı işkenceler yüzünden kendi adını bile hatırlayamıyor. Bu görüntüler, Esad rejimi ve suç ortaklarının insani değerlerden ne kadar uzaklaştığını bir kez daha gözler önüne serdi.

Uluslararası toplumun bu vahşete de sessiz kalıp kalmayacağını hep beraber yaşayıp göreceğiz. Sadnaya Hapishanesi, yalnızca Suriye'nin değil, tüm insanlığın utanç kaynağı olarak tarihteki yerini aldı. Rusya'ya kaçan Esed ve işkencecileri ile onlara destek veren İran ve Rus çeteleri bu barbarlıklarının hesabını vermeli ve bedelini ödemeli.

TARİHİN EN ‘ZARİF’ DEVİRİMİNDEN 1 NO’LU BİLDİRİ

8 Aralık Suriye devrimi geçici milli konseyi, 1 nolu bildirisini yayınlayarak, devrimin amacını ve vizyonunu ilan etti. İşte o bildiri:

Bildirge No: (1)

Bismillahirrahmanirrahim

Ey özgür Suriye halkı,

Uzun yıllar boyunca süren zulüm, baskı ve acıların ardından ve bu aziz vatanın evlatları tarafından verilen büyük fedakarlıkların ardından, bugün yüce Suriye halkına ve tüm dünyaya ilan ediyoruz ki Beşar Esad rejimi düşmüştür ve kendisi ülkeyi terk ederek kaçmıştır, geride yıkım ve acı mirası bırakmıştır.

Bu tarihi günde, devrim ve muhalefet güçlerinin güzel Suriye’nin yönetimini üstlendiğini ilan ediyoruz ve özgür, adil ve demokratik bir devlet inşa etme taahhüdümüzü yineliyoruz; bu devlette tüm vatandaşlar ayırım gözetilmeksizin eşit olacaktır.

Allah huzurunda ve halkımızın önünde şu taahhütlerde bulunuyoruz:

- 1.Suriye topraklarının birliğini ve egemenliğini korumak.
- 2.Tüm vatandaşların ve mülklerinin, aidiyetlerine bakılmaksızın korunmasını sağlamak.
- 3.Devleti ve kurumlarını özgürlük ve adalet ilkelerine dayalı olarak yeniden inşa etmek.
- 4.Kapsamlı ulusal uzlaşmayı sağlamak ve mültecilerin ve yerinden edilmişlerin onur ve güven içinde yurtlarına dönüşünü temin etmek.
- 5.Suriye halkına karşı suç işleyenlerin hukuk ve adalet çerçevesinde hesap vermesini sağlamak.

Suriye halkının tüm kesimlerini bu tarihi aşamada birlik ve dayanışmaya davet ediyoruz ve yeni Suriye’nin kimsenin tekelinde olmayacağını, bilakis herkesin vatani olacağını vurguluyoruz.

Yaşasın özgür ve onurlu Suriye,

Selam ve dua ile.

Geçici Ulusal Konsey

Şam, 08.12.2024

Eski Mossad Şefi Danny Yatom: Netanyahu Gitmeli

MOSSAD ŞEFİ DANNY YATOM İLE RÖPORTAJ

ÇEVİRİ VE TAKDİM: CENGİZ SÖZÜBEK

Mossad Şefi Danny Yatom İle Röportaj

İsrail istihbaratı üzerine çalışmalarıyla bilinen Eldad Ben Aharon'un "Intelligence and National Security" dergisinde yayımlanan İsrail istihbaratına yön verenlerle yaptığı mülakatlar serisinde, daha önce yayımladığımız Moshe Ya'alon mülakatından sonra MOSSAD'ın sekizinci başkanı Danny Yatom da bulunuyor.

Yatom bugün aktif bir Netanyahu muhalifi ve acilen istifa etmesi gerektiğini sokaklar dahil her ortamda belirtiyor: elbette en temel sebebi de 7 Ekim'de 230'dan fazla soydaşının esir alınması.

Danny Yatom, MOSSAD tarihinde atandıktan sonra kimliği ifşa edilen ilk MOSSAD başkanı. Aktif görevdeyken medyada ismi sadece bu şekilde değil, daha popüler bir şekilde de geçmişti: 1997 yılında Halid Meşal'i Ürdün'de zehirleyen MOSSAD ajanları yakalanınca, Ürdün'e panzehiri götürerek Meşal'i tedavi ettiren isim de kendisi olmuştu.

MOSSAD Başkanı'nın Eldad Ben Aharon'la yaptığı mülakat Aksa Tufanı'nın arifesinde, Temmuz'2023'ye gerçekleşiyor.

Yatom'un mülakata çocukluk yıllarını anlatarak başlamasıyla, İsrail'in kuruluşundaki ortalama bir Yahudi çocuğunun psikolojisini de okuyabiliyoruz. Adeta MOSSAD'da çalıştığı yılların motivasyonunu o yıllarda kazanıyor;

"Ama Ben-Gurion dedi ki.." cümlesi belki de hayatının felsefesi oluyor. Psikoloji, antropoloji ve sosyoloji bilgisinin yeterince iyi olduğu kesin olan Yatom'un, bugün çadırlarda yaşayan yetim çocukların "Ama Haniye dedi ki...Ama Sinvar demişti ki.." diyerek büyüdüklerini bildiği de neredeyse kesindir.

Babalarının "Seneye Kudüs'te" sloganının da artık Gazze'nin duvarlarından ABD üniversitelerinin kürsülerine taşacağını da görüyordur.

Mülakatta Mavi Marmara'dan Çin'e kadar geniş bir yelpazede ufuk turu yapıyor; 90'larda Türkiye'ye sattığı tankın kullanımını şarta bağlayan Helmut Kohl Almanya'sından bir gecede nasıl savunma harcamalarında kullanmak üzere 880 milyon Alman markı alındığını ve aynı gece iki denizaltının İsrail'e doğru yola çıktığını okuyoruz. Moshe Ya'alon gibi Yatom da Almanya'nın "sadakati"ni sadece "mahcubiyet"le örtüyor. Bir başka Avrupa merkez ülkesi Fransa için ise 1960'larda "rotadan çıktığı"na ve yerine ABD'nin geçtiğine vurgu yapıyor.

Aharon'un "akademik" kariyeri İsrail istihbaratı üzerine olsa da, özel uzmanlık alanı da Dağlık Karabağ savaşı ve İsrail'in Kafkasya-İran hattıyla ilişkileri üzerine. Elbette mülakatta bu konuyu da gündeme getiriyor. 90'larda ABD'nin Türkiye'ye karşı kullandığı silahlardan "Ermeni soykırımı" konusunda İsrail'in bir "kurtarıcı" olarak yansıtılmasının İsrail'deki arka planını mülakatın ilgili bölümünde net okuyoruz:

"İsrail'in ilgisi daha ziyade Azerbaycan ve İran arasındaki ilişkilerden kaynaklanmaktadır ve İsrail'in bir taraf seçmesinin ana nedeni de budur.

Tahran'a 100 km uzaklıkta, 20 milyon Azerinin yaşadığı ve İran ile çok gergin ilişkileri olan bir dostu oldu.

İran ve İsrail arasında bir savaş çıkarsa, Azerbaycan bizim için önemli bir lojistik destek olacaktır."

Yatom'un anlattıklarından diğer öne çıkan başlıklar ise şöyle:

- İsrail, Uzak Doğu'da Çin ve ABD arasındaki mücadelede hâlâ bir taraf seçmedi
- İstihbarat ise sadece Başbakan'a hesap vermekle yükümlüdür, halka değil.
- Mossad size sürekli olarak alışılmadık olanı, standart olmayanı aramayı öğretir.
- 1979'da Mısır ile yapılan barış anlaşması İran ve Türkiye'nin yer değiştirmesinin önemli bileşenlerinden biriydi. Barış anlaşması neredeyse aynı zamanda yürürlüğe girdi. Barış, İran faktörünün ortadan kalktığı ve Türkiye ile ilişkilerin değişken olduğu gerçeğini bir dereceye kadar dengeledi.
- (Mavi Marmara) Bu olay çok farklı bir şekilde sonuçlanmalıydı. Ancak bu bizim kötü davranışımızdı ve bu nedenle de yüzümüzde patlayan bir balon oldu.
- Yıllar boyunca bazı kurumlar arasında sadece gerilim değil, gerçek bir düşmanlık da vardı. MOSSAD başkanının AMAN başkanıyla konuşmadığı dönemler oldu.

ÖZET

Bu makale Temmuz 2023'te Mossad'ın sekizinci başkanı Danny Yatom ile yapılan bir röportaja dayanmaktadır. İsrail Savunma Kuvvetleri'nde seçkin bir kariyere sahip olan Yatom, askerlik görevinin ardından 1996 yılında Mossad'a katılmıştır. Yatom'un katkıları 1980'ler ve 1990'larda, özellikle de İsrail ve Ürdün arasındaki diplomatik temaslarda ve barış görüşmelerinde çok önemliydi. Seçkin askeri birimleri, istihbarat teşkilatlarını, Başbakanlık ofislerini ve İsrail Parlamen-

tosunu kapsayan deneyimiyle, görüşleri karmaşık konulara ilişkin kapsamlı bir anlayış sunuyor ve bu da Yatom ile röportaj yapmaya karar vermemin başlıca nedeni. Diğer konuların yanı sıra Yatom, İsrail'in Dağlık Karabağ çatışmasına katılımı, Azerbaycan ile ilişkileri, İsrail ile Almanya arasındaki özel bağlar ve 1979 İslam devrimi hakkında incelikli bakış açıları sundu. Ayrıca duyguların ulusal güvenlikte karar verme üzerindeki etkisini, Mossad'ın tarihsel yörüngesini ve İsrail'in Resmi Kamu İstihbarat İfşasına yaklaşımını sorguladım.

Giriş

Danny Yatom 15 Mart 1945 tarihinde doğdu. 1996-1998 yılları arasında sekizinci Mossad şefi olarak görev yapmıştır. Yatom, 1996 yılında Mossad'a katılmadan önce İsrail Savunma Kuvvetleri'nde (IDF) Tümgeneral (E) olarak seçkin bir kariyer yapmış, özel kuvvetler alanında uzmanlaşmış ve hizmeti sırasında Cesaret Madalyası kazanmıştır. IDF'deki 30 yıllık kariyeri boyunca Yatom, İsrail güvenlik güçleri ve istihbarat camiasında çeşitli önemli görevlerde bulundu. Ayrıca IDF'nin Planlama Müdürlüğü'nün başkanlığını ve Savunma Bakanları Moshe Arens ile Başbakanlar Yitzhak Rabin ve Shimon Peres'in askeri sekreterliğini yaptı. 1980'ler ve 1990'lar boyunca Yatom, İsrail ordusu ve istihbarat camiasında önemli bir rol oynadı. Ayrıca, İsrail ve Filistinliler arasındaki diplomatik girişimlerde ve barış görüşmelerinde ve 1994 yılında Ürdün ile barış anlaşmasının imzalanmasında önemli bir rol oynadı.

Yatom hem İbranice hem de İngilizce olarak kapsamlı bir otobiyografi yayımlamıştır. Otobiyografisi, barış görüşmeleri ve Hamas saldırılarının ilk dalgaları da dahil olmak üzere 1990'ların önemli anlarına özellikle odaklanarak kapsamlı askeri ve istihbarat kariyerini incelemektedir. Yatom'un otobiyografisi önemli dönüm noktalarının yanı sıra başarısızlık anlarını da vurgulamaktadır. İsrail'in istihbarat ve ulusal güvenlik alanlarına ilişkin derin anlayışı Yatom'un geniş ve çeşitli geçmişinden kaynaklanmaktadır. Kendisi askeri birliklerde, istihbarat kurumlarında, başbakanlık ofislerinde ve İsrail Parlamentosu'nda görev yapmış İsrailli seçkinlerden oluşan saygın bir grubun parçasıdır. Bu bakış açısı, bu karmaşık meseleleri daha iyi kavramamızı sağlayan kapsamlı bir anlayış sunmakta ve Yatom ile mülakat yapmaya karar vermemin başlıca nedeni olmaktadır.

Mülakat Bağlamı

Bu söyleşi 2023 yılının kavurucu yazında İsrail' in Herzliya Pitu'ah kentinde gerçekleştirilmiştir. Ocak 2023'ten bu yana, Başbakan Benjamin Netanyahu ve Adalet Bakanı Yariv Levin'in yargı sistemini yeniden şekillendirmeyi amaçlayan tartışmalı bir yasa paketi sunmasının ardından İsrail toplumu ve siyasi ortamı önemli ölçüde kutuplaştı. Gerginlik devam ederken, 7 Ekim 2023'te Hamas'ın sürpriz saldırısının ardından İsrail'in çok daha ciddi bir krizle karşı karşıya kalacağını çok az kişi tahmin ediyordu. Bu saldırı büyük kayıplara yol açtı: 1.400'den fazla İsrailli öldü, binlercesi yaralandı, 230'dan fazla İsrailli erkek, kadın ve çocuk rehin alındı.

Bu satırların yazıldığı tarih itibariyle (Şubat 2024), İsrail'in Gazze'deki 'Demirden Kılıçlar' operasyonu devam etmekte ve görünürde bir ateşkes belirtisi bulunmamaktadır. Çatışmalar devam ederken, İsrail'in Gazze savaşındaki eylemleri uluslararası alanda geniş çaplı kınamalara yol açtı. Sivil ölümleri ve İsrail'in Filistinlilere karşı soykırım ve savaş suçu işlediği iddiaları yaygın bir şekilde gündeme getirilmiştir. 29 Aralık 2023'te Güney Afrika, İsrail'in Gazze'de Filistinlilere karşı soykırım yapıp yapmadığının araştırılması için Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) başvurdu. 16 Şubat 2023 tarihinde UAD, soykırım iddialarını kısmen reddetmiş ve geçici tedbir kararı almıştır. Bununla birlikte, Gazze Savaşı'nda soykırım ve kitlesel şiddet meselesine ilişkin kamuoyunda ve akademik çevrelerde yoğun tartışmalar devam etmektedir. Yom Kippur Savaşı'ndaki başarısızlıktan 50 yıl sonra 7 Ekim 2023'te meydana gelen istihbarat fiyaskosu, İsrail'in 1948'deki kuruluşundan bu yana yaşadığı en ağır fiyasko gibi görünmektedir. 1973'teki Yom Kippur Savaşı'nda İsrail istihbaratının başarısızlığı hakkında, bir kısmı yakın zamanda Intelligence and National Security 'de (INS) olmak üzere kapsamlı araştırmalar yayımlanmıştır. Ekim 2023'teki başarısızlığın gelecekteki araştırmalarda çok daha fazla dikkat çekeceği kesindir. Ayrıca Yatom ve diğerleri gibi kişilerle sadece istihbarat ve askeri başarısızlığı analiz etmeye odaklanan bir dizi röportaj yapılmasını da gerektiriyor. Yatom ile yapılan mülakatı iki temel sınırlama etkilemiştir. Açıkçası, 7 Ekim'deki istihbarat başarısızlığını o dönemde tartışmak mümkün değildi çünkü Yatom ile yapılan görüşme üç ay önce gerçekleşmişti. Ayrıca, görüşme bir saatle sınırlı olduğu için, otobiyografisinde ayrıntılı olarak incelenebilecek veya araştırma projelerimle doğrudan ilgili olmayan konuları sorarak Yatom'la değerli zamanımı boşa harcamak istemedim. Bu söyleşi öncelikle İsrail'in dış politikası, istihbarat tarihi ve ulusal güvenliği konularına odaklandı. Bu konular, İsrail'in Dağlık Karabağ (DK) çatışmasındaki rolü, İsrail'in Azerbaycan'la ilişkileri, İsrail ile Almanya arasındaki özel bağlar ve 1979 İslam devrimi gibi yakın zamanda üstlendiğim birkaç araştırma projesiyle iç içe geçmiş durumda. Yatom'a yöneltilen ek sorular, istihbarat ve ulusal güvenlik alanlarındaki güncel önemli tartışmaları irdeledi. Bu konulardan biri ulusal güvenlik ve demokrasinin kesiştiği noktayı irdeliyordu. Örneğin, Yatom'un atandıktan sonra kimliği açıklanan ilk Mossad şefi olarak benzersiz konumu, bu özelliğin rolünü nasıl etkilediğini anlama konusunda ilgi uyandırdı. Ayrıca, Yatom'un İsrail'in genellikle 'ifşa ikilemi' olarak adlandırılan Resmi Kamu İstihbarat İfşası (OPID) stratejisine ilişkin görüşlerini araştırdım. İsrail güvenlik kurumları ve diplomatik aygıtlar arasında etki ve karar alma konusundaki rekabetle ilgili ilk elden deneyimlerini sordum. Ayrıca Yatom, Mossad'ın tarihini tartışmanın yanı sıra ulusal güvenlik ve istihbarat alanında karar almada duyguların rolü hakkındaki görüşlerini paylaştı.

Eldad Ben-Aharon (EBA):

Daha önce sayısız kez yanıtlamış olabileceğiniz bir soru ama bana devlet güvenliği ve istihbarat alanında kariyer yapmaya karar vermenize neyin neden olduğunu anlatabilir misiniz? Bunun sizin mesleğiniz olduğuna nasıl karar verdiniz?

Danny Yatom (DY):

1945 yılında, İsrail Devleti kurulmadan önce (1948) doğdum. Evdeki atmosfer bugünkünden çok farklıydı. O dönemde yaşamayanlar bunun ne anlama geldiğini gerçekten anlayamazlar. Arkadaşlık, dostluk ve birbirimizi düşünmek gibi bir atmosfer vardı. Çok basit bir hayat yaşıyorduk ama İsrail Devleti'nin gelişimine, başarısına ve güvenliğine katkıda bulunmamız gerektiğini biliyorduk. Shelah ve Gadna gibi sınıflar aracılığıyla güvenlikle ilgili her türlü şeye maruz kaldık. İlk yıllarda ülke küçüktü, [1967 öncesi] sınırlar içindeydi ve sayısız güvenlik olayı vardı. Güvenlik her zaman manşetlerde ve gündemin en üst sıralarında yer alıyordu. Bu nedenle küçük yaşlardan itibaren paraşütçüler için gönüllü olacağım benim için kesinlikle açıktı. Sayeret Matkal'ın varlığından haberimiz yoktu. (SM). Bu birim sadece kulaktan kulağa yayılan bir söylentiydi. Gerçekten de öyle. Bu birlik moshav ve kibbutz üyelerinden oluşuyordu ve ben öyle biri değildim; Netanyahu bir şehir çocuğuydum. Paraşütçüler tarafından gerçekleştirilen misillemeler hayal gücümü ateşledi. Bir savaş birliğine, tercihen paraşütçü birliğine yazılacağım çok açıktı. Atmosfer böyle olduğu için, sadece benim değil, kuşağımın pek çok üyesinin de aynı şeyi hissetmesi, aynı şeyi sezmesi şaşırtıcı değil. Sonuç olarak, herhangi bir strateji oluşturmadan ve sadece SM'ye gittiğim için - orada yaptığımız şeyler, tanıştığım insanlar ve bu kadar genç yaşta bir komutansanız, hiçbir ayrıntıya girmeden düşman hatlarının ötesinde görevlerle görevlendirilmemiz - tüm bunlar olgunluğumu muazzam bir şekilde artırdı. Bu da kariyerimin yönünün bu olacağına, bunun düşünmeye devam etmek istediğim bir şey olduğuna karar vermeme sağladı. Ve her yıl, daimi orduda 'sadece bir yıl daha' için imza attım. Bundan daha fazla değil, böylece her zaman ayrılma ve sivil hayata girme seçeneğim olacaktı. Yetiştirilme tarzım ve etrafımdaki atmosfer terazinin kefaletini eğdi. Evde bana her zaman 'Ama Ben-Gurion dedi ki...' dediğini hatırlıyorum, bu yüzden itaat etmek zorundaydım. Bu aynı zamanda kardeşlerimin ve benim İsrail'de yaşamamızın ve hepimizin kariyerimizi güvenlik alanında çalışarak geçirmemizin ana nedenidir. Ancak bu bir sonraki nesle aktarılmadı. Ve ben hiç kimseyi ikna etmeye çalışmadım. Herkes kendi yolunu seçer.

EBA:

Mossad'a komuta etmiş biri olarak örgütün tarihini özetleyebilir misiniz?

DY:

Bakın, bence hem birkaç cümleyle özetlemek hem de ayrıntılara girmek çok zor. Askeri sekreter olarak görev yaptığım dönemden beri Mossad'a aşındım. Bir askeri

sekreterin işlevi Mossad şefi ile Başbakan arasındaki bağlantıyı sağlamaktır. Ben 1983 yılında dönemin Savunma Bakanı Moshe Arens'in askeri sekreteri olarak atandım. Mossad'ı ilk kez o zaman tanıdım ve bu 'tanışma' dönemi iki yıldan fazla sürdü. İkinci kez Merkez Komutanlığı görevim sona erdiğinde Yitzhak Rabin benden tekrar askeri sekreter olmamı istedi. Mossad'ı bu şekilde tanıdım. Ancak Mossad'ın başına geçtikten ve Mossad'ın bir parçası olduktan ve organizasyona gerçek anlamda dahil olduktan sonra ne kadarına aşına olmadığımı ve ne kadarını henüz bilmediğimi fark ettim. Sorunuza geri dönecek olursak: Mossad çok yönlü bir örgüttür, çok çeşitli yetenekleri vardır ve olaylara kutunun dışından bakma zekasına sahiptir. Mossad size sürekli olarak alışılmadık olanı, standart olmayanı aramayı öğretir. Oradaki insanlar harika. Cesaretleri ve resmin bütününe görebilme yeteneklerinin yanı sıra ısrarcılıkları, tek fikirlilikleri ve her gün göstermeleri gereken cesaretleri olağanüstüdür. Sonuç olarak Mossad, kuruluşundan bu yana, aksiliklere rağmen İsrail halkının ve devletinin insan manzarasında nadir bulunan bir mücevher olmuştur, çünkü her zaman aksilikler olacaktır. İnsan sermayesi bu örgütün temel niteliğidir.

EBA:

İsminin gizliliği kaldırılan ve medyaya açıklanan ilk Mossad şefiydiniz, böylece Mossad'ın gizemi bir ölçüde ortadan kalkmış oldu. Bu konuda ne hissettiniz?

DY:

Bakın, dönemin Başbakanı Yitzhak Rabin başka seçeneği olmadığını fark etti çünkü Yüksek Mahkeme, Shin Bet ve Mossad şeflerinin kimliklerinin açıklanmaması yönündeki tutumunun aksine karar verecekti. O zamana kadarki teamül, güvenlik kurumlarında görev alan liderlerin kimliklerinin ancak görev süreleri sona erdiğinde kamuoyuna açıklanmasıydı. Tüm sürece, Yüksek Mahkeme'nin baskısını uzak tutma çabasına tanık oldum. Sonunda, dönemin Başsavcısı Michael Ben-Yair (1993-1997) Rabin'e geldi ve ona 'Bakın Sayın Başbakan, savaşı kaybedeceğiz. Argümanlarımız tükendi' dedi.

Rabin bunu kabul etmeye karar verdi. Bu, kimliğimi duyurmak için gazetelerden biriyle temasa geçmek anlamına geliyordu. Mossad şefi olarak görev yaptığım dönemde, kimliğimin kamuoyu tarafından biliniyor olmasının beni çok rahatsız ettiğini söylemeliyim, özellikle de yurtdışında faaliyet gösterirken. Yurtdışındaki faaliyetleri her denetlediğimde kostüm giymek zorunda kalırdım. Kimsenin beni teşhis edemeyeceğinden emin olmalıydım. Ama bakın, demokrasi bu. Mossad şefi olmadan önce bile kimliğim biliniyordu. Kamuoyunda tanınıyordum; çok yoğun barış süreci boyunca Rabin'in askeri sekreteriydim. Yani, her halükarda, İsrail'de pek de anonim bir figür değildim.

EBA:

Ulusal güvenlik ve demokrasi konusuna girmişken, sizin düşünce tarzınıza ve deneyimlerinize göre, bir

Parlamento Üyesi (Milletvekili) ulusal güvenlik kararlarını etkileyebilir mi? Milletvekili olarak görev yaptığınız dönemde, özellikle ulusal güvenlikle ilgili konularda, parlamentonun felç olduğu hissini ne ölçüde yaşadınız? Yani İsrail Parlamentosu'nun (Knesset) hükümeti ve güvenlik kurumunu denetleme işlevini yerine getiremediği hissine kapıldınız mı?

DY:

Knesset zayıf bir organ ve neredeyse hiçbir etkisi yok. Sanki hükümete bağılmış gibi, çünkü hükümeti Knesset seçiyor. Knesset'teki çoğunluk aynı zamanda hükümetteki çoğunluktur, böylece ikisi tek bir varlıktır. İsrail'in parlamenter demokrasisinde üç erk arasında bir denge olması gerekiyor: yürütme erkini yargısal denetime tabi tutan yargı erki ve Knesset, çünkü yasama erkinin hükümeti gerçek anlamda denetleyecek bağımsız bir kapasitesi yok. Örneğin, şu anda ulusal güvenlik bakanı Itamar Ben-Gvir'in idari gözetimleri kontrol etmek istediği bir durum var. Ben-Gvir bunu İsrail Arap toplumundaki suçlarla ilgili olarak idari gözetimler yapabileceği şeklinde sunuyor. Ancak bu tamamen keyfi bir hal alabileceği için kaygan bir zeminde ilerliyor ve yarın hoşuna gitmeyen herkesin idari gözetim altında tutulmasına karar verebilir. Ve bu durumda, güvenlik konularında hükümeti denetlemekle yükümlü olan Knesset'in ne düşündüğü kesinlikle fark etmez. Ayrıca şu anda, yargıdaki karışıklığın kötü bir şey olduğunu anlayan ancak gelecekteki işlerinden endişe ettikleri için ağızlarını açmaya cesaret edemeyen koalisyon milletvekillerinin olduğuna da inanıyorum. Oturan hükümete karşı çıkmak istemiyorlar çünkü gelecekte rahat bir pozisyon elde etmeleri mümkün değil. Ayrıca Knesset hiçbir şeye karşı bir denge unsuru olarak işlev göremez. Knesset'teki siyasi kültür ve düşünceler hiç bir şekilde genele hitap etmiyordu: belirli bir parti, birey ya da grubun iyiliği için vardır. Herkesin iyiliği için değil, sadece belirli kesimlerin iyiliği için. Knesset'in işlevi yasaları geçirmek ve hükümetin çalışmalarını eleştirmektir. Mevzuat söz konusu olduğunda, iyi bir yasa olsa bile - hükümet istemiyorsa, geçmez.

EBA:

İsrail ile nükleer bir İran arasındaki düşmanlığı çevreleyen pek çok akademik, politik ve kamusal tartışma var. Bu düşmanlık aynı zamanda İran'ın bakış açısından İsrail'i ve Siyonist kimliğini yok etmenin gerekli olduğunu, Yahudiliğe ve temsil ettiği her şeye karşı bir nefreti yansıttığını açıkça ortaya koyuyor. Biraz 1970'lere ve İsrail'in Şah yönetimindeki İran ile hâlâ nispeten iyi ilişkilere sahip olduğu döneme geri dönebilir misiniz? Soğuk Savaş'ın biçimlendirici bir anı olarak, İsrail'in güvenlik kurumları Şah'ın kötüleşmesini, düşüşünü ve 1979'da İran'da gerçekleşen devrimi nasıl deneyimledi?

DY:

O zamanlar İsrail ve İran arasındaki ilişkilere dahil değildim ya da bu ilişkilerle bağlantım yoktu. Elbette 1979 devriminden önce İsrail'in İran'daki son

büyükelçisi olan Uri Lubrani'nin ve Humeyni yönetimi ele geçirmeden önce kıl payı kaçmayı başaran diğerlerinin anlattığı hikayeleri hatırlıyorum. Ancak Mossad'a geldiğimde ve daha önce Rabin'in askeri sekreteri olarak bu konuyla zaten ilgilenmişim; çünkü hiç unutmam Rabin ne zaman bir dünya lideriyle – bir başkan, başbakan ya da benzerleriyle – karşılaştı hep şöyle derdi: 'İran'ın nükleer bir güç olmasını engellemek şart, çünkü İran bombaya sahip olduğu anda Müslüman ülkelerle asla barış anlaşmaları imzalayamayız çünkü İran onları tehdit eder. Dolayısıyla İran'ın nükleer güç olmasını engellemek için elimizde bir fırsat penceresi var'. Devrim zamanını hatırlıyorum ama 1979'da konuyla ilgili gerçek bir bağlantım yoktu ve istihbarattan haberdar değildim. İlk başta endişelenmedim. Sonra yavaş ama emin adımlarla bu canavar İsrail için şu anki ana tehdit haline geldi. O zamanlar nükleer bombalar söz konusu değildi çünkü Ayetullah Humeyni, İran'ın lideri olarak selefi Şah'ın böyle bir düşüncesi olmasına rağmen hiçbir şekilde nükleer gelişmeyi kabul etmezdi. Bu tutumun değişmesi zaman aldı. Mossad şefi olarak bu konuyla oldukça önemli ölçüde ilgilendim. Genel olarak Mossad'ın iki ana görevi vardır: Birincisi, düşman ve hasım ulusların kimyasal, biyolojik ve atomik gibi geleneksel olmayan silahlarla silahlanmasını engellemek; ikincisi ise dünyanın dört bir yanında terörizme karşı savaş açmak. Bu iki temel misyon beni de bilgilendirdi. Bu nedenle, o zamanlar bile İran'ın girişimlerini engellemek için çaba, yöntem ve benzeri yatırımlar yapılıyordu. O zamanlar bile İran'ın her türlü hileye başvurmak, her türlü saman şirketi kurmak ve tüm dünyayı kandırmak gibi bir alışkanlığı vardı. Ve İran bugüne kadar faaliyetlerimizin büyük bir parçası olmaya devam etti.

EBA:

1979'da çöken İran ile ilişkiler, Soğuk Savaş dönemine kıyasla Ortadoğu'daki jeopolitik güç dağılımını nasıl değiştirdi? Ve bölgedeki bir diğer büyük Müslüman ülke olan Türkiye'nin İsrail için önemi?

DY:

O zamanlar İsrail'in dış politikası "çevre teorisi" üzerine kuruluydu, yani düşmanı çevrelemek ve düşmanın size zarar vermesini önlemek için düşmanınızı size dost olan uluslarla çevreleyen bir çevre (çember) inşa etmek. (Ben Gurion tarafından geliştirilen "Çevre Doktrini", İsrail'e düşman olmayan kuvvetlerin çevresinde İsrail'e en azından düşman olmayan kuvvetlerden bir stratejik ittifak kurmak. –çn.) Dışişleri Bakanlığı (MFA) ve diğer kurumlarda bugüne kadar uygulanan politika bu olmuştur. Yani, dış çemberdeki iki ana unsur (İran ve Türkiye) yoktu. Afrika'da daha uzak ülkeler, özellikle de o dönemde gelişen Güney Afrika ile özel ilişkiler vardı. Bu krizden çıkmak için yönümüz Avrupa ve Uzak Doğu'daki dost ülkelere çevrilmişti. Dahası, Fransa'nın 1960'ların başında bu pozisyonu terk etmesinden bu yana ABD her zaman bizim destek dayanağımız oldu. İsrail kendisini her zaman tehdidi çevreleyen koalisyonların bir parçası olarak inşa etti. Haritaya

baktığınızda bizi çevreleyen Lübnan, Suriye, Ürdün ve Mısır'ı gördüğünüzde bunun mantığını aramanız gerekir. Şimdi de bizi çevreleyen ülkeleri çevreleyen ülkelere bakın. Bu stratejinin dışında çok daha kapsamlı bir strateji vardı: Sizinle dost olmak isteyen ve olabilecek herkesle dost olun. Ve dünyada ne kadar çok dostunuz olursa, ulusal güvenliğiniz o kadar iyi olur.

Ayrıca 1979'da Mısır ile yapılan barış anlaşması İran ve Türkiye'nin yer değiştirmesinin önemli bileşenlerinden biriydi. Barış anlaşması neredeyse aynı zamanda yürürlüğe girdi. Barış, İran faktörünün ortadan kalktığı ve Türkiye ile ilişkilerin değişken olduğu gerçeğini bir dereceye kadar dengeledi. Ancak Mısır ile barış vardı, dolayısıyla orada bir şeyler inşa etmeye başlamak mümkündü. Ardından Fas ve diğer Kuzey Afrika ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesi geldi ki bu hâlâ bir sırdı ve Mossad buna öncülük etti. Çözüm buydu. İran ile çökmüş olan temelin yokluğunda, aynı düzende olmasalar da, o kadar güçlü olmasalar da yerine yenilerini aradınız. Ama hiç yoktan iyiydiler.

EBA:

2010 yılında yaşanan filo olayı İsrail'in güvenlik yaklaşımını nasıl etkiledi ve resmi diplomatik bağlarla dost olarak algılanan bir ülkenin (Türkiye) böyle bir provokasyonla İsrail sınırlarına ve ulusal güvenliğine nasıl meydan okuduğunu açıklayabilir misiniz?

DY:

Hiç şüphe yok ki, en azından benim anlayışıma göre, böyle bir şey olduğunda acil durum planları hazırlamak mantıklıdır, çünkü o zaman gerçekten bir ikileme kalırsınız. O filonun arkasında 'Gazze'deki Filistinlileri rahatsız ederseniz savaş gemileri gönderirim' diyen bir devlet de vardı. Erdoğan'ın bunu söylediğini hatırlıyorum. Bununla başa çıkmanın yolu, her şeyden önce, güvenlik açısından düşman olarak görülmeyen bir ülkeyi bile durduracak ve onunla başa çıkacak kapasiteler inşa etmektir. Benim düşünceme göre, o dönemde Türkiye ile [ilişkilerimizde] bir kopuş yaşanmazdı. Filo esasen Türk donanmasının sivil filonun ardından denize açılacağını düşünerek bizi korkutmaya yönelik bir girişimdi. Bana göre böyle bir şey olmayacaktı. O dönemde Türkiye, İsrail ile köprüleri atıp iki ülke orduları arasında bir çatışma çıkmasını istemiyordu. Niyet bu değildi. Erdoğan'ın X politikasından Y politikasına her seferinde yeniden atladığı düşünüldüğünde kesinlikle değildi. Gazze'de yaşananlar ve Mısırlılar yerine Gazze'nin sorumluluğunu üstlenme meselesi nedeniyle kendisini Mısır'la anlaşmazlık içinde buldu. Ve bu şimdi de oluyor (Temmuz 2023). Erdoğan aniden İsrail ve Türkiye arasındaki ilişkileri yumuşatıyor ve onları destekliyor ve sonra aniden onların yoluna çıkıyor.

İsrail'in bu tür senaryolara hazırlıklı olması gerektiği gerçeğinin ötesinde, yeni bir ordu inşa etmek ya da İsrail Donanmasını tamamen farklı bir şeye dönüştürmek gerekli değil. Ancak, örneğin 2010 yılında Marmara'nın kontrolünü ele geçirmek için bu tür planlara sahip olmak gereklidir. Shayetet 13 üyelerinin kendilerini

döven kişiler tarafından yakalanması ve birinin yaralanması gibi çeşitli taktiksel hatalar yapıldı. Bu olay çok farklı bir şekilde sonuçlanmalıydı. Ancak bu bizim kötü davranışımızdı ve bu nedenle de yüzümüzde patlayan bir balon oldu. Diğer ve daha etkili olan faktör ise siyasi taraftır. Böyle bir şeyin olacağına dair işaretler ortaya çıktığı anda, tüm Avrupa'nın, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve tüm demokrasilerin Türkiye'nin üzerine sert bir şekilde gitmeye hazır olmasını sağlamak çok önemlidir. Bu ülkeler tek tip bir tepki vermeli çünkü günün birinde bu onların da başına gelebilir.

EBA:

Güvenlik kurumlarında çeşitli görevlerde buldunuz: askeri sekreter, Mossad şefi, eski Başbakan Ehud Barak'ın siyasi güvenlik ekibinin başı. Bu kurumlar arasındaki gerilimleri anlatabilir misiniz? Güvenlik kurumları ile diplomatik sistem arasında nüfuz ve karar alma konusunda gerçek bir rekabet olduğu hissine kapılıyorsunuz. Elbette bu durum bir başbakandan diğerine değişiyor ama yine de siyasi ve güvenlik konularında nüfuz sahibi olmak için yoğun bir rekabet olduğu hissi var.

DY:

Öncelikle, bugünkü durum benim askeri sekreter ya da Mossad şefi olduğum dönemden çok daha iyi. Yıllar boyunca bazı kurumlar arasında sadece gerilim değil, gerçek bir düşmanlık da vardı. Burada daha çok istihbarat ve güvenlik kurumlarından bahsediyorum: Askeri İstihbarat, Şin Bet, Mossad ve bugün bir de Milli Güvenlik Kurulu var. Ve her zaman yetişmeye çalışan ama hiçbir zaman bir gücü olmayan Dışişleri Bakanlığı. Kişisel kıskançlık ve düşmanlığın ve birilerinin kendi derebeyliğini koruma arzusunun farklı kurumlar arasında işbirliği ya da tamamlayıcı olması gereken çalışmalara zarar verdiği pek çok olay hatırlıyorum. İstihbarat kurumlarının her birinin 'alanını' belirlemek için bir tür 'Magna Carta'yı yazılı hale getirmeye yönelik pek çok girişim oldu. Günün sonunda bu, bu kurumların başındaki kişilerin kişiliklerine bağlıdır, işte bu yüzden bugün durumun çok daha iyi olduğunu söylüyorum. Benim zamanımda bile durum, Mossad başkanının AMAN başkanıyla konuşmadığı önceki dönemlere kıyasla - isim vermeden - iyileşmişti. O kadar kötüydü. Bugünlerde çok daha fazla açıklık var. Herkesin topladığı istihbaratı 'attığı' bir tür 'kova' var ve herkes içine atılan istihbarat öğelerinden faydalanabiliyor. İyi bir istihbarat ve operasyonel işbirliği var. Ve tabii ki diğer ulusların ilgili kurumlarıyla da işbirlikleri var. Resmi değiştiren şeyin açıklık ve anlayışın kritik önem taşıdığına, rekabete yer olmadığına [farkına varılması] olduğuna şüphe yok. Tam tersine. İşbirliğine ihtiyaç var; buna duyulan ihtiyaç çok şiddetli - bilmeye ihtiyacı olmadığını düşünseniz bile bildiklerinizin diğer adam tarafından da bilindiğinden emin olmak. Bilgiyi aktarın çünkü başka bir kurumun bilmeye çok ihtiyacı olabilir. Shin Bet ve Mossad arasındaki işbirliği, Mossad ve AMAN arasındaki işbirliği; bugünlerde işbirliği çabaları çok daha sorunsuz ve kimse tekerleğe çomak sokmuyor.

Hâlâ çözülmesi gereken gerginlikler olabilir ama bu tür konuları gören Başbakan'ın müdahale etmesi önemlidir. Gerginlikleri görüp müdahil olmak istemeyen ve 'kendi aranızda halledin' diyen Başbakanlar oldu. Bu hiçbir şeyi düzeltmedi; sadece sorunu devam ettirdi.

EBA:

Almanya ile 'özel ilişki': Almanya ile olan tarihi bağa değinir misiniz? 1952 Tazminat Anlaşması'ndan bu yana, Alman bilim adamları olayı ('Demokles Operasyonu' olarak da bilinen 'Alman Bilim Adamları Olayı', Temmuz 1962'de Mossad tarafından düzenlenen gizli bir girişimdi. Amacı, özellikle roket geliştirmeye uğraşan Alman bilim adamlarını Mısır'ın füze programına yardım etmekten caydırmak ve engellemektir. - Dipnot Çeviri), 1972 Münih Olimpiyatları terör saldırısında öldürülen on bir İsraili ve Berlin Duvarı'nın yıkılması ve tabii ki Batı Almanya'nın Holokost'un sorumluluğunu kabul etmesi.

DY:

İsrail Devleti'nin kuruluşundan bu yana Almanya'dan şu ya da bu şekilde destek gördük. Adenauer ve Ben-Gurion bu ilişkinin başlangıcını oluşturdu. Mısır'daki bilim adamları ve Münih'teki ölümcül saldırı, ardından Mossad'ın bu olaya karışan herkesten intikam alması, bunun sonucunda Lillehammer olayının meydana gelmesi ve benzeri olaylar olmasına rağmen, İsrail ve Almanya arasındaki ilişki, kısmen sorumluluğu kabul eden Almanya'nın ahlaki yükümlülüğü nedeniyle benzersiz olmaya devam ediyor; mükemmel ilişkilerimiz var. Size bir örnek vereyim: Birinci Körfez Savaşı'nda İsrail'e füzeler atıldı. O dönemde Savunma Bakanı Moshe Arens'ti. Ben onun askeri sekreteriydim ve mükemmel bir kişisel ilişkimiz vardı. Bir gün beni aradı ve 'Bir heyetle Almanya Şansölyesi Helmut Kohl ile görüşmeye gidiyorsunuz. Lütfen Ramat Gan'ı vuran füzelerin fotoğraflarını götür ve ona füzelerin yol açtığı hasarın örneklerini göster. Bu somut yöntemi kullanarak Şansölye Kohl'den sadece bir FOX - radyoaktif maddelerin yerini tespit eden ve izleyen bir araç - değil, aynı zamanda Almanlardan iki denizaltı için finansman da istiyorsunuz'. Arens'e "Bunu nasıl yapabilirim?" diye sorduğumda bana şu cevabı verdi: "Bunun stratejik bir silah olduğunu ve İsrail Devleti'nin buna ihtiyacı olduğunu söylemelisiniz, çünkü hem bir uyarı vermek hem de ihtiyaç anında düşmana karşı bir karar almak için gereklidir". Bazı Savunma Bakanlığı personelinin de içinde bulunduğu bir heyeti yanıma aldım. Kohl ile bir araya geldik. Gece yarısı ilgili tüm bakanları topladı - maliye, savunma vs. O gece 880 milyon Alman markı ve iki denizaltının İsrail'e doğru yola çıkmasıyla sona erdi.

EBA:

Almanya, Soğuk Savaş sonrasında bu yana İsrail'in güvenliğini korumanın İsrail Parlamentosu'na (Knesset) yönelik 'Staatsräson'unun (devlet aklı) bir parçası olduğunu ilan etti. (Merkel'in 2008'de Knesset'te yaptığı konuşmaya atıf - çn.) Sizin düşüncenize göre, İsrail'in güvenliğini korumak, Almanya'nın İsrail'in Filistinlilerle olan çatışmasına yönelik tutumunda ve İsrail'deki adli

çalkantı ve demokratik dengenin sonuçlarına ilişkin endişelerinde nasıl tezahür ediyor?

DY:

Öncelikle, gelecekte İsrail-Almanya ilişkilerine ne olacağını değerlendirmek çok zor. Ancak iki ülke bu ilişkileri sürdürdüğü müddetçe Almanya'nın desteği sarsılmayacaktır. Olabilecek şey, ilişkilerin kimse farkına varmadan kademeli olarak değişmesi, bizim dikkatimizi çekmeden ilişkilerin kademeli olarak erozyona uğramasıdır. Neden mi? Çünkü eğer bu yargı darbesi girişiminden sağ salim çıkar ve yeniden tam teşekküllü bir demokrasi haline gelirsek, o zaman şu anda bozulmaya başlayan pek çok ülkeyle ilişkilerimiz yeniden düzelecektir.

Buna Amerika Birleşik Devletleri de dahildir. Bana öyle geliyor ki Almanya ve İsrail arasındaki ilişkiler, Almanya'daki farklı bir siyasi ortamın sonucu olarak karaya oturabilir.

Yani radikal sağ ya da radikal sol aniden iktidara gelirse – ki bu olabilir – bize karşı bir değişiklik olacaktır. Bunun ne zaman ya da ne şekilde gerçekleşeceğini bilmenin bir yolu yok. Her halükarda, oradaki siyasi sistem üzerinde hiçbir etkimiz yok, yapabileceğimiz şey 'kötü yollarımızdan geri dönmek' ve yargı kargaşasından önceki halimize geri dönmek ve bu ulusları kaybetmemek. **Bu siyasi ara aşamada kaldığımız ve İsrail'de siyasi olarak ne olup bittiği belli olmadığı sürece, Almanya ve diğer ülkelerle ilişkilerimizin ters gitme riski artacaktır.**

Bir başka sorunumuz daha var, odadaki fil: İsrail'in Batı Şeria'daki varlığı ve Filistinlilerle ilişkilerimiz. Oradaki varlığımız uluslararası ve bölgesel arenada işimizi çok zorlaştırıyor. İbrahim Anlaşması'nda (2020) çok umut gördüm, ancak Filistinlilerle aramızdaki çok gergin ilişkilerin bir sonucu olarak işler kötüye gidiyor. Ebu Mazen'in dönemi sona eriyor ve Filistin Yönetimi'nde onun yerine kimin geçeceği hiç belli değil. Onun yerine kimin geçeceği konusunda bir mücadele olacaktır. Ancak bu aşamada İsrail'in tüm bu adli kargaşayı çöpe atması ve İran'ın halihazırda yüzde 60 oranında nükleer zenginleşirmeye sahip olması gibi en önemli meselelerle ilgilenmesi gerekiyor.

İran ayrıca günün birinde nükleer başlık taşıyabilecek uzun menzilli füzeler geliştirmektedir. İran ayrıca Ortadoğu'nun her köşesine burnunu sokmaya çok hevesli: Lübnan, Suriye, Irak, Yemen, Sina Yarımadası ve Gazze. Bu, İsrail'in durdurması gereken bir İran'dır.

Ancak ABD ile ilişkilerimiz gerginleştiğinde, Avrupa ülkeleriyle de işbirliği içinde çalışma kabiliyetimiz azalıyor. Ne de olsa Avrupalılar liderliklerini Amerikalılardan alıyor. Sıklıkla onların ayak izlerini takip ediyorlar. Başkan Biden bunu söyledi ve hatta bizi uyardı: bu yasayı durdurun çünkü ABD'nin artık size yardım edemeyeceği bir duruma yol açabilir.

EBA:

İran, Türkiye, Rusya ve İsrail Dağlık Karabağ sorununa müdahil olmuş durumda. Size göre İsrail'in bu sorundaki etkisi ya da dahli nedir?

DY:

İsrail'in düşünceleri Ermeniler ve Azeriler arasındaki çatışmanın bir sonucu değildir. Ne de olsa Dağlık Karabağ'daki çatışma her şeyden önce Azerbaycan ve Ermenistan arasındadır. İsrail'in ilgisi daha ziyade Azerbaycan ve İran arasındaki ilişkilerden kaynaklanmaktadır ve İsrail'in bir taraf seçmesinin ana nedeni de budur. İsrail'in Ukrayna'daki savaşta bir taraf seçmediğini ve Uzak Doğu'da Çin ve ABD arasındaki mücadelede hâlâ bir taraf seçmediğini unutmayın. Çin'den muazzam miktarlarda mal almaya devam ediyoruz ve Çin İsrail'de yatırımlar yapıyor. Limanlar inşa ettiler ve Tnuva'yı (İsrail'in en büyük gıda üreticisi – Dipnot Çeviri) satın aldılar. Bu örnekte, muhtemelen Amerikalılar yeterli baskı uygulamadığı için taraf seçmedik. Genel olarak İsrail bu tür çatışmalarda taraf seçme eğiliminde değildir; oturup beklemeyi tercih eder. Azerbaycan ve Ermenistan örneğinde İsrail bir taraf seçti çünkü bu yeterince önemliydi.

EBA:

Azerbaycan'la ilişkiler İsrail için daha çok İran'la olan çatışma ve Azerbaycan'ın jeopolitik konumu nedeniyle önemli. Size göre İsrail ve Azerbaycan arasındaki işbirliğinin ulusal güvenliğimiz açısından önemi nedir?

DY:

Öncelikle, Azerbaycan ile ilişkiler bizim için çok önemli. Daha önce bahsettiğimiz 'çevre' konsepti nedeniyle önemli. Birdenbire İsrail'in son derece hassas bir bölgede, Tahran'a 100 km uzaklıkta, 20 milyon Azerinin yaşadığı ve İran ile çok gergin ilişkileri olan bir dostu oldu. Bu durum İsrail'e, Azeri havaalanlarını yakıt ikmali için kullanmak ve koalisyon uçaklarının buraya inmesine izin vermekten, istihbaratı daha etkin bir şekilde toplamayı mümkün kılan bir yakınlığa kadar pek çok seçenek sunuyor.

EBA:

İsrail ve Azerbaycan'ın İran'a karşı birlikte savaşması düşünülebilir mi?

DY:

Eğer İran ve İsrail arasında bir savaş çıkarsa, Azerbaycan bizim için önemli bir lojistik destek olacaktır. Bu nedenle Azeri havaalanı ile Tahran arasındaki kısa mesafe, böyle bir saldırıda son derece önemli. Böyle bir savaş için süper güçlerin yeşil ışık yakması önemli. Eğer Azerbaycan yeşil ışık arayacak olsaydı, bunu ABD'den alırdı ve Washington'un kendisi böyle bir savaşa dahil olsaydı kesinlikle alırdı. Ancak, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) liderleri olan Almanya, Birleşik Krallık, Fransa gibi ülkeler İran'a karşı savaşçı bir politikaya katılacaklarsa, önde gelen Avrupa ülkelerinin meşruiyeti önemlidir.

EBA:

Casusluk dünyası, popüler kültürde olduğu kadar akademik ve bilimsel mercekte de rasyonel, duygulardan arınmış karar verme mekanizmaları tarafından kontrol edildiği düşünülen bir alan. Duyguların ve içgüdüsel hislerin istihbarat çalışmalarında önemli bir rol oynadığı bir örneği anlatabilir misiniz?

DY:

Bakın, duygulara ve içgüdüsel hislere yer var. Ancak bunların hiçbir zaman bir istihbarat değerlendirmesinde ya da durum raporunda belirleyici faktör olduğunu düşünmüyorum. Yani, belirli bir istihbarat analizi ile farklı bir yöne işaret eden duygusal ya da içgüdüsel bir his arasında bir çatışma olması durumunda, ikincisi birincisine tercih edilmez. Böyle bir şey asla olmaz. Ancak sezgisel çekinceleri olan herkesi dinlemek ve nedenini, onları neyin rahatsız ettiğini ve ne ölçüde rahatsız ettiğini açıklamalarını sağlamaya çalışmak iyidir. Ve belki de bunların bir kısmı nihai değerlendirmede dikkate alınacak ve entegre edilecek kadar önemli olacaktır. Bu nedenle, içgüdüsel hislere de yer vardır. Örneğin, bir kişiyi 20 yıldır takip ediyorsanız ya da bir alanda çalışıyorsanız, onun hakkında bildikleriniz ve hissettikleriniz belli bir ağırlık taşır. Ancak sınırlı bir ölçüde. Genel olarak, geniş bir durum değerlendirmesinde, sezgisel sıçramalar için daha az yer vardır, nokta.

EBA:

Mevcut koalisyon da dahil olmak üzere İsrail hükümetlerinin Mossad'ın faaliyetlerini sistematik olarak ifşa ettiği son yirmi yılda artan eğilim hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Akademisyenler buna genellikle 'ifşa ikilemi' adını vermektedir. İran'ın nükleer arşivinin bizzat Netanyahu tarafından ifşa edilmesi ya da Bennett'in Ron Arad'ın akıbetiyle ilgili yeni bir operasyonu ifşa etmesi gibi çeşitli örnekler mevcuttur. Güvenlik ve devlet sırrı konularında kamu söylemini şekillendirmek amacıyla İsrail'in daha önceki muğlaklık politikasındaki değişimin temel nedeni nedir?

DY:

Bence muğlaklığa geri dönmeliyiz. Mossad ve Shin Bet, ailelerin zorunlu askerlik hizmeti nedeniyle çocuklarını gönderdiği ve dolayısıyla IDF'yi hem ailelere hem de halka karşı belli bir ölçüde hesap vermek zorunda bırakan IDF'den farklıdır. İstihbarat ise sadece Başbakan'a hesap vermekle yükümlüdür, halka değil. Dolayısıyla bu meselelerin kamuoyuna açıklanması bir hataydı. Bunun bir kısmı kibirden, bir kısmı da caydırıcılık yaratma isteğinden kaynaklanıyordu. Örneğin İran arşivini ele alalım: İranlılar bizim olduğumuzu biliyorken böyle bir tiyatroya kimin ihtiyacı vardı? Dünyanın dört bir yanındaki devlet başkanları ve casusluk teşkilatı şefleri bizim olduğumuzu biliyordu çünkü onları bilgilendirdik. Peki bu tiyatro kimin içindi? Size oy versinler diye İsrail halkı için. Size siyasi olarak nasıl baktıklarını güvenlik kaygılarıyla karıştırmaya başladığınız an... bu iyi değildir. Gizli kalması gereken şeyleri kamuoyuna açıklamazsınız. Bu tür şeyler karanlıkta kaldığında çok daha etkili olur. Halk hiç olmamış şeyleri düşünebilir ve hayal edebilir. Halkın bunu James Bond'un yaptığını düşünmesine izin vermek daha iyidir.

Dipnot:

Dr. Eldad Ben Aharon (Doktora Londra, 2019) Dublin Şehir Üniversitesi Hukuk ve Devlet Okulu'nda Uluslararası Güvenlik alanında İrlanda Araştırma Konseyi (IRC) Doktora Sonrası Araştırmacısı olarak görev yapmaktadır. "2020 Dağlık Karabağ Çatışması ve İsrail'in Dış Politikası" başlıklı araştırma projesini yönetmektedir: Güvenlikleştirme, Jeopolitik ve Silah Ticareti" başlıklı araştırma projesini yürütmektedir. Dr. Ben Aharon'un başlıca ilgi alanları arasında güvenlik ve hafıza, güvenlikleştirme teorisi, dış politika analizi, kamu ve dijital diplomasi ve elit mülakatları yer almaktadır. Son araştırmaları, aralarında European Journal of International Security, Intelligence and National Security, Studies in Conflict & Terrorism, Oral History Review ve Cold War History'nin de bulunduğu önde gelen akademik dergilerde yayımlanmıştır.

Askeri-Endüstriyel Kompleks Ve Silah Lobisi

ABDULLAH MİROĞLU

www.kritikbakis.com

Dünyayı kendi imajında şekillendirmeye yönelik emperyalist dış politika ABD'yi dışarda yok etmek için 'canavar' aramaya sevk ediyor. Canavar olarak gösterilenlerin gerçekte canavar olup olmadıklarınınnsa hiçbir önemi yok. 'Canavar tanımlama hakkı'na sahip olduğunu düşünen ABD herkesin de bu keyfi tanımı kabul etmesini ve ona göre tutum almasını bekleyecek kadar kibir sahibi. Bu keyfi tanımlamalar "Amerikan Askeri-Endüstriyel Kompleks"e ihtiyacı olan ideolojik gerekçeyi sağlıyor. Bu ideolojik gerekçe "Kompleks"in ABD'nin savunma bütçesinden her yıl milyarlarca dolar pay almasını sağlıyor.

ABD Başkanlarından Dwight Eisenhower 1961'deki veda konuşmasında "Askeri-Endüstriyel Kompleks" in ülkenin geleceğinde Amerikan halkı ve demokrasi için yapacağı yıkıcı etkilerine karşı uyarıda bulunmuştu. Eisenhower'den 140 yıl önceyse ABD Dış İşleri bakanı John Quincy Adams 4 Temmuz 1821'de "Bağımsızlık Bildirgesi" okunması vesilesiyle yaptığı konuşmadaysa başka bir uyarıda bulunuyordu. Konuşmanın yankı uyandıran en meşhur doruk noktalarından birisiyse "Amerika yok edilecek canavarlar aramak için yurtdışına gitmez" cümlesiydi. John Quincy Adams Dış İşleri Bakanlığının ardından 1825-1829 yılları arasında ABD Başkanlığı yapmıştı. Arada 140 yıllık bir zaman bulunmasına rağmen ABD Başkanları John Quincy Adams ve Dwight Eisenhower'ın uyarıları birbirini tamamlıyor. Ancak Amerikan yönetimleri iki ABD başkanının uyarılarının tersine bir yola girdiler. Devasa ölçülerde büyüyen, doymak bilmez "Askeri Endüstriyel Kompleks" ile ABD'nin dışardaki "sonu gelmez savaşları" adeta yapışık ikizler haline geldi. Biri olmadan, diğeri yaşayamıyor. Dünyayı kendi imajında şekillendirmeye yönelik emperyalist dış politika ABD'yi dışarda yok etmek için 'canavar' aramaya sevk ediyor. Canavar olarak gösterilenlerin gerçekte canavar olup olmadıklarınınnsa hiçbir önemi yok. 'Canavar tanımlama hakkı'na sahip olduğunu düşünen ABD herkesin de bu keyfi tanımı kabul etmesini ve ona göre tutum almasını bekleyecek kadar kibir sahibi.

Bu keyfi tanımlamalar “Amerikan Askeri-Endüstriyel Kompleks”e ihtiyacı olan ideolojik gerekçeyi sağlıyor. Bu ideolojik gerekçe “Kompleks”in ABD’nin savunma bütçesinden her yıl milyarlarca dolar pay almasını sağlıyor. Büyük silah şirketleri her yıl Pentagon bütçesinin yaklaşık yarısını alıyor. Savunma Bütçelerindeki artışlar bu payın daha da artmasını sağlıyor. Amerikan silah şirketleri dünya silah pazarınınsa neredeyse yarıya yakınını kontrol ediyor.

Savunma Bütçelerinin “Kompleks”in çıkarlarına uygun biçimde hazırlanmasıysa siyasi karar alma mekanizmalarının onayına bağlı. Büyük silah şirketleri onay süreçlerini etkilemek için seçim kampanyalarına bağışların yanı sıra “lobicilik” de yapıyorlar. ABD’deki büyük silah şirketleri çıkarlarını desteklemek için hem lobicilik hem de pazarlama ve reklam konusunda bir hayli ustalık kazandılar. Özel kâr güdüsüyle hareket eden savunma şirketleri, devletin savunma bütçesinden en fazla payı ne hızlı şekilde almaya çalışırlar ve bunu yaparken bu davranışlarının ahlaki, insani ve sosyal sonuçlarını pek de umursamazlar. 2 Haziran 2024’te “tomdispatch.com”da “Askeri Endüstriyel Kompleks hepimizi öldürüyor” başlığıyla yayınlanan ortak makalede Washington’daki Amerikan Üniversitesi’nde antropoloji profesörü David Vine ile Kanada’daki Concordia Üniversitesi’nden Yardımcı Doçent Theresa (Isa) Arriola “Kompleks” ile ABD Kongresi arasındaki özel kâr etkileşimini şu şekilde anlatıyorlar:

“Öncelikle Kongre her yıl biz vergi mükelleflerinden fahiş meblağlar alıyor ve bunu Pentagon’a veriyor. İkincisi, Pentagon bu paranın büyük bir kısmını, fazlasıyla kazançlı sözleşmeler yoluyla silah üreticilerine ve diğer şirketlere aktarıyor ve onlara on milyarlarca dolar kâr hediye ediyor. Üçüncüsü, bu müteahhitler kârın bir kısmını daha fazla Pentagon sözleşmesi için Kongrede lobi faaliyeti yapmak amacıyla kullanıyorlar; Kongre bunu sağlamaktan genel olarak heyecan duyuyor ve görünüşte sonsuz bir döngüyü sürdürüyor.”

Yazarlara göre etkili bir şekilde yasallaştırılmış rüşvet sisteminde, kampanya bağışları düzenli olarak Pentagon bütçelerinin artırılmasına yardımcı oluyor ve daha da kazançlı sözleşmelerin verilmesini kolaylaştırıyor. Bu sistem çoğu zaman da bir Kongre bölgesi veya eyaletteki az sayıda yükleniciye fayda sağlıyor. Bu müteahhitler davalarını Washington merkezli 900’den fazla lobiciden oluşan bir ordunun yardımıyla yürütüyorlar. Silah şirketleri artan Pentagon harcamalarını, silah programlarını ve aşırı askerileştirilmiş dış politikayı desteklemek isteyen düşünce kuruluşlarına ve üniversite merkezlerine de yüklü bağışlarda bulunuyorlar. “Top Gun” başta olmak üzere silah şirketlerince desteklenen reklam ve propaganda amaçlı filmlerse silah programlarını seçilmiş yetkililere dayatmanın başka bir yoludur. Bir sistem olarak “Askeri-Endüstriyel Kompleks” Pentagon harcamalarının ve askerî politikasının, ülkenin en iyi şekilde nasıl savunulabileceğine ilişkin herhangi bir değerlendirme tarafından değil, şirketlerin daha yüksek kâr arayışı ve

Kongre üyelerinin yeniden seçilme arzuları tarafından yönlendirilmesini sağlıyor. Kompleks’in ihtiyaç duyduğu ideolojik gerekçeyse dış politika, savunma ve ulusal güvenlikle ilgili alanlarda faaliyet gösteren düşünce kuruluşları ve uzmanları tarafından meşrulaştırılıyor. Büyük silah şirketleri bu tür düşünce kuruluşlarına malî yardımlar yapıyorlar. Çalışanlarıyla birlikte düşünüldüğünde geniş bir uzmanlar çevresi bu finansmanlar sayesinde hayatlarını sürdürüyor. Sözde düşünce kuruluşları, ABD’nin savunma politikasını şekillendiren ve askeri stratejileri belirleyen önemli aktörlerdir. Bu kuruluşlar, küresel askeri stratejiler, askeri harcamaların artırılması, yeni teknolojilere yatırım yapılması ve savunma sanayisinin büyütülmesi gibi konularda raporlar hazırlıyor, görüş veriyor ve önerilerde bulunuyorlar. Ana akım medya kuruluşları, gazeteler, televizyonlarsa söz konusu kuruluşların uzmanlarına, yazarlarına platform sağlıyorlar. Bu uzmanlar, stratejistler “Kompleks”in çıkarları doğrultusunda kamuoyu oluşturma ve karar alma mekanizmalarını etkilemek konusunda iyi iş çıkarırlar. Öte yandan bu uzmanlar “Kompleks”e büyük bütçeler, projeler kazandırırken, ABD’nin küresel askeri stratejisinin şekillenmesinde de önemli rol oynarlar. Askeri-Endüstriyel Kompleks’in bileşenleri olan büyük silah şirketlerinin lobiciliği, sadece Amerikan iç politikası değil, aynı zamanda uluslararası ilişkiler üzerinde de önemli bir etkiye veya nüfuza sahiptir. Diğer yandan bu şirketler, yabancı hükümetlerle yapılan savunma anlaşmalarında ve silah satışlarında da etkin bir rol oynuyorlar. Lobileri bu konularda da faaliyet gösteriyorlar. Savunma sanayi şirketleri, lobi faaliyetleriyle hükümetin askeri stratejilerini ve bütçelerini etkileme kapasitesine sahip. Bu şirketler, ABD Kongresi’ndeki birçok temsilciye kampanya bağışları yaparak siyasi etkilerini güçlendirme yoluna gidiyorlar. Kampanya bağışlarından en büyük payıysa ABD Kongresi’nin Temsilciler Meclisi ve Senato kanatlarındaki “Silahlı Hizmetler Komitesi” üyeleriyle bütçe, tahsisat ve diğer ilgili alt komitelerin üyeleri alıyorlar. **Gordon Adams** 1981’de yayınlanan “**Savunma Sözleşmelerinin Politikası: Demir Üçgen**” başlıklı çalışmasında “**Boeing**”, “**General Dynamics**”, “**Grumman**”, “**McDonnell Douglas**”, “**Northrop**”, “**Rockwell International**” ve “**United Technologies**” gibi büyük silah şirketlerinin sözleşme faaliyetlerinden, kurumsal yapılarından ve araştırma çabalarından Washington ofislerine, siyasi kampanya katkılarına, hükümet personelinin işe alınmasına ve federal danışma komitelerindeki üyeliklere kadar hükümeti etkileme yollarını ayrıntılı olarak açıklıyordu. Gordon Adams’ın bu kitabı Hükümet ve savunma şirketleri arasındaki ilişkiye dair ilk sistematik çalışma olarak kabul ediliyor. Gordon Adams kitabında hükümet yetkilileri, Federal ve Eyaletler yasama organları ile askeri-endüstriyel şirketler arasında karşılıklı özel fayda sağlayan ilişkiyi “**Demir Üçgen**” olarak adlandırıyordu. “Demir Üçgen”, özel çıkar grupları, Kongre üyeleri ve bürokrasiler

arasında simbiyotik, hatta parazitik nitelikte üçlü bir ilişkiyi içeriyordu. Buna göre askeri şirketlerden seçim kampanyaları için malî katkılar alan yasama organlarının üyelerinin bu şirketlerin dahil olduğu projelere fon verilmesi yönünde oy kullanmaları sağlanıyordu. Bu yüzden Gordon Adams söz konusu kitabında “Demir Üçgen”in daha geniş Kongre ve kamu denetimine tabi tutulabileceği belirli yollar da öneriyordu. California Üniversitesi’nden Prof. Michael Mann ise “21 Yüzyılda İktidar” başlığıyla Türkçe’ye çevrilen kitabında eyaletlerdeki siyasileri için içine dahil eden mekanizmayı şu şekilde anlatıyordu:

”Pentagon yeni ve büyük bir askeri program önerdiğinde, kasten olabildiğince farklı eyaletler ve kongre bölgelerindeki araştırma, üretim ve karargah tesislerine dağıtıyor. B-2 bombalama uçağı 22 eyalette üretildi. Bu da daha fazla oy demek.”

“Opensecrets.org”da 3 Mart 2023’te yayınlanan yazısında araştırmacı **Taylor Giorno** ise **“Silahlı Hizmetler Komitesi üyeleri 2022 döneminde savunma sektöründen 5,8 milyon dolar aldı”** başlıklı yazısında silah şirketlerinin ABD Kongresi’ndeki Silahlı Hizmet Komitelerinin üyelerinin siyasi kampanyalarına yaptıkları bağışları listeliyordu.

Buna göre silah şirketlerinin bağışlarından en fazla yararlanan siyasetçiler bu komitelerin üyeleri ve başkanlarıydı. Komitelerin bağış alan Başkanlarının ve üyelerinin öncelikleriyse savunma harcamalarında hiçbir kesinti olmamasını sağlamak.

Taylor Giorno’nun verdiği bilgilere göre 2022 seçim döngüsü boyunca savunma şirketlerinden yapılan kampanya bağışlarının en önemli kısmı yıllık savunma bütçesini oluşturmakla görevli Temsilciler Meclisi ve Senato’daki Silahlı Hizmetler Komitelerinin toplam 84 üyesine gitmişti.

Hiç kuşkusuz savunma şirketleri bu bağışların karşılığını fazlasıyla alıyorlar. **Brown Üniversitesi’nin Savaş Maliyetleri Projesi’ne** göre, Pentagon bütçesinin büyük kısmı **“Lockheed Martin”, “Raytheon”, “Boeing”, “Northrop Grumman”** ve **“General Dynamic”**e gidiyordu. 2016’dan 2021’e kadar bu Beş Büyük şirket, Federal Hükümet ve Savunma Bakanlığından 765 milyar dolardan fazla gelir elde etti.

Her seçim döneminde savunma şirketleri çoğu Cumhuriyetçi, geri kalanıysa Demokrat Partili olmak üzere adayların siyasi kampanyalarına yüz milyonlarca dolar bağış yapıyor. Bireysel silah, vergi, enerji ve finans lobilerinin yanı sıra **“İsrail lobisi”**yle bağlantılı kuruluşların bağışları da hesaba dahil edildiğinde rakamlar daha da büyüyor. Kompleks’in Amerikalı eleştirmenleri bu bağışları Amerikan Demokrasisinin üzerine düşen büyük bir gölge olarak niteliyorlar.

ABD Kongresi’nde çoğu Demokrat olmak üzere az sayıda siyasetçi savunma harcamalarında kesintiye gidilmesi gerektiğini savunuyorlar. Ana akım Merkezci Demokratlardan farklı olarak yeni kuşak Demokratlar lobilerden, şirketlerden ve kişilerden gelen yüklü bağışların sınırlandırılmasını istiyorlar. ABD

Kongresi’nde kilit liderlikler ve komiteler üzerinde etkili olan Cumhuriyetçilerle Merkezci Demokratlarsa bu bağışlardan son derece mutlular. Bu yüzden kampanya bağışlarının sınırlandırılmasına ilişkin çağrılar, girişimler akamete uğruyor.

Diğer yandan ABD’nin İsrail ve Ukrayna ve Tayvan’a yaptığı silah yardımları da Amerikalı vergi mükellefleri tarafından karşılanıyor. Bu silahların bir kısmı ABD’nin ulusal stoklarından sağlanırken daha büyük bir kısmı büyük silah şirketleri tarafından tedarik ediliyor. Dolayısıyla bütün bu silahlar için harcanan para dönüp dolaşıp yine “Askeri-Endüstriyel Kompleks”in kasalarına giriyor.

ABD Başkanı Joe Biden Ukrayna’ya gönderilen silahlarla ilgili olarak yaptığı bir konuşmada Amerikan silah endüstrisine övgüler yağdırarak “Tıpkı II. Dünya Savaşı’nda olduğu gibi, bugün vatansever Amerikalı işçiler demokrasi cephaneliğini inşa ediyor ve özgürlük davasına hizmet ediyor” diyordu.

4 Temmuz 1821’de yaptığı konuşmada “Amerika yok edilecek canavarlar aramak için yurtdışına gitmemelidir” diyen ABD’nin 6. Başkanı John Quincy Adams’e atfen kurulan “Quincy Devlet Sorumluluğı Enstitüsü”nün(Quincy Institute for Responsible Statecraft) ünlü isimlerinden William D. Hartung ise Biden’ın “Kompleks”e övgüler yağdırmasını eleştirerek şöyle diyordu:

“ABD silah endüstrisini “demokrasinin cephaneliğı” olarak övmek, güvenliğimizin baltalandığı ve vergi dolarlarımızın boşa harcandığı sayısız yolu gizler. Askeri-Endüstriyel Kompleks’i romantikleştirmek yerine, onu daha fazla demokratik kontrol altına almanın zamanı gelmedi mi?”

“Askeri-Endüstriyel Kompleks”e karşı Amerikalılardan çok dikkatli olmalarını isteyen ABD Başkanı **Dwight Eisenhower**’ın izinden giden **“Güvenlik Politikası Reform Enstitüsü’nün(Security Policy Reform Institute)** kurucu ortaklarından **Stephen Semler**’ın dediğı gibi yıllık askeri bütçe, silah endüstrisinin can damarıdır, altın yumurtlayan tavuğudur. Bu özellikle en büyük askeri müteahhitler için geçerlidir. Semler 2022’de **“Lockheed Martin şirketi”**nin gelirinin Yüzde 72’sini hükümet sözleşmelerinden elde ettiğini belirtiyordu.

Stephen Semler’ın **“Responsible Statecraft”**ın web sayfasında 18 Aralık 2023’te yayınlanan yazısının başlığıysa **“Sektörden para alan politikacılar askeri bütçeyi artırdı. Savunma Yetkilendirme Yasası’na(NDAA) oy veren milletvekilleri ve senatörler müteahhitlerden sırasıyla dört ve beş kat daha fazla para aldı”** şeklindeydi.

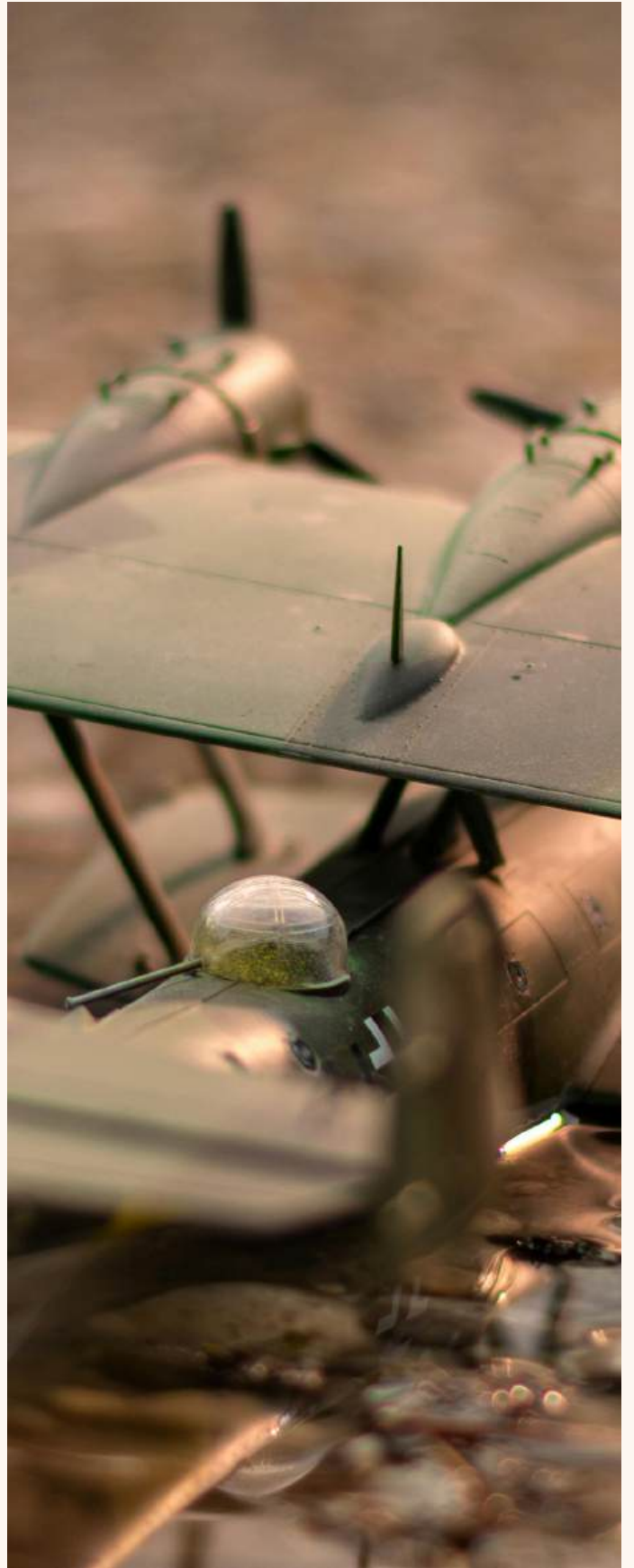
Semler yazısında **“2024- Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası”** için oy kullanan 428 Kongre üyesinden **Silahlı Hizmetler Komitesi Başkanı Mike Rogers** ve **Savunma Tahsisatları Alt Komitesi Başkanı Ken Calvert**, üye **Adam Smith** ve Rogers’ın yardımcısı üye **Rob Wittman**’ın askeri müteahhitlerce yapılan kampanya bağışlarında ilk sıralarda yer aldıklarını vurguluyordu.

“Askeri-Endüstriyel Kompleks”e karşı Amerikalılardan çok dikkatli olmalarını isteyen ABD Başkanı Dwight Eisenhower’ın izinden giden “Güvenlik Politikası Reform Enstitüsü’nün(Security Policy Reform Institute) kurucu ortaklarından Stephen Semler’ın dediği gibi yıllık askeri bütçe, silah endüstrisinin can damarıdır, altın yumurtlayan tavuğudur. Bu özellikle en büyük askeri müteahhitler için geçerlidir. Semler 2022’de “Lockheed Martin şirketi”nin gelirinin Yüzde 72’sini hükümet sözleşmelerinden elde ettiğini belirtiyordu.

Stephen Semler’ın “Responsible Statecraft”ın web sayfasında 18 Aralık 2023’te yayınlanan yazısının başlığıysa “Sektörden para alan politikacılar askeri bütçeyi artırdı. Savunma Yetkilendirme Yasası’na(NDAA) oy veren milletvekilleri ve senatörler müteahhitlerden sırasıyla dört ve beş kat daha fazla para aldı” şeklindeydi. Semler yazısında “2024- Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası” için oy kullanan 428 Kongre üyesinden Silahlı Hizmetler Komitesi Başkanı Mike Rogers ve Savunma Tahsisatları Alt Komitesi Başkanı Ken Calvert, üye Adam Smith ve Rogers’ın yardımcısı üye Rob Wittman’ın askeri müteahhitlerce yapılan kampanya bağışlarında ilk sıralarda yer aldıklarını vurguluyordu.

2021, 2022 ve 2023 yıllarında yapılan anketlerde halkın çoğunluğunun savunma bütçesinin daraltılmasını istediğine dikkat çeken Stephen Semler yazısını şu cümlelerle noktalıyordu:

”Halkın duyguları ile seçkinlerin davranışları arasındaki bu kopukluk, silah endüstrisi bağışlarının rolünü açıklığa kavuşturuyor. Askerî müteahhitler politikacılardan sadece oy istemiyorlar, onlardan kamuoyunu reddetmelerini de istiyorlar. Kongre’deki pek çok kişi de bunu memnuniyetle karşılıyor.”

Dipnot:

* Gordon Adams’ın Silah lobisi, AD Kongresi ve Bürokrasi arasındaki özel çıkar ilişkisini “Demir Üçgen(The Iron Triangle)” olarak niteleyen bir konuşması için aşağıdaki linkten yararlanılabilir.

<https://www.youtube.com/watch?v=M43ILAYvPrw>

Gordon Adams – The Iron Triangle and the Governmental Politics of National Security – 1984

Panama Belgeleri ABD'nin Dış İşleriymiş!

ÖMER FARUK BİRPINAR

www.kritikbakis.com

“Bağımsızlığın” maskesi düştü: OCCRP'nin gizli bağlantıları

Panama ve Pandora Belgeleri gibi büyük gazetecilik projelerinde yer almış OCCRP'nin (Organize Suç ve Yolsuzluk Raporlama Projesi), finansmanının yüzde 52'sini ABD hükümetinden aldığı ve kıdemli personeli için ABD Dışişleri Bakanlığı onayı gerektiği ortaya çıktı. Başka bir deyişle OCCRP'nin ABD Dışişleri Bakanlığı sponsorlu dedektif ekibi olduğu meydana çıkmış oldu. OCCRP bir yandan Panama ve Pandora Belgeleriyle dünyayı sarsarken diğer yandan pasaportlarını gizli ajans etiketleriyle süslüyorlarmış.

Bağımsız Avrupa haber kuruluşları ve ABD merkezli Drop Site News'in aylar süren araştırması sonucunda ortaya çıkan bu haber OCCRP'yi mercek altına alıyor.

Araştırmaya Fransız Mediapart, İtalyan Il Fatto Quotidiano, Yunanistan'dan Reporters United ve Alman kamu yayıncısı NDR gibi kuruluşlar katıldı. Drop Site ve diğer kuruluşlar OCCRP kurucusu Drew Sullivan'ın hukuki tehditleriyle karşılaştı. Yani Sullivan hukuk kalkanyla kendi gazetecilerini koruyor.

Haber kamuya açık belgeler ve Sullivan da dahil olmak üzere röportajlarla destekleniyor. İlginç bir şekilde OCCRP gazetecileri hukuki davalara karşı korumayı amaçlayan ve ABD Dışişleri Bakanlığı destekli Reports Shield programını da finanse ediyor.

Sullivan araştırmayı yürüten gazetecilerden John Goetz'i (NDR) Rus ajanı olarak yaftaladı ve Rumen gazeteci Stefan Candea'yı OCCRP'ye karşı şahsi bir düşmanlık beslemekle suçladı. Ancak bu iddialar bağımsız gazetecilik standartlarını hedef alan bir dikkat dağıtma girişimi.

Haber tüm hukuki tehditlere rağmen yayımlandı.

İşte haber

OCCRP'nin kökeni Filipinler'deki bir darbeye dayanıyor. O dönemde yerel bir gazetecilik kuruluşu olan PCIJ, ABD destekli yolsuzluk araştırmalarıyla dönemin devlet başkanı Joseph Estrada'nın devrilmesine yol açtı. ABD bu deneyimden rejim değişikliklerini askeri müdahaleler yerine gazetecilikle gerçekleştirebileceğini öğrendi. OCCRP'nin kurucularından Drew Sullivan bu yöntemle Bosna, Kırgızistan, Çekya ve Karadağ gibi ülkelerde hükümet değişikliklerine katkıda bulduklarını itiraf etti. OCCRP'nin başarısı yalnızca habercilikle hükümetleri devirebilme gücünde değil; aynı zamanda bu süreci dünya çapında en saygın gazetelerin manşetlerinde bağımsız gazetecilik maskesiyle sunabilmesinde yatıyor. Bir yandan basın özgürlüğü savunuculuğu yaparken diğer yandan Dışişleri Bakanlığı onaylı editörlerle çalışıyor. OCCRP sadece haber yapmakla kalmayıp Global Anti-Corruption Consortium (GACC/Küresel Yolsuzlukla Mücadele Konsorsiyumu) aracılığıyla araştırmalarını politika eylemlerine dönüştürüyor. Bu yapı yargı soruşturmaları ve yaptırım süreçlerini OCCRP'nin haberlerine dayandırarak şekillendiriyor. Ayrıca Transparency International gibi kuruluşlarla iş birliği yaparak sivil toplum mobilizasyonunu sağlıyor. OCCRP bağımsız gazetecilikten ziyade ABD hükümeti tarafından yönlendirilen bir propaganda aygıtı. Kurum Dışişleri Bakanlığından gelen yetkilileri işe alıp yeniden oraya göndermek gibi bir döner kapı sistemiyle çalışıyor. ABD başkalarını devlet kontrolündeki medya sebebiyle sürekli eleştiriyor. Bu durum ABD'nin medyadaki devlet kontrolüne yönelik diğer ülkeleri eleştirme pozisyonunu çelişkili hale getiriyor. Ancak iş gerçekten bağımsız bir gazetecilik faaliyeti olduğunda ABD'nin özgür basın maskesi hızla düşüyor. Wikileaks gibi gerçekten bağımsız gazetecilik yapan kuruluşlarla karşılaştırıldığında OCCRP'nin rolü daha açık bir şekilde sorgulanıyor.

AB GÖÇ STRATEJİSİ: GÖÇMENLERE MAFYA GİBİ DAVRANIN

YAZAR: LORENZO D'AGOSTINO

KAYNAK: [OPENDEMOCRACY.NET](https://www.opendemocracy.net)

Göçmenlere ve onlarla dayanışma içinde olanlara karşı 'mafya karşıtı' taktikler uygulamak hiçbir şeyi çözmiyor. Kasım 2023'te İtalya başbakanı Giorgia Meloni, ülkenin en üst düzey savcılarını güçlü mafya ve terörle mücadele müdürlüğü DNAA'nın merkezinde topladı. Aşırı sağcı lider, İtalyan yargısının küresel prestijiyile övünerek onları pohpohladı. "İtalya eskiden mafya ihraç ederdi" dedi. "Şimdi ise anti-mafya ihraç ediyor." Meloni, hükümetinin organize suç soruşturmacılarının yetkilerini kısıtlama planlarıyla ilgili gerilimleri yumuşatmaya çalışıyordu. Ancak Meloni'nin açıklamasında belki de fark ettiğinden daha fazlası vardı. Geçtiğimiz on yıl içinde DNAA'nın odağı İtalya'nın mafyasıyla mücadeleden kayıt dışı göçle mücadeleye kaydı. Müdürlük, ulusal polis güçleri ile Frontex ve Europol gibi Avrupa ajanslarının göç karşıtı taktiklerini paylaştıkları ve geliştirdikleri bir merkez olarak Avrupa'nın müdahalesinin merkezi haline geldi. DNAA'nın başarısı, soruşturma bulgularını politikacıların inanmaya hevesli olduğu bir fikrin arkasına atma becerisinde yatıyordu: belgesiz göç esasen bir organize suç meselesidir ve bu şekilde ele

alınmalıdır. Palermo'daki bir savcı bu yaklaşımı "İtalyan işi" olarak nitelendirdi- ancak İtalya bu çabasında yalnız değildi. Son yıllarda birçok Avrupa sınır ülkesinde, göçü bir şekilde kolaylaştırdığı düşünülen kişilere karşı açılan davalarda bir patlama yaşandı. Sandal sürmek, barınak ya da tıbbi yardım sağlamak, hatta batmakta olan bir tekneden imdat çağrısı almak bile artık bir kişiyi kovuşturmaya açık hale getirmek için yeterli.

Göçmenler, her zaman olduğu gibi, ana hedefler olmuştur. Ancak savcılar, dayanışmayı kriminalize etme kampanyası olarak tanımlanabilecek bir şekilde Avrupalı aktivistlere ve yardım çalışanlarına da gözlerini dikmiş durumdalar.

2013'ten bu yana bu yargı politikası benzeri görülmemiş bir fonla hızlandırılmış olsa da kökleri yirmi yıl öncesine uzanıyor. Teknik ve yasal zemini Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra atılmış ve ABD'deki 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından güçlendirilmiştir- göçün güvenlik kaygılarıyla daha da iç içe geçtiği bir dönüm noktası.

Bu politika değerlendirilebilecek kadar uzun süredir devam etmektedir. Ve en azından pratik düzeyde, tam bir başarısızlık olmuştur.

Alt edilecek bir mafya aranıyor

Eleştirel kaçakçılık akademisyenleri büyük, hiyerarşik kaçakçılık halkalarının nadir olduğu konusunda hemfikirdir. Bunların göç akışlarına katkısı önemsizdir. Bunun yerine göçün kolaylaştırılmasının büyük çoğunluğu, ortak bir işvereni paylaşmayan gevşek aktör zincirlerinden kaynaklanmaktadır. Bir göçmen bir ya da iki adımda yardımcı olabilecek birini bulur ve daha sonra bir sonraki adımda yardımcı olacak yeni birini bulur ve ilerledikçe bu 'zinciri' oluşturur. Bununla birlikte, sınırların özellikle kısıtlayıcı olduğu yerlerde her türden kaçakçılık kolaylaştırıcısının aktif olma olasılığı daha yüksektir. Avrupalı savcılar göçle ilgili bu rahatsız edici gerçekleri görmezden geliyorlar ama bu sonucu değiştirmiyor. Kaçakçılık 'kralları' sanık sandalyesine oturmuyor ve oturanlar da nadiren hâkimin zamanını almaya geliyor. Önemli akademik ve gazetecilik araştırmaları, Avrupa'daki kaçakçılık davalarının ağırlıklı olarak masum sığınmacıları hedef aldığını gösteriyor. İtalya, Yunanistan, İspanya ya da Fransa'da Avrupalı aktivistlere karşı açılan davaların neredeyse tamamı, ilgili kişilere ciddi zararlar vermeden mahkemede çökmüştür. Avrupa hükümetleri eskiden bu anlaşmaları gizler, araştırmacı gazeteciler de bunları ortaya çıkarmak için uğraşır. Ancak bunlar artık resmi politika haline geldi. Bu politikanın başarısızlığı, savunucuları tarafından da biliniyor. Bu bulguları teyit eden raporların çok iyi farkındalar. Bu nedenle, kayıt dışı gelenlerin sayısını azaltmak söz konusu olduğunda, politikacılar mahkeme prosedürlerinin formalitelerinden çok daha kaba yöntemlere, örneğin sözde 'sınır dışlaştırma' politikalarına başvuruyorlar. Bunlar Avrupa devletleri ile Avrupa'nın transit ülkeler olarak adlandırdığı ülkelerdeki çeşitli yabancı kuruluşlar- hükümetler, milisler, otokratik yöneticiler, kolluk kuvvetleri ve güvenlik servisleri- arasında yapılan ikili anlaşmalardır. Bu anlaşmalar genellikle askeri teçhizat, teknoloji, eğitim, siyasi destek ve Avrupalı ve yerel şirketler ve yardım kuruluşları için büyük sözleşmeler için hükümler içerir. Karşılığında, yararlanıcılar istenmeyen göçmenleri yakalamayı, hapsedmeyi veya geri almayı taahhüt ederler. Avrupa hükümetleri eskiden bu anlaşmaları gizler, araştırmacı gazeteciler deşifre etmek için çırpınırdı. Ancak artık resmi politika haline gelen bu anlaşmalar, en azından belirli güzergahlarda ve bir seçim yılını atlatmaya yetecek kadar uzun bir süre boyunca göç akışını engellemede etkili oldu. Peki göç ve dayanışmaya karşı yürütülen kampanya en iyi ihtimalle bazı yerlerde kısa vadede hareketliliği azaltacaksa ama uzun vadede gerçek bir sonuç vermeyecekse neden bu kadar hararetle sürdürülüyor? Yetkililer bunun adaletle ilgili olduğunu iddia ediyor: kaçakçılar zor durumdaki göçmenleri kâr amacıyla istismar ediyor ve göçmenler izinsiz giriş yaparak bir ülkenin egemenliğini ihlal ediyor, her ikisi de ahlaki olarak kabul edilemez. Bunu görmezden gelemezler. Kampanyacılar ise farklı bir görüşe sahip: onlara göre kriminalizasyon, göçmenlerin

çektığı acıların gerçek sorumlularından suçlu uzaklaştırmak için siyasi bir araç olarak kullanılıyor. Palermo'da bir aktivist olan Sara Traylor, "Son yirmi yılda Avrupa sınırlarında on binlerce kişi öldü" diyor. "Politika yapımcılar sınır geçişlerini kolaylaştıranları cezalandırmanın bu krizi çözeceği gibi yanlış bir söylemi öne sürüyorlar. Ancak bu ölümler doğrudan Avrupa'nın kapalı kapıları ve neo-kolonyal politikalarından kaynaklanıyor."

Kaçakçılık yapmak

Traylor, İtalya'ya gelen küçük sandallarda "mürettebat" olmakla suçlanan kişilerin tutuklanmalarını takip eden "Denizden Hapishaneye" adlı raporun yazarlarından biri. Palermo'daki grubu, deniz kaçakçılığıyla suçlanan kişilere bilgi ve hukuki destek sağlayan bir taban örgütleri koalisyonu olan daha geniş Avrupa Kaptan Destek ağının bir parçasıdır. "2013 yılından bu yana sadece İtalya'da yaklaşık 3.000 kişi tutuklandı," dedi. "Binlerce kişi de Yunanistan ve İspanya'da benzer akıbetle karşılaştı. Birleşik Krallık ve Fransa da Manş Denizi'ni geçmeye çalışanlara yönelik kovuşturmaları hızlandırdı." Kaptan Destek ağı sık sık adaletin açıkça suiistimal edildiğini vurguluyor. "Futbolculara özgürlük" kampanyası İtalya'da 30 yıl hapis cezasına çarptırılan Libya, Tunus, Suriye ve Fas'tan sekiz sığınmacının aklanmasını amaçlıyor. Bu kişiler arasında profesyonel futbolcular da var. 2015 yılında tutuklanan ve Catania'daki DNAA şubesi tarafından 49 kişinin boğulduğu bir botu yönlendirmekle suçlanan bu kişiler, iş birlikleri karşılığında oturma izni alan tanıklar tarafından teşhis edildi. İlk ifadeler kaçakçıların varlığını reddetmişti. Mahkemede, şüphelilerin askeri bir kurtarma botundaki görünümüne göre önceden seçtikleri ortaya çıktı. Frontex görevlileri onları kıyafetleri nedeniyle "şüpheli" bulmuş ve gemideki İtalyan polisi tarafından "daha açık tenli olmaları nedeniyle" fark edilmişlerdi. Polis tarafından toplanan tanık ifadeleri neredeyse birbirinin aynısıydı, tüm bölümler kopyalanıp yapılandırılmıştı ve mahkemede büyük ölçüde geri çekildi. Tercümanlar genellikle doğru dilleri konuşmuyordu. Yine de en az beşinin para ödeyen yolcular olduğuna dair kanıtlara rağmen cezaları onandı. Nisan ayında verilen nihai kararda, "cezalar ile gerçek suçluluklarının ahlaki boyutu" arasındaki "eşitsizliğin" ancak bir başkanlık affı ile giderilebileceği belirtildi. Traylor'a göre bu vaka aşırı değil: travmatik geçişlerden sonra polis sorguları, manipüle edilmiş tanık ifadeleri, tercüman eksikliği, yetersiz yasal savunma ve iş birliğini sağlamak için gözdağı veya uygunsuz teşviklerin kullanılması kaçakçılık davalarında tekrarlanıyor. Traylor, Kaptan Destek Ağı'nın yardım ettiği herkesin hukuki anlamda masum olduğunu iddia etmiyor; birkaçı kar amacıyla hareket etmiş olabilir, ancak kar güdüsünden kaçınmak mahkumiyetleri engellemez. "Suça karışmış bireyler farklı geçmişlerden ve motivasyonlardan geliyorlar" dedi. "Tek ortak faktör, birisinin sınırı geçmesine yardım etmekle suçlanmalarıdır."

“Kaptanlar’ terimi, kaçakçıları genellikle ahlaki açıdan kınanacak kişiler olarak görmeyen hareket halindeki kişilere temsiliyetlerini geri kazandırıyor” dedi. “Hatta bazen tekne sürücülerini kahraman olarak kutlanıyor.”

Traylor’ın bugün savunduğu görüşler uç görüşler olarak kabul ediliyor. Bir zamanlar ana akımdılar.

Değişen algılar

1980 yılında Almanya’nın en yüksek ceza mahkemesi tuhaf bir kaçakçılık davasına baktı. Davacı kaçakçıydı ve “kaçış yardımcısı” olarak anılıyordu. Bir mülteciyi Doğu Almanya’dan Batı Almanya’ya nakletme girişiminin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından ödenmeyen ücretler için dava açmıştı. Mahkeme, mültecinin “temel hakkı olan seyahat özgürlüğünü kullandığını” ve bir kişinin bu hakkını kullanmasına kâr amacıyla da olsa yardımcı olmanın “ilke olarak ahlaka aykırı bir davranış olmadığını” belirterek, ücretlerin faiziyle birlikte ödenmesi gerektiğine hükmetti. Mahkeme, Berlin Senatosu’nun kaçakçılığın ancak “başkalarının kişisel sıkıntılarından yararlanmak” “kalıcı bir gelir kaynağına” dönüştüğünde suç haline geldiği görüşünü destekledi.

O zamandan bu yana, cezai yaptırımı gerektiren kavramlar absürd uçlara kadar genişledi. Artık sınıra kadar yardım almadan yürümekten, yasadışı geçiş yapan biriyle akraba olmaya ve hatta sosyal medyada geçiş yapmak istediğine dair paylaşımlarda bulunmaya kadar her şey bu kapsama giriyor. Bir zamanlar özgürlük arayanlar olarak görülen mülteciler ‘istenmeyen’ ekonomik tehditler haline geldi. Haziran 2022’de 23 göçmen İspanya’nın Melilla bölgesine girmeye çalışırken İspanyol ve Fas güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmalarda öldürüldü. Kurbanlar sınıra yürüyerek ulaşmış olmalarına rağmen, İspanya başbakanı Pedro Sanchez trajediden “insan kaçakçılığı mafyalarını” sorumlu tuttu. Aynı yılın ilerleyen günlerinde, göçmenlerin toplu halde boğulmasını protesto eden Tunuslu anneler şok edici bir tepkiyle karşılaştı: BM’nin mülteci ajansının (UNHCR) özel temsilcisi Vincent Cochetel, “çocuklarını riske attıkları için ebeveynlerin sembolik olarak yargılanmasını” önerdi. Daha birkaç hafta önce, dışa açılma görüşmelerinde İspanya’yı yatıştırılmaya hevesli Fas hükümeti, Kuzey Afrika kıyısındaki bir İspanyol kasabası olan Ceuta’ya yüzmekle ilgili sosyal medya paylaşımları nedeniyle 60 genci tutukladı. Hatta anklavın yakınındaki kasabalarda denize erişimi engellemek için bariyerler yerleştirdiler.

Algılardaki bu büyük değişim genellikle Sovyet sonrası döneme dayandırılır: Doğu Bloku’ndan Batı Avrupa’ya akın eden ve bir zamanlar özgürlük arayanlar olarak görülen mülteciler, ‘istenmeyen’ ekonomik tehditlere dönüştü. Bu dönemde Avrupa ülkeleri iltica ve vize yasalarını sıkılaştırarak mültecileri yasadışı yollara zorladı. 1990’ların sonlarına doğru Irak’tan gelen ve çoğunluğu Kürt olan mülteci akını Almanya’da alarm zillerinin çalmasına neden olmuş, politikacılar “suç çeteleri tarafından organize edilen yasadışı göçten” bahsetmeye başlamış ve İtalya ve Yunanistan gibi kıyı devletlerine kaçakçılara karşı daha sert önlemler

almaları için baskı yapmıştır. Aynı dönemde İtalya da teknelerle gelen Kürtleri kovuşturmaya başladı. Birleşik Krallık’ta ise 1990’ların sonlarına ait bir rapor, kıyı kentlerindeki mahkemelerde “her hafta yasadışı girişi kolaylaştırmaktan iki ya da üç dava” görüldüğünü ve cezaların bir ila üç yıl arasında değiştiğini ortaya koymuştur. Bu süreç 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra dramatik bir şekilde hızlandı. Batılı siyasi söylemde göçmenler giderek artan bir şekilde güvenlik tehditleri ve terörizmle ilişkilendirilmeye başlandı. Ancak siyasi retorik tek başına bu değişiklikleri açıklamıyor. Konuyla ilgili ufuk açıcı çalışması The Politics of Insecurity: AB’de Korku, Göç ve Sığınma adlı çalışmasında Fransız sosyolog Jef Huysmans, güvenlik kurumlarının göçün suç teşkil eden bir tehdit olarak kurgulanmasında önemli bir rol oynadığını ileri sürmüştür. Huysmans, siyasi vizyonların “korku ve acil durumları uyandırmaya” dayandığını ve bu güvensizlikleri kontrol etmek için “inandırıcı yöntemler” sunduğunu belirtti. Ardından güvenlik kurumları devreye giriyor ve uzmanlıklarını kullanarak politikacıların sunduğu sorunlara rakip çözümler sunuyor.

İtalya’nın DNAA’sı bu oyunda usta olduğunu kanıtladı.

Güç kapma

3 Ekim 2013 tarihinde, çoğu Eritre ve Somali’den gelen 360’tan fazla kişi Lampedusa açıklarında boğuldu. Yetkililer aşırı yüklü tekneyi saatlerce görmezden gelmiş, ta ki bir yolcu derme çatma bir meşale yakarak yangın çıkarıp tekneyi alabora edene kadar. Günler sonra AB liderleri resmi bir kararla bu trajedinin “tüm Avrupalıları şoke ettiğini” açıkladılar. Daha fazla ölümün önüne geçmek için “insan ticareti ve kaçakçılıkla mücadeleyi artırma” sözü verdiler. DNAA savcılarını bunu gerçekleştirmek için çoktan çalışmaya başlamıştı. Önceki gün Roma’da bir dizi “deniz yoluyla yasadışı göçle mücadele koordinasyon toplantısı”nın ilki için bir araya gelmişlerdi. Bu toplantılara İtalyan kolluk kuvvetlerinin yanı sıra Frontex, Europol ve Eurojust temsilcileri de katıldı. DNAA, Cosa Nostra’nın çökertilmesiyle kazandığı güvenilirliği, bu yeni güvenlik tehdidiyle mücadele etme kabiliyetini ortaya koymak için kullandı. Ancak mafya karşıtı savcılarının belgesiz göç konusunda yargı yetkisi talep edebilecekleri kesin değildi. 2013’ten önce DNAA’nın yetki alanı, insanların genellikle organize ağlar aracılığıyla sömürülmek üzere sınır ötesine zorlandığı insan ticareti ile sınırlıydı. Ancak kaçakçılık gönüllü geçişleri kapsar ve insanlara değil sınır kanunlarına karşı işlenen bir suçtur. Lampedusa faciası bu çizgiyi bulanıklaştırdı: yolculuk o kadar ölümcüldü ki kimse bu yolculuğu isteyerek yapmayacak gibi görünüyordu. Kamuoyu hala duygusal ve çözüm için çaresizken, DNAA bu karışıklıktan en iyi şekilde yararlandı. El kitaplarında, müfettişlerin bir kurtarmanın ardından yaşanan duygu yüklü anlardan yararlanmaları ve tekne sürücülerini aleyhinde ifade vermek için “en zayıf özneleri” hedef almaları gerektiği belirtiliyordu. İlk toplantının ardından ajans, kaçakçılıkla mücadele operasyonları için İtalya’nın yetki

alanını uluslararası sulara genişleten bir kılavuz yayınladı. Köle ticareti döneminden Amerika'nın uyuşturucuyla savaşına kadar uzanan yasalara başvurarak, göçü daha geniş bir suç sürekliliğinin parçası olarak çerçevelediler. Bu kılavuz ilkeler, köle ticareti ve korsanlığa karşı açık deniz polis operasyonlarına izin veren 1958 Cenevre Sözleşmesi hükümlerine; belgesiz giriş ve kalışa yardım etmeyi suç sayan 2002 AB Kolaylaştırıcılar Paketi'ne ve hatta Reagan dönemi Deniz Uyuşturucu Yasası Uygulama Yasası'na atıfta bulunmuştur. Sonraki hükümetler DNAA'nın genişletilmiş rolünü kodifiye etti. 2015 Paris saldırılarının ardından ajansa terörle mücadele görevi verildi ("2013'ten itibaren yaptığımız çalışmalar sayesinde" diyor o zamanki DNAA başkanı Franco Roberti). İki yıl sonra da göçmen kaçakçılığı görevi verildi. Yetki alanıyla ilgili zemin hazırlandıktan sonra DNAA tutuklamaları güvence altına almaya başladı. Polis ve Avrupa donanmalarıyla birlikte çalışarak, Libya'da futbolcular vakasında uygulanan soruşturma yöntemlerini resmileştirdiler. Kolluk kuvvetlerinin el kitaplarında kaçakçıların kıyafetleri ve polise karşı tutumları gibi ayrıntılara bakılarak tespit edilmesi tavsiye ediliyordu. Ayrıca müfettişlerin kurtarma sonrası duygusal anlardan yararlanarak, tekne sürücüleri aleyhinde bilgi ve tanık ifadeleri için "en zayıf özneleri" hedef almaları gerektiğini söylediler. STK'lar tarafından işletilen sivil kurtarma gemileri bu faaliyete müdahale ettiği için, 2017 yılında AB kolluk kuvvetlerinin katıldığı bir koordinasyon toplantısında DNAA üst düzey yetkilileri bu gemileri kaçakçılığa yardım ve yataklık etmekle suçlamayı tartıştı. Bu yöntemlerle yapılan tutuklamalar, medya tarafından hevesle haberleştirilen tuhaf hikayelere yol açtı: kaçakçıların göçmenlerin kafalarını bıçaklarla dağlaması, tekne sürücülerinin batmakta olan kendi teknelerini kurtarma çabalarını engellemek için küçük bir çocuğu denize atması ve insan hakları aktivistlerinin insan tacirleriyle masa altı anlaşmalar yapması. Mahkemede çürütülmüş olsa da, bu anlatılar kamuoyunda kalıcı izler bıraktı. Ve İtalya'ya sandallarla gelen insanları hedef aldıkları için tutuklananlar kaçakçı ya da insan taciri bile değildi. DNAA'nın tek yüksek profilli hedefi, Libya'dan çok sayıda deniz yolculuğu organize etmekle suçlanan Eritreli Medhanie Yedhego Mered adlı kaçakçılık kralı olduğu iddia edilen kişiydi. DNAA ve Birleşik Krallık Ulusal Suç Ajansı arasında bir iş birliği olan soruşturma, Mered'in Sudan'da tutuklandığını duyuran dramatik bir basın toplantısıyla sonuçlandı. Ancak kısa süre sonra askeri bir jetle Hartum'dan Palermo'ya uçan kişinin aslında Asmara'lı bir marangoz olan Medhanie Tesfamariam Berhe olduğu ortaya çıktı. Savcılar hatayı kısmen kabul etmeden önce onu üç yıl hapiste tuttular. Davanın arkasındaki DNAA savcısı ve "İtalyan işi" yaklaşımının savunucusu Calogero Ferrara, hatayı ortaya çıkaran Guardian muhabiri Lorenzo Tondo'yu telefonla dinleyerek yanıt verdi ve daha sonra ona hakaret davası açtı. Kısa süre önce göçmen kaçakçılığına

karşı uluslararası mevzuatın güçlendirilmesi çağrısında bulundu. 2022 yılında verdiği bir röportajda, eski DNAA patronu Franco Roberti bile Lampedusa gemi kazasından sonra uygulamaya konulan göç karşıtı stratejinin başarısız olduğunu kabul etti. Ancak bunu kavramsal bir eksiklikten ziyade yabancı polislerin iş birliği eksikliğine bağlamıştır. Dersler çıkarılmadı.

İki katına çıkıyor

Geçen yıl şubat ayında İtalya kıyılarına 150 metre mesafede en az 94 kişinin ölümüne neden olan bir başka gemi kazasının ardından Giorgia Meloni hükümeti bir kez daha harekete geçti. Bu kez kaçakçılıktan hüküm giyenler için daha önce görülmemiş derecede yüksek hapis cezaları belirledi. Geçtiğimiz ocak ayında da DNAA'dan düzenli göç akışlarını da olası belge sahtekarlığı açısından araştırmaya başlamasını istedi.

Birleşik Krallık Başbakanı Keir Starmer, düzensiz göçle mücadelede İtalyan modeli hakkında daha fazla bilgi edinmek üzere kısa bir süre önce İtalya'yı ziyaret etti. Ortak bir basın toplantısı düzenleyen Meloni, Starmer ile birlikte "yapılması gereken ilk şeyin insan kaçakçılığıyla mücadeleyi hızlandırmak olduğu konusunda hemfikir olduklarını" söyledi. İtalya'nın stratejisinin, DNAA'yı kurduktan kısa bir süre sonra 1992 yılında Sicilya mafyası tarafından öldürülen yargıç Giovanni Falcone'den esinlendiğini vurgulayan Meloni, kaçakçılıkla mücadele çabalarında Interpol ve Europol'ün daha güçlü bir rol üstlenmesi çağrısında bulundu.

Starmer da aynı fikirde olduğunu belirterek İtalya gezisinin amacını açıkladı: "İstihbarat paylaşımı, taktik paylaşımı, kaçakçı rotalarının kapatılması ve çetelerin çökertilmesi".

Ve devam ediyoruz.

Yeni Suriye'nin Yumuşak Karnı: Azınlıklar

MUSTAFA EKİCİ

www.kritikbakis.com

Suriye, azınlık iktidar denkleminin nasıl yıkıcı bir denkleme dönüştüğünü, tarihlerinde olduğu gibi yeniden kanlı bir şekilde deneyimlemiş olarak şimdi yaralarını saracaktır. Şimdi Suriye'nin önünde, riskleri de olan parlak bir gelecek uzanıyor. İçindeki farklılıkları bir zenginliğe dönüştürmeyi başarabilirse, sınırlı kaynakları, parçalı demografisi ve İsrail'den kaynaklı güvenlik risklerine rağmen Suriye hızla toparlanacak, muhtemelen Arap alemindeki tek demokrasiyi inşa edecektir.

Suriye'nin Çürütücü Sarmalı: Azınlıklar

Suriye, son gelişmelerden bağımsız olarak önemli bir ülkedir. Doğu Akdeniz'in bu stratejik toprak parçasında kurulan Suriye devleti, Osmanlı idari sisteminde Biladüşşam olarak tanımlanan bölgenin, sömürgeciler eliyle tahrip edilip iyice güdükleştirilen bir hayaletinden ibarettir. Asya, Avrupa ve Afrika'nın kavşak noktası olarak Biladüşşam bugün Suriye, Ürdün, İsrail, Filistin, Lübnan olmak üzere beş devlete bölünmüştür. Suriye toprak ve nüfus olarak bu ülkeler arasındaki en büyük devlettir. Ancak, Lübnan ve İsrail'in kurulmasıyla Akdeniz'in önemli kıyılarından izole, Nusayri Esed diktatörlüğü altında dünyadan yalıtılmış, büyük oranda tarıma dayalı ekonomisi, kıt kaynakları ve eklektik bir çeşitliliğe dayalı demografisiyle oldukça kırılgan bir devlettir. Açık ki, geçen yüzyılda olduğu gibi Suriye, Arap dünyasının siyasi çalkantılarının merkez üssü olmaya devam edecektir.

54 yıllık Nusayri Esed diktatörlüğü sona erdiğine göre, başa dönüp süreci serinkanlılıkla, sosyoloji ve coğrafyanın el ele var ettiği, tarihin en karanlık dikta rejimini ortaya çıkaran Suriye toplumunun yapısal niteliklerine odaklanmak, muhtemelen siyasi ve kültürel açıdan en işe yarar dersleri verecektir.

Batılıların Levant adını verdikleri Suriye ve Lübnan kıyıları ve bağlantılı iç bölgeleri, Arap çölünden net biçimde farklı coğrafi ve demografik niteliklere sahiptir. Şüphesiz İslam fetihleri öncesiyle de ilişkili biçimde oluşan, tekrar ve tekrar harmanlanan bu coğrafya ve demografinin zaman içinde kazandığı şeklin, en azından son 1000 yılı baz alındığında, İslam kültür evreninden bağımsız ele alınması mümkün değildir. Coğrafya, ekonomi ve siyasetin sıkı örüntüsü ile oluşan demografi, kıyıları/ovalar ve dağlar/çöllerin keskin bir ayrışması olarak okunabilecek bir düzene sahiptir. 22 milyonluk nüfusu ve 185.000 kilometre kare toprağıyla Suriye, bu coğrafi farklılıklarla koşut demografisinin ürettiği sert, çekişmeli, çatışmalı siyasal yapının ete kemiğe bürünmüş halidir.

Suriye; Yaşayan Arkeolojik Kültürler Galerisi

Öncelikle Suriye ve Lübnan, Finikelilerden başlamak üzere, hemen her dönemin küresel ticaret ağlarının merkezi noktalarından birini teşkil etmiştir. Bu büyük ticaret ağlarıyla birlikte bir yandan Arap çölünden diğer yandan Akdeniz ve Avrupa'dan karşılıklı olarak taşınan farklı kültürler, politik akımlar, demografiler, Suriye'de yerleşmek yerine, kısa süreli konaklamalar olarak okunabilecek bir davranış sergilemiştir. MÖ 300'lerden 60'lara kadar Büyük İskender ve ardılları, MÖ 100'lerden MS 600'lere kadar 700 yıl süren Pers-Roma savaşları, bu süreçte ortaya çıkan ve bölgeyi yeniden harmanlayan Hristiyanlık, MS 700'den itibaren başlayan İslam fetihleri ve MS 1100'den itibaren Haçlı seferleri, Moğollar, yine aynı dönemde İran'dan gelen ve bölgeyi harap eden Şii dalga. Bütün bu gelişmelerin her biri, muazzam büyüklükte orduların, devasa insan topluluklarının, birbirine rakip din, kültür ve siyasetlerin içinde hareket ettiği, çarpıştığı, dönüştüğü canlı bir coğrafya ve kültür dünyasının oluşumuna hizmet etmiştir. Suriye bütün bu hareketli tarihin belki de ne önemli sahnesidir. Bu sahne hemen her zaman orduların, kervanların, din ve inanışların geçiş güzergâhı, 'bazen bir durak, çoklukla da bir köprü görevi' görmüştür. Bu geçiş ve duraklamalar siyasetin yanı sıra, demografide, kültürde, inanışlarda, ekonomide kalıcı ve etkili izler bırakmıştır. Denebilir ki Suriye, bütün bu akınlar, bu büyük askeri ve sivil insan hareketinin kalıntısıdır.

Ortadoğu'nun adeta bir tür mikro kozmosu olan Suriye, bütün bu canlı tarih, bu 'yaşayan fosiller', sadece orta çağdan değil, tarih öncesinden fırlamış kültür ve inanışlarla tekrar ve tekrar harmanlanan canlı bir arkeolojik kültürler galerisidir. Doğrusu yarattığı yıkıcı sosyal ve siyasi risklere rağmen bütün bu çeşitlilik Suriye'yi Suriye yapan temel yapısal niteliklerdir.

Suriye'de her mezhep, din ve etnik yapı, belirli coğrafi bölgelerle bağlantılıdır. Ülkenin merkezindeki Şam, Hama ve Humus, Sünni Arap çoğunluğun yaşadığı merkezlerdir. Güneydeki Dürzi Dağında, hemen her dönemde Şam yönetimine direnmiş olan ve sınır komşusu Ürdün ve İsrail'le yakın bağları bulunan heteredoks Dürzi cemaati yaşamaktadır. Ülkenin Kuzeyinde, kendini Şam'dan ziyade Musul, Bağdat ve Anadolu ile daha yakın hisseden çok sayıda Kürt, Türkmen, Hristiyan Arap, Ermeni, Çerkez ve Yahudi'yi barındıran kozmopolit bir pazar ve ticaret merkezi olan Halep bulunmaktadır. Ve Batıda, Lübnan'ın Kuzeyindeki Lazkiye bölgesinde, Nusayri dağlarında Nusayriler yaşamaktadır. Hama 'ya bağlı Salamiye ise Nizari İsmaililerin Suriye'deki önemli merkezidir. Nusayriler, Dürziler ve İslamililer, bin yıl evvel bölgeyi ezip geçen Şii dalganın kalıntılarıdır.

Kuşku, Korku ve Nefret Üzerine Kurulu Suç Diktatörlüğü: Esad ve Nusayriler

Bu birbirine tezat çeşitlilik, zaman zaman asimilasyon şeklinde bir uyum yolu takip etmişse de özellikle Nusayri azınlık göz önüne alındığında, dissimülasyon (takiyye) alternatif bir uyum stratejisi olarak öne çıkmaktadır. Böylece yeni davranış biçimleri altında eski inançların ve yaşam biçimlerinin korunması sağlanmıştır. Nitekim Nusayri din büyükleri 'el kitman cihaduna' (takiyye cihadımızdır) demişlerdir. Suriye'de, hemen hepsi birbirine rakip, karşılıklı kuşku ve nefret duyguları içindeki azınlıklara dayalı muhtemel bir iktidar kompozisyonunda, kaotik bir dikta rejiminden başka da bir iktidar denklemi hemen hemen imkansızdı. Hafız Esad 1970'te, kendisinin de içinde olduğu darbe rejimini yine bir darbeye devirip iktidara geldiğinde tam da böyle bir kaotik denklem oluştu. Ancak Esad'ın bu kaotik iktidarını koruyacak bir 'azınlık ordusu' vardı. Fransız Manda İdaresinin tamamen azınlıklardan ve münhasıran Nusayrilere oluşturduğu Levant Özel Kuvvetleri'nin (Troupes Speciales du Levant) artığı olan modern Suriye Ordusunun yapısı, böyle bir dikta rejimi için gereken korumayı sağlayacak pozisyondaydı. Esad'ın yapacağı, darbe korkusu ile yaşayan her diktatör gibi çemberi daraltmak oldu. Böylece Nusayri azınlığa dayalı olmak yetmedi, kendi aşireti Hayyatın, giderek kendi köyü Kardaha, o da yetmedi kendi yakın akrabaları Esad'lar, kayınpeder tarafı Mahluf'lar etrafında bir iktidar kozası kurdu. Bu kozanın içinde, soğuk savaş boyunca SSCB'nin sağaldığı konforlu alanda, 90'dan itibaren İran Şii yayılmacılığının yarattığı akıntının içinde ve son üç yılda, ülkeyi adeta Rusya ve İran'a bedavaya kiralarak ayakta kalmayı başardı. 54 yıl süren iktidarında Esad hanedanı, giderek daha çok suça bulaşan, giderek daha çok daralan bu çemberin içinden Suriye halkının bütün kesimlerine kan kusturdu. Ve sonunda, değişim için silah ve şiddetten başka hiçbir yol bırakmayan bu kirli ve mücrim iktidar, arkasında bir milyon ölü, yıkılmış şehirler, batmış bir ekonomi ve sömürgecilere satılmış bir ülke bırakarak tarihe karıştı. Son elli yılda Suriye'yi ağır bir baskı altında yöneten Nusayri Hafız ve oğlu Beşşar, 1100'de Masyaf kalesinden onlarca yıl Suriye'ye terör estiren Hassan Sabbah'ın Suriye Daisi, Dağın Yaşlı Şeyhi (Şeyhul Cebel) Reşiduddin Sinan'ın bir tür reankarnasyonu gibidir. Fransızlar Suriye'den çekilmeden önce yöneticilik teklif ettikleri Nusayri Şeyhi Salih el- Ali'nin kehaneti gerçek olmuştur. Teklifi ret eden Şeyh Salih, kendisine hesap soran Nusayri ileri gelenlere şöyle demişti: 'yabancı bir güce yaslanmadan hiçbir mezhebi, etnik ya da partizan grup Suriye'yi yönetemeyecektir. Böyle bir dış destekle bu işe kalkışacak olanlar ise hem kendi azınlıklarının hem de Suriye'nin yıkımını getireceklerdir.' Suriyeli bir muhacir olan Udi Ala Muhammed'in yıllar önce bana söylediği şu söz, Suriye toplum yapısının parçalı durumunun yaratabileceği yegâne istikrar yoluna dair tek seçeneği ifade etmesi bakımından ufuk açıcıdır: 'İsmaililer arasında Ehl-i Sünne (Sünniler) için 'taifelerin

ana kucağı' tabiri kullanılır. Azınlıklar baş başa kaldıklarında çatışma kaçınılmazdır, çünkü hepimizin teolojik, tarihsel düşmanlıkları var. Hepimiz dar görüşlü ve esneklikten yoksunuz. Sadece Ehl-i Sünne'de tolerans var.' Bu samimi tespit, sadece son on yılda meydana gelen ağır çatışmalı süreç göz önüne alındığında çarpıcı bir tablo ortaya koymaktadır; Dürziler Nusayrilere güvenmez, Nusayriler İsmaililerden nefret eder, Hristiyanlar hepsini küçümser, Ortodokslar kendi aralarında nizalı onlarca mezhebe ayrılmıştır... bu tablo böyle uzar gider.

Suriye Halkının Kanlarıyla Kazanılmış Devrim ve Fırsatlar

Suriye'de sınırları belirlenmiş bir vatan duygusu büyük oranda mezhep, din ve etnik yapıların yanında daha önemsiz bir duygudur. Aslında belki bütün doğuda modern ulus devletinin getirdiği bir yenilik olarak, sınırları belirlenmiş bir teritoryal bölgeyi kutsamak manasında bir vatan düşüncesi siliktir. Ancak Suriye toplumunun temel yapısal özellikleri göz önüne alındığında, bu daha da siliktir. Suriye toplumu, onlarca yıl Baas ideolojisiyle (Arap Milliyetçiliği) endoktrine edilmiş olmasına, modern yaşamın getirdiği şehirleşmeye, ulaşım ağlarına, yaygın iletişim araçlarına ve kısmen modernleşen sosyoekonomik yapıya rağmen, yukarıda bahsi geçen kapalı azınlık yapılarının etkisi kırılmamıştır. Bu kısmen ezoterik teolojilere ama daha çok Esad diktatörlüğünün azınlık korkularını araçsallaştırmasının yarattığı çıkar ve güvenlik denkleminin kaynaklanmasıdır. Etnik ve mezhebi farklılıklar kendi başlarına bir çatışma nedeni değildir. Hemen her zaman siyasi bir iktidar odağının, bu toplumsal yapıları araçsallaştırması ile söz konusu farklılıklar çatışmanın ögesi, tarafı veya hedefi olmaktadır. Suriye'de de böyle olmuştur. Suriye Devrimi, birçok analisti şaşırtan bir hızla, bir haftadan az bir sürede Esad diktatoryasını yıktı. Ancak unutulmamalı ki bu hızlı yıkılışın arka planında 14 yıldan beri devam eden direniş, 54 yıldan beri süre gelen çürüme var. Son iki yılda rejim ordusu, artık askerine günlük öğün bile veremeyen, kaçakçılık, fidye için adam kaçırmaya, tecavüz, uyuşturucu suçlarına batmış, başında Esad'ların olduğu kirli çıkar çetesinden ibaretti. Siyasi motivasyonu bitmiş olan bu çetelerin Suriye halkının direnişine karşı dayanacak ne güçleri ne destekleri ne de motivasyonları vardı.

Suriye, azınlık iktidar denkleminin nasıl yıkıcı bir denklem olduğunu, tarihlerinde olduğu gibi yeniden kanlı bir şekilde deneyimlemiş olarak şimdi yaralarını saracaktır. Bu deneyimin yarattığı toplumsal travmanın sağlanması muhtemelen on yıllar sürecektir. Şimdi Suriye'nin önünde, riskleri de olan parlak bir gelecek uzanıyor. İçindeki farklılıkları bir zenginliğe dönüştürmeyi başarabilirse, sınırlı kaynakları, parçalı demografisi ve İsrail'den kaynaklı güvenlik risklerine rağmen Suriye hızla toparlanacak, muhtemelen Arap alemindeki tek demokrasiyi inşa edecektir.

Travmaların Gölgesinde Müslüman Toplulukların Geleceği

NECMETTİN ACAR

www.kritikbakis.com

Yeni dönemde, ümmetçilikten uzaklaşan ve ulusal önceliklere yönelen toplumlar, güçlü lider figürlerinin ve seküler eğilimlerin etkisiyle şekillenebilir. Bu eğilimlerin bölge istikrarına ve İslam dünyasının geleceğine nasıl yansıtacağı, önümüzdeki yılların en önemli sorusu olacaktır.

Toplumların ve büyük grupların kimliklerinin oluşumunda ve geleceklerinin kurgulanmasında, tarih boyunca diğer gurupların sebep olduğu felaketler ve tarihsel düşmanlıklar önemli bir rol oynar. Bu tür olaylar, toplumsal hafızaya “seçilmiş travma” olarak kaydedilir ve nesiller boyunca aktararak yeniden üretilir.

Vamık Volkan, seçilmiş travmayı “bir büyük grubun, başka bir grup tarafından maruz bırakıldığı çatışma süreçlerinde yaşanan büyük kayıplar, utanç, aşağılanma ve çaresizlik gibi duyguların, sonraki nesillerce paylaşılması ve yeniden üretilmesi tahayyülü” olarak tanımlar. Hem bireysel hem de toplumsal düzeyde seçilmiş travmalar, bu deneyimi yaşayan büyük grup kimliğinin ayrılmaz bir bileşeni ve geleceğini şekillendiren önemli bir etken haline gelir.

Müslüman toplumlarda kimliğin oluşumunda ve geleceğin kurgulanmasında son yüzyılda meydana gelen iki büyük felaketin toplumsal hafızaya “seçilmiş travma” olarak kaydedilmesi ve sonraki nesillere

aktararak yeniden üretilmesi önemli bir rol oynadı. Bu travmaların ilki, Osmanlı İmparatorluğu’nun I. Dünya Savaşı sonrası yıkılmasıyla ortaya çıktı, Müslüman toplumların topraklarının Batılı güçler tarafından işgaliyle ve İslami hayat tarzına yönelik sömürgeci müdahalelerle derinleşti. İkincisi ise 1948 yılında İsrail’in kuruluşuyla ortaya çıktı, 1967’de Arap devletlerinin İsrail karşısında aldıkları küçük düşürücü yenilgiyle, Kudüs’ün işgaliyle ve yüzbinlerce Filistinlinin vatanlarında göçe zorlanmasıyla derinleşti. Bu yazıda, 2010 yılında başlayan Arap Baharı süreciyle tüm bölge genelinde ortaya çıkan istikrarsızlık ve 7 Ekim 2023’den sonra İsrail’in başta Gazze ve Batı Şeria olmak üzere Lübnan, Suriye, Yemen ve Irak’a yönelik yıkıcı saldırıları sonucu Müslüman toplumlarda ortaya çıkan büyük kayıplar, utanç, aşağılanma ve çaresizlik gibi duygular “seçilmiş travma” olarak değerlendirilecek ve bu travmanın Müslüman toplumların kimlikleri ve gelecek kurguları üzerindeki muhtemel etkileri analiz edilecektir.

İslam Dünyasında İlk Büyük Travma: Osmanlı Düzeninin Çöküşü

Son bir asırda İslam dünyasını derinden etkileyen ilk büyük travma, I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı düzeninin çöküşüyle ortaya çıktı. Müslümanların yaşadığı topraklarının Batılı güçler tarafından işgal edilmesi ve manda düzeni altında suni sınırlarla parçalanarak sömürgeleştirilmeleriyle bu travma derinleşti. Sömürgeci güçlerin İslami hayat tarzına yönelik müdahaleleri, Müslüman toplumlar için yalnızca dini değerlerin ve yaşam pratiklerinin tehdit edilmesi anlamına gelmekle kalmadı, aynı zamanda bu toplumların kültürel, ekonomik ve siyasi bağımsızlıklarını da zedeledi. Bu durum, Müslüman toplumlarda büyük bir şok etkisi ortaya çıkarıp toplumsal hafızaya “seçilmiş travma” olarak kaydedilmesine yol açtı. Özellikle Batılı sömürgeci güçlerin modernleşme adı altında dayattığı reformlar, geleneksel İslami yapıları zayıflattı ve toplumların kimliklerini sorgulamalarına neden oldu. Bunun sonucunda ortaya çıkan hayal kırıklığı, Müslüman toplumların kendi bağımsızlıklarını ve özgün kimliklerini yeniden inşa etme arayışını tetikledi. Bu arayış, farklı bölgelerde birbirinden ayrı ideolojik ve siyasi hareketleri doğurdu. Hindistan’da Cemaat-i İslami gibi İslami temelli kuruluş hareketleri ortaya çıkarken, Orta Doğu’da daha seküler ve anti-emperyalist eğilimler güç kazandı. Bu bağlamda, Batı’nın sömürgecilik pratiğine karşı gelişen tepkiler, bir yandan İslami değerlere dönüş çağrılarını güçlendirirken, diğer yandan seküler ulusalcılık ve sosyalizm gibi ideolojilerin benimsenmesine zemin hazırladı. Orta Doğu özelinde, Sosyalist Arap Milliyetçiliğinin hem devletler hem de toplumlar nezdinde benimsenmesi bu sürecin en önemli yansıması oldu. Sosyalist Arap Milliyetçiliği, Batı emperyalizmine karşı bir “kurtuluş ideolojisi” olarak yükseldi ve Arap dünyasında geniş bir toplumsal destek tabanı buldu. Bu ideoloji, emperyalizme karşı mücadele sürecinde İslami motiflerden ziyade sosyalist ve seküler kavramları ön plana çıkardı. Örneğin, Cemal Abdünnasır liderliğinde Mısır’da güç kazanan Nasırizm, Arap halklarının ekonomik kalkınma, sosyal adalet ve ulusal bağımsızlık hedeflerini sosyalizmle birleştiren bir anlayış geliştirdi. Bu ideoloji, Arap dünyasında sömürgecilikten kurtulma arayışına rehberlik etti ve birçok Arap ülkesinde siyasi hareketlere ilham kaynağı oldu. 1950’lerden itibaren birçok Arap ülkesinde gerçekleşen askeri darbeler sonucunda, Sosyalist Arap Milliyetçiliğini benimseyen rejimler kuruldu.

1967 Travması ve Anti-Emperyalist İslamcı Söylemin Yükselişi

1. Dünya Savaşı sonrası İslam dünyasında meydana gelen ikinci travma, 1948 yılında İsrail’in kurulmasıyla ortaya çıktı ve 1967 yılında Arap devletlerinin İsrail karşısında aldıkları küçük düşürücü yenilgi ile derinleşti. Bu süreçte, Müslümanların kutsal mekânı Kudüs’ün İsrail tarafından işgal edilmesi İslam dünyasında derin bir hayal kırıklığı, öfke ve çaresizliğe yol açtı. İsrail’in

kuruluşu ve Filistin topraklarında genişleyen işgali, yalnızca Filistinli Müslümanları değil, tüm İslam dünyasını etkileyen bir mesele haline geldi, bu durum İslam coğrafyasında anti-emperyalist ve anti-Siyonist eğilimleri güçlendirdi. 1967 savaşında İsrail’in Kudüs’ün doğusunu, Batı Şeria’yı, Gazze’yi, Sina Yarımadası’nı ve Golan Tepeleri’ni işgal etmesi Müslüman toplumlarda büyük kayıp, utanç, aşağılanma ve çaresizlik gibi duygulara yol açarak toplumsal hafızaya “seçilmiş travma” olarak kaydedildi. Bu savaşta “kudretli” Arap ordularının İsrail karşısında aldıkları ağır yenilgi, geçmişte bir kurtuluş ideolojisi olarak benimsenen Sosyalist Arap Milliyetçiliğinin cazibesini büyük ölçüde yitirmesine neden oldu. Bu ideolojinin önde gelen temsilcilerinden biri olan Cemal Abdünnasır’ın liderliğindeki Mısır, savaş sonrası prestij kaybetmiş; Nasırizm’in “kurtuluş ideolojisi” olarak etkisi zayıfladı. Bu süreçte İsrail’in işgalci siyaseti ve demografik mühendislik politikaları, yüzbinlerce Filistinlinin zorla yerinden edilmesiyle sonuçlandı. Filistinli mültecilerin içinde bulunduğu insani kriz, Arap dünyasında devletlerin kolektif başarısızlığına işaret etti ve Müslüman toplumlar nezdinde devlete olan güvenin aşınmasına yol açtı. Özellikle Arap devletlerinin İsrail’e karşı etkili bir direniş gösterememesi, sömürge düzenine karşı mücadelede devletlerin yetersiz olduğu algısını pekiştirdi, devlet dışı aktörlerin yükselişine ve toplum temelli hareketlerin doğmasına zemin hazırladı. Bu bağlamda İslamcılık, 20. yüzyılın ikinci yarısında “yeni kurtuluş ideolojisi” olarak ön plana çıktı. İslamcılık, ulusal sınırları aşan bir söylemle, yalnızca Filistin meselesini değil, genel olarak İslam dünyasındaki sömürgecilik ve emperyalizme karşı mücadeleyi merkezine aldı. İslamcılığın yükselişinde üç önemli olay belirleyici oldu; İran İslam Devrimi (1979): İran’da Şah rejiminin devrilmesi ve İmam Humeyni liderliğindeki İslamcı bir hükümetin kurulması, İslam dünyasında büyük yankı uyandırdı. Bu devrim, İslamcılığın modern bir devrimci hareket olabileceğini göstererek, Müslüman toplumlar için güçlü bir model haline geldi. Afganistan Cihadı (1980’ler): Sovyetler Birliği’nin Afganistan’ı işgaline karşı başlatılan direniş, İslam dünyasında cihad kavramının küresel bir motivasyon kaynağına dönüşmesine neden oldu. Afganistan’daki direniş, hem

yerel hem de uluslararası düzeyde Müslüman savaşçılar için küresel bir dayanışma ve mücadele alanı yarattı. Filistin'de Hamas'ın Yükselişi: 1987 yılında kurulan Hamas, Filistin'de İsrail'e karşı direnişi İslami bir çerçeveye oturtturarak, seküler ve ulusalcı Filistin direniş örgütlerinden farklılaştı. Hamas'ın ortaya çıkışı, İslamcılığın Filistin meselesinde alternatif bir çözüm önerisi sunmasına zemin hazırladı. Bu gelişmelerin ışığında, İslamcılık, toplumlar nezdinde anti-emperyalist bir söylemle etkili oldu ve geniş bir kitle desteği kazandı. Geleneksel ulus-devlet merkezli ideolojiler yerine, İslam'ın evrensel değerlerini savunan ve siyasi, ekonomik, toplumsal adalet arayışına vurgu yapan bir hareket olarak çekim merkezi haline geldi. Bu süreç, İslam dünyasında ideolojik bir yeniden yapılanmanın önemli kilometre taşlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Müslüman Toplumlarda “Seçilmiş Travmalar” ve Geleceğe Etkileri

İslam dünyası, sosyopolitik yapısını derinden etkileyen ve toplumsal hafızaya “seçilmiş travma” olarak kaydedilen Osmanlı düzeninin çöküşü ve İsrail'in kuruluşu gibi travmalara ilaveten 2000'li yılların başlarında yeni bir travmayla karşı karşıya kaldı. İslam dünyasının yaşadığı son “seçilmiş travma” 2010 yılında başlayan Arap Baharı sürecinde politik değişim taleplerinde yaşanan başarısızlıkla ortaya çıktı ve 2023 yılında İsrail'in başlattığı geniş çaplı yıkıcı saldırıların etkisiyle derinleşti. Arap Baharı, bölge halklarının politik değişim taleplerini dile getirdiği, baskıcı rejimlerin devrildiği ve İslamcı hareketlerin öncülük ettiği bir süreç olarak başladı. Ancak 2013'te Mısır'da Muhammed Mursi'ye karşı gerçekleşen askeri darbeye başlayan, Libya, Suriye ve Yemen'de iç savaşlarla devam eden süreçte politik değişim taleplerinin gerçekleşmemiş olması İslamcı yapıların başarısızlığı olarak kabul edildi. Son olarak, 7 Ekim 2023'te Filistin merkezli başlayan ve İsrail'in Lübnan, Yemen, Suriye ve Irak'a yayılan yıkıcı saldırıları, Gazze'deki insanlık trajedisini daha da derinleştirdi. Gazze'deki soykırıma varan saldırılar, on binlerce masum sivilin hayatını kaybetmesine, yüz binlercesinin yerinden edilmesine ve büyük bir insani kriz yaşanmasına neden oldu. Sosyal medyada geniş yankı bulan bu trajedi, Müslüman toplumlarda derin bir utanç ve öfkeye yol açarken, bölge devletlerinin ve İslamcı hareketlerin İsrail'in soykırımını durdurmadaki etkisizliği, Filistin meselesinde ciddi bir güven aşınmasına neden oldu. Bu yazı kaleme alındığında Suriye'de Beşşar Esed rejimi yeni devrilmişti. On üç yıllık iç savaş sonrasında Baas rejiminin devrilmesi son derece olumlu bir gelişme olsa da Suriye'nin içinde bulunduğu istikrarsızlık ve bölge güvenlik mimarisinin son on yılda yaşadığı köklü dönüşümler “Suriye Devrimi”nin geleceği üzerinde önemli belirsizliklere yol açıyor.

Seçilmiş Travmaların İslam Dünyasının Geleceğine Olası Etkileri

7 Ekim sonrası yaşanan gelişmelerin, Müslüman toplumlarda üç temel yönelimi şekillendirmesi beklenebilir;

1. Ümmetçilikten Ulusçu ve Mikro Milliyetçi Yönelimlere Geçiş

Arap Baharı sonrası tüm bölgede ortaya çıkan politik istikrarsızlığın ve İsrail saldırıları sonrası yaşanan çaresizliğin ümmetçi yaklaşımların etkinliğini kaybetmesine, daha dar ulusal veya mikro milliyetçi anlayışların güçlenmesine sebep olması beklenebilir. Filistin meselesine karşı İslam dünyası siyasi elitleri arasında artan duyarsızlık ve bu duyarsızlığın Müslüman toplumlar tarafından paylaşılması, bölge halklarının bütün İslam dünyasını ilgilendiren sorunlar yerine yerel meselelere odaklandığının ilk işaretleri olarak okunmalıdır. Siyasi elitler arasında da bu tutumun yaygınlaşması, Müslüman toplumların evrensel İslami dayanışmadan uzaklaşarak ulusal çıkarlar ekseninde hareket etmesini hızlandırmakta.

2. Güçlü ve Karizmatik Lider Figürlerinin Yükselişi

Arap Baharı sürecinde bölge genelinde ortaya çıkan siyasi istikrarsızlığın yol açtığı ağır insani ve ekonomik maliyetler, Müslüman toplumlarda, dünyanın geri kalanıyla da uyumlu olarak, güçlü liderlere olan talebi artırıyor. Recep Tayyip Erdoğan, Muhammed bin Selman (MbS) gibi liderlerin ulusal sınırlar içinde kalkınma programları ve istikrar sağlayıcı politikaları, bu figürlerin popüleritesini artırıyor. Her iki liderin de Arap Baharı sürecindeki istikrarsızlıklardan ülkelerini koruması, hatta Türkiye ve Suudi Arabistan'ın bu süreçte güçlenerek çıkan iki ülke olması, liderlerin kişisel özelliklerinden çok liderlik kurumuna duyulan güveni artırıcı bir etkiye yol açmışa benziyor. Gelecekte de güçlü devlet adamlarının, siyasi istikrar ve güven arayışının teminatı olarak görülmesi ve bu liderlerin ulusal projeler ekseninde öne çıkması muhtemeldir.

3. Seküler Eğilimlerin Güçlenmesi

Bölge genelinde sekülerizm, özellikle ekonomik kalkınma ve modernleşme projelerine odaklanan liderler aracılığıyla son dönemde daha fazla destek buluyor. Suudi Arabistan'ın MbS liderliğinde “İlmli İslam” politikaları ve Türkiye'nin benzer şekilde ekonomik kalkınma ve ulusal güvenliği öncelikli bir politika olarak benimsemesi, bu eğilimin güçlenmesine zemin hızlandıracaktır. İslamcı hareketlerin politik dönüşüm alanında beklenen başarıyı yakalayamamasıyla ortaya çıkan güven bunalımı, seküler ideolojilerin yeniden popülerlik kazanmasına katkı sağlayabilir. yerel hem de uluslararası düzeyde Müslüman savaşçılar için küresel bir dayanışma ve mücadele alanı yarattı. Filistin'de Hamas'ın Yükselişi: 1987 yılında kurulan Hamas, Filistin'de İsrail'e karşı direnişi İslami bir çerçeveye oturtturarak, seküler ve ulusalcı Filistin direniş örgütlerinden farklılaştı. Hamas'ın ortaya çıkışı, İslamcılığın Filistin meselesinde alternatif bir çözüm önerisi sunmasına zemin hazırladı. Bu gelişmelerin ışığında, İslamcılık, toplumlar nezdinde anti-emperyalist bir söylemle etkili oldu ve geniş bir kitle desteği kazandı. Geleneksel ulus-devlet merkezli ideolojiler yerine, İslam'ın evrensel değerlerini savunan ve siyasi, ekonomik, toplumsal adalet arayışına vurgu

yapan bir hareket olarak çekim merkezi haline geldi. Bu süreç, İslam dünyasında ideolojik bir yeniden yapılanmanın önemli kilometre taşlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Müslüman Toplumlarda “Seçilmiş Travmalar” ve Geleceğe Etkileri

İslam dünyası, sosyopolitik yapısını derinden etkileyen ve toplumsal hafızaya “seçilmiş travma” olarak kaydedilen Osmanlı düzeninin çöküşü ve İsrail’in kuruluşu gibi travmalara ilaveten 2000’li yılların başlarında yeni bir travmayla karşı karşıya kaldı. İslam dünyasının yaşadığı son “seçilmiş travma” 2010 yılında başlayan Arap Baharı sürecinde politik değişim taleplerinde yaşanan başarısızlıkla ortaya çıktı ve 2023 yılında İsrail’in başlattığı geniş çaplı yıkıcı saldırıların etkisiyle derinleşti. Arap Baharı, bölge halklarının politik değişim taleplerini dile getirdiği, baskıcı rejimlerin devrildiği ve İslamcı hareketlerin öncülük ettiği bir süreç olarak başladı. Ancak 2013’te Mısır’da Muhammed Mursi’ye karşı gerçekleşen askeri darbeye başlayan, Libya, Suriye ve Yemen’de iç savaşlarla devam eden süreçte politik değişim taleplerinin gerçekleşmemesi İslamcı yapıların başarısızlığı olarak kabul edildi. Son olarak, 7 Ekim 2023’te Filistin merkezli başlayan ve İsrail’in Lübnan, Yemen, Suriye ve Irak’a yayılan yıkıcı saldırıları, Gazze’deki insanlık trajedisini daha da derinleştirdi. Gazze’deki soykırıma varan saldırılar, on binlerce masum sivilin hayatını kaybetmesine, yüz binlercesinin yerinden edilmesine ve büyük bir insani kriz yaşanmasına neden oldu. Sosyal medyada geniş yankı bulan bu trajedi, Müslüman toplumlarda derin bir utanç ve öfkeye yol açarken, bölge devletlerinin ve İslamcı hareketlerin İsrail’in soykırımını durdurmadaki etkisizliği, Filistin meselesinde ciddi bir güven aşınmasına neden oldu. Bu yazı kaleme alındığında Suriye’de Beşşar Esed rejimi yeni devrilmişti. On üç yıllık iç savaş sonrasında Baas rejiminin devrilmesi son derece olumlu bir gelişme olsa da Suriye’nin içinde bulunduğu istikrarsızlık ve bölge güvenlik mimarisinin son on yılda yaşadığı köklü dönüşümler “Suriye Devrimi”nin geleceği üzerinde önemli belirsizliklere yol açıyor.

Seçilmiş Travmaların İslam Dünyasının Geleceğine Olası Etkileri

7 Ekim sonrası yaşanan gelişmelerin, Müslüman toplumlarda üç temel yönelimi şekillendirmesi beklenebilir;

1. Ümmetçilikten Ulusçu ve Mikro Milliyetçi Yönelimlere Geçiş

Arap Baharı sonrası tüm bölgede ortaya çıkan politik istikrarsızlığın ve İsrail saldırıları sonrası yaşanan çaresizliğin ümmetçi yaklaşımların etkinliğini kaybetmesine, daha dar ulusal veya mikro milliyetçi anlayışların güçlenmesine sebep olması beklenebilir. Filistin meselesine karşı İslam dünyası siyasi elitleri arasında artan duyarsızlık ve bu duyarsızlığın Müslüman toplumlar tarafından paylaşılması, bölge halklarının bütün İslam dünyasını ilgilendiren sorunlar yerine yerel meselelere odaklandığının ilk işaretleri olarak

okunmalıdır. Siyasi elitler arasında da bu tutumun yaygınlaşması, Müslüman toplumların evrensel İslami dayanışmadan uzaklaşarak ulusal çıkarlar ekseninde hareket etmesini hızlandırmakta.

2. Güçlü ve Karizmatik Lider Figürlerinin Yükselişi

Arap Baharı sürecinde bölge genelinde ortaya çıkan siyasi istikrarsızlığın yol açtığı ağır insani ve ekonomik maliyetler, Müslüman toplumlarda, dünyanın geri kalanıyla da uyumlu olarak, güçlü liderlere olan talebi artırıyor. Recep Tayyip Erdoğan, Muhammed bin Selman (MbS) gibi liderlerin ulusal sınırlar içinde kalkınma programları ve istikrar sağlayıcı politikaları, bu figürlerin popüleritesini artırıyor. Her iki liderin de Arap Baharı sürecindeki istikrarsızlıklardan ülkelerini koruması, hatta Türkiye ve Suudi Arabistan’ın bu süreçte güçlenerek çıkan iki ülke olması, liderlerin kişisel özelliklerinden çok liderlik kurumuna duyulan güveni artırıcı bir etkiye yol açmışa benziyor. Gelecekte de güçlü devlet adamlarının, siyasi istikrar ve güven arayışının teminatı olarak görülmesi ve bu liderlerin ulusal projeler ekseninde öne çıkması muhtemeldir.

3. Seküler Eğilimlerin Güçlenmesi

Bölge genelinde sekülerizm, özellikle ekonomik kalkınma ve modernleşme projelerine odaklanan liderler aracılığıyla son dönemde daha fazla destek buluyor. Suudi Arabistan’ın MbS liderliğinde “İlmli İslam” politikaları ve Türkiye’nin benzer şekilde ekonomik kalkınma ve ulusal güvenliği öncelikli bir politika olarak benimsemesi, bu eğilimin güçlenmesine zemin hızlandıracaktır. İslamcı hareketlerin politik dönüşüm alanında beklenen başarıyı yakalayamamasıyla ortaya çıkan güven bunalımı, seküler ideolojilerin yeniden popülerlik kazanmasına katkı sağlayabilir.

Sonuç: İslam Dünyasında Yeni Bir Dönem

İslam dünyasında son yüz yılda yaşanan travmalar, her dönemde farklı kurtuluş ideolojilerinin ortaya çıkmasına neden oldu. Osmanlı sonrası dönemde anti-empyralist ve ulusçu ideolojiler yükselirken, İsrail’in kuruluşu ve Arap-İsrail savaşları, seküler ve milliyetçi ideolojilerin cazibesini yitirmesine ve İslamcı yaklaşımların öne çıkmasına yol açtı. Ancak 2010’da Arap Baharı ile başlayan ve 2023’te İsrail’in tüm Orta Doğu’ya yayılan yıkıcı saldırılarıyla derinleşen süreç, İslamcılığın da ciddi bir sorgulama sürecine girmesine neden olacaktır. Bu yeni dönemde, ümmetçilikten uzaklaşan ve ulusal önceliklere yönelen toplumlar, güçlü lider figürlerinin ve seküler eğilimlerin etkisiyle şekillenebilir. Bu eğilimlerin bölge istikrarına ve İslam dünyasının geleceğine nasıl yansıtacağı, önümüzdeki yılların en önemli sorusu olacaktır.

HTŞ ve Dönüşümü: Genel Bir Bakış

LEVENT KEMAL

www.kritikbakis.com

Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ), Suriye iç savaşının başlangıcından bu yana, özellikle İdlib'deki Kurtuluş Hükümeti döneminde önemli bir evrim geçirdi. Cihat yanlısı genelde selefi akıma hâkim küresel cihat anlayışına sahip bir özden gelen HTŞ, zamanla askeri bir gücün ötesine geçerek İdlib 'teki isyancı yönetim deneyimi ile bir yönetici aktör haline geldi.

Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ), Suriye iç savaşının başlangıcından bu yana, özellikle İdlib'deki Kurtuluş Hükümeti döneminde önemli bir evrim geçirdi. Cihat yanlısı genelde selefi akıma hâkim küresel cihat anlayışına sahip bir özden gelen HTŞ, zamanla askeri bir gücün ötesine geçerek İdlib 'teki isyancı yönetim deneyimi ile bir yönetici aktör haline geldi. Bu dönüşüm, yalnızca askeri stratejilerle değil, aynı zamanda sivil yönetim, azınlıklarla ilişki, iç muhalefetle mücadele ve dış ilişkiler gibi unsurları da kapsayacak şekilde gerçekleşti. HTŞ, İdlib bölgesinde kurduğu Kurtuluş Hükümeti ile kamusal alan oluşturmaya çalıştı ve bunda kısmen başarılı oldu. Genel bir yasa bağlayıcılığında çok HTŞ'nin ideolojik formasyonuna yakın bir genel geçer kabullenilmiş hukuk üzerinde inşa edilen bu kamusal alanın gerçekleştirilmesi sırasında HTŞ rejim ve Türkiye destekli Suriye Geçici Hükümeti alanlarından daha ilerde bir belediye ve güvenlik hizmeti sunarak savaş sahalarında geniş kitlelerin birincil ihtiyaçlarına cevap vermeyi başardı. HTŞ'nin yönetim modeli, sivil yönetim ile askeri denetimin bir karışımını karakterize etmektedir. İdlib'te İslam hukukunu sivil hukuki ilkelerle entegre eden bir karma mahkeme sistemi kurmuş olsa da resmi bir anayasaya veya seçilmiş bir yasama organına sahip değildi. Yönetim, HTŞ'nin temel hizmetler ve altyapı üzerinde kontrolü sürdürdüğü kararname ile yürütülmekteydi. Örgütsel dönüşüme rağmen HTŞ, önemli zorluklarla da karşı karşıya kaldı. Ekonomik koşullar, siyasi baskılar ve daha fazla hesap verebilirlik talepleri nedeniyle İdlib'in çeşitli yerleşimlerinde geniş çaplı protestolar yaşandı. Göstericiler, siyasi tutukluların serbest bırakılmasını ve yaşam standartlarının iyileştirilmesini talep ediyordu. Bu durum diğer muhalif alanlar ve Esed rejimi bölgesindeki temel taleplere nazaran daha ileri bir talep noktasına işaret ediyordu. Daha geniş şekilde ele alınacak olan HTŞ'ye bağlı Kurtuluş Hükümeti'ni ve isyancı yönetimin nasıl bir odağa dönüştüğünü anlamak için örgütün değişim sürecini ve çok katmanlı şekilde toplumla arasındaki ilişkiyi nasıl yeniden düzenlediğini görmek gerekiyor.

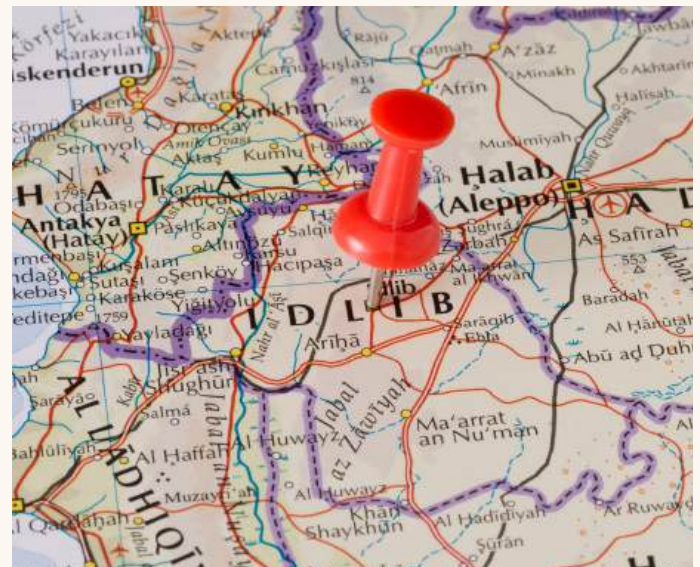
HTŞ ve Yönetim Dönüşümü

HTŞ, ilk yıllarında El Kaide ile bağlantılı bir grup olarak, radikal bir ideolojiye dayanan faaliyetlerde bulunmuştu. Ancak 2016 yılında bu ideolojiden uzaklaşmaya başlamış ve İdlib'deki gücünü konsolide etmeye yönelik adımlar atmıştır. Bu evrim, Suriye Kurtuluş Hükümeti'nin (SKH) kurulmasıyla somutlaşmıştır. SKH, bölgedeki temel yönetim organı olarak, sağlık, eğitim ve altyapı gibi hayati hizmetlerin sağlanmasını üstlenmiş, aynı zamanda HTŞ'nin uluslararası alanda daha ılımlı bir imaj yaratmasına olanak tanımıştır. HTŞ'nin yönetim anlayışı, askeri denetimle sivil yönetimi birleştiren bir yapıya sahiptir. Grup, İslam hukukunu (şeriat) ve sivil hukuk ilkelerini harmanlayan bir mahkeme sistemi kurmuştur. Ancak, bu yönetim modelinin resmi bir anayasası veya halk tarafından seçilmiş bir yasama organı bulunmamaktadır. Bunun yerine, HTŞ'nin yöneticileri kararları alıyor ve altyapıyı kontrol ediyordu. Bu 2016 yılına kadar olan HTŞ öncülü örgütsel mekanizma ve örgütün

üzerine kurulduğu emirlik iddiasından ciddi bir kopuşu, ideolojik olarak da örgütün yönetici zihin yapısının değişimine işaret eden çok temel bir gelişmeydi. Gerek Nusra Cephesi (NC) gerek Şam'ın Fethi Cephesi (ŞFC) süreçlerinde olsun HTŞ öncülü örgüt yapısı ve yöneticileri Suriye'deki amaçları ile ilgili El Kaide tilmizli olarak bir emirlik, asli ve yer yer sert yorumlara dayalı bir şeriat sistemine atıf yaparken 2016 yılından sonra başlayan ve ardından SKH'nin kurulması ve gelişmesi sürecinde HTŞ daha pratik süreçlere odaklandı. NC ve ŞFC süreçlerinde otokratik bir militarist yapıya dayalı hedef betimlemeleri yapan örgüt yöneticileri pratik süreçlerde sivil taleplerin can yakıcı gerçekliği ile yüzleştikçe hem asker hem yönetici olamayacaklarını fark ettiler. HTŞ'nin en üst düzey kadrolarından biri bu durumu şöyle açıklıyor:

“Yol yapıp, su borusu döşeyip, polis hizmeti sunup, okul dikip boyayıp ribata (nöbete) gidemezsiniz. Birinden biri eksik kalıyordu. Belediye hizmetini, eğitimi, alt yapıyı birileri yapmak zorundaydı. İnsanlara ekmek, ev, okul, elektrik, su vermediğiniz zaman 'biz sizin için cihat ediyoruz' demenin beklediğimiz karşılığı vermediğini anladık. Bunu sivil ve yapabilecek kişilere devrettik.”

Eğitim, sağlık, güvenlik gibi temel alanlarda sivil adımlar atmasına rağmen HTŞ'nin İdlib 'teki yönetimi askeri ve sivil yönetim arasındaki sınıflandırmayı tam anlamı ile gerçekleştirilemedi. Ancak iki kısım - asker ve sivil - entegrasyonu büyük oranda başardı. Bu model, toplumu kısmi bir şekilde yönetime katmasına rağmen, HTŞ karar alma süreçlerinde ciddi merkezîyetçi yapısını korudu. Bu bir savaş örgütü için kaçınılmazdı. Ancak bu duruma rağmen HTŞ askeri formasyonunu ve sivil yönetim anlayışını değiştirmeye devam etti. Askeri formasyonunu yenilemek için hava gücünü Ukrayna savaşından örnek alarak insansız hava araçları üzerine kurdu. Karadaki gücünü tugaylar ve tümenler olarak düzenli bir orduya yakın olacak şekilde İdlib'teki Askeri Akademi'de verilen derslerle kurmay ve tanzim olarak değiştirdi. Lojistik ve muharip birimler ayrı ekipler olarak kuruldu. Teknolojik gelişmelerle askeri iletişim farklılaştırıldı ve geliştirildi. Bu askeri değişime HTŞ'nin sivil alandaki bakış açısındaki değişim eşlik etti. Bunun en bariz örnekleri ise yönettikleri bölgelerde azınlıklarla olan ilişkileri üzerinden gerçekleşti.

Azınlıklarla İlişkiler

HTŞ'nin azınlıklara yönelik yaklaşımı, grubun cihatçı geçmişi ile güncel yöneticilik stratejileri arasındaki değişimi yansıtmaktadır. Geçmişte, HTŞ'nin selefi olan Nusra Cephesi, Hristiyanlar ve Dürziler gibi dini azınlıkları hedef almış, zorla din değiştirme ve şiddet uygulama gibi yöntemlere başvurmuştu. Ancak son yıllarda HTŞ, lider Ebu Muhammed el-Culani'nin yönetimiyle, bu azınlıklara yönelik daha ılımlı bir yaklaşım benimsemeye başladı. İdlib'te canları yanan Dürziler ile iletişime geçildi. Gasp edilen evleri yenilenerek geri verildi ve resmi olarak özür dilendi. Dürziler Qalb Lawzah köyüne geri dönmeye başladı ve son iki yıldır bu köydeki Dürzi nüfusu eski sayıya yaklaşmak üzere. HTŞ'nin dönüşüm döneminde Hristiyanlar ve Dürziler için güvenlik garantileri verildi. Dürzilerde olduğu gibi daha önceki olaylarda sahiplerinden alınan mülkler geri verildi. HTŞ üst düzey yöneticisinin aktardığına göre 100'den fazla ev ve büyük miktarlarda araziler sahiplerine tazminatları ile geri verildi. Bu konuda en yakın örneklerden biri de Cisir eş-Şuğur'a bağlı Yakubiye kasabasındaki Hristiyanlar 2022 yılında yeniden ayinlerini düzenlemeye başladılar. Bu gelişme HTŞ'nin öncülü olan Nusra Cephesi ve Şam'ın Fethi Cephesi'nden ciddi derecede farklılaştığını gösteren bir duruma işaret ediyordu. Bu aynı zamanda HTŞ'nin askeri yapısının alanını belirlediği ve sivil bir yönetim anlayışı ile toplumla iletişime geçmeye çalıştığını da en kesin kanıttı. HTŞ zamanla gerçekten değişiyordu. Dürziler ve Hristiyanların yanı sıra selefi köklerine rağmen HTŞ'nin kurduğu SKH yönettiği bölgelerde benzerlerinin tersine kadınlara da haklar sağlıyordu. Hemşirelik, öğretmenlik, kreş yöneticiliği gibi alanlarda kadınların etkin varlığı devam ederken kız çocuklarının eğitimi konusunda İdlib'te SKH kaynaklı hiçbir sorun yaşanmadı. Tüm bu gelişmelere rağmen HTŞ, son yıllarda İdlib bölgesinde iç zorluklarla karşı karşıya kaldı. Özellikle geçmişte atfedilen referanslara dayalı gösterilerde halk ekonomik sıkıntılar, siyasi baskılar nedeniyle geniş çaplı protestolar düzenledi. Bu protestolar, HTŞ'nin daha demokratik bir yönetim anlayışına yönelmesi gerektiğini ortaya koyuyordu.

Bu doğrultuda talebi okuyan HTŞ yönetimi SKH bünyesinde halkla ilişkiler stratejileri geliştirerek bir Şikâyet Komitesi kurdu. Ardından şiddet içermeyen suçlar ve siyasi tutuklular için genel af ilan etti.

Dış İlişkiler ve Uluslararası İmaj

HTŞ tüm bu süreci içerdeki yönetim yapılanması ve değişim için olduğu kadar dış ilişkiler alanında da işletmeyi başardı. HTŞ, Esad rejimine karşı bir aktör olarak kabul gören ve 2018'de Türkiye'nin garantör devlet olarak girdiği bölgede Türkiye ile ilişkilerini geliştiren başarılı bir isyancı grup imajı da kurdu. Bu durum HTŞ'nin, uluslararası alanda 'terörist' olarak nitelendirilmesiyle çelişse de HTŞ içerde yaptıkları ve dışarıya verdiği mesajla değişimini göstermek ve kendisini terörist olarak etiketleyen metot ve yaklaşımdan uzaklaştığını gösterme stratejisi ile örtüşüyordu.

Böylece HTŞ, bölgedeki azınlıklara, kadınlara yönelik açılımlar yaparak alt yapı ve üst yapıda iyileştirmeler gerçekleştirerek ve sivillerin taleplerini dikkate aldığını gösteren fiillerde bulunarak kendisini daha ılımlı bir güç olarak konumlandırmayı başardı.

Sonuç

Heyet Tahrir el-Şam'ın İdlib'deki yönetim evrimi ve Şam'ı ele geçirdikten sonraki açıklama ve yaklaşımları çatışma bölgelerinde isyancı grupların devlet kurma çabalarının zorluklarını ve karmaşıklıklarını net şekilde ortaya koymaktadır. HTŞ, geçmişteki cihatyanlısı kimliğinden uzaklaşmasa da daha fazla devletleşme ve sivil yönetim kurma yönünde önemli adımlar atmış ve bunu yeni hükümet içinde pratik şekilde göstermeye niyetli olduğunu açık şekilde beyan etmiştir. Öyle ki bu yazı kaleme alındığı sıralarda HTŞ yetkilileri kendi aralarında Hristiyanların Noel bayramını resmi tatil ilan edip etmemeyi konuşmaktaydı.

Bu dönüşüm pek çok mikro alanda gerçekleşmiş olsa da Suriye'de 13 yıl süren savaşın bazı tedirginlikleri HTŞ'nin tutumu konusunda bazı güvensizliklere neden olmaktadır. Ancak Şam'da ilan edilen Yeni Suriye Geçiş Hükümeti'nin İdlib'teki HTŞ pratiğini daha kapsayıcı ve olumlu yönde geliştireceği şimdiden görülmektedir. Yani ortada olan tahiye değil bir gerçektir.

Afrika'nın Ölümcül Borç Döngüsünden Çıkış Yolu

YAZAR: HİPPOLYTE FOFACK

ÇEVİRMEN: ALİ KARAKUŞ

George Orwell, Stalinizm allegorisi olarak yazdığı meşhur Hayvan Çiftliği adlı eserinde şöyle demektedir: “Bütün hayvanlar eşittir, ama bazı hayvanlar diğerlerinden daha eşittir.” Ancak Orwell’in bu veciz sözü, Afrika’daki devlet borçları krizine de kolaylıkla uygulanabilir. Düşük gelirli Afrika ülkeleri, küresel kamu borcunun en küçük payına sahip olmalarına rağmen, borç temerrüdü içinde ya da bu borç temerrüdüne düşme riskine en açık ülkelerdir. Bu paradoks, fayda üretmeyen bir uluslararası finans sistemini yansıtmaktadır. Derinleşmiş ulusal para cinsi tahvil piyasalarına sahip olan gelişmiş ekonomilerin aksine, Afrika ülkeleri nerdeyse bir kural haline gelmiş bir şekilde fahiş derecede yüksek faiz oranlarına tabidir ve genellikle uluslararası yatırımcılardan hiç bir Afrika ülkesi kendi ulusal para birimi cinsinden borç alamaz ve borç yatırımcısının bu tutumu, devlet borcu piyasalarının “asıl günahı”dır. Bunun yerine, Afrika

ülkelerinin dış borçlarının %80’inden fazlası dolar veya euro cinsindedir ve bu da sistemik açıdan önemli olan bir kaç merkez bankasının para politikası değişikliklerine karşı kırılganlıklarını arttırmakta ve borç yüklerini ağırlaştırarak bir “ölümcül borç döngüsüne” neden olmaktadır. Eğer Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu’nun yıllık Bahar Toplantılarında bir araya gelen politika yapıcılar, küresel finans sistemindeki eşitsizlikleri ele alan reformları sıkı bir şekilde takip edip gerçekleştirmelerini mümkün kılmazlarsa, birkaç ayrıcalıklı ülke diğerlerinden daha eşit olmaya devam edecektir. Öngörülen reformlar doğrultusunda harekete geçilmezse bu durum; makroekonomik istikrar, borç sürdürülebilirliği, küresel büyüme ve gelir yakınsaması üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilir ve Dünya Bankası’nın “aşırı yoksulluğu sona erdirmeye ve yaşanabilir bir gezegende paylaşılan refahı artırma” şeklindeki yeni misyonunu ilan ettiği bir dönemde kurumsal kredibilitesini zayıflatabilir.

Artan finansal istikrarsızlık, tedarik zinciri kırılganlıkları ve enflasyonist baskılar sonucunda, birçok Afrika ülkesi ölümcül borç döngüsünden kurtulmak ve makroekonomik istikrarı teşvik etmek için, hükümet sübvansiyonlarının kaldırılması ve yaygın yoksulluk ile Büyük Buhran seviyelerindeki işsizliğe rağmen agresif faiz artırımları gibi zorlu oldukları kadar halka zorluk yaşatan politikaları halihazırda benimsemiş durumdadırlar. Örneğin, işsizlik oranının şu anda %30 civarında seyrettiği Nijerya'da, Merkez Bankası kısa süre önce ulusal para birimi Naira'yı güçlendirmek ve Naira'nın Dolar karşısında keskin değer kaybından kaynaklanan döviz kuru geçişkenliğinin körüklediği enflasyonu kontrol altına almak için ana borç verme faiz oranını 400 baz puan artırarak %22,75'e yükseltti. Borç servisi maliyetlerini artıran bu döviz kuru değer kaybı, yatırımcıların ABD Merkez Bankası'nın faiz artırımları sonrası görece daha yüksek getirilerin peşine düşmesinden kaynaklanan sermaye çıkışlarıyla daha da kötüleşmiştir. Afrika ülkelerinin yatırım notunun düşük olması, ölümcül borç döngüsünü yönetmenin zorluklarını daha da artırdı. Çoğu Afrika ülkesi, korona salgınının zirvede olduğu dönemde büyük ölçekli konjonktürel not düşüşleri yaşadı, bu durum, uçurum etkisi göz önüne alındığında küresel finansa erişimlerini daha da kısıtladı. Bu da yeniden finansman risklerini ve temerrüd olasılığını artırdı. Borçlanabilen az sayıdaki Afrika ülkesi ise önemli ölçüde daha yüksek maliyetlerle karşı karşıya kalmıştır. 2022-23 yıllarındaki tahvil getirileri analizi, Afrika ülkelerinin borçlanma oranlarının (%11,6 ortalama) Asya ve Okyanusya'daki ülkelerin oranlarının (%6,5) neredeyse iki katı, ABD'deki oranların (%3,1) neredeyse dört katı ve Almanya'daki oranların (%1,5) sekiz katı olduğunu göstermektedir. Bu büyümeyi kısıtlayan ve temerrüt odaklı borçlanma oranları, yatırım getirileri için gerçekçi olmayan beklentiler yaratmaktadır. Bu rakamlar göz önüne alındığında, Afrika'nın on yıllardır finansal baskıya maruz kalması şaşırtıcı değildir. Afrika'nın en son ölümcül borç döngüsü, genişleyen mali ve cari işlemler açıklarına ve artan dış yükümlülüklerle yol açan 2014-15 yıllarındaki süper emtia döngüsünün sona ermesiyle başlamıştır. COVID-19 pandemisine yanıt olarak uygulanan acil devlet yardım önlemleri bu eğilimi hızlandırmış ve borç seviyelerini yeni zirvelere taşımıştır. 2019'dan 2020'ye kamu borcu GSYİH'nın, sürdürülebilirlik için bir eşik olarak kabul edilen %60'ı aşan Afrika ülkelerinin sayısı 18'den 27'ye keskin bir şekilde artmış ve kıtadaki kamu borcu (hem iç hem de dış borç toplamı) 2022'de 1,8 trilyon dolara ulaşarak 2010'dan bu yana %183 artmıştır. Ancak bu rakam, gelişmiş ekonomilerle kıyaslandığında hala önemsiz kalmaktadır. Fransa ve İtalya gibi gelişmiş ekonomiler her biri 3 trilyon dolardan fazla borca sahipken, Avrupa Birliği'nin toplam kamu borcu 2023 Eylül ayı itibarıyla 14,6 trilyon dolar seviyesindedir ve ABD'nin borcu ise 34 trilyon dolara ulaşmıştır. Afrika'nın borç-GSYİH oranı, 2022 sonunda %62,5 seviyesindeydi ve bu oran, küresel ortalamanın (%92,4) oldukça altında ve ABD'nin (%121,4)

ve Japonya'nın (%261,3) oldukça gerisindedir. Ayrıca, Afrika'nın gelir oranına göre borç ödeme kapasitesini değerlendirmek için önemli bir ölçü olan faiz ödemeleri, 2010'ların başından bu yana ikiye katlanmış ve büyük ölçüde temerrüt odaklı faiz oranları nedeniyle gelişmiş ekonomilerdeki oranların yaklaşık dört katına çıkmıştır. Borç servisi, bir çok hükümetin bütçesindeki en büyük kaleme haline gelmiş ve faiz ödemelerinin bu yıl (2024) Nijerya gelirinin neredeyse %40'ını tüketeceği öngörülmektedir. Kamu harcamalarının bileşimindeki bu değişiklikler, hükümetlerin kritik sosyal ve çevresel sorunları ele almasını ve büyümeyi teşvik eden kamu yatırımlarını genişletmesini engelleyen bir mali alan daralmasına neden olmuştur. Çünkü kıta, büyük kalkınma ihtiyaçlarına sahip olmasının yanı sıra yaygın yoksulluk ve işsizlik, tırmanan iklim krizleri, çatışma ve güvensizlik gibi sorunlarla başa çıkmaya çalıştığından bu durum özellikle zarar verici olmaktadır. Dahası, bölge uzun süredir kronik bir altyapı açığından muzdaripti; bu durum, artan küresel dalgalanmalara karşı sürdürülebilirliği mümkün kılacak yapısal dönüşümü engelledi ve hükümetlerin büyüme kaynaklarını çeşitlendirerek borç ile ihracat arasındaki dengesizliği azaltmak için özel sermayeyi toplama kapasitesini daralttı. Etiyopya - borçlarını ödeyemeyen son Afrika ülkesi - uluslararası finansal yapıya yerleşmiş büyük eşitsizliklerin, Afrika hükümetlerini ve ticari işletmelerini nasıl cezalandırıcı borçlanma maliyetlerine maruz bıraktığını görmek için çok iyi bir örnektir. Etiyopya, pandemi sonrası dönemde en düşük borç-GSYİH oranlarından birine (%33,8) sahip ülke olmasına rağmen, aşırı yüksek faiz oranlarının ve keskin para birimi değer kaybının birleşimi, dış borç yükünü dramatik bir şekilde artırmıştır. Afrika'nın küresel kamu borcundaki payı son derece küçük olmasına rağmen, kıtanın artan borç krizinin altında yatan asıl nedene işaret etmektedir: uygun maliyetli finansmana erişim eksikliği. Afrika ülkelerine büyüme ve kalkınma hedeflerine ulaşmaları için mali alan sağlamak, küresel finansal sistemin düzeltilmesini gerektiriyor. Bu zorunluluk acil olsa da yeni bir fikir de değildir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, COVID-19 pandemisinin zirvesinde Afrika ekonomileri için "daha adil finansman kuralları" oluşturulması çağrısında bulunmuş ve son dönemde düzenlenen zirveler ve girişimler dolayımında, çok taraflı kalkınma bankalarının finansman kapasitelerini artırması gerektiği sürekli vurgulana gelmektedir. Ancak büyük soru hâlâ ortada duruyor: Tüm ülkeler eşit midir, yoksa bazı ülkeler diğerlerinden daha mı eşittir? Dünya Bankası'nın yeni misyonunu yerine getirip getiremeyeceği büyük ölçüde bu soruya verilecek cevaba bağlı olacaktır.

Dipnot:

2020 yılından bu yana Project Syndicate için yazar Hippolyte Fofack: Afrika İhracat-İthalat Bankası'nın eski baş ekonomisti ve araştırma direktörüdür. Columbia Üniversitesi Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı üyesi, Harvard Üniversitesi Afrika Çalışmaları Merkezi'nde araştırma görevlisi ve Afrika Bilimler Akademisi üyesidir.

Yasadışı Göç Krizi: Afrika'nın Unutulan Trajedisi

YAZAR: EZRA NNKO

KAYNAK: MODERNDIPLOMACY.EU/

“Göç krizini ancak kökten, göç edilen ülkelerde çözebiliriz.”

– Libya Başbakanı Abdul Hamid Dibeybe, 2024 Trablus Trans-Akdeniz Göç Forumu'nda.

Ocak 2020 ile Mayıs 2024 arasında, Akdeniz'i geçmeye çalışırken pek çok insanın öldüğü veya kaybolduğu bildirilmiştir. Aynı dönemde, Sahra Çölü'nü geçerek Akdeniz'e ulaşmaya çalışırken de birçok kişi hayatını kaybetmiştir. Bu toplam ölüm sayısı, 2024 yılında küresel terörizmle bağlantılı ölümlerle hemen hemen aynı seviyededir.

Neden Yasadışı Göç?

“Uzun zamandır, insanların bu yolculuklara hiç başlamamalarını sağlamanın, bu sorunla başa çıkmanın en iyi yollarından biri olduğuna inanıyorum.” – İngiltere Başbakanı Sir Keir Starmer.

Yasadışı göçmenlerin çoğunluğu, Libya, Güney Sudan, Nijer, Çad, Somali, Sudan, Etiyopya, Eritre, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti gibi çatışma ve güvensizlikle ilişkili ülkelerden gelmektedir.

WWW.KRITIKBAKIS.COM

Ayrıca, Körfez ülkelerinden gelen bazı göçmenler Yemen'den Cibuti'ye, oradan da Libya sınırına kadar uzanan Doğu rotasını kullanmaktadır. Bu insanlar, Avrupa'da daha iyi bir ekonomik ve sosyal güvenlik umuduyla her şeyi riske atmaktadır.

Bazı göçmenler ise Afrika'dan daha iyi bir yaşam arayışıyla ayrılmaya çalışmaktadır. Onlar için Avrupa, yoksulluktan kurtulmanın tek yoludur. Bu göçmenler, mutlaka çatışmalardan etkilenen ülkelere değil, iş olanaklarının sınırlı olduğu Nijerya, Gana, Senegal, Tunus ve Cezayir gibi ülkelere gelmektedir.

Bir diğer, daha az dile getirilen faktör ise “Yakın-Libya Faktörü”dür. Libya'ya yakın olan ülkelerde yaşayan insanlar, Libya'nın Avrupa'ya açılan kapı olarak görülmesi nedeniyle bu yakınlıktan etkilenmektedir. Bu durum özellikle Mısır, Nijer ve Çad'da daha yaygındır.

Sırada Ne Var?

Afrika, durumun ciddiyetini yeniden düşünmeli ve harekete geçmelidir. Denizi geçmeye çalışırken hayatını kaybedenlerin büyük bir kısmı, Afrika'nın geleceğini inşa etmesi beklenen genç nüfustur. Afrika'nın 2063 Gündemi, kıtayı küresel bir ekonomik güç merkezi haline getirmeyi amaçlamaktadır. Ancak bu yasadışı göç trajedisi çözülmezse, Afrika'nın bu hedefleri bir hayale dönüşecektir. Afrika, yasadışı göçü tetikleyen temel nedenleri çözmeye, kendi iç dinamiklerinden başlamalıdır.

Libya Krizini Çözmek

Afrika'nın çözüm üretmesi gereken kilit alanlardan biri, Libya'nın istikrara kavuşturulmasıdır. Parçalanmış, kırılmalı ve istikrarsız bir Libya, bu krizi sürekli olarak körüklemektedir. Afrika, Trablus merkezli Birleşmiş Milletler destekli Ulusal Mutabakat Hükümeti ile General Khalifa Haftar liderliğindeki Libya Ulusal Ordusu'nun kontrolündeki Doğu kanadı arasındaki çatışmayı çözmek için kalıcı bir yol bulmalıdır. Şu anda Afrika, yalnızca dışarıdan izlemektedir. Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Türkiye, Mısır, Suudi Arabistan ve Bahreyn gibi ülkeler Libya'da nüfuz kazanmak için çabalarını artırırken, Afrika geri planda kalmaktadır. Ancak istikrarsız bir Libya'nın, bu ülkelerden çok daha fazla şekilde komşu Afrika ülkelerini etkilediği açıktır. Afrika Birliği ve kıtadaki hükümetler, Libya'nın istikrarını sağlamayı bir öncelik haline getirmelidir. Küresel Organize Suç Endeksi raporuna göre, Libya, insan kaçakçılığı konusunda dünyada en üst sıralarda yer almakta ve bu durum, Libya'nın yasadışı göç krizini çözme konusunda kurumsal olarak ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir.

Kapsayıcı Ekonomiye Teşvik Etmek

Afrika nüfusunun büyük bir kısmı aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır. Dünyanın en yoksul 28 ülkesinden 23'ü Afrika'da yer almakta ve bu yoksulluk özellikle gençler arasında yasadışı göçü tetikleyen ana faktörlerden biri haline gelmiştir. Bu duruma "ekonomik osmoz" denmektedir. Afrika'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nın 2024 yılında yüzde 3, 2025-2026 yıllarında ise yüzde 4 oranında büyümesi beklenmektedir. Ancak bu yıllık büyüme oranları, Afrika'nın hızla artan nüfusu ile birleştiğinde, yoksulluğun nasıl sona erdirileceği konusunda net bir çözüm sunmamaktadır. Kıta nüfusunun 2050 yılına kadar önemli ölçüde artacağı, her yıl milyonlarca gencin iş gücüne katılacağı, ancak yaratılan işlerin bu talebi karşılamaktan çok uzak olacağı öngörülmektedir. Örneğin, Nijerya Göç Hizmetleri, son iki yıl içinde 3.6 milyondan fazla insanın ekonomik zorluklar nedeniyle yurtdışına çıkış yaptığını rapor etmiştir. Afrika hükümetleri, özellikle gençlerin çoğunluğunu istihdam eden modern tarım, ticaret, sanayi ve altyapı gibi kilit sektörlerle yatırım yaparak kapsayıcı ekonomiye teşvik etmelidir. Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Alanı (AfCFTA), ekonomik büyümeyi artırmak, iş fırsatlarını geliştirmek ve kıtada sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için en önemli araçlardan biridir ve tam olarak uygulanmalıdır.

Güvensizlik

Afrika'da demokrasinin adil ve eşit bir şekilde uygulanmaması, hukukun üstünlüğünün eksikliği, eşitsizlik ve yoksulluk, kıtadaki çatışmaların temel nedenleri arasındadır. Libya, Nijerya, Sudan ve Etiyopya gibi ülkeler, çatışma ve güvensizlikle bağlantılı olarak yasadışı göçmen sayısına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Bu ülkelerin bazıları on yıllardır çatışma içinde olup, insanlar güvende hissetmedikleri için ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmaktadır. Bu kişilerden bazıları mülteci olurken, diğerleri yasadışı göçmen haline gelmektedir. Uluslararası Göç Örgütü'ne göre, bu göçmenler cinsel istismar, işkence, gasp, şiddet, zorla çalıştırma, sağlık hizmetlerine erişim kısıtlaması ve gıda ile suya erişim eksikliği gibi birçok tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadır. Afrika, iç çatışmalarını çözmeli ve gıda sürdürülebilirliği ile erişilebilirliğini sağlamalıdır. Gıda krizini ele almak için dönüştürücü ve bilimsel bir yaklaşım gereklidir. Şu anda Afrika'da büyük bir nüfus gıda kriziyle mücadele etmekte ve kıta, dünya genelinde açlık çeken insanların önemli bir kısmını temsil etmektedir. Afrika, 2003 yılında kabul edilen Maputo Deklarasyonu'nun tam anlamıyla uygulanmasını sağlamalıdır. Bu deklarasyon, ülkelerin tarım ve kırsal kalkınmaya bütçelerinin belirli bir kısmını ayırarak, tarımsal verimliliği artırmayı ve gıda güvenliğini iyileştirmeyi taahhüt etmektedir.

Sisi yönetimindeki Mısır: 2025'te devam edecek mi?

YAZAR: HOSSAM EL-HAMALAWY

KAYNAK: MIDDLEEASTEYE.NET/

Bu yıl sona ererken, en kalabalık Arap ülkesi, yavaş yavaş çürüyen bir siyasi düzene sahip, iç meşruiyetten yoksun ve yalnızca Batı'dan ve Mısır rejiminin çöküşünün yansımalarından korkan Arap Körfez ülkelerinden gelen sürekli nakit para ile hayatta tutulan hareketsiz bir dev olarak kalmayı sürdürüyor. Devlet muhalifleri toplarken ve ekonomik reformlardan kaçarken, önümüzdeki yıl bir rota düzeltilmesi için çok umut yok.

2024 yılı, artık 70 yaşında olan Abdülfettah el Sisi'nin, sonucu baştan belli olan bir seçim sirkinin ardından 2030 yılına kadar cumhurbaşkanlığı süresini uzatmasıyla başladı. Tek ciddi rakibi olan eski parlamenter Ahmed Tantavi hızla hapse atıldı. Mısır'ın gizli polisi İç Güvenlik, yıl boyunca hem çevrimiçi hem de çevrimdışı muhalefetin her türünü ve tonunu hedef almaya devam etti ve vatandaşları, hak avukatları tarafından "rotasyon" süreci olarak adlandırılan, uydurma davalardan oluşan sonsuz bir labirentte hapsetti. Cezaevi koşulları acımasızlığını sürdürüyor, tutuklular işkence ve kötü muameleyi protesto etmek için defalarca açlık grevi yaptı. İçişleri Bakanlığı'na bağlı cezaevlerinde, İç Güvenlik şubelerinde ve polis karakollarında bu yıl 50'den fazla tutuklu hayatını kaybetti. Ana akım

medyada cumhurbaşkanına ya da rejim yetkililerine yönelik eleştiri neredeyse hiç yok. Medya kuruluşlarının çoğu resmi olarak Genel İstihbarat Servisi tarafından kurulan bir şirkete ait ve onun tarafından yönetiliyor. Bir avuç online bağımsız haber sitesi sıkı koşullar altında faaliyet göstermekte, sansürlenmekte, medya lisansları reddedilmekte ve sürekli tacize maruz kalmaktadır. Mısır Gazeteciler Sendikası'na göre bu yazının yazıldığı sırada en az 24 gazeteci ve medya çalışanı cezaevindeydi. Ekim 2023'te Gazze savaşının patlak vermesiyle nadir görülen ani bir canlanma yaşayan sokak aktivizmi, sokakların sessiz kalmasını sağlayan güvenlik güçleri tarafından hızla bastırıldı. Bir yılın sonunda 100'den fazla kişi Filistin halkıyla barışçıl dayanışma eylemlerine katıldıkları için hapishanelerde tutulmaya devam ediyor.

Suriye yol gösteriyor mu?

Örgütlü sokak muhalefeti kuşatma altında kalmaya devam ederken, siyasi olarak bağlantısız vatandaşların devlet güçleriyle karşı karşıya geldikleri spontane toplumsal protestolar giderek daha sık görülmeye başlandı. Özellikle ücretler ve çalışma koşulları ile ilgili endüstriyel eylemlerin yanı sıra barınma, tahliyeler ve yol güvenliği ile ilgili protestolar oldu. 2013 darbesinden bu yana rejim, askerleştirilmiş kentsel yeniden yapılandırmanın bir parçası olarak Mısır'ın modern tarihindeki en büyük yıkım kampanyalarından birini başlattı. Mimar Omnia Khalil, 2013'ten bu yana sadece Giza ve Kahire sakinlerinin yaklaşık yüzde 10'unun yerinden edildiğini tahmin ediyor. Bu saldırı, Jemima, Port Said, Warraq ve başka yerlerde olduğu gibi ordu ve polis çatışmalarına dönüşen tahliyelere karşı uzun süredir devam eden mücadeleleri tetikledi. Bu protestolar izlenmeye değer çünkü önümüzdeki yıl muhtemelen artacaklar. Bu ayın başlarında Mısırlılar Beşar Esad'ın acımasız hanedan diktatörlüğünün yıkılışını sevinç içinde izlediler. Bunun Sisi'nin acımasız diktatörlüğü altında yaşayan milyonlarca insan için nasıl bir sonuç doğuracağını zaman gösterecek. Mısır muhalefetinin yok edilmesi ve en ufak bir muhalefet işaretine ya da jestine karşı neredeyse her gün uygulanan devlet terörüyle birlikte 2011'deki domino etkisinin tekrarlanması -en azından kısa vadede- pek olası görünmüyor. Ancak Mısır'da Suriye'deki gelişmeleri izleyen ve tıpkı Suriyeli isyancıların yaptığı gibi Sisi'yi devirmenin tek yolunun silahlı bir ayaklanma olup olmadığını düşünenler de var. İsyancıların zaferinin Mısır'da ve başka yerlerde siyasal İslam'ı güçlendireceğini söylemeye gerek yok. Sisi Suriye'deki gelişmelerden de tedirgin. Esad'ın devrilmesinden yaklaşık bir hafta sonra, Suriye ve Gazze'deki bölgesel savaşların etkilerini görüşmek üzere yeni idari başkentteki savunma bakanlığının stratejik komuta merkezinde ordu komutanları, üst düzey polis yetkilileri, CBS şefi, başbakan ve diğer bazı üst düzey hükümet yetkilileriyle bir araya geldi. Aynı gün gazetecilere yaptığı açıklamada halkı birlik olmaya ve Mısır devletini korumaya çağırırdı. "Allah'a şükürler olsun ki yapmadığım iki şey var," dedi. "Ne ellerimi kimsenin kanına buladım ne de kimsenin parasını aldım."

Askeri işler

Uluslararası bağışçıların - ve zaman zaman önde gelen Mısırlı işadamlarının - ordunun sivil ekonomiden çekilmesi için rejime yaptıkları baskılara rağmen, ordu kontrolünü genişletmeye devam ediyor. Serbest piyasa güçlerini kendi lehine manipüle ediyor ve nüfuzunu yerel ve küresel sermaye ile ortaklıklarda kendini dayatmak için kullanıyor. 2024 yılında Sisi, askeri şirketleri özelleştirme ya da etkilerini azaltma çağrılarını savuşturmaya devam etti. Aksine, onlara daha fazla tekel ve pastadan daha büyük bir pay verildi. Bu ayın başlarında Başbakan Mostafa Madbouly, orduya bağlı birkaç şirketi Mısır Borsası'nda listeleme planlarını açıkladı. Ancak bu tür açıklamalar ilk kez yapılmıyor. Sisi Kasım 2022'de iki askeri firmanın - bir petrol şirketi

ve bir şişe su üreticisi - borsaya kote edileceğini duyurmuştu. Birkaç ay sonra Madbouly 10 ordu şirketinin daha borsaya açılacağını duyurdu. Bugüne kadar tek bir askeri şirket bile özelleştirilmedi. Rejimin bunca yıldır bu firmaları satmayı ertelemesinin iyi bir nedeni var. Bu noktada Sisi'nin sadık seçmen kitlesi subaylarla sınırlı. Büyük sermaye kesimleri de dahil olmak üzere Mısır'daki tüm sosyal sınıflar arasındaki popülaritesi dibe vurmuş durumda. Böylesine çalkantılı bir dönemde üst düzey yetkilileri kızdırmak ya da ekonomik ayrıcalıklarına dokunmak ölümcül olabilir. Peki, rejim nihayet ordu şirketlerini özelleştirmeye mi girişiyor?

Şeytan her zaman ayrıntıda gizlidir.

Madbouly'nin açıklamalarına göre şirketlerin bir kısmı doğrudan "stratejik bir yatırımcıya" satılacak, ancak bu yatırımcıların kimliği veya satılacak hisselerin yüzdesi konusunda herhangi bir ayrıntı verilmedi. Ayrıca, şirketler tamamen özelleştirilmeyecek, ancak bir yüzdesi borsada satışa sunulacak. Yine yüzde kaç olacağı belli değil. 2025'te izlenmesi gereken bazı olası senaryolar arasında hisse senetlerinin ordu için paravan görevi gören sivil yatırımcılara ya da ordunun kısmen veya tamamen sahip olduğu şirketlere satılması yer alıyor. Örneğin, ordunun Ulusal Hizmet Projeleri Organizasyonu (NSPO) Taqa Arabia'da yüzde 20 hisseye sahip ve bu şirket listeye alınacak dört şirketten biri olan Wataniya için potansiyel bir teklif sahibi olarak görülüyor. Sisi bir eliyle ordudan bir şey alırsa, diğer eliyle bunu telafi edecektir. Bu, diğer sektörlerde daha fazla imtiyaz, tahsis edilen araziler vb. anlamına gelebilir. Örneğin, Silo Foods'un özelleştirilmesi planlanırken, Mısır Hava Kuvvetleri şu anda fiilen tarımsal üretim sektörünü yönetiyor ve yakın zamanda tahıl ithalatında tekel haline geldi.

Hegemonya krizi

2023 yazında Sisi, hükümetin ekonomik faaliyetleri için vergi muafiyetlerini sona erdiren bir yasa imzaladı. Ancak yeni yasa "ulusal güvenlik" ile ilgili ekonomik faaliyetler için bir istisna içerdiğinden, ordunun ticari girişimleri için vergi muafiyetleri yürürlükte kaldı. Önümüzdeki yıl da rejimin askeri-ekonomik kompleksi reforme etme çağrılarında kaçmaya devam etmesi muhtemel. Muhtemelen askeri firmaları borsada dalgalandırmak, ancak bunları ordu için paravan olan başka şirketler ve iş adamları aracılığıyla satın almak veya askeri şirketlerin bir sektördeki ayrıcalıklarını kısıtlamak, ancak başka bir sektörde telafi etmek gibi manevralara başvuracaktır. Bu arada, bu ay kaçakçılık suçundan milis ve devlet destekli iş adamı olan İbrahim el-Organi'nin bir siyasi parti kurmayı planladığına dair haberler ortaya çıktı. Henüz resmi bir açıklama yapılmadı. Ancak proje ilerlerse, önerilen parti 2025'teki parlamento ve senato seçimlerine katılacak. ("Eğer" diye vurguluyorum, çünkü Organi bunu kamuoyu önünde teyit etmedi ve proje nihayetinde iptal edilebilir). Ancak bu tür planların neden ortaya atıldığını sormalıyız. Bu ille de Organi'nin kişisel hırslarından kaynaklanmıyor. Kendisi devlet için çalışan bir ajan ve rejimin onu işe

yaramaz ya da zararlı görmesi halinde herhangi bir noktada kolayca değiştirilebilir. Bu daha ziyade rejimin hegemonya krizinden kaynaklanıyor. Sisi, seleflerinden farklı olarak sadece zor kullanarak yönetiyor ve rejimin ve devletin dayanıklılığı için hayati önem taşıyan belli bir düzeyde rıza üreten sivil toplumun ve siyasi kurumların içini boşaltmış durumda.

Siyasi çöl

Sisi'nin eski Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in Ulusal Demokratik Partisi gibi bir şeye ihtiyacı var. Ancak şu ana kadar, Sisi'ye desteği artırmak için halka açık etkinlikleri sadece geri tepen ve rejim karşıtı protestolara dönüşen sefil Ulusun Geleceği Partisi de dahil olmak üzere, bunu yapmayı başaramadı. Profesyonel sendikalarda oylara hile karıştırma girişimleri ya başarısız oluyor ya da tam bir haydutluğa dönüşerek rejimin yönetmek için çabalamak zorunda kaldığı skandallara neden oluyor. Organi'nin önerdiği siyasi parti haberi, siyaset sahnesi tamamen çölleşmiş bir ülkede "siyaset üretmeye" yönelik son girişimdir. Dış borca olan bağımlılık, Kahire'nin bölgesel nüfuzunun ve

yumuşak gücünün azalmasının yanı sıra Mısır'da sınıfsal uçurumların artmasına ve sosyal çürümeye yol açtı. Önceki rejimler döneminde aktif bir bölgesel hegemon olan Sisi'nin Mısır'ı artık dış kredilere, hibelere ve Mısır'ı "başarısız olmak için çok büyük" olarak gören ve Orta Doğu'da daha fazla istikrarsızlık riskini almak istemeyen bölgesel ve uluslararası bağışçıların sürekli kurtarma yardımlarına bağımlı. Sonuç olarak Sisi, Mısır'ın geleneksel etki alanlarındaki olayların gidişatına yön veremedi. Bunun yerine ya diplomatik yenilgiler yaşadı ya da Mısır'ı ordusunun gözetiminde doğu sınırında devam eden soykırıma utanmazca suç ortaklığı yapar duruma getirdi. Önümüzdeki yıl Mısır, Gazze'nin dış dünyaya tek çıkışı olan Refah sınır kapısını kontrol etmesini sağlayan coğrafi yakınlığı nedeniyle İsrail-Filistin çatışmasıyla ilgili olmaya devam edecek. İsrail'i sınırı boyunca uzanan Philadelphi Koridoru'ndan çekilmeye zorlayamayan Kahire, ABD'deki Trump yönetimine kendi değerini kanıtlamak için zayıf tarafa - Filistinlilere- taviz ve uzlaşma baskısı yapmaya devam edecektir.

Mısır'ın kendi Sednaya hapishanesi var mı?

YAZAR: MAHMOUD HASSAN

KAYNAK: [HTTPS://WWW.MIDDLEEASTMONITOR.COM](https://www.middleeastmonitor.com)

Suriye'deki korkunç Sednaya Hapishanesi, Mısır'daki hapishanelerin gerçekliğini, demir parmaklıklar ardında unutulmuş dosyaları ve mevcut Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah El-Sisi'nin yönetimi sırasında işkence ve zorla kaybetme mağdurlarının akıbetini gündeme taşıdı.

Suriye'deki korkunç Sednaya Hapishanesi, Mısır'daki hapishanelerin gerçekliğini, demir parmaklıklar ardında unutulmuş dosyaları ve mevcut Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah El-Sisi'nin yönetimi sırasında işkence ve zorla kaybetme mağdurlarının akıbetini gündeme taşıdı. 2013 Temmuz darbesinden bu yana El-Sisi'nin siyasi muhaliflerinin, aralarında çocukların, kadınların, hastaların ve yaşlıların da bulunduğu şekilde gözaltında tutulmaya devam edilmesi, binlerce Mısırlı aileyi Sednaya trajedisinin bir tekrarından korkar hale getirdi. Bu tutuklamalar, insan hakları örgütlerinin uluslararası adalet ve dürüstlük standartlarından yoksun olduğunu söylediği yargılamaların ardından geliyor.

“Biz Suriye gibi olmak istemiyoruz,” diyen bir Mısır insan hakları girişimi, tutukluların ailelerini saran korkuları dile getirirken şu soruları da gündeme taşıyor: Mısır'da yer altı hapishaneleri var mı? Zorla kaybedilen mağdurlar nerede? Kaç kişi işkence gördü ya da tıbbi ihmalle karşı karşıya kaldı? Mısır neden hapishanelerini uluslararası denetimlere açmıyor? Mısır'ın kendi Sednaya Hapishanesi mi var? Mısır hapishaneleri insan hakları açısından uluslararası standartlara uygun mu?

Yaşayanların mezarlıkları

Londra merkezli insan hakları örgütü Human Rights Egypt, “Mısır’ın Sednaya’sı... yaşayanların mezarlıkları” başlığı altında, ülkenin kötü şöhretli hapisanelerinin haritasını çıkardı. Haritada Badr, Al-Abadiya, Al-Azouli, Burj Al-Arab, Abu Zaabal, Wadi Al-Natrun, Assiut Hapishanesi ve Yeni Vadi hapishaneleri yer alıyordu. Örgüt, Kahire yetkililerine siyasi tutukluları serbest bırakma ve bu hapishanelerde rejim muhaliflerine karşı işlenen ihlallere son verme çağrısında bulundu. Mısır genelinde 78 ana hapishane bulunuyor; bunlara ek olarak, eski adıyla Devlet Güvenliği (iç istihbarat ajansı) olarak bilinen Ulusal Güvenlik Ajansı’na ait yüzlerce gözaltı merkezi ve gizli hücre mevcut. Bu hücreler, karakollarda ya da ajansın Mısır’ın vilayetlerindeki merkezlerinde yer alabiliyor. Bir görgü tanığı, Nil Deltası’ndaki Şarkiye Vilayeti’nde bir yer altı hapishane hücresi inşaatında çalıştığını, ancak kimliğinin ifşa olmasından korktuğu için daha fazla ayrıntı vermediğini ifade etti. Arap İnsan Hakları Bilgi Ağı (ANHRI), 2021 yılında Mısır’daki siyasi tutuklu sayısını yaklaşık 65.000 olarak tahmin etti. Mısır İnsan Hakları Cephesi’ne göre, siyasi tutuklular en çok şu ihlallere maruz kalıyor: disiplin hücrelerinde tek kişilik tecrit, cop ve sopalarla dövülerek yapılan “hoş geldin” ritüeli (tashreefa), su ve elektrik kesintileri, yiyecek, ilaç, ziyaret ve egzersizden mahrum bırakılma, gece uykuyu önlemek için parlak ışıkların kullanımı, 24 saat gözetim altında tutulma, uzak hapishanelere sevk edilme ve davaların “geri dönüştürülmesi” (ön duruşma gözaltı süresi dolmasına rağmen gözaltının devam ettirilmesi). Amnesty International’a göre, ihlaller, avukat Şaaban Muhammed’in geçen yıl Ulusal Güvenlik Ajansı’na bağlı bir tesiste altı hafta boyunca zorla kaybedilmesinde olduğu gibi, asma ve elektrik şoklarına kadar varabiliyor. Yaşlı ve hasta bireyler de cezaevlerinde tutulmaya devam ediyor. Bunlar arasında Müslüman Kardeşler’in Yüksek Rehberi Muhammed Bedii (81 yaşında); yardımcısı Raşad El-Bayumi (89); eski cumhurbaşkanı aday Abdülmüneim Ebu’l Futuh (73); diplomat Muhammed Rifa’a El-Tahtavi (75); Halk Meclisi’nin eski başkanı Muhammed Saad El-Katatni (72); tanınmış imam Hazem Ebu İsmail (63); insan hakları aktivisti Hoda Abdel Moneim (64) ve ekonomist Abdel Khaleq Farouk (67) yer alıyor. Mısırlılar, zorla kaybetme mağdurlarının sayısının Eylül 2023 ile Ağustos 2024 arasında 1.720’ye yükseldiğinden şikâyet ediyor. 2013’ten bu yana zorla kaybedilenlerin toplam sayısı ise 18.439 olarak kaydedilmiş durumda; bunlardan 65’i Londra merkezli El-Shehab İnsan Hakları Merkezi verilerine göre yargısız infazla öldürüldü. Zorla kaybetme mağdurlarına ek olarak, Cenevre merkezli Adalet Komitesi, Ocak 2020 ile Haziran 2024 arasında Mısır hapishanelerinde 296 ölüm vakasını belgeledi ve bu verileri BM Evrensel Periyodik İnceleme (UPR) Komitesine sundu. İçişleri Bakanlığı’nın açıklamalarına göre, gözaltındakiler veya mahkûmlar genellikle kalp krizi ya da ani tansiyon düşüşü sonucu hayatlarını kaybediyor. Bakanlık, Müslüman Kardeşler’i

(otoriteler tarafından “terör örgütü” olarak sınıflandırılan) bu konuda yalan haber yaymakla suçluyor.

Propaganda turları

Kahire yetkilileri, bu ay Mısır Temsilciler Meclisi ve Senatosu üyelerinin yanı sıra BM ve Afrika İnsan Hakları Komisyonu temsilcilerinden oluşan bir heyet için, Kahire’nin kuzeydoğusundaki Badr Islah ve Rehabilitasyon Merkezleri Kompleksi’nde tutuklulara sağlanan tıbbi ve eğitim hizmetlerini incelemek üzere bir tur düzenledi.

İnsan hakları örgütleri, bu ziyaretlerin ciddiyetine şüpheyle yaklaşıyor, çünkü ziyaretçilere 11 yıldan uzun süredir siyasi gerekçelerle tutuklu olan muhalefet liderleriyle görüşme izni verilmiyor. Bu liderlere yöneltilen suçlamalar arasında “terörist bir gruba katılmak, ulusal güvenliği tehlikeye atmak, kamu düzenini bozmak, yalan haber yaymak ve sosyal medyayı kötüye kullanmak” gibi ithamlar bulunuyor.

Geçen yıl, insan hakları kaynakları, Badr 3 Hapishanesi’nde koşulların kötülüğü, ziyaret yasağı ve dışarıdan yemek alma izni verilmemesi nedeniyle düzinelerce mahkûmun intihar girişiminde bulunduğunu bildirdi. Bu durum, bazı mahkûm ailelerinin hükümetin Ulusal İnsan Hakları Konseyi’ne sunduğu bir şikâyet konusu oldu.

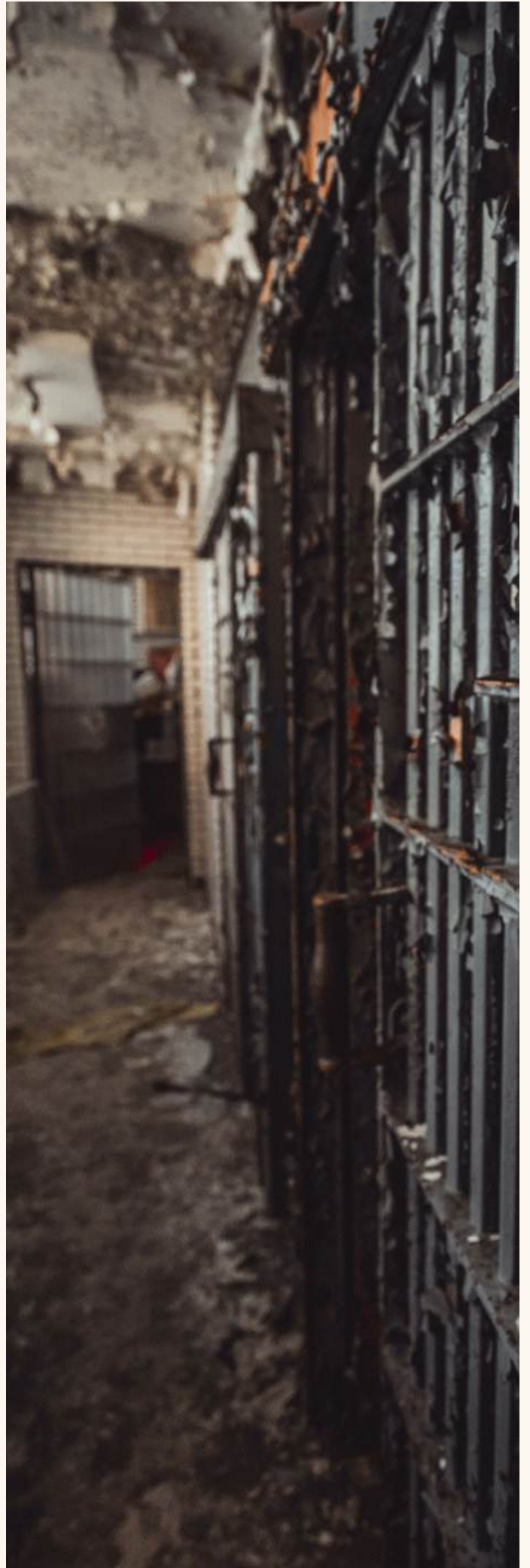
Bu yılın başlarında, on insan hakları örgütü, Badr Islah ve Rehabilitasyon Merkezi’ndeki koşulların hızla kötüleşmesinden duydukları derin endişeyi dile getirdi. Bu örgütler, devam eden ihlallerin, kompleksin ülkedeki hapishane koşullarını iyileştirme örneği olduğu yönündeki Mısır hükümetinin iddialarını bir kez daha yalanladığını vurguladı.

Sivil toplum kuruluşları, hapishane yetkililerinin tam bir cezasızlıkla hareket ettiğini ve yüzlerce mahkûmun sağlığını ve yaşamını tehlikeye atan uygulamalara devam ettiğini belirtti. Bu açıklamaya imza atan kuruluşlar şunlardır: Orta Doğu Demokrasi Merkezi (MEDC); HuMena İnsan Hakları ve Sivil Katılım Merkezi; Hukuk ve Demokrasi Destek Vakfı (LDSF); Mısır İnsan Hakları Cephesi, El-Nadim Şiddet ve İşkenceye Karşı Merkezi; Mısır’daki Mülteciler Platformu (RPE); Mısır İnsan Hakları Forumu (EHRF); Sina İnsan Hakları Vakfı; Kahire İnsan Hakları Çalışmaları Enstitüsü (CIHRS); ve Mısır Kişisel Haklar Girişimi.

Barişçıl protestolar

Siyaset araştırmacısı Amr El-Masry, Arap Baharı'nın bölgede birçok zalim liderin hapishanesini dağıttığını ve sosyal medyanın bunlardan bazılarını gözler önüne serdiğini belirtti. "Arap dünyasında Sednaya'nın eşdeğerini bulamayabilirsiniz, ancak dikkatli olmak gerekiyor," dedi. Eylül 2021'de El-Sisi, Wadi El-Natrun'da, Mısır'da açılması planlanan yedi veya sekiz yeni hapishaneden en büyüğünün açılışını duyurdu. Bu hapishanelerin amacı, tutuklulara "geçim kaynakları, tıbbi ve insani bakım sağlamak ve tutukluları insanca bir şekilde muamele etmek" olarak tanımlandı. Hapishane sektörü için kullanılan terim "toplum koruma sektörü" olarak değiştirilirken, "mahkûmlar" ise artık "tutuklular" olarak anılmaya başlandı. Bu durum, yeni hapishanelerin açılışıyla devletin kutlama yapması nedeniyle yaygın alay konusu oldu. Birkaç gün önce, İngiltere'nin Manchester kentinde yaşayan Mısırlı muhalifler, El-Sisi'nin hapishanelerine dikkat çekmek için bir protesto düzenledi ve Mısır Cumhurbaşkanı görevden alınmış Suriyeli muadiliyle karşılaştırdı. Protestocular, El-Sisi'nin Mısır'ı büyük bir hapishaneye dönüştürdüğünü iddia etti. Sloganlarında "Sisi, Beşar... daima özgür insanları hapse atıyor" ifadeleri yer aldı. Göstericiler, uluslararası insan hakları örgütlerinin Mısır hapishanelerini denetlemesine izin verilmesini ve siyasi muhaliflere karşı işkence ve ihlallerden sorumlu olanların hesap vermesini talep etti. İnsan hakları aktivisti Haysem Ghoneim, zorla kaybedilenlere ait bilgileri belgelemek için Facebook'ta bir kampanya başlattı ve ailelerden "kaybolan tutuklunun güncel bir fotoğrafını, tam adını, doğum tarihini, zorla kaybedilme tarihini, tutuklanma veya kaybolma yerini, bilinen son konumunu ve diğere yararlı bilgileri" paylaşmalarını istedi. Aileler bu çağrıya katılarak genç bireylerin ağırlıkta olduğu yakınlarının fotoğraflarını ve kaybolma hikâyelerini paylaştı. Eski parlamenter Mustafa El-Neccar'ın akıbeti, 2018'de kaybolmasından bu yana ailesi tarafından hâlâ bilinmiyor. Aynı durum, Ağustos 2013'te Rabaa ve Nahda protesto oturma eylemleri büyük bir şiddetle dağıtıldığında tutuklanan aktivistler ve siyasi muhalifler için de geçerli. Bu kişilerin tamamı, şimdi hayatta olmayan eski Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin destekçileriydi. Anonim kalmak isteyen bir insan hakları kaynağı, Mısır hapishanelerinin insan hakları ve uluslararası denetimlere tabi tutulması gerektiğini vurguladı. Ayrıca, bağımsız insan hakları örgütlerinin Ulusal Güvenlik Ajansı merkezlerini incelemesine izin verilmesi, ön duruşma tutuklularına ilişkin sorunların çözülmesi, zorla kaybetme mağdurlarının akıbetinin açıklanması ve tüm siyasi mahkûmların derhal serbest bırakılması çağrısında bulundu.

Mısır sokaklarındaki insanlar, Sednaya trajedisinin bir tekrarından korkmaya devam ediyor. Bu korkular oldukça ciddi ve Kahire rejiminin hem itibarını düzeltmek hem de Beşar Esad'ın kaderinden kaçınmak için güven verici ve olumlu adımlar atması gerekiyor.

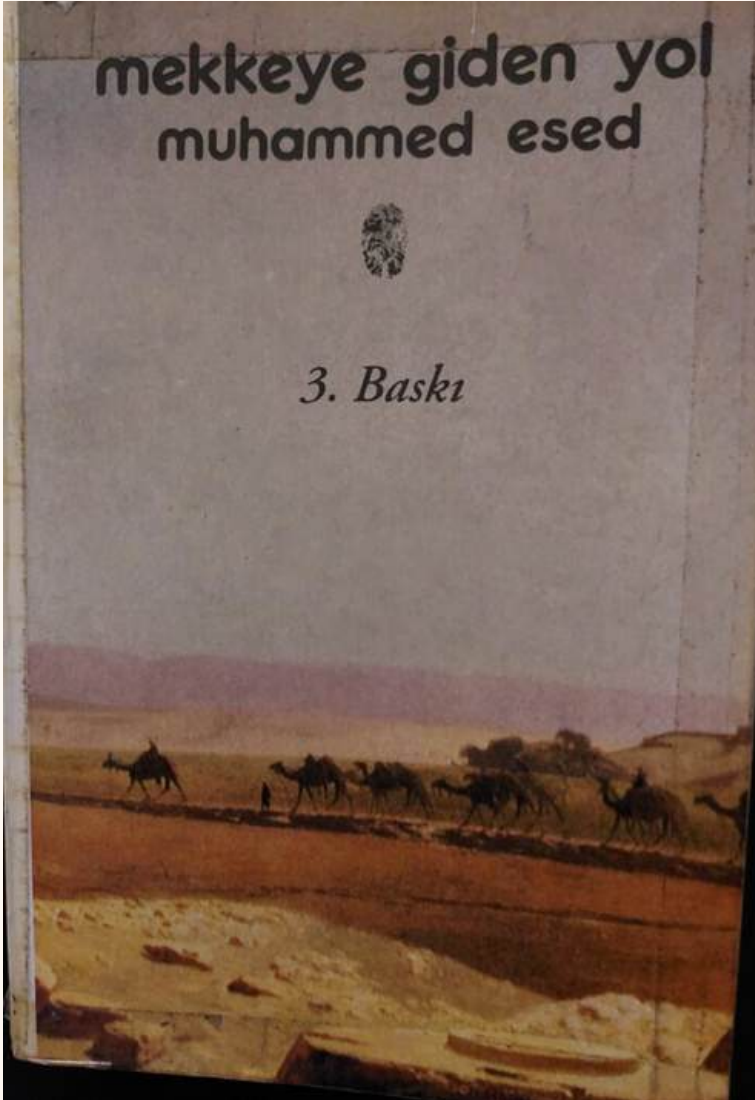
Mekkeye Giden Yol Ve Muhammed Esed

İSMAİL KÜÇÜKKILINÇ

www.kritikbakis.com

“Esed, Müslümanların perişanlığına rağmen İslamî ilkelerin ihtişam ve hayat verici hususiyeti üzerinden İslam'a ısınmıştır. Mesela İslam'daki temizlik ve banyo olgusu, bir de "komşusu açken tok yatan bizden değildir" hadisi onu çarpmıştır.”

Bu kitapla tanışma tarihim 1992'dir. Bir arkadaşım TRT DİNLE üzerinden kitabı dinliyordu, ben de 30 sene sonra bu usulle kitabı tekrar okumak istedim ama bu usul bana göre değil. Birkaç bölüm sonra ses ve gözle kitabı bitirmeye karar verdim.

Avusturyalı Yahudi bir ailenin oğlu olan Leopelde Weiss'in hidayet hikayesi Hollywood yapımı 12 bölümlük bir diziyi hak ediyor. Zannımca en ilginç ve mücadeleci bir hidayet hikayesi Esed'inki.

Esed'in mücadele ettiği şey, Kur'an'ın Allah'ın vahyi mi yoksa Hicazlı Muhammed isimli birinin kendi sözleri mi olduğudur. Esed ateşli bir İslam müdafii olduğu anlarda bile bu meseleyi halledemediği için kelime-i şehadet getirmemiş ne zaman kalbi itminan bulmuş o zaman iman etmiştir.

Esed'in Kur'an'ın Allah'ın vahyi olduğuna iman edişini izah ederken entelektüel gayreti hayli dikkat çekicidir. Nazi kampında ölen ailesi İslam oluşuna sıcak bakmamıştır. Anlaşılan Esed'in kendisinden 15 yaş büyük ve Hicaz'da vefat eden eşi de kendisi gibi iman etmiştir.

Esed, Hicaz ve bahusus Mekke merkezli bir hidayet hikayesine sahiptir ve coğrafya ile iman arasındaki ilişkiyi izah ederken sergilediği entelektüel performans da hayli yüksektir. Çöl ve Bedeviler onun kaleminde bambaşka bir şekil alıyor.

Esed, genç yaşına rağmen Batı'daki teknik ilerlemeye rağmen tefessühün, çürümüşlüğün her açıdan hissedilir olduğunu görüyor ancak maddî hayat galesinin ve kesafetinin bunu mümkün merteye perdelediğini söylüyor. Kendisi böyle bir manevi açlık sürecinde Müslüman olmuştur. Esed, İslam'ın yüceliğini ve kurtarıcılığını keskin zekasıyla cedelci bir üslupla anlatırken Vehhabiler ve Araplar hakkında acı ama dengeli tespitlerde bulunur. Ona göre Vehhabiliğin Necd kabileleri arasındaki biçimiyle İslamî uyanış hareketi olmasını engelleyen iki unsur vardır. Biri "hareketin düşünce planında kendini nasların lafzî içeriğiyle bütünüyle sınırlı tutması, öteki de, Arap mizacının uzlaşma nedir tanımayan, ateşli ve kendinden emin çizgiden bir adım şaşmaya tahammülü olmayan hissî yapısı". Esed nazik bir üslupla İbni Suud'u ufuksuz bulur. Esed ve Şekip Arslan ona Bişa Vadisi'nin fenni usulle ekilse tüm Hicaz'ı doyuracak buğday çıkacağını söyler. Ancak Kral bunun için 10 sene gerektiğini öğrenince bunu çok bulur ve kabul etmez,"biz Bedeviler bugün bulur ve yeriz" der. Esed, İbni Suud ve Vehhabilerin müziğe yaklaşımını da nasların lafzîliğini katı şekilde anlamının tezahürü olarak görür. Esed, İslam'ın zaruret hariç tek eşliliği esas aldığını ancak gayrimüslimlerle Müslüman kadınların evliliğinin yasaklandığını yine cedelci bir usulle yazar. Eserinin satır aralarında Vehhabiliğin putperest Necdliler arasında İslam'ı yaydığını, Hicaz'da tecdid anlayışını genel bir uyanış hareketi haline getiremediğini söylerken onların Abduh çizgisinden istifade edememişlerine hayıflanır. Esed, Müslümanların perişanlığına rağmen İslamî ilkelerin ihtişam ve hayat verici hususiyeti üzerinden İslam'a ısınmıştır. Mesela İslam'daki temizlik ve banyo olgusu, bir de "komşusu açken tok yatan bizden değildir" hadisi onu çarpmıştır. "Müslümanlar değildi İslam'ı yücelten, büyük kılan, tersine İslam'dı Müslümanları yücelten. Ama ne zaman ki İslam onlar için bilinçle izlenen bir hayat programı olmaktan çıkıp da bir alışkanlık haline geldi, işte o zaman uygarlığın temelinde yatan yaratıcı dinamizm de

yok olup yerini uyuşukluğa, kısırlığa ve kültürel yozlaşmaya bıraktı" tespiti gibi birçok tespite yer vermekte bu eserinde. Bunun yanında Batılıların İslam'a ve İslam dünyasına bakışlarındaki ahlaksızlığa da merkezî bir yer tahsis ediyor. Esed'in Türkler ve Türk mezarlığı ile ilgili tespiti de çarpıcıdır: "İnsan hiçbir yerde ölümün uyku olduğunu burada[Üsküdar] olduğu kadar derinden hissedemez. Hayatın sükunet içinde devam etmesine izin veren bir dünyanın ölüleriydi bunlar; hiç de acelesi olmayan bir çağın ölüleri". Esed, "Araplar arasında kimse, başkasının kendinden daha iyi olduğunu kabule yanaşmaz" şeklindeki düşünce tarzının "Arap tarihinin felaketi olduğunu" da iddia eder. Esed'in Medine için "yeryüzünde hiçbir şehir, bir tek şahsiyetin aşkına bu kadar çok sevilmemiştir ve yeryüzünde hiçbir insan, 14 yüzyıl boyunca o büyük yeşil kubbenin altında yatan şahsiyet kadar sevilmemiştir" derken tespit şeklinde bir kalp çarpıntısını izhar eder. Esed, Şii olan Türkler, Araplar ve Peştunlar için değil de İranlılar/Farisiler hakkında sert şeyler yazar. Onların Şiiliğini "ulusal bir husumetin dinsel bir doktrine dönüşmesi demektir" diye izah eder. İranlıların Hz.Ömer düşmanlığını onun İran'ı fethine bağlar. İranlılarda Şia öğretisinin "papalık kurumu" ve "havariler zinciri" şeklinde temellendiğini bunun da eski dinlerinde mevcut bir telakkinin tezahürü olduğunu iddia eder. Bu sebeple apostolik silsile Hz.Peygamberin soyuna tahsis ediliyordu.

Esed, İranlıların Kerbala ayınlarındaki dövünmelerinde sadece Ehl-i Beyt'in uğradığı yıkım için değil aynı zamanda kaybolan eski İran ihtişamı için de ağladıklarını yazar ki burada en azından genelleme açısından bir aşırılık olduğu söylenebilir. Esed, Ömer Muhtar ve Şeyh Ahmed Sunusi'yi çok seviyor ama Trablusgarb/Libya meselesinde Osmanlı'ya haksızlık yapıyor. Şeyh Ahmed, Osmanlı'nın cihad çağrısına uyarak İngilizlerin desteğini kaybedip husumetini kazanmıştır ancak uzun vadede bu, onların lehineydi. Esed'in zekası ve kalem kudreti çok yüksek. Bu eser ara ara okunmalı.

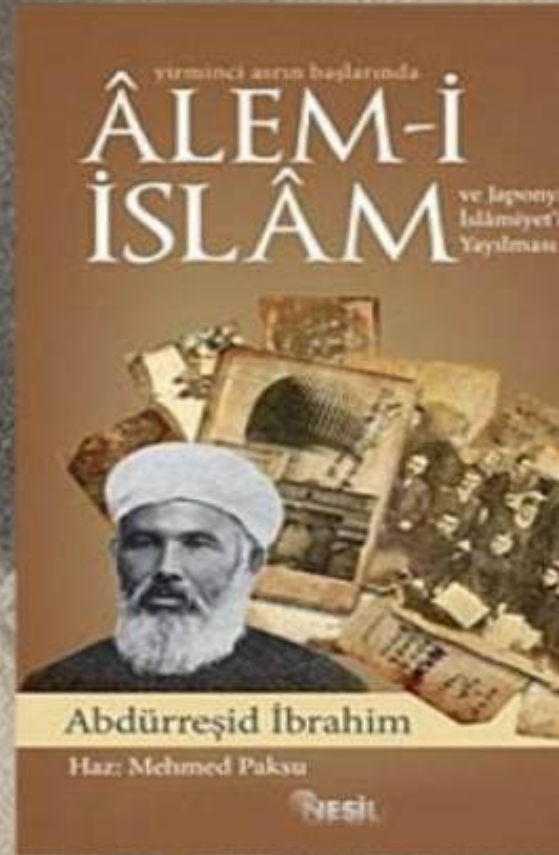
BİR İSLAM ÖNCÜSÜ VE YOL GÖSTERİCİ: ABDÜRREŞİD İBRAHİM

SEVRANUR YETKİN

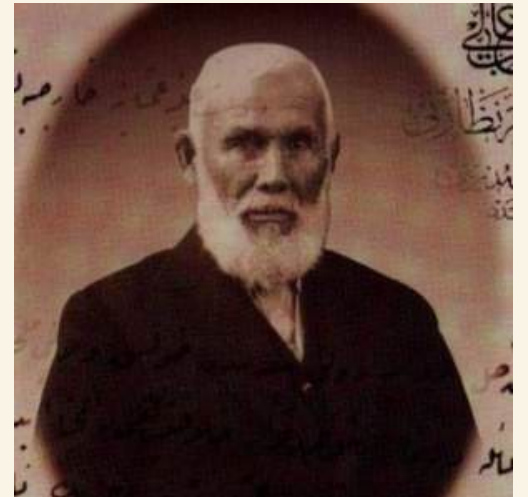
www.kritikbakis.com

Hayatı boyunca müslüman halkların birliği, İslam'ın yayılması ve mazlumların haklarının korunması için mücadele eden Abdürreşid İbrahim, bugün hala İslam dünyasında önemli bir örnek şahsiyet olarak anılıyor. Onun mirası, din, kültür ve mücadele alanında çağları aşan bir ilham kaynağı olarak devam ediyor.

Adanmış bir ömür, evrensel bir mücadele

Abdürreşid İbrahim, 23 Nisan 1857'de Sibiry'a'nın Tobolsk bölgesine bağlı Tara kasabasında dünyaya geldi. Babası Buharalı bir aileden gelen Ömer Bey, annesi Başkurt Türklerinden muallim Afife Hanım'dır. Kırgız ve Tatar kökenli bir ailede yetişen Abdürreşid, çocukluğundan itibaren çevresindeki kültürel ve dini zenginliklerle yoğruldu. Babası Osman efendi bir din alimiydi ve oğluna İslami ilimler konusunda güçlü bir temel kazandırdı. Abdürreşid İbrahim önce yerel okullarda başladığı eğitimini Buhara, Kazan ve İstanbul gibi İslam dünyasının önemli ilim merkezlerinde sürdürdü. Özellikle medrese tahsilinde derin bir birikim kazanan Abdürreşid, kısa sürede çevresinde tanınan bir alim ve hatip haline gelir. Beş senelik eğitiminin sonunda icazetnamesini alır.

1891'de Ufa şehrine gelir; kadı olarak görevlendirilir. Rusya'daki Müslümanların en büyük mahkemesinin kadısı olur. Resmi görevlerinin yanı sıra fakir ve yetimler için dernekler kurmakla meşgul olur. Rusya'nın çarlık baskısı altındaki Müslümanların maruz kaldığı zorlukları da yakından gözlemleme fırsatı bulur. Rusya'da başlayan faaliyetleri, Çarlık rejiminin zulmüne uğrayan müslüman halkı bilinçlendirmek ve onların haklarını savunmak üzerine yoğunlaştı. Bu dönemde gazetecilik faaliyetlerine de ağırlık verdi. "Ülfet" gibi yayın organlarında yazılar kaleme aldı. Halkın dini ve sosyal bilinçlenmesine öncülük etti. 1906'da "Tilmiz" adlı Arapça bir dergi çıkarmaya başladı. O da 1907'de kapatıldı. Bunun üzerine Kazak şivesiyle yayın yapan "Serke" adı dergiyi çıkarmaya başladı. Abdürreşid İbrahim, 1897'de ilk büyük seyahatine çıktı. Seyahati 3 yıl sürdü. Önce memleketi Tara'ya giden seyyah, bir süre kaldıktan sonra Japonya'ya gitti. Kısa bir süre sonra 1900'de Peterburg'a döndü ve bir dergi çıkardı. 1902-1903 arasında tekrar Japonya'da bulundu. Rusya ve Japonya arasındaki ilişkileri inceleyip İstanbul'a aktardı. Japonların Müslümanlığa yatkın olduklarını II. Abdülhamid'e bir mektupla bildirdi ve Müslümanlığın yayılması için yardım istedi. Rus karşıtı faaliyetleri nedeniyle Rusya'nın ricası üzerine kendisinden Japonya'dan ayrılması istenince İstanbul'a döndü. Rusya'da yaşayan Müslümanlara yönelik kitaplarından ötürü Rusya, Osmanlı Devleti'nden de sınırdışı edilmesini talep etti. 1904'te Rusya'ya teslim edildi. Odessa'da 2 hafta hapsedildikten sonra Rusyadaki Türklerin büyük baskısı sonucu serbest bırakıldı. İstanbul'da iken bastırıldığı ve gizlice Rusya'ya soktuğu broşür ile Rusya'da yaşayan Müslümanları Osmanlı Devleti'ne göç etmeye davet etti. Bu broşür, 70 bin Müslüman Türk'ün Anadolu'ya göçmesine vesile oldu. İstanbul'da kaleme aldığı ve gizlice Rusya'ya soktuğu ünlü "Çoban Yıldızı" adlı eserinde Rusya'nın yönetimindeki Müslüman halklara yaptığı zulümleri anlattı. Abdürreşid İbrahim'in 3 yıl sürecek ikinci büyük seyahatinde amacı İslam aleminin durumunu görmek, tarihe tanıklık etmektir. Seyahatini kaleme alarak gelecek nesillere aktardı. Gezdiği ülkelerdeki Müslümanların durumunu Osmanlılar'a aktaran vaazlar verdi. İstanbul'da Sultanahmet, Ayasofya, Şehzadebaşı camilerindeki bu vaazlarda binlerce kişi kendisini dinledi. Mehmet Akif ile tanışıp dost oldu. Büyük şair, vaazlardan birisini şiirleştirdi ve "Süleymaniye Kürsüsünde" adıyla yayımladı.

1918'de İstanbul'dan başlayan bir yolculuğa çıktı. Sibirya, Ukrayna, Almanya, Litvanya, Doğu Türkistan ve Rusya'yı dolaştı. Bolşevik idarenin kanlı yönetimi karşısında Rusya'dan ayrılmak zorunda kaldı. 1933'e kadar bir rençber olarak yaşadı. Zaman zaman hacca ve dostu Mehmet Akifi görmek için Mısır'a gitti. Tokyo'da yaşayan Tatar halkının sorunlarıyla ilgilendi. Arsa temini çok zor olan Tokyo'da cami yaptırmak için büyük çaba gösterdi. Tokyo Camisi'nin planlarını hazırlatıp temelini attırdı. Cami, 1937'de ibadete açıldı. İlk imamı Abdürreşid İbrahim oldu. 1939'da İslamiyet'in Japonya'da resmi din olarak tanınması ve teşkilat kurma hakkı kazanmasında rol oynadı. Abdürreşid İbrahim, hayatını sadece bir alim olarak değil, aynı zamanda bir aktivist ve seyyah olarak sürdürdü. Avrupa, Ortadoğu, Hindistan Uzak Doğu ve Japonya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada seyahat etti. Bu seyahatleri sırasında Müslümanların durumunu yerinde gözlemledi ve karşılaştığı sorunlara çözüm yolları aradı. 1900'lü yıllarda Japonya'ya yaptığı seyahat, onu farklı bir mücadele alanına taşıdı. Abdürreşid İbrahim, Japonya'da İslam'ın tanıtılmasına ve Müslüman bir topluluğun oluşmasına öncülük etti. Japonya'da tanıştığı Müslüman liderler ve yerel halkla yakın ilişkiler kurarak İslam'ın evrensel mesajını yaydı. Abdürreşid İbrahim'in yolu defalarca Osmanlı topraklarına düştü. Osmanlı Devleti'ni İslam dünyasının merkezi olarak görüyordu ve hilafet kurumunun Müslümanların birliği için önemine inanıyordu. Bu nedenle Sultan Abdülhamid döneminde Osmanlı yönetimiyle yakın ilişkiler kurdu ve Müslüman halkların meselelerini Osmanlı'ya taşıdı. Meşrutiyet döneminde İttihat Terakki ile ilişkideydi. Enver Paşa, ona özel bir önem veriyordu. Asya'daki seyahatlerinde teşkilat-ı mahsusa adına faaliyetlerde bulundu. Abdürreşid İbrahim, hayatı boyunca çok sayıda eser kaleme aldı. En önemli eserlerinden biri olan "Alem-i İslam" seyahatleri sırasında edindiği gözlemleri ve İslam dünyasının sorunlarını ele alır. Bu eser Müslümanların içinde bulunduğu durumu anlamak ve harekete geçmek isteyenler için önemli bir kaynak olmuştur. Abdürreşid İbrahim, 17 Ağustos 1944'te Japonya'da hayata gözlerini yumdu. Kabri Tokyo'da bulunuyor. Hayatı boyunca müslüman halkların birliği, İslam'ın yayılması ve mazlumların haklarının korunması için mücadele eden Abdürreşid İbrahim, bugün hala İslam dünyasında önemli bir örnek şahsiyet olarak anılıyor. Onun mirası, din, kültür ve mücadele alanında çağları aşan bir ilham kaynağı olarak devam ediyor.

Tokyo'da Japonca öğrenen ve İmparatorluk ailesiyle dostluğunu sürdüren seyyah, üst düzey bazı Japon devlet adamlarının Müslüman olmasına vesile oldu

Eserinde müslümanların yaşadığı şartları dile getiren İbrahim, 70 bin kadar Müslüman'ın Anadolu'ya göçünü sağladı

Uzakdoğu coğrafyasındaki Müslümanların dayanışmasını ve Japonya'da İslam'ın tanıtılmasını sağlamak için Asya Gikai derneğini kurdu

1857

Rusya'nın Sibirya bölgesindeki Omsk şehrinde Tatar Türkü bir ailede dünyaya geldi

1871-72

Yedi yaşından itibaren medrese eğitimi alan İbrahim, 14-15 yaşlarında anne ve babasını kaybetti

1879

Eğitimi sürdürme arzusuyla Medine'ye gitmek üzere İstanbul'a geldi

1880

Deniz yoluyla gittiği Medine'de 4 yılı aşkın İslami ilimler eğitimi aldı

1884-85

İstanbul'da dönemin entelektüellerinden Ahmed Vefik Paşa, Muallim Naci, İzmirli İsmail Hakkı gibi birçok kişiyle görüştüktan sonra memleketi Tara'ya döndü

1892

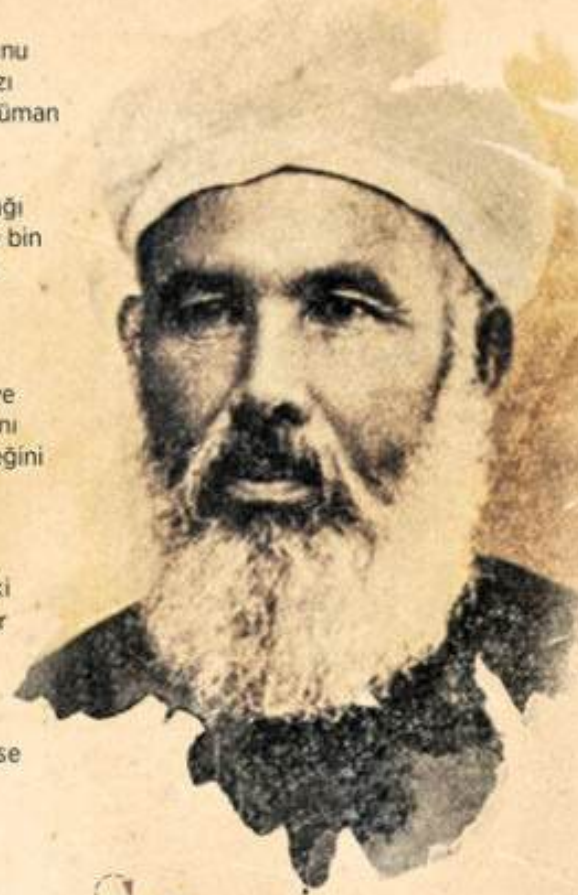
Orenburg Ruhani Meclisi tarafından kadı tayin edildi ve Orenburg Şeri Mahkemesi reisliğine getirildi

Görevde kaldığı 8 ay boyunca Müslümanların meselelerine çözüm getirmeye gayret eden İbrahim, çabalarında başarılı olamayınca mahkeme reisliği görevinden ayrıldı

İstanbul'a döndü ve Livaul Hamd risalesini bastırıldı

1896

Avrupa'ya giderek Rusya Müslümanlarının sorunlarını anlattı

İslam bilgini, kadı ve Japonya'da İslam'ın yayılmasında büyük gayretleri geçmiş Müslüman Tatar-Türk seyyah Abdürresid İbrahim Efendi yayımladığı "Alem-i İslam" ve "Japonya'da İntişarı İslamiyet" eserleriyle İslam dünyası ve Japonya arasında köprü oluşturdu

İSLAM'I JAPONYA'YA TANITAN MÜSLÜMAN SEYYAH

Abdürresid İbrahim

1897

Seyahat etmek üzere İstanbul'dan ayrılarak Filistin, Hicaz ve Mısır'ı ziyaret eden İbrahim sonrasında İtalya, Avusturya, Fransa, Bulgaristan, Yugoslavya ve Batı Rusya'yı gezdi

1900

"Seyyah-ı Şehir" namıyla da anılan İbrahim, Asya İslam coğrafyasını gezerek Alem-i İslam adıyla iki ciltlik eser çıkarmasının ardından Japonya'ya geldi

1902

Kısa temasları sonrası Petersburg'a dönerek "Mirat" dergisini çıkardı ve ikinci Japonya seyahatine çıktı. Japon eğitim usulünü inceledi

İşçiden köylüye her kesim ve seviyeden insanla Japonya'da fikir alışverişinde bulundu. Zamanın Japonya Prensi Ito ile bir araya geldi

1904-05

Rusya ve Japonya arasında patlak veren savaşta Japonya'nın galip gelmesi, Rus kontrolünde kimliklerini özgürce ifade edemeyen Müslüman toplumlarda yankı uyandırdı

1909

Sultan 2. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi sonrası ani bir kararla Tokyo Camisi hayalini de erteleyerek Kore'ye gitmek üzere Tokyo'dan ayrıldı

1910

İstanbul'a dönen İbrahim, İstiklal şairi Mehmet Akif Ersoy gibi dönemin aydınlarıyla görüştü

1914-18

Birinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında Konya'ya yerleşti. Burada sürdürdüğü münzevi hayat sonrası yeniden yollara düştü

1933-34

Yeniden Japonya'ya vardığında verdiği büyük emekler sonucu bugünkü Tokyo Camisinin bulunduğu yerde, Tokyo Camisinin inşaatını başlattı

1938

Tokyo Camisinin ilk imamlığına getirilen İbrahim, bu görevini vefatına dek yürüttü

1944

17 Ağustos'ta davası uğruna vakfettiği ömrünü tamamladı. Tokyo'nun Fuçuu semtindeki Tama kabristanlığına defnedildi

FELSEFE PROFESÖRÜ, MÜZİSYEN, İSTİHBARAT BAŞKANI

KEMAL ÖZTÜRK

www.kritikbakis.com

İbrahim Kalın, yazdığı kitaplarda, makalelerde ve röportajlarda sürekli bir arada yaşama, tüm etnik ve dini yapılarla barış içinde var olma ve demokrasi vurgusu yapan demokrat yanı daha çok ön plana çıkan biriydi. Şimdi güvenlik bürokrasisinin en önemli kurumunun başında yer alarak bu tartışmaların ana aktörü oldu. Dünyadaki istihbarat başkanları içinde felsefeci, müzisyen ve akademisyen tek kişi olarak sanırım ilgi odağı olmaya devam edecek.

17 Kasım'da muhaliflerin Esed rejimine karşı başlattığı hareket tüm dünyayı şok edecek kadar hızlı gelişti ve 11 günde Şam merkezine ulaştılar. 61 yıllık Esed rejimi 8 Aralık 2024 tarihinde devrildi ve tarihe karıştı. Büyük devletler bu olağan dışı hızlı gelişme karşısında nasıl bir pozisyon alacaklarını bilemezken, Heyet Tahrir Şam (HTŞ) hareketinin lideri Ahmet Eş Şera yine herkesi şaşırta açıklamalar yaptı ve şehirlerde yaşam 4 günde normale döndü. Kaos yaşanmadı, katliam olmadı, intikam alınmadı ve halk çok hızlı bir şekilde duruma adapte oldu. Eş Şera'nın diplomatik açıklamaları, herkesi kucaklayan demeçleri, son derece dikkatli hazırlanmış mesajları tüm devletlerin, siyasilere ve medyanın dikkatini çekti doğal olarak. O zaman herkes bu hızlı hareketin, bu siyasi demeçlerin arkasında bir devlet aklının olduğunu düşünmeye ve sorgulamaya başladı. 12 Aralık tarihine kadar o devlet aklının İngiltere, ABD, İsrail, Rusya olduğuna dair spekülasyonlar yapıldı. Kimse HTŞ ve diğer grupların değiştiğine, dönüştüğüne ve ilerleme kaydettiğine inanmak istemedi. 12 Aralık tarihinde yayınlanan bir fotoğraf tüm tartışmaları bitirdi.

ŞAM'DA BİR İSTİHBARAT BAŞKANI

Henüz devletler yeni Suriye yönetimiyle nasıl bir ilişki kuracaklarına ve nasıl pozisyon alacaklarına karar vermemişken, medyada son derece şaşırtıcı ve inanılması güç bir haber yayılmaya başladı. Türkiye İstihbarat Teşkilatı (MİT) Başkanı İbrahim Kalın Şam'a gelmişti. Haberi doğrulamak için tüm kaynaklar telefon yağmuruna tutuldu ancak cevap alamadılar. Ardından Şam sokaklarında vatandaşların çektiği bir görüntü dolaşmaya başladı. Bir arabanın ön tarafında MİT Başkanı İbrahim Kalın ve Suriye'nin yeni lideri Ahmet Eş Şera görüntülenmişti. Ancak görüntü tam anlaşılmıyor, bu inanılmaz görüntünün teyidi için uğraşıyordu herkes. Bu makalenin yazarı o meşhur aracı Şam sokaklarında gördü ve içinde İbrahim Kalın ile Ahmet eş Şera'nın olduğunu teyit etti. Aracı Şera sürüyordu, Kalın da yanında oturuyordu. Bu olağan üstü durum tüm dünyaya hızla yayıldı ancak asıl tartışmaları bitiren şey 12 Aralık 2024 tarihinde MİT Başkanı İbrahim Kalın'ın Şam Emevi Cami'nde dua ederken bir fotoğrafının yayınlanması oldu. Böylece Şam'da Türkiye İstihbarat Başkanı'nın olduğu ve bir dizi görüşme ve ziyarette bulunduğu kesin olarak anlaşıldı. İşte o saatten sonra tüm dünyada Türkiye'nin Suriye'de yaşanan devrimde önemli etkisi olduğu konuşulmaya başlandı. Aslında Türkiye, istihbarat başkanını Şam'a göndermekle dünyaya şu mesajı vermişti: Türkiye sadece İdlip, Azez, Jarablus'ta değil, Şam'ın kalbinde de vardı ve Suriye halkının meşru temsilcilerinin yanında olduğunu göstermiş oldu.

İBRAHİM KALIN KALIN KİMDİR?

Mütebessim yüz ifadesiyle Emevi Cami'nde, Şam sokaklarında görüntülenene MİT Başkanı'nı merak etti herkes. Aslında tanınmayan biri değildi. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sözcüsü iken dünya mediasında sıkça görülen, açıklamaları medyada sık yer alan, entelektüel çalışmaları da Amerika'dan İngiltere'ye kadar bilim camiasına okunan bir isimdi. Fakat şimdi dünyanın en zor işlerinden biri olan istihbarat dünyasında görünmez olmuştu. Hakkında bilinmeyen yönleri ortaya çıktıkça şaşkınlığın daha da arttığı bir profili vardı İbrahim Kalın'ın.

AKADEMİSYEN OLMAK İSTERKEN İSTİHBARAT BAŞKANLIĞINA UZANAN BİR KARIYER

"Aslında benim siyaset ve devlet görevi gibi bir planım hiç yoktu. Ben küçüklükten beri kendimi bir ilim insanı, bir akademisyen olarak kurguladım. İleriye dönük de hayalim hep oydu. Hamdolsun onu kısmen gerçekleştirdim, yani akademik bir hayatım da var." Basına verdiği bir mülakatta İbrahim Kalın kendisi için planladığı kariyer yolunu böyle tarif etmişti. Ancak hayat onu belki de hiç düşünmediği bir yere getirdi. Türkiye'nin en doğusunda yer alan, soğuk kışları, yüksek dağları ve türkülerıyla meşhur şehri Erzurum kökenliydi ailesi. Kendisi ise 1971 yılında İstanbul'da doğmuş, ortaokul ve liseyi farklı şehirlerde okumuştu. Üniversite için tekrar doğduğu şehre gelmiş, İstanbul Üniversitesi'nde tarih okumuştu. Öğrencilik yıllarından itibaren politik gelişmeleri yakından takip etmiş ve akademik kariyeri o günlerde aklına koymuştu. Gençlik yıllarında arkadaşları arasında Erzurum şivesiyle "agabeg" diye çağırılırdı. Bunun sebebi babacan, yardımsever bir ağabey gibi davranmasıydı. 1992 yılında üniversiteyi bitirince mastır yapmak için Malezya'ya gitti. İslam düşüncesi ve felsefe alanında çalışmalar yaptı. Kalın 1994'te Molla Sadra'nın felsefesi üzerine mastır çalışmasını tamamlayıp Türkiye'ye döndü ve 1 yıl sonra Amerika'ya gitti. ABD'de önce Holy Cross sonra Georgetown Üniversitesi'nde karşılaştırmalı beşeri bilimler ve felsefe alanında, "Molla Sadra'nın bilgi teorisi ve anti-subjektivist bir epistemolojinin imkanı" üzerine doktora yaptı. 2002 yılında bu üniversiteden doktor unvanını aldı. O tarihte kendisi için bir yol ayrımı göründü.

YOL AYRIMINDAKİ KRİTİK KARAR

Dr. İbrahim Kalın'ın Georgetown Üniversitesi'nde doktora unvanı aldığı yıl, Türkiye'de büyük bir siyasi değişim yaşanıyordu. Recep Tayyip Erdoğan 2002'de girdiği seçimde büyük bir zafer kazanmış ve ülkede tek başına iktidar olmuştu. Muhafazakar siyasetin o güne kadar kazandığı en büyük siyasi başarı sonrası Türkiye'de büyük bir değişim başladı. Erdoğan, muhafazakar camianın entelektüellerini, kariyer sahibi isimlerini ve yetenekli gençlerini etrafında toplamaya başladı. İbrahim Kalın kariyeri ve birikimiyle camiada dikkat çeken gençlerden biriydi. AK Parti yetkilileri Dr. İbrahim Kalın'a Türkiye'ye gelerek uluslararası bir düşünce kuruluşu kurmasını ve Türkiye için fikirler üretmesini teklif etti. İbrahim Kalın Georgetown Üniversitesi'nde kalıp akademik kariyerine devam etmekle, Türkiye'ye dönüp politik yönü ağır basan bir hayata atılma arasında tereddütte kaldı bir süre. Sonunda teklifi kabul etti ve 34 yaşında, 2005 yılında Türkiye'ye gelerek SETA'yı (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) kurdu. O günden itibaren Başbakan Erdoğan ile yakın çalışmaya başladı. İşte bu yakınlık, İbrahim Kalın'ın Şam Emevi Camisinde namaz kılan İstihbarat Başkanı olacağı kariyer hikayesinin başlangıcı oldu.

BÜROKRASİ VE AKADEMİ AYNI ANDA YÜRÜR MÜ?

İbrahim Kalın'ın üniversite yıllarından beri devam ettirdiği disiplinli okuma ve yazma süreci SETA Başkanı olduğu dönemde biraz daha kolay devam etti. Ancak Başbakan Erdoğan onu daha yakınına almak için yeni bir görev teklif etti. Dış Politika Danışmanı Prof. Ahmet Davutoğlu Dışişleri Bakanı olunca, onun yerine İbrahim Kalın Başbakanlığın baş döndüren hızlı ve yoğun çalışmalarının içine girdi bir anda. Ancak ısrarla akademik çalışmalarını bırakmadı. Çok sayıda fikir kitabı yayınlandı ve 2020 yılında profesör unvanını aldı. "Profesör oldum ama ben bu unvanları pek kullanmıyorum... Unvanlar insana eklenen arazlardır. Aslolan cevher, yani insanın kendisidir. Takdir edilmek anlamında önemlidir; ama bunlar mesleki unvanlardır. Profesörlük akademik değil, idari bir görevdir. Unvanlar bana sorarsanız insanın asıl kimliğini, birikimini perdeleyen şeylerdir." İbrahim Kalın, Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı olmasının ardından Büyükelçi ve Cumhurbaşkanı Sözcüsü olarak politik kariyerinde bir kez daha yükseldi. O tarihten sonra medya, siyaset, akademi ve diplomasi alanında yoğun bir çalışma içerisine girdi. Fakat bu esnada felsefe ve fikir kitapları yazmayı ihmal etmedi. Kitapları İngiltere'de Oxford Üniversitesi ve Amerika'da Brigham Young Üniversitesinde yayınladı ve daha sonra birçok dile çevrildi. "İşlerimizden dolayı çok yoğun bir tempo var ama zaman yönetimini iyi yapmaya çalışıyoruz. Akademisyen olmanın getirdiği okuma yazma disiplininin faydasını görüyorum. Bizim işte hafta sonu ya da gece gündüz kavramları pek yok. Görev gereği her an hazırız. Dolayısıyla bu kitabın birçok sayfası uçaklarda, gittiğimiz ülkelerin otellerinde, pazar sabahları erken kalkarak, gece geç vakitlere kalarak yazıldı. Cumhurbaşkanımızla fiilen çalışmaya başladıktan sonra onun zamanı disiplinli kullanma becerisinden bir şeyler öğrenmeye çalıştım çünkü vaktini çok etkili kullanan biridir."

MÜZİSYEN VE BESTEKAR İSTİHBARAT BAŞKANI

Lise yıllarında Türk müziğine ilgi duyan İbrahim Kalın saz çalmasını o yıllarda öğrendi. Müzik öğretmeni Mithat Hoca Alanya şehrinde ona saz çalmasını öğreten ve müziği sevdiren kişiydi. Kalın sazı hiç elinden bırakmadığı gibi Türkü de söyledi. Amerika'da arkadaşlarıyla beraber küçük bir müzik topluluğu kurarak minik konserler bile verdi.

Sadece saz çalmakla kalmadı, ney de üfledi. Türkiye'de bestelediği Türküler ünlü sanatçılar tarafından okundu.

Ünlü filozof Farabi'nin müzik teorisi üzerine yazdığı kitaplarından etkilendi ve müziğe olan ilgisini şöyle tanımladı: "Müzik ve sanatla ilişkim bir hobi, boş vakitleri geçirmem için yaptığım bir şey değildir. Ben onu kendimi gerçekleştirmemin, varlığı anlamlandırma çabamın bir parçası olarak görüyorum. Çünkü bunlar beni daha zenginleştiren, yaptığım işi daha anlamlı hale getiren işler. Bizatihi kıymetli ve önemli oldukları için yapmaya çalıştığım şeyler."

İSTİHBARATA AKADEMİK YÖN KATMAK

Felsefe profesörünün istihbarat başkanı olması çok olağan bir şey değildir. Ancak Kalın'ın son 20 yılı Erdoğan'ın yakınında siyaset, diplomasi ve güvenlik konularıyla yoğun meşguliyetle geçti. Türkiye'nin dahil olduğu güvenlik ve diplomasi dosyalarının tamamına vakıf oldu. Bu nedenle MİT Başkanı Hakan Fidan'ın Dışişleri Bakanı olması üzerine Haziran 2023 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından MİT Başkanı olarak atandı. Bu atamaya İbrahim Kalın'ın bürokratik kariyerinin etkisi olduğu kadar, Erdoğan ile aralarında oluşan güven duygusunun da çok etkili olduğu söylenir. Kalın MİT Başkanı olduktan sonra çok ciddi dosyalarla uğraşmaya başladı. PKK, DEAŞ, El Kaide, FETÖ gibi terör örgütleriyle mücadele etti. Büyük bir soykırımın yaşandığı Gazze savaşında ateşkesin sağlanması için aktif rol oynadı. Bu esnada Türkiye'de faaliyet gösteren büyük bir Mossad ajan şebekesini çökertti. 1 Ağustos 2024'de yakın tarihin en büyük takas operasyonu ABD, Rusya, Almanya dahil 7 ülkenin rehine takasının Ankara'da gerçekleşmesini sağladı. İbrahim Kalın başkanlığı döneminde akademik yanını kurumun işleyişine yansıtmaya başladı. İlk yaptığı icraatlarından biri İstihbarat Akademisi kurmak oldu. Burada mastır ve doktora düzeyinde güvenlik, istihbarat, jeopolitik çalışmalar başlattı. İstihbarat Akademisi, dünyadaki kriz konularıyla ilgili düzenli raporlar da yayınladı. Böylece Kalın akademik yönüyle istihbaratı da bir şekilde birleştirmiş oldu. Şaşırtıcı ama istihbarat başkanırken o yoğunlukta "İslam, Aydınlanma ve Gelecek" adıyla bir kitap daha yazdı.

GÜVENLİK VE ÖZGÜRLÜK DENGESİNDE NE YAPACAK?

Siyasetin en eski tartışmalarından biri olan güvenlik ve özgürlük dengesi her ülke için son derece kritik bir konu. Türkiye ise bu iki konuda çok acı tecrübeler ve tartışmalar yaşayan ender ülkelerden biri. Zira ülkenin etrafında, komşularında ciddi savaşlar, terör, göç ve iç savaşlar yaşanıyor. Bu çatışma ortamları çoğu kez Türkiye'nin içinde yoğun göçe, terör eylemlerine ve hatta askeri darbelerine bile neden oluyor. Bu olaylar yaşandığı esnada güvenlik hassasiyeti artan Türkiye, özgürlüklerin kısıtlanması tartışmalarının da merkezi oluyor. İbrahim

Kalın yazdığı kitaplarda, makalelerde ve röportajlarda sürekli bir arada yaşama, tüm etnik ve dini yapılarla barış içinde var olma ve demokrasi vurgusu yapan demokrat yanı daha çok ön plana çıkan biriydi. Şimdi güvenlik bürokrasisinin en önemli kurumunun başında yer alarak bu tartışmaların ana aktörü oldu.

Kalın, MİT Başkanı olarak bir kez kamuoyunun karşısına çıkıp konuşma yaptı. MİT'in kuruluş yıl dönümü ve İstihbarat Akademisinin kuruluşu vesilesiyle düzenlediği törende, "özgürlüklerden vazgeçmeyerek güvenliği sağlamak" şeklinde politikasını açıkladı. Buyaklaşımını da şu cümleyle özetledi: "Güvenlik özgürlük içindir". Özgürlükten yana tavrının ateşten çember haline gelen Ortadoğu coğrafyasında ne kadar zor uygulanacağını tahmin etmek zor değil. Ancak Suriye'de bunun etkilerini kısmen görmeye başladık.

Dünyadaki istihbarat başkanları içinde felsefeci, müzisyen ve akademisyen tek kişi olarak sanırım ilgi odağı olmaya devam edecek İbrahim Kalın.

Kritik Bakış

AKIL-FİKİR-ERDEM

WWW.KRITIKBAKIS.COM